ALBERTINI BOTTONNI

NOBILIS PATAVINI PHILOSOPHI AC MEDICI, THEORICAM ORDINARIAM IN ACADEMIA PATAVINA INTERPRETANTIS,

DE MORBIS MVLIEBRIBVS.

CVM PRIVILEGIO.

PATAVII
APVD PAVLVM MEIETVM
M. D. LXXXV.

DIVO RODVLPHO II. IMP. CAES. D. MAXIMIL. II. F. D. FERDINANDI N: PIO FOELICI SEMPER AVGVSTO.

EA est; Cæsar Auguste, medendi facultatis præstantia, ut sacris literis non obscure proditum sit, ex omnibus artibus Nullius, nisi medicinæ Deum opt: Max: peculiari quodam iure, & laude inuentionem sibi vendicare: Quam veritatem, sicut plerasq; alias idolomaniæ sectatores egregie fuerunt mentiendo æmulati; cum siue Apollinis medicinæ inuentum esse cecinerunt; siue Æsculapio, Chironi, Machaoni, Podalyrio, Hippocrati, Hermagoræq; & tamquàm Deorum sanguine satis, & tamquam uiris medendo de hominum genere optime meritis delubra extruxerunt, honoresq; diuinos tribuerunt: Vere autem ut dicam, quid excellentius, diuinius, & summæ

Dei poteſtati ſimilius cogitari inter homines poteſt præclaro Medici facinore, quo à Deo primum genita, ac de in ſenſim ob inditam imbecillitatem ad interitum labentia, ſponteq; flauiſcentia corpora ex ipſo ueluti defectionis curſu reuocantur; ac tamquam ui, ne ſtaminibus ruptis concidant, retinentur, morteq; imminenti prohibentur? Hinc vulgo occaſio interdum exhibita putandi non nullis, tametſi fatis ceſſiſſent ope tamen medicorum vitam eſſe reſtitutam, quod Propertius iis carminibus ſignificauit.

Et Deus extinctum creſſis epidaurius herbis.
Reſtituit patriis Androgeona focis.

Quod, opus heroicum ac plane diuinum adeò creditum ferè ſemper fuit, ut Alexandro Magno fœlicisſimo Terrarum Imperatori, Saboriq; & Gingi Medorum, Sabidi Arabũ, Mithridati Perſarum, Hermeti Ægyptiorum Regibus, recens uerò Meſui Regis Damaſcio Nepoti uel madicinã exercere, uel de Medicina ſcribere in delitiis fuerit, illisq; ex ea bene, & ſedulo culta laudis, ac celebritatis non parum acceſſerit. Hac propter eam cauſam adduxi, ut oſtenderem, haud inepte me feciſſe, qui meæ addictisſimæ in ſacram, Cæſaream

Maiestatem tuam obseruantiæ declarationem aliquam exhibiturus, rem sacram, de medicina scilicet lucubrationem sacro Imperatori dedicarim: Quem facile mihi in animum induxi munus hoc, quale quale sit incomptum, & minime nitidum, haudquaquam aspernaturum; cũ & magno Persarum Regi aqua cauis rustici uolis oblata gratissima fuisse commemoretur, & ea sit Cæsareæ Maiestatis tuæ in omnes, sed maxime in literarum studiosos humanitas, ut uix quisquam in ueterum memoria inueniatur, qui tecum possit, & cum gentis tuae laudatissimis seu Imperatoribus, seu Regibus, in uirtutis huius certamine conferri: Esset nunc mihi de clarissima stirpis tuae antiquitate honores iamdiu immortales assecuta, De Austriacis Heroibus in Diuorum numerum propter inuictam fortitudinem cooptatis, ac de splendidissima uirtutum tuarum corona præterea dicendũ, nisi hæc toto Terrarum orbe, & plurimorum decursu seculorum nota sic, & comperta haberẽtur, ut nouam de iis orationem subnectere idẽ prorsus foret, quod meridianae solis luci ex face fulgorem, & splendorem addere: Neq; uerò commemoratione admirabilis, ac penè diuinae sapientiae, & uir-

tutis tuae ob id solùm supersedere mens est, quia nobilissima sit; sed multo magis ob illud etiam, quod talis, ac tanta est, ut nulla ingenii ui, nulla dicendi facultate, nulla orationis copia pro merito satis recenseri posse uidentur: Quid enim sacra, Cæsarea Maiestate tua fuit unquã aut iustius, aut fortius, aut affabilius, aut sanctius; aut deniq; ĩcorruptius? quod cum uerbis explicare integrum non sit, saltẽ (quod omnes faciunt) etiam, atq; etiam admirabor; indeq; confidam nulla me difficultate consequuturum, ut hæc mea benigno animo à sacra Cæsarea Maiestate tua suscipiantur: Vale Augustiss. Imperatori dum ego, & cuncti, qui Christi signum, & nomen gerimus preces, & supplicationes in tẽplis, & in priuatis ædibus quotidie facimus, Deumq; Opt. Max. ardentibus uotis oramus, ut lõgissimam uitam tuam gloriosum, tranquillum, ac diuturnum Imperium, ipsaq; uerè aurea ætas excipiat. Ex Patauio patria sua Die 28. Mensis Maij anno Domini nostri Iesu Christi 1585. scribebat Albertinus Bottonnius Sacrae Caesareae Maiestati suae addictissimus.

AD EXCELLENTISSIMVM ET DOCTISSIMVM virum D. Albertinum Bottonnium, Phiſicum & Medicum Patauinum, ſibi chariſsimum Præceptorem, Gallus Chraplevvski Polonus.

NON tulit in terris tot commoda Cynthius olim
Quot fers ingenii dexteritate tui
BOTTONNI, ſummis digniſsime laudibus, atq;
Efferat vt quiſquis nomen in aſtra tuum
Nanq; docent tua nos uitam monumenta tueri,
Vitam, quę vincit quicquid in orbe patet
Ortus & noſtri, qui uexant, ſemina, morbi
Arte hos inuicta, tu ſuperare ſtudes
Quod quamuis cura nobis teſtaris abunde
Hic tamen & teſtis iam quoq;. liber erit
Annos, pro meritis, fas ſit tibi uiuere multos
Sis decus, & ſecli gloria magna tui.

IN EXCELLENTISSIMI ALBERTINI BOTtonii opus de Morbis Mulicbribus.

NE decor, & roſeo nitidus color effluat ore,
Neu uoret exurens liuida membra calor.
Neue recens fœtus materna procidat aluo
Neu mors atra manus inferat ante diem.
Cultor Apollineæ Bottonnius integer artis,
En medicam dubio tempore pręſtat opem.
Ingenii monumenta pii, caſtiſsima amoris
Pignora, fœmineis donat habere choris.
Tu virgo cum matre nouos decerpite flores,
Certatim docto texite ſerta ſeni.

AD ALBERTINNVM BOTTONVM
Incerti.

NAturæ potuit penetrare recondita si quis
Arcana, egregia aut eruere arte sua.
Hæc uni licuere tibi, seruator Apollo
Cui certam medicæ tradidit artis opem.
Quæ speciem humanam seruant, quibus artibus adsis
Fœmineis morbis, qua tener arte puer
Nutricis tenero semotus ab ubere, crescat
Integer,& quæ quis dicere cuncta queat?
Facundo monstras sermone, & pectore pleno
Ingenij profers munera rara tui.

AD LECTOREM.

FÆmineos morbos, medica quos Nullus in arte
Siue aperire potest, seu remouere magis,
Excellens docet Hic auctor, causasq; repellit,
Vt sit Acidaliæ cara puella Deæ.

ALBERTINI BOTTONNI PHILOSOPHI AC MEDICI.

PRÆFATIO.

CAP. I.

SI in arte medica tractatio aliqua utilis reperitur uel futuro medico omnium maximè necessaria mente excogitari potest illa certè, quæ de morbis muliebribus agit constanter & citra aliorum controuersiam censeri debet. Hæc .n. illorum malorum doctrinam continet, quæ Symptomatum magnitudine & freqnentia, numero & uarietate, resistentia & actiuitate, latenti malitia & manifesta sæuitate, cognoscendi deniq; obscuritate, & curandi difficultate cætera omnia, quæcunq; naturalem humani corporis statum euertere possunt, longè latèq; superare uidentur. Quod sanè fuit in causa, ut de his ad scribendum magis potuerint meorum studiosorum assiduę hortationes, quàm à tanto & tali negocio me auertendum, plures & grauissimæ occupationes, quibus & publi-

Vtilitas tractandorum

Morborum mulieb. magnitudo.

Scribendi occasio.

eo docendi munere iam diu detineor, & ægrotantium asſiduis uiſitationibus diſtrahor. His igitur,ut animi mei propenſionem ſignificarem, & pro uiribus aliqua ex parte ſatisfacerem, Deo duce inſtitutum aggredior; ea tamen ratione, ut prætermiſsa omni dicendi obſcuritate & difficultate quæ Iuuenes à legendis ueterùm libris dehortari ſolent, ea ſolum proſequar, quæ ad ſcopum conſequendum magis præſtare uidebuntur. Quod facturum mihi facilè perſuadeo, ſi uanis quæſtionibus neglectis,duo tantum in examinandis ſingulis affectibus explicanda propoſuero. Quorum primum ad illorum cognitionem attinebit. ſecundum uerò ad eorundem rectam curandi rationem magis ſpectabit:quæ duo in hoc dicendi genere, tanta ſunt affinitate coniuncta, ut ab eximio Medico, non niſi fruſtrato fine ſeparari,& patientis iactura diuelli poſsunt. Quis enim oblatum ſibi morbum profligare audebit,niſi illius naturam, ſpeciem ac uim ante omnia calluerit? Quis medica præſidia ſalutariaq; remedia cognoſcere, uel in uſum deducere propria laude profitebitur, ſi ea ignorauerit, quæ illorum certam inuenrionem & congruam adminiſtrationem lucidè patefaciunt? Quis deniq; morborum euentum, hoc eſt, longitudinem & breuitatem prædicere, ſalutemq; uel mortem uaticinari poterit, ſi illa neglexerit, quæ ad id præſtandum, non ſolum ſummè neceſſaria ſunt, uerùm etiam Medicum uenerandum & admirandum reddere poſſunt? Hinc iurè & non aliundè præſidiorum omnium inuentio oritur: hinc inuentorum recta adminiſtratio deducitur: hinc deniq; in debellandis morbis cita, tuta, & iucunda curatio tantùm prodibit. Sine his igitur uana omnino erit omnis noſtra medela, inanis quicunq; labor, fruſtra conatus noſtri in operando apparebunt. Quapropter futuræ orationis exordium erit, rerum tractandarum ac proinde muliebrium

Scribendi ratio.

quæ et quot ſint explicanda.

Quanta ſit neceſſitas explicandorum.

Ordo in rebus tractandis.

liebrium morborum numerum in primis explicare. Secundo numeri huius necessitatem ostendere. Tertiò de unoquoq; particulatim differere. In quorum explicatione nominum æquiuocatione prius sublata, singulorum naturam diligenter expendam, species, causas, signa, euentum, & curandi rationem inuestigabo & demonstrabo: ut hinc proponendorum malorum jntegra cognitio & absoluta curatio facilè haberi possit. Intelligo autem per morbos muliebres illos, qui huic tantum sexui contingunt, aç proinde earum partium naturalem constitutionem corrumpunt, quæ uiris minimè sunt cõmunes, cuiusmodi extant mammillæ & Vterus: quarũ altera, ut formationi foetus dicata fuit: ita mãmillæ illius cõseruationi postq̃ in lucẽ editus est incumbere uidẽtur.

Nominis explicatio.

Quæ sint partes propriæ mulie.

Quibus affectibus vterus subiiciatur, Cap. II.

Vterus cuicunq; generi morb. subiicitur.

AB vtero autẽ exordiens inprimis satis cõstare debet eã esse corporis partẽ, quæ cuilibet morborũ ac Symptomatũ generi subiici potest, ut ex parte morbi illa afficiatur intẽperie quacunq; , simplici inquã & cõposita, sine materia & cũ materia, viuente & non viuente, quæ rursus esse potest vaporosa & humorosa, alimentalis & excremẽtitia, biliosa deniq;, pituitosa, Melãcholica & sanguinea aquosa saniosa & seminali. Hæc eadẽ pars corripitur etiã Morbis instrumentalibus, qui naturalẽ illius cõformationẽ immutãt, figurã videlicet, sũpficiẽ, uias, sitũ, colligantiã, magnitudinẽ & numerũ. Ad qđ morbi genus referri potest ꝑuersa vteri figura, rotunda inquã, quadrata, curua & aliorũ generũ, quæ pro naturæ modo illi non conueniunt. Immutata eiusdẽ sũpficies siue asperior & durior illa fuerit, siue mollior & leuigata extiterit, ut ex inducta cicatrice contingere solet. Cauitatũ etiã aberratio secundum nimiam dilatationem uel constrictionem. Proprii loci mutatio, sursum videlicet, deorsum, ante & retrò, dextrum sinistrum,

Morbi in intemperie.

Morbi istrum.

Figura.

Superfici.

Via

Situs.

foris intus; Ad quod genus pertinet vteri procidentia, & eiusdem nimia concentratio & conuulsio. In colligantia pariter vterus alteratur, quoties uicinis partibus naturaliter alligatus, à proprio loco dimouetur, & alienum occupat. Magnitudo præterea aucta & diminuta laudabilem vteri conformationem corrumpit. Ad imminutam magnitudinem spectabit tùm illius tabes, siue alimenti defectu, siue alia de causa oborta fuerit, tùm eiusdem particula aliqua dempta. Ad auctam uerò magnitudinem referri debet, non solùm illius auctio, quæ per additionem nouæ substantia familiaris & cognatæ oritur: verùm etiam illa, quæ per affluxum materiæ, copia & qualitate peccantis producitur: secundum quam rationem, quocunq; tumorum genere detineri potest, flatulento inquam & humoroso: atq; hoc rursus inflammatorio, Eryšipelaceo, œdematoso, scirrhoso, & cancroso. Huc pariter referri possunt morbi illi, quicunq; numerum partium constituentium Vterum immutant, siue augendo siue minuendo id effecerint, ut merito aucti numeri possit esse Mola: merito uerò imminuti oritur defectus alicuius partis ad constituendum vterum necessariæ, siue illa ex toto fuerit abolita siue diminuta & mutilata. Tandem vterus illis etiam morbis subiicitur, qui in soluta unitate uocantur, cuiusmodi sunt ulcus, fractura, ruptio, euulsio, uasornmq; enastomasis, diapentesis, & diæresis. Si deinde vteri Symptomata consideremus, nullum erit pariter reperire genus, quo miseræ mulieres sæpius non affligantur, actione inquam læsa, qualitate mutata & exeunte mutato. Vt merito læsæ actionis siue hæc princeps fuerit siue inseruiens, triplex symptoma illi occurrat, in actione uidelicet ablata, diminuta & deprauata. Huc spectant sterilitas, rara & imbecillis conceptio, nec non etiam monstruosa: quibus accedunt concepti fœtus frustratus partus, deprauatus

[Margin notes: *Colligantia.* *Magnitudo.* *Tabes.* *Tumor.* *Mola.* *Morbi in soluta unitate.* *Sympt. uteri* *Lesa actio.* *Sterilitas imbecillitas rara cõceptio.*]

&magna

& magna cum difficultate factus. Penes qualitatem mutatam idem vterus afficitur calore, frigore & dolore, quemadmodum etiam in exeunte mutato læsio contingit, dum per uterum exit, quod intus detineri deberet: uel è contra intus detinetur, quod secundum naturam effluere oporteret hinc oriuntur uaria Symptomatum genera, qualia sunt suppressio menstruorum, diminuta expurgatio, stillicidium, profluuium muliebre immoderatum siue seminis fuerit, ut in gonorrhoea contingit, siue alterius humoris, sanguinei uidelicet, pituitosi, biliosi, serosi & ex his permixti, quæ igitur & quot sint vteri uicia explicauimus, huius autem numeri necessitas unde habeatur, sequens cap. explicabit.

Mostruosa *Partus frustratus.* *Partus depran.* *Partus difficillis.* *Qualitas mut.* *Exiens muta.* *Suppr. mest.* *Inmoderata fluxit.* *Gonor* *Melan.*

De necessitate & origine propositorum malorum. CAP. III.

EX tot enumeratis malis, quædam vtero conueniunt, ratione qua communicat cum aliis partibus corporis: quædam verò secundum propriam rationem. Conuenit autem cum aliis partibus penes illa, quæ eius essentiam constituunt, ab eisdem uerò differt secundum ea, quæ eius essentiam consequuntur, nempe penes actionem vtero propriam. Constat autem vniuersa vteri essentia, quemadmodum & cætera omnia corporis instrumenta, ex duobus, partium scilicet similarium temperatura, quę ex Elementorum mixtione oritur, unde prima compositio partis habetur, quæ temperaturæ subiectum dicitur: & partium similarium inter se conformatione, quæ secunda compositio structura partis uocatur, secundum quam morborum malæ cōpositionis est subiectum. His accedit continuitas uel partis unitas, per quam singula

Vteri essentia. *Tempera* *Structura* *Vnitas.*

gula quæq; pars siue similaris siue dissimilaris fuerit, vna denominatur, & functionem unam & usum habet, quæ tertia compositio æquè conuenit utrisq; partibus, et secundum hanc vterus subiectum est morborum in soluta vnitate. Horum autem trium componentium constitutio secundum naturam, ut in qualibet alia parte sanitas est: ita eorundem pręter naturam euersio morbus erit: Quare quot erunt compositiones genere discrepantes, totidem etiam sanitatis ac morbi genera statuenda erũt. ut mirum esse minimè debeat, si uterus in primis ratione qua triplici hac compositione pręditus est, triplici etiam morborum genere detineatur: in intemperie uidelicet, quæ partium similarium eius immoderata, & præter naturam constitutio est, in uitiata deinde conformatione, quæ partium dissimilarium in concinna compositio dicitur, & in soluta unitate, quæ utrisq; partibus cõmunis existens, illarum continuitatem soluendo, morbũ efficit, ambabus partibus communem: quæ triplex vteri constitutio cum aliis corporis instrumentis conueniat, meritò in hoc triplici morborum genere cum eisdem communicabit: imò ob eandem rationem, consentiet idem uterus cùm cæteris partibus, secundum singulas differentias, quæ sub singulis tribus generibus collocantur: sicut enim ex triplici allata compositione præter naturam, tria primorum morborum genera nascebantur: sic in unoquoq; morborum genere, pro multiplici ac diuerso componentium numero, aliæ differentiæ ducentur, ità ut quot ea sunt, quæ singulam compositionẽ constituunt, totidem morbi oriantur. At similarium partium natura & compositio tribus potissimum constat, propria forma seu facultate de pręedicamento substantię, propria temperatura & materia: quapropter morbus in istis tribus ponendus esset, uidelicet in propria forma mutata, & ratione huius statuunt plæriq;, oriri morbum à

Vterum triplici genere morbi afsici posse.

Morbi uteri aliis partibus communes.

Similarium compositio ex tribus.

Forma substantialis non est subiectum morbi.

bum à tota ſubſtantia : quamuis ego aliter ſentiam : nam forma iſta, cum nec contrarium habeat, nec maius & minus ſuſcipiat, ideò per internam ſuam naturam eadem ſemper manens, morbo aliquo affici non poterit, ſicut etiam nec ſana propriè dici poteſt : ſed ſanitas & ægritudo pasſiones ſunt corporis compoſiti ex contrariis & magis & minus ſuſcipientis : ideò ſi forma ſubſtantialis ſanitati & ægritudini ſubiicitur, hoc illi conuenit ab extrinſeco, nempe ratione corporis, in quo & per quod opera ſua exercet & manifeſtat. In partis verò temperatura alterationem contingere, illamq; multiplicem ac uariam, nemo eſt qui dubitet : quemadmodum etiam ex parte materię eadem pars immutari poteſt, ut materię uitia ſint, nimia partis laxitas uel conſtrictio, tenuitas uel crasſities, raritas uel denſitas : per has enim partes, quibus ſimilaria omnia conſtant, forma ſubſtantialis, ut per ſua inſtrumenta in compoſito membro agit, & pro illarum uarietate diuerſimodè operatur & patitur : Ex laudabili enim temperatura primarum qualitatum, integra oritur actio, dictis partibus propria, attractio uidelicet, retentio, coctio, expulſio & nutritio. Ex eiuſdem receſſu à naturali ſtatu eędem actiones partium ſimilarium uitiantur. A pari dicendum de ſecundis qualitatibus à materia ortis, quarum pariter commoderatio uel incommoderatio, eſt cauſa integrarnm læſarumq; functionũ, de quibus Galenus loquens libro artis medicinalis, ſtatuebat, tenuẽ ſubſtantiã cerebri boni ingenii cauſam eſſe: eiuſdem denſitatem, bonæ memoriæ contrariis autẽ qualitatibus affectũ earundem functionum. Leſarũ ſubiectũ erit. Dum igitur vterus corripitur hoc primo genere morbi, quod aduenit componentibus partes ſimilares, ſecundum communem rationem afficietur, non autem ſecundum propriam. Quapropter vteri intemperies ſecundum primas qualitates, morbus erit communis & par-

In probatiõ aliorum.

Morbi in intemperie.

Morbi materiales.

& partium ſimilarium gratia illi adueniens, ſiue hæc intemperies fuerit ſine materia & cum materia. Idem ſtatuendum eſt de morbo eidem vtero contingente ob exceſſum uel defectum ſecundarum & materialium qualitatum. Si pariter idem vterus conſideretur penes ſecundam compoſitionem, quæ ex partibus ſimilaribus conflata eſt, & ex qua oritur vteri ſtructura ſeu conformatio, facultatem formatricem ſequens, hæc vbi naturalem conformationem quouis modo amiſerit, ſecundo morbi genere afficietur, quod in uitiata partis ſtructura conſiſtit. Structura autem & conformatio eſt quid commune cæteris omnibus partibus disſimilaribus, ut in hoc pariter morbi genere cum aliis plęriſq; partibus vterus communicet. Tandem idem vterus non ſolùm conuenit cum dictis partibus per ſtructuram ſimpliciter, & conſequenter per morbum etiam talem ſtructuram uitiantem: verùm etiam ſecundum ſpeciales morbos ſub hoc genere contentos, communionem habebit. Sunt autem huiuſmodi morbi plures ac diuerſi pro multiplici ac diuerſo componentium numero: at uniuerſa vteri conformatio conſtat ex determinata forma, magnitudine, partium numero, ſitu, colligantia, & ſimilibus, ex quibus aptè compoſitis, tota vteri naturalis conformatio conſurgit: ſingulorum autem lapſus, à naturali conformatione, morbos ſpeciales faciet, ſub uitiata vteri conformatione contentos, ut inprimis ſi vteri forma læſa fuerit, triplici morbi genere detineri posſit, pro ut forma huius partis, ut etiam reliquarum omnium, in tribus potisſimum conſiſtit, in figuræ concinnitate, in conuenienti ſuperficie, & uiarum debita latitudine & conſtrictione, ex quorum receſſu à naturali ſtatu, triplex ſpecies morbi oritur, in figura ſcilicet uitiata, in ſuperficie & uiis. Vt ex parte uitiatæ figuræ vteri, morbus oriatur, qui in peruerſione eius figuræ conſiſtit, ſiuè vte-

Vteri ſtructura.

In Forma uteri 3. ſpecies morbi.

Morbi in figura.

ue vterus figuram planè rotundam acquisierit, aut re-ctam, curuam uel alterius generis diuersi, à propria & naturali sui figura, quæ instar alicuius cucurbitæ habetur. Ad morbum uerò in superficie, ordinabitur nimia asperitas uel lenitas vteri. Ad morbum in cauitate reducitur nimia vteri constrictio, uel eiusdem excedens amplitudo. Merito numeri subiicitur morbo tùm in numero aucto, ut cum in illo caro superflua adnascitur, uel imminuto, ut cùm aliqua pars vteri constitutiua desideratur. A conuenienti uerò magnitudine recedere solet dupliciter, prout plus iustò auctus uel imminutus est, siue talis mutata magnitudo natiua fuerit siue ascititia. si morbus fuerit in magnitudine aucta, multiplex esse potest pro uarietate materiæ uterum in tumorem attollentis, quę si flatulenta fuerit tympanite detinebitur: Si minera flatus extiterit, esse potest quilibet humor, atq; is tùm impermixtus tùm permixtus. Si impermixtus fuerit & sanguis extiterit, tunc subiicietur inflammationi exquisitæ. Meritò pituitæ tumori oedematoso, meritò bilis erisypelaceo, & meritò Melancholiæ scirrho. Si humores fuerint permixti, orientur illæ eædem species tumoris, sed noti, & spurii denominationem semper suscipientes à prędominante humore. Si idem vterus à proprio naturali loco & situ dimoueatur, poterit secundum omnem loci differentiam dimoueri, supra uidelicet, infra, ante, retrò & secundum latera, ad quod genus morbi reducitur procidentia vteri, & eiusdem nimia contractio & concentratio. Præterea idem vterus pati etiam potest solutionem continuitatis. tùm ratione unius & eiusdem partis similaris, tùm plurium inter se, & prout vterum constituunt: ad quod genus morbi ordinabuntur vlcus, fractura, ruptio, auulsio & huiusmodi. Quò uerò ad ea mala uteri, quæ propria magis uidentur, & huic soli parti competunt, ea potissimum

Morbi in superficie.

Morbi in cauitatibus.

Morbi in nu.

Morbi in magnitud.

Tympanitis.

Inflam. exq.

Erisypel.

Scirrhus.

Tumores spurij.

Morbi in situ.

Vteri procidentia.

Vteri contractio.

Vteri soluta unitas.

Vlcus
Fractura.
Ruptio.
Auulsio.
Vteri symp. propria.

tisſimum erunt, quę illius propriam actionem lædunt: hęc autem duplicia ſunt pro duplici vteri functione, quarum altera reſpicit conſeruationem in diuidui, altera uerò ſpeciei. Prioris ordinis ſunt illa Syptomata quæ con ſuetam menſtruorum purgationem lędunt: quæ ſanè ute ri euacuatio, poſt annum duodecimum incipere ſolet, & magno corporis beneficio, cum per hanc mulier ab omnibus ſuperflnitatibus emundetur, ut quamdiu illa ſecundum naturam ſit, & conueniens genus materiæ euacuatur, atq; id in debita etiam quantitate, qualitate, tempore, loco & modo exeundi, tam diu etiam integra ualetudine fruitur: quamprimum uerò illa eadem aberrabit in uno, pluribus uel omnibus iam dictis, totum etiã corpus patietur, & à naturali ſtatu recedet. Lęſio autẽ, quæ dictæ fũctioni cõtingit, triplex eſſe poteſt, pro ut uel aufertur vel deprauatur vel imminuitur: hinc triplex ſym ptoma ortum habet, vt meritò ablationis oriatur ſuppresſio, quę ſi ſolius materiæ menſtrualis fuerit, exquiſita dici poteſt: ſi etiam ſeminis, ſpuria vocabitur, quæ duplex materia intus cohibita, ſi non ſolum copia peccauerit, verùm etiam praua & venefica qualitate, orietur illud Symptoma, quod præfocatio matricis nuncupatur. Meritò autem non integræ ſuppresſionis, diminuta expurgatio fiet. Si deinde aliter efficiatur, quàm pro naturæ modo conueniat, orietur deprauata expurgatio, quę multipliciter adhuc deprauari poteſt, pro vt vel diutius illa protrahitur, quàm par ſit, & ita oritur illud Symptoma, quod vocatur immoderatum profluuium menſium, vel modus exeundi conſuetus non ſeruatur, quod contingit quando menſes ægrè, cum difficultate, aut dolore effluunt, & ita naſcitur illud Symptoma, quod ſtillicidium menſium dicitur: vel quia exiens materia alterius eſt generis ab illa, quæ ſecundum naturæ ordinem exire deberet, & tunc oritur aliud

3. de Symp. cauſis 4.
Suppresſio integ. meſtr.
Profocatio uteri.
Suppresſio diminuta.
Deprauata expurg.
Profluuium immoderatum.
Stillicidium. menſium.

genus

genus profluuij, quod ſub ſe continet diuerſas ſpecies, pro exeuntis materiæ diuerſitate, tùm in eſſentia, tùm in modo eſſendi: Si namq; hęc materia ſeminalis fuerit, Gonorrhoeam faciet: ſi humoralis hæc modò alimentalis modò excrementitia erit, ſi alimentalis extiterit, conſequenter cum noxacpatiencis facta & à toto prodeat, orietur profluuium muliebre immoderatum, cuius ſpecies multæ eſſe poſſunt, pro diuerſitate ſucci exeuntis, à quo etiam nomen accipient. Quare ſi exiens materia fuerit ſanguis, naſcetur profluuium muliebre immoderatum ſanguineum & rubeum. Si à ſucco pituitoſo ſiat, profluuium album denominabitur. A Melancholico obſcurum & nigrum: A birioſo flauum & ruffum Si autem ab vtero potius, prodierit fit illud ſymp. quod dicitur ſtillicidium uteri. Si deinde vterum ac vteri actionem conſideremus, pro ut reſpicit conſeruationem ſpeciei, orientur alia duo Symptomatum genera, pro duplici actione & facultate, qua vterus præditus eſſe debuit, pro ſpecie conſeruanda: Altera eſt fœtum concipiendi & conformandi, Altera verò eſt, eundem formatum fœtum pariendi. Quo ad facultatem concipiendi hæc intra naturæ leges ſe continet, quotieſcunq; fœtum debito tempore continet, donec ſecundum omnes ſui partes perfectus fuerit: in qua concipiendi functione ſi error contingat, triplex eſſe poteſt, prout uel aufertur, uel diminuitur uel deprauatur. Si auferatur, oritur illud Symptoma, quod ſterilitas dicitur. Si diminuatur, dupliciter contingit, pro ut fœtus imperfectus & non ex omni parte integer concipitur, uel ſi perficitur, diminuta dici poteſt actio, quia foetus imbecilior generetur, uel ſi robuſtus producitur, rarius tamen conceptio fit. Quare hinc oritur conceptio rara & tarda & imbecillis. Si autem conceptio deprauetur, multipliciter pariter deprauari poteſt, prout

Gonorrhoea

Profluuium muliebre immoderatum.

Sympt. uteri, ut ad ſpeciei conſeru. ordinatur.

Sterilitas.

Imperfectus fœtus.

Imbecilis fœtus.

Rara conceptio.

foetus,modò plurimùm diſtat à parentum ſimilitudine, à quibus ſi rationibus omnibus d.ſtanerit , ac proinde genere,ſpecie & indiuiduo, tunc naſcetur illud Symptoma quod Mola dicitur, quæ nil aliud eſt,quàm fruſtrum carnis informe, ullam ſimilitudinem cum parentibus ſeruans: non quidem in genere, quia animal adhuc dici non poteſt: non in ſpecie,cum humanam figuram& formam non habeat,longè minus indiuidualem ſimilitudinem obtinebit,cùm nec in toto corpore, nec in aliqua illius particula cum parentibus affinitatem præſeferat . Vel ſecundò fœtus deprauatur quia ſeruata ſimilitudine generica & ſpecifica, deſideratur ſolum Indiuidualis, ſiue penes corpus vniuerſum ſiue partem determinatam id contingat. Hoc autem fit, quoties fœtus in vtero ita conformatur, ut homo quidem generetur , at nulla ſeruata proportione cum parentibus , In figura , numero , magnitudine partium , ſitu & aliis , ut in ſpecie humana talis conceptio monſtruoſa habeatur ſecundum totum corpus,uel fœtus dicitur deprauatus , ſi cum parentibus ſeruauerit ſimilitudinem , genericam , ſpecificam & indiuidualem , deſideratur tamen ſimilitudo partis determinatæ, quemadmodum ſi fœtus naſcatur claudus uel monoculus, quorum tamen uitiorum neutrum in parentibus reperiatur : & ita oritur conceptio monſtruoſa ſed ratione partis . Si deniq; eundem vterum conſideremus, ut eſt pariendi inſtrumentum, multiplex adhuc Symptoma oriri poterit,quorũ numerus oritur ex multiplici receſſu partus à naturali ſtatu. Eſt aũt partus ſecundum naturam, quoties fœtus in vtero formatus , non ſolum foràs exit, ſed debito ſuæ maturationis tempore , & præterea exeundo debitum modum ac ordinem ſeruat : hinc tria errata illi aduenire poſſunt, prout dictus partus uel penitus non fit, & ita naſcitur illud Symptoma , quod uocatur detentio, ~~& formati fœtus cohi-~~

Mola.

Conceptio moſtruoſa totius.

Conceptio moſtruoſa ratione partis.

Vteri uicia ut eſt pariendi iſtru.

tus cohi-

tus cohibito : vel ſecundò male ſit, quod tripliciter contingit. Primò, quia tardius fiat, quàm partui naturali conueniat, & oritur alterum Symptoma, quod tardus partus vocatur : vel celerius fit, quàm fieri conueniat, & tunc oritur illud Symptoma, quod uocatur Aborſus, uel Tertiò partus lędi poteſt, quia deprauatè fit, & oritur diffic. pariendi quod contingit, quando peruertitur ordo, & naturalis pariendi exeundiq; modus, quemadmodum ſi fœtus ordine naturali peruerſo exitum primò quęrat ſecundum pedes vel latera, non autem ſecundum caput ſi præterea cum dolore, & labore fiat, ſi etiam fœtus mortuus, & laceratus exeat, ſi ſecundina intus detimeatur. Hæc igitur dicta ſint de numero & numeri necesſitate malorum omnium muliebrium, quæ ratione vteri illis adueniunt, ſiue communioribus malis afficiatur, ſiue propriis : & ſi communioribus, ſiue illi contingant ratione partium ſimilarium uel disſimilarium, ſiue utrarumq; , & ſi malis propriis, ſiue illa adueniant eius functioni, quæ dirigitur ad conſeruationem ſpeciei, aut Indiuidui, & rurſus ſiue in utraq; functione ablatio contingat, autem imbecillitas uel deprauatio. Communioribus ergò malis prætermisſis, propria potisſimum aggrediar, tùm quia ſcopus eſt, de affectibus muliebribus tractare, ac proinde de illis, qui uiris non ſunt cõmunes, tùm magis, quia agentes de muliebribus affectibus, ſimul etiam communiores complectemur, ut pote illos, à quibus tanquam à cauſis propria uteri Symptomata dependent.

Detentio. fœtus.

Tardus partus.

Aborſus.

Diffic. pariendi.

Epilogus.

De ſup-

De Suppresſione Menſtruorum.
CAP. IIII.

A Suppresſione igitur, immoderatoq; menſium profluuio exordior, vtpotè ab illis affectibus propriis, quorum curatio non ſolum reſpicit Indiuidui conſeruationem, cui omnium maximè incumbendum eſt: uerùm etiam, quia eorundem cognitio & curatio ſummam lucem allatura eſt pleriſq; aliis vteri Symptomatibus, tùm propriis tùm communibus, In quorum tractatione, ſicut etiam in cæteris omnibus, eum ordinem mihi ſeruandum propono, qui ad docendum omnium maximè aptisſimus futurus eſt. Ideò ab eſſentia propoſiti Symptomatis incipiam, ac proinde de forma, materia & cauſis efficientibus agam, internis inquam externis mediatis & immediatis: Vnde generationis modus clarè etiam eluceſcet. Secundò ex propoſita eſſentia colligam omnes ſpecies ac differentias propoſiti mali. Tertiò de proprietatibus talem eſſentiam conſequentibus tractabo, ſigna adducendo, quibus propoſitum nobis affectum, non ſolùm in genere cognoſcamus uerum etiam ſingulas eius ſpecies diſtinguamus, mox ad curam deſcẽdam, eamq; non Empyricam, ſed Dogmaticam, eliciendo inprimis indicationes curatorias, præſeruatorias & uitales, quibus ſermo de prognoſtjco ſuccedet: tandem de auxiliorum materiis diligenter tractabo, chirurgicis inquam, pharmacericis & diæteticis. Cur autem tot & non plura uel pauciora conſidetanda ſint, in propoſitis malis remouendis, artis medicæ finis clarè oſtendere poteſt. Cùm enim in omnibus morbis propoſitis ſcopus ſit præſentes remouere imminuentes præcauere, & uires cuſtodire, atq; hos ſcopos conſequi minimè liceat, niſi uſu & recta adminiſtratione materierum medicinalium

Ordo tractandorũ in ſingulis affectibus.
Eſsentia.
Differentiæ
Signa.
Indica.
Prognoſt.
Curatio.
Neceſsitas agendorum

dicinalium : hæ autem & ſi infinitæ propemodum ſint, omnes tameu ex triplici fonte hauriuntur Chirurgico , pharmaceutico & diætetico, & proinde circa ſingulos ſigillatim diſcurrendum erit, ut ad fontem Chirurgicum illæ præcipuè ſpectare uideantur, quæ in externis inſtrumentis conſiſtunt, & ut adminiſtrentur, manuum operatione indigent.ad quem ordinem referri poterunt uenæ ſectio , cucurbitulæ ſcarificatæ & non ſcarificatę, hirudines, cauteria, ueſiccatoria, ſinapiſmata, ligaturæ , frictiones , partium in priſtinum locùm repoſitiones, uſtiones,& huiuſmodi. Ad fontem pharmaceuticum referuntur lenientia , præparantia , purgantia & cætera eius generis quæcunq; alterant & locum affectum roborant, ſiue hæc intus præbeantur: ſiue extra admoneantur. Ad fontem Diateticum diriguntur recta adminiſtratio ſex rerum non naturalium, aeris inquam cibi& potus &reliqua.Horum autem omnium uſus quandoq; habetur cum praedictione, quandoq; non. Cùm prędictione habetur in morbis lethalibus. citrà uerò in ſalubribus, in quibus futuræ ſalutis certa ſpes haberi poteſt , ut hinc prognoſticum ortum habuerit: quod ſi bonum fuerit, audacter curatio aggredienda erit , ſi autem malum, cum Hippocrate ſolis prognoſticis futuræ mortis ęgri relinquendi erunt : vel piè magis agentes omnia erunt tentanda , cum prædictione tamen futuræ mortis: hac enim ratione noſmet ipſos ac medicinam ab omni infamiæ nota uindicabimus, & patientes uiſitando ſimul conſolabimur . Quapropter in pertractandis egris,prognoſticum non erit negligendum, ſed ex arte potius rei euentus prædicendus erit ; quàm partem medicinæ D. Hippocrates tanti fecit, ut in quadam epiſtola ad Philopomenem , hanc ipſam cum vaticinatione comparauerit & æquauerit, ut non immeritò hæc medicinę pars medicum etiam expoſtulet non vulgarem ſed eximium, non

Auxiliorũ materiæ ex triplici fonte capiũtur.

Materiæ auxilij chirurgici.

Materiæ auxilij ph.

Materiæ auxilij diotetici.

Pronoſticũ.

Empy-

Eximius medicus qui. Empyricum sed dogmaticum, non scientificum tantum, sed valdè exercitatum: ac proinde non sola ac nuda obseruatione rerum peritum, sed ex ratione & summo iudicio omnia operantem, is autem ille est, qui nihil temerè agit, sed illa solum prosequitur quæ à subiecti morbi essentia & natura indicantur, vt hinc orta fuerit indicantium & indicationum inuentio, prohibentiumq; permittentium consentientium & moderantium cognitio, quæ sola, auxilia rectè operandi nobis demonstrant: quare de *Indicatio.* Indicationibus & annexis, agendum. Cæterùm Indicatio, cum de genere eorum sit quæ ad alterum referuntur, nempe ad ipsum indicans, tale autem triplex potissimum *Indicantia* sit, morbus scilicet, causa morbi & virtus: ideò ante omnia cognitio morbi, causarum & virtutis præmittenda est, ut ex morbi cognitione, indicationes curatorias hauriri possimus, ex causis, præseruatorias, & ex virtu- *Indicatio 3.* te conseruatorias. Tandem cum rei cuiusq; essentia per vocem propriam significetur, sæpeq; contingat, quid nominis latere uel æquiuocationem continere, ideò ad tollendam nominis multiplicitatē vel obscuritatem, ab ipsius notione exordiendum erit.

De voce. C A P. V.

Nomina affect. omniū à quibus. CVM nomina temerè non sint rebus imposita, iurè cogitandum est, morborum ac Symptomatum uoces non à casu sed consultò fuisse inuentas, ut non immerito Gal. 2. Methodi 2. dixerit, quòd omnia mala, *A loco affecto.* quę humano corpori adueniunt, nomen desumunt vel à loco affecto, vt pleuritis à membrana pleura ita vocata, quæ in hoc affectu inflammatoria compunctione afficitur, sicut peripneumonia à pulmonum inflammatione, podagra à pedum vitio, nephritis à renibus, arthritis ab articu-

ab articulis, opthalmia ab oculis,cephalalgia à capite,& Dysenteria ab intestinorum ulcere : Secundò capiuntur nomina ab aliquo Symptomate, ut ileos à tenuiori intestino affecto, paralysis à resolutione neruorum, Apepsia à difficultate spirandi,Tenesmus à cupiditate deiiciendi uel capiuntur ab utrisq; , id est, à loco affecto & Symptomate,ut Cephalalgia & Othalgia id est , aurium dolor, Estiralgia id est, meri dolor. Rursus affectus , qui à Symptomate denominantur,nomen accipiunt ab actione lęsa, à qualitate mutata ,et exaunte mutato. Si à læsa actione tripliciter , ablata uidelicet, ut Syncopis & Apoplexia: uel diminuta ut lypothymia & cruditas, uel à deprauata,ut tremor,tussis, singultus . Si ab exeunte mutato , denominatio fiat , erit ut sputum sanguinis , lotium cruentium , & huiusmodi . Si à qualitate mutata erit ut febris, icteritia & cetera eius generis. Præterea capiuntur etiam nomina ab externarum rerum similitudine,ut cancer, Elephantiasis,Polypus, satyriasis , Ophiasis, Alopecia & tinea. Vel deniq; nomina capiuntur à materia faciente morbum , ut calculus , cholera, melancholia , & reliqua. In quo genere collocatur etiam suppressio menstruorum : quod nomen ita proprium est huic affectui,ut cùm aliis rebus præter naturam ullam conuenientiam habeat. At si secundum communiorem sui notionem acciperetur , facilè cum aliis conueniret : si enim capiatur , ut est quid distinctum à rebus naturalibus,communissima uoce res præter naturam uocaretur, & hoc modo non distingueretur à morbo,causa & Symptomate.Si autem consideretur ut ex ex eorum genere quæ morbū sequūtur Symptoma nuncupabitur :sed tunc non distinguitur ab aliis Symptomatum generibus, nempe à læsa actione,qualitate mutata & exeunte mutato . Si consideretur ut consequitur opus,materiam uidelicet genitam, dicetur Symptoma secundum , ad differen-

A sympt.

A lesa actione.

Ab exeunte mutato.

A qualitate mutata.

Ab externorum similitu:

A materia.

C tiam

tiam primi, cuiusmodi est Symptoma in læsa actione. Vt uerò hæc materia genita præter naturam intus detinetur, Symptoma dicetur in exeunte mutato, in quo intus cohiebetur, quòd foras exire deberet. Cuius uox adhuc communior est, quoniam cum plærisq aliis Symptomatibus eiusdem generis conuenit. Tandem hoc Symptoma ut respicit determinatam speciem materię cohibitæ, nempe menstrualis, proprium nomen desumens, uocabitur suppresio menstruorum, quæ uox ita est propria huic affectui ut per hanc à cęteris omnibus clarè distinguatur. Vocatur autem mensium suppresio, quia in muliere secundum naturam se habente materia ista singulo mense effluere debet, cuius materiæ fluorem, quidam flores appellant, ea ni fallor, de causa, quia mulier cùm nata sit ad procreandam sobolem, non prius est apta concipere, quàm appareant menstruę purgationes, quæ sunt sicrit flores arborum, qui fructus antecedunt, quæ sicut prius fructum producere nequeuut, nisi flores antea appareant: sic mulieres nunquam antea concipiunt, nisi menses fluxerint. Vulgares tempora uocāt, quoniam hęc purgatio in muliebribus statutis quibusdā temporibus obseruatur. Alii uocant malam septimanam, uel quia hæc fluxio septem diebus perdurare solet, uel etiam, quia per integram hebdomadam mulier aliquid molestiæ patitur. Cæterum ut omnis æquiuocatio circa hanc uocem tollatur, illud etiam adiiciendum erit: hic sermonem futurum esse de suppresione mensium morbosa, & præter naturam, ad illius differentiam, quę naturaliter fit, quemadmodum contingit in prægnantibus & lactantibus, in quibus hęc materia degenerat in alimentum uel concepti fœtus, ut in prægnantibus, uel pueri nuper nati & lactantis, ut in lactantibus contingit, & si accidat, ut in iis menstrua quandoq; fluant, alterum duorum fieri solet, ut ex parte prægnantium

Vocis explic.

Suppresio. dupl.

14. de usu par.

abortum

abortũ patiantur,uel ſaltem fœtus imbecillior formetur quorum vtrumq; ob alimenti defectum contingit. In lactantibus verò generatio lactis ceſſat,uel ſaltem imminuitur. Hæc de nomine.

De Eſſentia. CAP. VI.

AB explicatione vocis deuenio ad ſubiectæ rei eſſentiam explicandam, quæ cum in forma & materia conſiſtat, ideò quæ ſit propoſiti Symptomatis forma & quæ materia, expendere oportet: deinde uerò quæ eiuſdem ſint cauſæ effectrices omnes & occaſiones diligenter inueſtigabo. De finali autem cauſa nihil dicendum occurret, quia in rebus præter naturam locum habere non uidetur. Quo ad formam ſpectat ex dictis ſatis conſtat, quod hæc ſuppreſſio eſt quid præter naturam, non tamen in genere morbi vel cauſæ, ſed Symptomatum, & in eorum genere, quæ in exeunte mutato conſiſtunt, in quo ſcilicet intus cohibetur, quod pro naturæ modo effluere deberet. Cæterum hęc materia, quæ præter naturam intra corpus retinetur,cum eſſe poſſit uapor & uaporis minera, conſtat etiam eam non eſſe vaporem, ſed potius mineram, cum exeundo ſenſibus conſpicua illa appareat, non propterea negandum eſt, quòd talis materia intus detenta, caloris ui in uaporem aſſiduò non attollatur, hacq; ratione ſenſim minuatur & diſſipetur, quod certè ſi non fieret, breui tempore in tanta copia aggregaretur, ut neceſſarium eſſet, mulierem frequentius pati menſtruorum fluxum, uel à nimia illorum copia ſuffocari, aut ex ſuperueniente putredine & malignitate, febribus, lypothymiæ, Syncopi, apoplexiæ, & aliis eius generis Symptomatibus perpetuò ſubiici, ut ſæpè etiam aliquibus contingere uidemus, & illis præ-

Forma.

L. de differentis ſympt: ulti: 3. de ſympt: cauſis 4.

Eſſentia materiæ cohibita.

cipuè,in quibus ob uitam ociosam talia excrementa multiplicantur, præsertim si in uiuendi ratione etiam plurimùm delinquant: rarius aut unquam illis accidunt,quę in uictu rectè se gerunt, uel saltem plurimis exercitiis aggregationem superfluitatum prohibent, aggregataśq; dissipant atq; dissoluunt: uel etiam purgantibus medicamentis illas educunt. Cum igitur hæc materia intra corpus cohibita corpulenta sit & humorosa,ulterius quærendum occurrit an sit alimentalis uel excrementitia. Satis autem constat, alimentalem esse non posse,quia succus esset sanguineus, pituitosus, biliosus uel Melancholicus: quorum quilibet in corpore propriũ habet usum, ideò retinetur, quoniam ex dictis succis corpus & partes eius nutriuntur: pro quarum diuersitate in substantia & temperatura, necessaria fuit succorum alimentalium diuersitas, quorum nullus esse potest materia hæc menstrualis, quod fuit in causa, ut prouida natura in muliere nec prægnante nec lactante, tale genus excrementi statutis temporibus expurgaret. Cæterum materia ista excrementitia cum duplex esse posit, utilis & inutilis, prioris generis minimè erit: quoniam uel utilis foret pro conseruando Indiuiduo, ut lac, uel pro conseruanda specie, sicut est semen, quorum neutrum est materia ista menstrualis, non tamen negauerim, quòd post partum materia illa, quæ in menstrua uerteretur, in lac non degeneret, quod puero nutriendo accommodatissimum est alimentum. At hoc loco sermo est de suppressione menstruorum præter naturam, consequenter in muliere non lactante aut prægnante,quæ singulis mensibus aggregata tanquam inutilis per uterum naturaliter expelli debet; cuius autem coctionis illa sit opus, sequens caput declarat.

Materia corpulenta.

Materia excremēticia.

Materia inutil.

Men-

Menstruum esse excrementum secundæ coctionis. CAP. VII.

CVM igitur hæc materia sit excrementum inutile, oportet esse primæ, secundæ aut tertiæ coctionis excrementum. Primæ esse non potest, cùm non sit nec tenue nec crassum, accedit quòd hoc genus excrementi in intestinis recipitur,& per infernum os expurgatur, per uterum uerò neutrum euacuatur. An uerò excrementum sit secundæ uel tertiæ coctionis, dubium esse uidetur apud medicos,ut Galenus quandoq; in ea re, sibi inconstans uideatur, quam difficultatem hoc loco libenter prætermitto, quoniam diffusius in libro de principiis nostræ generationis tractaui. Quare satis hic erit propositæ difficultatis ueritatem proponere, & quibusdam rationibus illam confirmare.Statuendum erit igitur, talem materiam excrementum esse secundæ coctionis, quæ in Epate & uenoso genere habetur. Commune n. est omnibus partibus corporis, humores generantibus, eos utiles producere, uel sibi ipsis ut conseruentur, aut pro aliis partibus generationis gratia ut semen, uel pro fœtus nutritione ut sanguis menstruus, ita ut humores, qui post cuiusq; partis nutritionem supersunt, earum partium sint superfluitates, & cum illis similitudinem naturæ seruant: huiusmodi erit in testibus semen,in mãmis lac, in ventriculo pituita, in articulis humor glutinosus, in ossibus humor albus in cauernis contentus, in carne pulmonis humor spumosus: sic deniq; in Epate erit sanguis, cuius superfluitas, quæ pro reliquarum partium alimento,necessaria futura non est, menstrualis materia euadit, quæ per uterum debitis temporibus expurgatur. Quod ipsum confirmat etiam rubeus color, quo materia hæc menstrualis prædita est: quare erit superfluitas

Excrem. triplex.

Mestr. excrem. esse secũdo coc.

Lib: đ form: fœtus C.4.

5. aph. 39.

Ratio prima

Ratio secunda.

perfluitas ſanguinis, conſequenter excrementum ſecun dæ coctionis. Præterea ſi locum conſideremus, ubi ſanguis menſtrualis continetur, & per quem expurgatur, cum in uenis contineatur & per uenas. Vteri expurgetur, non aliter dicere poſsumus, niſi excrementum eſse primorum humorum, qui in uenis continentur, & membris nutriendis nondum ſunt delegati. Hinc fit, quòd mulieres quamdiu conſuetas uteri purgationes ſeruant, nullam aliam ſanguinis euacuationem ſponte naturæ factam patiuntur, nec per nares nec per mariſcas, at conſueta menſtruorum purgatione cohibita, illius copia & qualitate natura grauata & irritata, conſueuit per alias partes talem ſuperfluitatem euacuare, ut quandoq; experientia compertum fuerit, quaſdam mulieres, quibus menſtrua erant ſuppreſsa, copioſum ſanguinis uomitum habuiſse, & maximo naturæ iuuamento, at meſtruis denuo ſuperuenientibus ſolutio fit. Quapropter materia hęc menſtrualis, ſicut alia quæcunq; ſanguinis fluxio per alias partes facta, primorum humorum ſuperfluitas erit, qui in ſecunda coctione generantur. Tandem etiã ea confirmatio addi poteſt, quæ ſumitur ab obiecto tertiæ coctionis & excrementis eius, nam obiectum tertiæ coctionis ſunt humiditates ſecundæ, quæ ex capillaribus uenis exeuntes nutriendis membris delegantur, à quibus nouam coctionem acquirentes, longè aliam formam ac ſpeciem ſuſcipiunt, ab illa quam antea retinebant, dum in uenis eſſent, & ſecundæ coctionis opera ſubeũt quoniam amittunt ſubſtantiam fluidam & in membris conſiſtentem acquirunt, rubeum colorem deponunt, & album induunt, partibusq; nutriendis omninò ſimiles fiunt: cuius tertiæ coctionis excrementa tenuia per halitum inſenſibilem uel ſudorem expurgantur, craſſiora verò in pilos vel in ſorditiem degenerant. Quorum excrementorum neutrum accommodari poteſt ſanguini

Ratio tertia

Ratio quarta.

Hyp. 5. aph. 31.

Ratio quinta.

guini

guini menſtruo, vt tandem iis omnibus rationibus concludendum ſit, ſanguinem menſtruum excrementum eſſe ſecundæ coctionis, qua verò ratione peccet, & peccando excitet expul. ſtatim declaro.

Menſtruum excrementum eſſe quantitate et qualitate peccans. CAP. VIII.

QVòd autem materia hæc menſtrualis per vterum ſingulo menſe expurgata, quantitate inprimis peccet, plura oſtendunt. Primò quia intus à natura non retinetur, ſed potius ſingulis menſibus tanquam ſibi onus euacuatur. Secundò, quia cum beneficio totius corporis talem euacuationem molitur. Accedit, quòd ex illius retentione natura multa & moleſta Symptomata patitur, ut quemadmodum per illius copioſæ materiæ prçſentiam corpus totum grauatur: ita per eiuſdem abſentiam ſponte naturæ factam ſubleuatur, quod eſt materiæ copioſæ argumentum. Quod autem tale menſtruum non ſolum quantitate verùm etiam qualitate peccet, atq; illa tùm manifeſta tùm occulta, multa teſtari poſſunt. Inprimis quòd manifeſtis qualitatibus peccet, exeundi modus patefacit, poſteaquam non ſine moleſtia & viarum aliqua mordacitate effluat, quod certè illius exceſſum in calore oſtendit. Id ipſum confirmare etiam poteſt coitus per illud tempus factus: quoniam ex contactu huius materiæ, virile membrum non modò ruborem, verùm etiam excoriationem circa præputium pati ſolet, quod pariter excedentis caloris indicium manifeſtum eſſe poteſt. Cum igitur hæc materia quantitate & qualitate peccet, mirum eſſe non debet, ſi ſenſim illa aggregata & ad determinatum ſuæ quantitatis

Meſtruum peccare copia.
Ratio prima
Ratio ſecunda.
Ratio tertia
Meſtruum peccare qualit. manifeſta.
Ratio prima
Ratio ſecunda.

tis terminum peruenta, quem citra maiorem molestiam diutius sustinere non potest, expulsionem per vterum tentet & moliatur, ad quod peragendum natura excitatur, tùm ab illius copia grauata, tùm ab eiusdem qualitate acriori irritata, quod munus quamdiu integrè & statutis temporibus absoluerit, depurata vniuersa humorum massa, tàm diu ẽt corpus hoc integra sanitate potitur.

Sanguinem menstruum peccare occulta qualitate. CAP. IX.

Mestruum an sit uenenficum.

Ratio prima

Ratio secunda.

Fernelius 7. suæ physiologiæ ca. 7.

AN verò sanguis menstruus præter manifestas qualitates, occulta etiam & uenefica præditus sit, & secundum illam agat, difficultas esse potest. Si namq; hæc materia venefica esset, mirum videri deberet, quomodo integro mense in corpore detineatur, citra aliquam illius corporis molestiam insignemq; noxam. Augetur adhuc magis difficultas, quia dum consuetum suæ purgationis tempus pertransit, maiorem prauitatem acquiret, ex hac etiam diuturna mora vehementiorem agendi corrumpendiq; vim sibi ascisceret, ratione cuius, non solum corpus, in quo illa retinetur magis immutare deberet: uerùm etiam corrumpere & interficere, quod tamen minimè obseruamus, cùm multæ mulieres reperiantur, quibus talis consueta euacuatio supprimitur, quæ tamẽ à propriis negociis non desistunt, sed sanitate fruuntur, & diutius uiuunt. Ex altera uerò parte non defuere, qui affirmauerint, menstruum sanguinem, non solum esse excrementum inutile, quantitate & qualitate simpliciter peccans, sed etiam corruptum, malignum & veneficum esse vel saltem agendi potestate ac uiribus veneno ualdè affine: nam preter id, quòd statis temporibus per consueta loca

ta loca luna decreſcente, non effluit à puriorią; ſanguine, cui eſt permixtus non ſecernitur: Accedit etiam rata loca luna decreſcente, non affluit à priorią; ſanguine, cui eſt permixtus non ſecernitur. Accedit etiam ratio deſumpta ex illius operationibus uitę corruptiuis, quę certè non illius modò inutilitatem oſtendunt: uerùm etiam malignitatem & ueneficam naturam detegunt. quo enim tempore mulier menſtruam purgationem patitur, non ſolùm illius uniuerſum corpus diſcoloratnm redditur: uerùm etiam imbecillius effficitur. imò in alienum corpus agens naturalem illius diſpoſitionem euertere & corrumpere poteſt: nam tempore quo menſtrua hęc fluunt, uapor, qui ex tali materia eleuatur, obiectum ſibi ſpeculum fœdare, inficere, eboriſq; nitorem obſcurare ſolet: & uino pariter permixtus, totùm corrumpere uidetur: imò quòd maius eſt, ſi ab hac ipſa materia ſemina tangantur, uel in lotio menſtruatæ mulieris prius infundantur, & terrę mandentur, nihil generant, ſed ſterilia euadunt: & plantæ adhuc tenellę ab hac ipſa materia contactæ, læſionis ſemel ſuſceptas notas perpetuò ſeruant, uel potius areſcunt & moriuntur. Præterea hic ſanguis ſi à canibus guſtatus & deuoratus fuerit, rabie afficiuntur, homines uerò ex eodem epoto in comitialem morbum, Elephantiaſin, pilorum defluuium & huiuſmodi incurrunt. Et conciliator teſtatur pariter quòd ex hoc menſtruo epoto homo euadit ueluti præſtigiatus, maleficiatus, obliuioſus & lunaticus, cuius cura inquit, eſt potare margaritas frigidas tritas ad ʒ I. cum aqua Meliſsę, & in aqua tepida balneari, cum puella coire, & cùm puellis conuerſari, & eius Bezoar eſt commedere uiperas præparatas. Hoc ipſum denią; magis confirmatur ex illarum etiam rerum euentu, quę ipſiſmet mulieribus contingere ſolent. ſi namą; prægnans mulier fuerit, & alterius mulieris menſtruum partes ad vterum pertinentes obliniatur

Meſtruum eſſe ueneficum.

Ratio prima

Ratio ſecunda.

Ratio tertia

Ratio quarta.

Lib: de Venen: cap: 73.

Ratio quinta.

Solutio quæstionis.

Sang. mestr. 2. posse consid.

niatur, abortum patietur: si autem Vtero non gestauerit, concipiendi uis ei adimetur. Pro huius difficultatis resolutione distinguendum nobis est, de sanguine mẽstruo, de quo cum queritur, an excrementum sit uel alimentum: & si excrementum, an utile uel inutile, & si inutile, an sola copia uel qualitate peccet, & si qualitate, an Elementali solum, uel etiam uenefica, sermo esse potest, uel in muliere nõ prægnante nec lactante, uel in prægnante et lactante. Si primo modo dupliciter adhuc intelligi potest, de muliere uidelicet, in qua ratio temporis à natura constituta seruatur, pro tali purgatione facienda, uel de illa in qua eadem purgatio præter naturã cohibita est, Si de muliere primo modo intelligatur, statuendum erit, talem sanguinem excrementum esse, quantitate & qualitate peccans, ad differentiam prægnantis, & lactantis mulieris, in quarum altera euadit alimentum fœtus in utero gestati, & aliqua ex parte excrementum sola quantitate peccans, est quidem alimentum secundum eam portionem ex qua fœtus toto gestationis tempore nutritur, augetur & perficitur. Est autem excrementum sola copia peccans, respectu eiusdem mulieris, in qua generatur, & per id gestationis tempus aggregatur, quòd deinde tempore partus expellitur: quæ uidetur fuisse clara Galeni sententia, 14. de usu partium cap. 8. 2. de semine cap. 2 1. 5. Aphor. 60. In muliere autem lactante idem sanguis uertitur in lac, quo fœtus in lucem iam editus alitur, qua ratione erit pariter alimentum & excrementum utile sola quantitate redundans, ita ut respectu pueri lactantis alimentum sit, respectu autem mulieris in quo generatur, utile excrementum erit. Si uerò sermo fuerit de muliere non lactante nec prægnante, & de illa inprimis, in qua menstrua secundum naturam fluunt, hic sanguis non solum erit excrementum, sed etiam excrementum simpliciter in

utile,

utile, ac proinde quantitate ac qualitatę peccans. Declaro utrumq; & primò quòd excrementum ſit patet quia alimenti ratio & vſus illi non competit: ſiquidem alimentum ratione ſimilitudinis quam cum ipſo alito habet, intra illius corpus nutritionis conſeruationiſq; gratia retinetur. Contra excrementum propter disſimilitudinem cum alito ab illo ſecernitur, ullumq; nutritionis uſum in corpore retinens, tanquam inutile foras propellitur, cuius expulſio cum in his mulieribus, ſingulo menſe per vterum à natura ſiat, iurè concludendum, talem ſanguinem excrementum eſſe inutile. Accedit & ea ratio quòd ſi eſſet excrementum vtile, uel vtile foret pro ſpeciei propagatione, cuiuſmodi eſt ſemen, vel pro Indiuiduo nuper genito ſicut eſt lac: at hic ſanguis in his mulieribus neutrum præſtat, ſed ſponte naturæ à corpore ſeparatur. Idem confirmatur argumento deſumto à iuuantibus & lædentibus: quandoquidem illud excrementum inutile exiſtimatur, quod in corpore per ſui præſentiam eſt onus ipſi naturæ, & per ſui abſentiam & euacuationem illa eadem exonerata ſubleuatur huiuſmodi autem eſt talis ſanguis, Ergò &c. ubi enim tale genus excrementi, præter debitum naturæ modum in corpore retinetur corpus hoc multum grauatur, &moleſtia afficitur: eiuſdem uerò expurgatione peracta, ab omni pondere acmoleſtia liberatur, priſtinumq; robur acquirit, quod planè argumentum eſt, huiuſmodi ſanguinem, non ſolum excrementum eſſe, verum etiam inutile.

Cōfirmatio.

Cōfirmatio:

Sanguinem Menstruum inutile excrementum esse ratione copiæ et qualitatis. CAP. X.

CÆterùm excrementum inutile cum multis modis molestiam corpori inferre posſit, præcipuè verò ſi in quanto & quali peccauerit, utriuſq; ratione hic ſanguis inutile excrementum erit, & primò ratione quantitatis, quod illius generatio & copioſa euacuatio oſtendit: ut merito generationis conſtet, generari & tanquàm inutile excrementum in eodem corpore copioſius aggregari: nam poſt ſanguinis diſtributionem, in omnes corporis partes nutriendas mediantibus uenis factam, quod ſuperfluum futurum eſt, & poſt uenarum nutritionem ſupereſt, retinetur, & unius menſis ſpacio, in uena caua copioſè coaceruatur, ut illius pondere grauata natura poſt illud tempus ipſum expellat, cuius copioſam expulſionem molitur per uenas uteri, ut in quibuſdam mulieribus talis euacuatio ſeptem & octo diebus perduret, quod certè non niſi magnam copiam demonſtrat: quod autem idem ſanguis mala qualitate affectus ſit, & primò manifeſta & calidiori, illius exeundi modus oſtendit, deinde uerò effectus moleſtus inde productus, ſi modum exeundi conſideremus excrementa omnia, à corpore ſeparari ſolent cum iucunditate uel cum moleſtia: cum iucunditate illa exeunt, quæ omnem naturæ modum ſeruant in quanto quali & opportuno exeundi tempore: hinc eſt quòd in ſanis corporibus excrementorum omnium ſecundum naturam facta euacuatio non ſolum cum iucunditate fit, ſed etiam cum beneficio corporis expellentis, ut patet diſcurrenti per excrementa ſingularum coctionum. Contra uerò excrementa, dum præter copiam

Quantitas.

Qualitas.

malam etiam qualitatem coniunctam habent, fieri ullo modo poteſt, quin eorum exitus, non ſit aliqua ratione moleſtus, ſicut clarè obſeruatur in mulieribus, tempore quo per vterum menſtrua exeunt, quoniam non niſi cum moleſtia effluunt, quę aliunde non cauſatur, quàm à caliditate & acrimonia materiæ exeuntis: ideò mulieres, quo tempore ſua hæc purgatio perdurat, aliquid noxæ patiuntur, floridumq; colorem magna ex parte amittunt.

Qui ſanguis menſtruus praua et occulta qualitate peccet. CAP. XI.

SI autem ſermo fuerit de illo ſanguine menſtruo, qui ſtatutis temporibus & ſecundum naturam non expurgatur, ſed intus et præter naturam diutius detinetur, tunc aliam prauiorem & occultam qualitatem concipiet, ex illius enim longiori in corpore mora, ita alterari quandoq; ſolet, & à propria natura recedere, ut ueneficam etiam naturam acquirat, ratione cuius, non ſolum alienis corporibus nocet, ſpecula fœdando, eboris nitorem turbando, uina corrumpendo, tenellas herbas & ſemina comburendo & ſterilia reddendo, brutisq: animantibus ac deniq; ipſis hominibus uariis miriſq; modis nocendo, ſed maximas etiam moleſtias proprio corpori, in quo generatur & diutius retinetur afferre ſolet: ut hinc nauſeæ, inappetentia, dolores, uertigines, apoplexia, ſyncopes, matricis deniq; præfocationes ortum habeant: quæ omnia contingere etiam ſolent quando mulier tempore fluxionis menſtruorum uiro coniungitur, & imprægnatur: tunc enim ſuſceptum ſemen ab huius menſtrui permixtione ita alteratur & coinquinatur, ut prauam illius

Quod menſtruum ueneficam ſit

Hereditariorum morborum origo.

lius

lius qualitatem recipiens,uitiatæ eiusdem naturœ impres-
sionem uim ac proprietatem diu seruet ac retineat, ratio
ne cuius fœtus tali qualitate informatus bonum alimen
tum sibi adueniens in prauum etiam conuertat , hinc
morbilli, uariolæ & pleræq; aliæ cutaneæ infectiones nō
aliunde in natis corporibus nascuntur , quàm ex huius
sanguinis impuritate ac prauitate: siquidem sanguis iste
in fœtus formatione ita uitiatus,suæ prauitatis naturam
in eo diu seruat , & occultè custodit,donec tandem per
longam sui digestionem exaltetur,in uariolasq; , morbil
los & cætera id generis , tandem efflorescat , qui tamen
sanguis non æquè in omnibus & semper hanc suam oc
cultam prauitatem patefacit , nec eandem prauitatis spe
ciem in omnibus ostendit sed in quibusdam longiora,
in aliis breuiora suæ digestionis tempora retinens , pro
prauitatis intensione Symptomata etiam, modò tardius,
modò citius, nunc uehementiora,nunc remissiora produ
cit, quod contingere solet , quando uis illa menstrui in
uniuersa sanguinea masa delitescens , exaltari incipit, &
maiores agendi uires in calorem acquirere,qui deinde ita
excitatus aduersus hostem pugnam aggreditur, & pu-
gnando omni conatu innititur , ut superet , quod
tunc fit , quando in totam sanguineam massam agens ,
partes omnes hæterogeneas , & praua illa qualitate
infectas , separat, & instar musti illius quasi spumam te-
nuioresq; halitus à centro ad circumferentiam transmit
tit , & per cutim vniuersam in variolas & morbillos de-
generat: crassiora uerò illius sedimenta per uomitum &
aluum deiicit , quam prouinciam si integram absoluerit ,
& sanguinem ab omni impuritate defecauerit , superato
interno hoste victoriæ & sanitatis insignia deportabit: ab
hac verò prouincia si natura ex toto uel maiori ex par-
te impedita fuerit , succumbet & uitam cum morte
commutabit .

Morbillorū origo.

Qualis

Qualis ſit prauitas menſtrui ſanguinis. CAP. XII.

QVamuis ſanguis menſtruus praua qualitate prædi-tus ſit, non tamen in omnibus mulieribus eiuſ-dem eſt rationis & malitiæ, ſed alia eſt prauitas in muliere quæ ſingulo menſe expurgatur, alia uerò in illa, quæ ultra præſcriptum naturæ tempus eum detinet. In priori ſiquidem muliere vitium eſt mite & manifeſta potius qualitate peccans, quàm occulta & ueneſica, ut ob id mirum etiam non ſit, ſi in eodem corpore,in quo generatur & aggregatur, ſui pręſentia exiguum uel ullum nocumentum inferat: nec obſtat ſi quis obiiciendo dixerit, huius etiam ſanguinis effectus prauos admodum eſſe, cum ſuo contactu ſemina ſterilia reddat, uirentes herbas exiccet, uinum corrumpat, & cætera id generis mala apertè faciat, quæ venenis conuenire uidentur, quia non inconuenit, ut id quod uni eſt familiare & ſimile, alteri ſit inimicum & contrarium: helleborus enim homini eſt medicamentum, coturnicis alimentum,& in eodem corpore bilis eſt ueſicæ familiaris, cæteris uerò partibus disſimilis, & ſua contrarietate moleſta. A pari dicendum de ſanguine menſtruo, qui in eo corpore, in quo generatur & ſecundum naturam expurgatur, ullam noxam illi inferre uidetur: in alieno autẽ corpore,quod noceat, mirari non debemus, ob dictam rationem. Si autem ſermo fuerit de illo ſanguine menſtruo,qui ſecundum naturam non expurgatur, ſed diutius & præter naturam intra corpus cohibetur, hic certè longè prauiorem qualitatem habebit, quam ex longiori in corpore mora ſibi contrahit, ut ueneficam etiam naturam acquirere posſit, ratione cuius, non ſolum alienis corporibus nocet,

Prauitas Meſt.2.

Obiectio.

Solutio.

nocet: ſed proprio etiam minimè parcit, ut hinc orian-tur præfocationes matricis, apoplexia, animi deliquia, & cætera perniciosa & lethalia Symptomata enarrata. Cæterum notandum, quòd talis ſanguis ita uiolenter in corpore detentus, licèt ei noceat, & uehementia Symptomata parere poſſit, hoc tamen perpetuò non contingit, & in ſingulis corporibus neceſſariò aduenit, cum multæ mulieres reperiantur, quibus menſtrua diu non fluunt, integra tamen ſanitate fruuntur: quod dum accidit, cogitandum eſt illud euenire non ratione huius materiæ, quæ in diuerſis mulieribus diuerſæ rationis ſit, ut in una prauam retineat qualitatem, in alia verò non, cum in omnibus eandem formam habeat & agendi poteſtatem: Sed in alias cauſas diuerſitas hæc referenda erit, eaq; multiplex eſſe poteſt. Inprimis quia hęc materia, etiam ſi per vterum non expurgetur, ut expurgari deberet, à natura tamen per alia loca tranſmittitur, ut per fluxum ſanguinis narium, per hæmorrhoides, uel etiam purgantibus medicamentis educitur, ſiue per ſeceſſum illa purgauerint, uomitum, lotium, ſudorem, uel inſenſibiles habitus, ſiue etiam talium prauorum humorum inanitio facta fuerit, ualidioribus exercitiis, ut in ruſticis ſæpè contingit, ſiue ex tenuiori diæta aut ieiuniis idem eueniat. At ſi hæc non præceſſerint, ſed conſueta euacuatio ita ſupprimatur, ut in corpore aggregata in eodem etiam detineatur, nec aliquo ex dictis modis minuatur, uel omninò expurgetur, tunc ratione diuturnioris moræ, quàm in tali corpore præter naturam habet, putredinem & malignam qualitatem concipiet, unde etiam ortum ducent morbi peſſimi, & ſæua Symptomata, atq; hæc diuerſa erunt, pro diuerſitate locorum, ad quæ illa decumbit, ut ſi hęc materia per totam corporis circumferentiam diffuſa fuerit, non ſolum pruritum, ſed & ſcabiem, lepram & Elephantiaſin producere poteſt: ſi in

Prauitas meſtrui nō ſemper nocet.

Prima cauſa multip.

partem

partem determinatam decuberit,ut in cor, palpitationē, lypothymiam & Syncopin facere consueuit : si caput petierit,dolorem,uertiginem Epilepsiam,appoplexiam,& uaria deliorum genera efficiet , si epar aut lienem detinuerit, obstructiones,tensiones,tumores & scirrhos pariet: si uterum magis occupauerit, præter dictos morbos,conuulsionem,ulcera & cancros illi inferre poterit. Hæc igitur & similia in illis potissimum mulieribus contingunt, in quibus copiosior materia aggregabitur, & ex diuturniori mora prauiores conditiones acquiret, quemadmodum illis contingit, quæ uitam suam in otio potius,quàm in negocio degunt, uel in uiuendi ratione plurimum delinquunt , in genere inquàm ciborum , in quātitate, qualitate, tēpore& modo,præterea huius diuersitatis ratio ex eiusdem materiæ cruditate & coctione desummi etiam potest, in quibusdam n. semen Sympt.breuiora habet sue digestionis tempora. in aliis longiora. in non nullis etiam perpetuam seruat erudit. hinc Sympt. oriuntut tempestiua tarda,&ullo etiam tēpore apparētia.

De sanguine Menstruo in Muliere prægnante & lactante. CAP. XIII.

SI autem sermo fuerit de sanguine menstro in muliere prægnante & lactante,longè aliter decernendū erit. Quo enim ad prægnantem mulierem spectat, cum Auicenna statuendum est , eius sanguinem menstruum, non esse omninò uniformem,homogeneum, & laudabilem,sed difformem, heterogeneum, & triplici substantia conflatum, alimentali scilicet ,&benigniori , ex qua fœtus nutritur , excrementitia, quæ ad nutritionem & la-

Sanguis menstruus 3. Parte constat.

ctis generationem nihil confert,&hæc portio ea eſt,quæ toto geſtationis tempore , ſenſim aggregatur in tunicis ipſius fœtus,ibiq; quieta ſeruatur, uſq; ad pariendi tem pus,cui eam utilitatem afferre uidetur,ut uias humectan do & lubricando , faciliorem partum reddat : quę uerò poſt partum ſupereſt, cum nullius amplius ſit uſus , per vterum expurgari tota debet,quòd cum contingit, mulier integra fruitur ſanitate: at ſi tota hæc portio uel aliqua illius pars contra naturæ leges intus detineatur, pu tredinem concipere ſolet, & putreſcendo febres & alia maiora Symptomata cauſare conſueuit: ideò in parientibus ſtudium noſtrum eſse debet, ut dum ſponte naturæ hæc euacuatio non ſuccedit,omni induſtria & arte il lam promoueamus. Cur autem natura hanc portionem ita inutilem prius non euecuet,ſed toto geſtationis tem pore illam intus detineat , ratio eſſe poteſt , quoniam ſi tempore geſtationis, materia iſta euacuaretur abortus etiam ſuccederet,tertia portio bona eſt & laudabilis, ſed non in quocunq; tẽpore, ſed magis circa finẽ formati fœtus,ut ex hac lac generetur pro puero cõſeruãdo hinc mamarum cum matrice colligantia & magnus conſenſus ortum habuit. cum prouida natura per eadem communia uaſa anbas partes coniunxerit,quæ geſtationis tẽ pore alimenti materiam deferendo, conformando augẽdoq; fœtui tantum inſeruiunt,quo iam perfecto & edito, idem alimentum per eaſdem communes uenas ſurſũ ad mamillas fertur, ubi per nouam coctionem quam ibi recipit, in lac degenerat quod genitũ fœtus conueniens alimentum eſt.

Monitum. *Pettitio.* *Reſponſio.* *4. De uſu par.*

Improbatio modernorũ. CAP. XIV.

HInc Fernelii ſententia explodenda eſt,cum nullo diſcrimine ſtatuerit,ſanguinem menſtruum in mulie-

re tùm prægnante tùm non prægnante vitiosum esse,& à puriori ita repurgatum, ut non modò tanquam inutilis à natura separetur: verùm etiam vt veneficus habeatur, concludens ex huiusmodi sanguine ullo modo fœtum ali posse, uel lac generari: nam si hic sanguis veneficus esset, vt censuit ille autor, quærerem ab ipso, quomodo fieri posset,ut per id tempus in quo naturaliter aggregatur, corpori etiam plurimum non officiat, & præterea cur ex illius auctione Symptomata quoq; non augeantur: nam per te ò Ferneli sanguis iste veneficus est, Ergò corpus in quo subsistit, corrumpet,& à naturali statu plurimum euertet, ea tamen ratione & ordine, ut primis diebus, quibus incipit aggregari, ob materiæ paucitatem parum etiam corpus afficiat, sequentibus diebus, in quibus talis materia augmentum suscipit, paulò magis lædere deberet,quia in maiori quanto maior est uirtus, Ergò in fine mensis, quo tempore in maiori copia materia est aggregata, magis alterabit, vehementioraq; Symptomata faciet; quorum tamen nullum obseruamus in illis mulieribus quæ naturaliter purgantur. Præterea si modica portio alicuius humoris præter naturam, & nondum uenefici tot mutationes in corpore parere potest, nauseas uidelicet, uomitus alui fluxiones, dolores, febres, uigilias, & alia id generis,cur longè maiora & uehementiora non faciet, quando in maiori copia aggregata erit, & longiori tempore cohibita, præsertim cum & ratione maioris copię,& prauitatis intensioris, quam in longiori mora sibi contrahit, ualidiores uires corrumpendi acquirat. Accedit quod alimentum & uenenum ut contraria ualdè distant, cùm alimentum sit naturæ humanę simile, ratione cuius similitudinis potest uirtutem custodire, fouere & augere, contra uenenum ob dissimilitudinem contrarias habet facultates, quarum ratione aptum est destruere,corrumpere & interficere. Ergò si sanguis menstruus

Contra modernos.

Prima ratio

Secunda ratio.

3. Ratio.

est venenum, semper corrumpet illud corpus cui contrariatur,& in quo reperitur,consequenter per illius præsentiam & actionem ita in corpus corrumpendo aget,ut sublata sanitate, contraria affectio inducatur, cuius tamen oppositum in plurimis obseruamus: nec obstat si aduersarius diceret, quòd menstruus sanguis consuetis temporibus effluens, corpus non corrumpit; inprimis quia sæpè obseruatum est in multis mulieribus hanc materiam tribus & quatuor mensibus intra corpus retineri, non propterea alicui morbo subiicitur: præterea quod secundum naturam fit in sanis corporibus, non potest per se nocere corpori in quo illud fit & generatur: at in muliere prægnante menstrua per totum gestationis tempus naturaliter retinentur: quare si sanguis menstruus veneficus esset, conceptionis tempore ullo modo retineri deberet. Præter id enim, quod huic mulieri plurimum noceret, fœtum etiam enecaret, generationemq; prohiberet. Eadem ratio & de lactante habenda est, quia ob eandem rationem sanguis iste tàm diu detentus,uel mulieri maximè officeret, uel lac alterando, & perniciosa sua qualitate afficiendo, non posset esse conueniens alimentum pueri, & ita operatio secundum naturam facta,cederet in maleficium mulieris, in qua illa fit, & nutritionis fœtus,nec non etiam conseruationis eiusdem postquam in lucem editus esset; hoc tamen experientiæ repugnat, cum conceptionis, nutritionisq; fætus gratia, necessariũ sit consuetam vteri fluxionem supprimi, quemadmodum etiam fieri experimur postquàm fœtus in lucem est editus, aliter lactis generatione prohibita,iam conditum naturæ opus statim periret. Addo quod rationabilius esset, ut prægnantes grauius ægrotarent, quàm cæteræ, quibus ob alias causas idem sanguis retinetur: quandoquidem in non prægnantibus sanguis iste prauus, quia cum bono & alimentali mixtus est,sua hac permixtione facilè

Obiectio. *Solutio.* *Cõfirmatio.* *Cõfirmatio.* *4. Ratio.*

potest

potest malitiam eius corrigere, ferocitatemq́; aliqua ratio ne moderari & mitescere, at in prægnantibus secus esse deberet, quia in his melior ac purior pars ab ipso fœtu attrahitur, & portio relicta impurior & prauior remanet, ac proinde magis effrænis rediturquare oporteret p̄gnantes mulieres lethalibus Symptomatibus necessariò & semper affici. Augetur adhuc magis difficultas, quia sanguis iste menstruus, si ueneficus esset, quantò in maiori copia aggregaretur, tantò efficaciorem corrumpendi potestatem acquireret: at in ultimis mensibus prægnantis mulieris, copiosior quantitas huius sanguinis est aggregata, quàm inter initia, Ergò hoc potissimum tempore, pessimè se habere deberent, cuius tamen oppositum contingere uidetur, cum sæpè obseruemus, prægnantes in primis mensibus deterius habere quàm in ultimis.

5. Ratio.

Quæ ueritas confirmari adhuc potest in mulieribus etiā lactantibus, in quibus toto lactationis tempore nulla huius sanguinis expurgatio apparet, quia medicorum omnium consensu habetur quòd sanguis qui menstruus fieri deberet, in lac ipsum degenerat, quod optimum & suauissimum alimentum pueris existit: quapropter cum in istis materia generationis menstrui non desit, & illius euacuatio secundum naturam nulla appareat, per totum id tempus, in quo puer lacte nutritur, concludendum iurè uidetur, ex tali sanguinis redundantis superfluitate, non menstruum sed lac potius generari: quod si negare adhuc quis ausus fuerit, ab illo ego expeterem locum in corpore mihi assignari, in quo tàm copiosè contineri posset, cùm per bienium & ultra nulla illius sanguinis expurgatio in lactantibus appareat: præterea, si in hoc tempore generaretur, & locum haberet, ubi tàm copiosè & longo tempore quiesceret, quæro quomodo citra euidentem & insignem illius corporis molestiam tàm diu in eo subsistere posset, presertim cum ab aduersariis con-

6. Ratio.
Saph. 38.
7. Ratio.
8. Ratio.

constitutum fuerit,non solum copia peccare, uerum etiã qualitate quadam uenefica præditum esse, quòd si quis dixerit, ex tali sauguinis superfluitate lac generari, tunc quæro de hoc lacte, an sit materia alimentalis uel non, &si non, an sit praua aut uenefica, uel alterius generis, negare non possumus, quòd non sit alimentum, cum illo pueri optimè nutriantur, ob quam causam statuendum est pariter, omni uitiata qualitate carere: quare si eadem est materia sanguinis menstrui & lactis, iam asserere non poterimus, uenefica qualitate esse affectum, in ea tamen re, vnum est animaduertendum,quod in lactante muliere assiduò lac generatur, ex redundante sanguine, post nutritionem sanguinearum partium superstite, ita ut in singula coctione, portio illa quæ post nutritionem superest, per ulteriorem elaborationem, quam quotidiè recipit à propria substantia mammillarum in lac uertatur, quod est in causa,ut lac sit nutritionis materia,puero ualdè iucunda, & magni nutrimenti, quoniam non generatur ex sanguine mẽstruo diu aggregato, sensimq; in corpore aucto, & alterato,sed sicut in qualibet coctione quotidiè generatur & superest, ita ex eodem lac pariter producitur, qua ratione tantum abest, ut ob nimiam in corpore moram, qualitatem malam concipere possit, ut potius per nouam coctionem statim succedentem, maiorem depurationem melioremq; formam acquirat, quod sanè non contingit in mulieribus non lactantibus, & iis quæ vtero non gerunt: quoniam in istis sanguis qui post nutritionem continuò redundat cùm debitum finem ac usum assequi non possit, alimentumq; ipsius fœtus aut pueri fieri nequeat, sed in corpore tanquàm ociosus & nullius usus diu detineatur, fit vt ex continua illius aggregatione & longa mora,sensim etiam alienam qualitatem acquirat, ab alimenti natura ac benignitate longè distantem,

9. Ratio.

l. de uenarum dissec. de usu par.

Animaduersio.

ut

ut alimenti materia esse minimè possit, qui nisi consuetis temporibus expellatur, iam enarrata Symptoma pro ducere consueuit.

De causis generationis Menstruorum in fœminis, non autem in viris CAP. XV.

Cùm constet in fœminis sanguinem menstruum generari, in viris autem nequaquam, huius diuersitatis causa quærenda est. Ea autem non aliundè melius sumi poterit, quàm ex fine, in quem & propter quem sanguis iste à natura producitur. Ex communi autem omnium consensum constat, mulierem factam fuisse ad procreandos filios, quorum generatio fieri non potest absq; uirili semine, quod in proprio vtero non solum recipere debet, sed receptum retinere, fouere, nutrire conformare & augere: hæc autem præstare non potest absq; alimento, quod intra se habere debet, cuius alimenti ac nutritionis materia, non alia est, quàm sanguis ipse, Ergò ob hanc causam oportuit in muliere longè copiosiorem sanguinem generari quàm in viris, ut ratione huius copiæ non solum sufficiat, pro alendo & conseruando proprio corpore, verum etiam pro fœtu nutriendo, donec ad integram perfectionem perueniat & postquam in lucem est editus, ex eodem sanguine adhuc nutriri debuit, quod fit per illius conuersionem in lac: at in muliere, vtero non gerente, cùm sponte naturæ hęc copia absumi nequeat, præsertim si otio & somno dedita fuerit, sensim in vena caua colligetur, & statuto tempore per uenas vteri foràs erumpet, mares autem, quia ad generandum concurrunt, ut actiua principia ac proinde non in

Arist. 2. de part. animal. 2. & 4. de Gener. animal. Ca. 1.

Primo de generatione animal. c. 20.

in se ipsis, sed in alio generent, ideò necessaria non fuit productio menstrui, consequenter nec eiusdem purgatio, cui fauet etiam eorum calor robustior, non permittens aggregari talem superfluitatem, & præsertim cum multis exercitiis dediti sint, quorum causa omnes superfluitates facilè absumuntur. Ex copiosa autem sanguinis generatione & illius superfluitate, quæ in mulieribus tantum colligitur, clarè haberi potest, frigidioris esse temperaturæ quàm viri: vbi enim frigidior & humidior temperatura adest, necessarium etiam est, copiosiorem humiditatem crudorumq; humorum maiorem quantitatem coaceruati, vt in fœmineo sexu contingit: hinc etiam est, vt mulier ob eandem temperaturam plus appetere uideatur, & ob eandem etiam minus coquere, ac proinde crudiori sanguine redundare: fauet quin etiam huic copiæ sanguinis earundem habitus corporis densior qui non solum sequitur dictam temperaturam frigidam, uerùm etiam uitæ earum institutum, quoniam in quiete & otio magis degunt, quàm in motu & negocio: hinc est, ut ab earum corporibus minor resolutio fiat, & propterea largiori etiam sanguine abundabunt, atq; eo frigidiori & crudiori quàm uiri: uerum quispiam dubitare posset, cur sit quòd mulier, generans filium cum generet ratione qua animal, non autem ratione qua homo, quòd etiam non communicet cum cæteris brutis, non solum in generatione & generationis modo, uerùm etiam in expurgatione huius menstrui sanguinis per vterum, eo uidelicet tempore quo prægnantia non sunt. Cuius rei causam reddens Aristoteles inquit, bruta animantia menstrua purgatione carere, quia omnem sanguinis superfluitatem uariis modis absummunt, modo in substantiã proprii corporis immutando, in quibusdam degenerat in squamas, in aliis uertitur in pennas, in aliquibus in copiam pilorum trensmutatur, in aliis in crasiores & du riores

4. probl. 26. — *Mulier est frig. uiro.* — *Contra parme.* — *Gal. 2. de semi.* — *Hyp. 7. aph. 44.* — *Ratio secunda.* — *3. ratio.* — *Dubitatio.* — *Solutio.* — *5. de hist. animal. c. 20.* — *Libro de sperm.*

riores cortices degenerat, ut in testudinibus, cochleis & cochis contingit.

Quo tempore menstra fluere incipiant. C A P. X V I.

QVo autem tempore, qua ue ætate fluxio menst ruorum in mulieribus incipiat, non est ita certum, cùm in aliquibus citius, in quibusdam tardius id contin gat. Commune autem omnibus uidetur, ut ante duodeci mum annum non appareat, & si in aliquibus anno æta tis suæ undecimo uel paulo ante conspecta fuerit, ut in sanguineis, & latiores uenas habentibus euenire potest; sciendum hoc raro contingere, & propterea hanc fluxionem non omninò naturæ modum seruare, quòd testa ri potest uitæ earum breuitas: contra uerò in illis longior iudicatur, in quibus hæc menstrua purgatio tardius conspicitur, communiter autem, & ut in plurihus ac se cundum naturam consueuit hæc pùrgatio incipere circi ter annum decimum quartum, quo tempore incipiunt etiam mammillæ intumescere, & uox paulo minus acuta auditur quàm antea, grauior tamen redditur. Hippocra tes libro de septimenstri & octimenstri partu, & alibi reddens causam, cur ante decimumtertium annum menses non prorumpant, ait: quia ante hanc ætatem uenę angustiores sunt, ut sanguis adhuc liberè permeare nequeat: quocunq; autem tempore incœperint, solent mulieres tunc potissimum pati Venereos stimulos & ad coitum accendi, ideò incipiunt diligere iuuenes, ut hoc potissimum tempore magna etiam egeant custodia, cum semen incipiat generari, cuius pręsentia & titilatione, ad Venerem excitantur; hinc colligi potest mulierem non prius esse aptam ad generandum, quàm incipiunt fluere men

Ante anum 12. mulier non purgatur.

7. de hist. animal: c. 1. & 1. de gener: animal. 20.

Lib. de genitura.

Quæ sint aptæ ad generandum.

Primo de historia animaliũ c. 1.

Libro de di sec. uulue cap. 10.

menstrua quoniam hoc solum & non alio tempore fœtus nutriri potest, qui prægnationis etiã tempore, illius gratia, intus detinetur: accedit quòd per id tempus semẽ etiam in fœminis generatur cuius pariter ad generandũ magna habetur necessitas: utriusq; autem carentia, quæ in extremis ætatibus sunt constitutę, steriles & infęcundæ euadunt.

Quo tempore desinant fluere Menstrua CAP. XVII.

7. de hist. animal. c. 5.

Quæ etas ad concep. apta sit.

TEmpus autem, quo menstruorum fluxio naturaliter desinit, non minus incertum habetur, principio fluxionis eorundem, cuilibet tamen mulieri commune esse uidetur, ut post ętatis suæ annum sexagesimum purgari desistant, quibusdam uerò ante sexagesimum purgatio ista desinit, plurimę ante annum quinquagesimum, aliæ circiter quadragesimum & quadragesimum quintum dictam purgationem non patiuntur, cuius defectus causa in caloris diminutionem referri potest, ratione cuius, nec copiosus sanguis generatur, & si generaretur, non tam facilè per longinquas partes angustioresq; uias expurgari posset: ideò quicunq; uxorem ducunt prolis procreandæ gratia, ab extremis ætatibus cauere debent, eam non accipientes, priusquam purgari cœperit, uel tẽpore quo à tali purgatione desierit, quia utroq; tempore ob eandem causam infœcundæ sunt, at qui uxorem ducunt, ne urantur, sciant ii, quòd quęlibet mulier facilè potest huic negocio satisfacere, quoniam ad extremum usq; senium libenter uenerem amplectuntur, nec tàm facilè centum adhuc uiris satiantur.

De periodis repetitæ purgationis. CAP. XVIII.

MVlieres quæ purgantur ſecundum naturam, quod nam habeant conſtitutum ſuę purgationis tempus, non uidetur ita compertum, cum in aliquibus breuiori tempore, in aliis longiori talis purgatio fiat. Si cætera excrementa, quæ in corpore generantur, ſpectemus, clarè conſtat, quòd ut ſingulo die generantur, ut in pluribus etiam eodem expurgantur, ſiue de illis ſermo habeatur, quæ partem determinatam reſpiciunt, ut oris expuitio, narium emunctio, & aurium euacuatio, quæ ad caput diriguntur, & lotii redditio, epar & totum uenoſum genus reſpiciens, & craſſiora alui excrementa, per anum expulſa, ventriculum & inteſtina inaniunt. Si ad uniuerſum corporis habitum ordinentur, erunt halitus inſenſibiles, ſudor & pili, quę omnia per cutaneos meatus aſſiduò expelluntur, ad quorum excrementorum ſimilitudinem in ſeparatione et expulſione, menſtrua non ita ſe habent, quia nec aſſiduo aut ſingulo die, uel alternis diebus effluunt, ſed longioribus egent interuallis, quod à natura prudenti admodum conſilio factum fuiſſe, exiſtimandum eſt: in primis quia mulier toto ſuæ uitæ tēpore in perpetua quadā moleſtia uixiſſet. Accedit qđ ſi ſingulis diebus talis purgatio fieret, conceptionem prohiberet, quia ſimul cum materia menſtruali ob viarum lubricitatem, ſuſceptum quoq; ſe men efflueret. Præterea tunc ſolet optimè mulier concipere, quando ab omni excremento vterus mundus eſt, & ab omni impuritate benè repurgatus, hoc enim tempore ora uaſorum ſunt aperta, nullaq; adeſt præſentia menſtrui obruentis & quodamodo ſuſceptum ſe men ſtrangulantis. Addo, quòd ſordidum& abominabile viris valdè foret, cum huiuſmo-

Excr. diuerſis temp. uacuari.

Prima ratio

Secunda ratio.

Tertia ratio

Quarta ratio.

di mulieribus coitum inire, quibus uterus tali excremen to madesceret. Si igitur menstrua hæc purgatio nec quo tidiè fit, nec fieri debuit, quærendum ulterius, quę tem poris interualla, ut fiat, expostulet. Experientia comprobatum est, non omnes mulieres eodem constituto tempore purgari, sed aliæ citius ac sæpius, aliquæ tardius & rarius. Commune tamen omnibus naturalem statum seruantibus, esse uidetur, ut singulis mensibus hæc euacuatio repetatur: nonnullis tamen conuenit bis, aliis etiã ter, quibusdam longè tardius purgari. Cuius diuersitatis causa ea esse posse uidetur, quæ ex coeundi desiderio desumitur, ut in quibus intensius fuerit, purgatio etiam frequentior habeatur, præsertim in ætate Iuuenili, in corporis habitu sanguineo, in habentibus uenas latiores, ac in illis deniq;, quæ uentri nimium indulgent, & in otio uitam degunt.

7. de hist. animal. 2.

Quot diebus duret hæc purgatio. CAP. XIX.

CÆterùm purgatio ista dum fit, siue per frequentiora siue rariora interualla illa fiat, non uidetur habere determinatum suæ durationis tempus, cum in quibusdam per plures dies, in aliis per pauciores perseueret: unde tempore Hippocratis rarò contingebat unam uel alteram diem excedere, nostris uerò temporibus plures attingunt, ut ad quartum, quintum, sextum, septimum, & octauum perueniant. Immò si Paulo credimus, quædam ad duodecimum etiam ascendunt. Cuius diuersitatis ratio ea esse potest, quia nostri temporis mulieres genio nimis indulgent, copiosius commedentes & cibos laudabilis succi, & in otio uiuentes, quibus potissimum hoc aduenit, si iuniores fuerint, humidiores, uenosæ & ma

In quibus, diu duret purg.

gnum

gnum Epar habentes,quibus omnibus causis ita in unum conspirantibus, facilè contingere potest,in earum corporibus copiosum sanguinem generari, magnamq; illius copiam post totius nutritionem superesse, pro cuius expurgatione, iurè non sufficiunt duo uel tres dies, sed plures sint necessarii, & huiusmodi mulieres illæ sunt, quibus uteri strangulatus sæpius adueniũt si cõsuera illis purgatio suppressa fuerit, quod non contingeret, nisi præ nimia copia aggregati excrementi natura satis superq; grauaretur. At mulieres illæ, quæ erunt magis uiriles, calidiorisq; temperamenti,quales illæ extant,quæ sunt habitus neruosioris,& robustioris, sicut pauciora excrementa congregant: ita breuiori temporis interuallo eadem expurgabunt: quæcunq; etiam fuerint habitus obesioris & pinguioris, angustioresq; uenas habuerint, partius purgabuntur,sanguinis enim portio, quæ in his post nutritionem superest,ob uenarum angustiam copiosius congregari non potest: & prȩterea ferè tota in adipem uertitur, quod etiam est in causa, ut huiusmodi mulieres rarò concipiant, & si contingat has concipere, ob alimenti inopiam imbecilles fœtus & graciles habere solent. Præterea ratione etiam declinantis ætatis exigua & breuis purgatio reddi solet, ob causam supra etiam allatam: in iis pariter quæ tenui utuntur uictu, aut plurimum corpora sua exercent, paucæ superfluitates colliguntur: quoniam in illis ob nimiam inanitionem non generantur: in istis uerò, præ nimio corporis exercitio non retinentur, sed per corporis halitum atq; sudorem disipantur. Testari hoc possunt rusticæ mulieres & saltatrices, in quibus, ob dictam causam, purgatio hȩc uel nulla aut per exigua obseruatur, quod genus mulierum, ad procreandam sobolem uidetur esse minus idoneum, in illis etiam exigua uel nulla purgatio fiet, in quibus sanguis per alia loca euacuatur, siue per nares spontè exierit,uel hæmorrhoidas

7. de hist: animal: cap: 2. & 3.

Quibus purgatio breu: duret.

Causa sterilitatis.

rhoidas

rhoidas uel sectam uenam,& alio quouis modo, quibus etiam larga alui euacuatio accidit, siue sponte siue arte facta fuerit, consueta vteri euacuatio omninò desistere solet : uel saltem maiori ex parte imminui. Quæcunq; etiam febre, & ea diuturna corripiuntur, uel parum uel etiam nihil purgabuntur : in his enim materia inter initia febris exigua generatur,in progressu nulla, sed ab extraneo calore tota absumitur.

In qua mẽsura fluat sanguis Menstruus. CAP. XX.

Lib: de morbis uulg.

QVantitas etiam effluentis sanguinis eadem in omnibus non habetur, cùm à multis & uariis causis illa alterari immutariq; possit. Hippocrates statuere uidetur, conuenientem copiam fore ad duas usq; minas uel libras,& alibi dicit aquosis mulieribus diu menses durare, & nisi crebrò fluant:earum corpora intumescere.Hoc intelligens de corporibus humidioribus, in calidioribus uerò & siccioribus, partiores erunt, ut pote in illis, in quibus superfluitas ferè omnis absumitur,nec solùm in quantitate diuersitas contingit :uerùm etiam in qualitatibus tùm primis tum secundis, ut meritò primarum,materia ista modò calidior & feruentior, modò frigidior sit.Calidior erit in ætate iuuenili,in temperatura biliosa, in corporis habitu consimili, in regione calida & presertim si calidior uictus ratio præcesserit. contrà frigidior erit,in muliere pituitosi temperamenti, in corporis habitu pingui, in ætate decrescendi, in regione frigida,& potissimum si ea etiam uictus ratio accesserit,ratione cuius frigidiores humores multiplicentur, diuersitas etiam conspicitur penes secundas & materiales

6. Epid:

Copia mest. in quibus.

Frigidior et acrior qualitas in quibus.

les qualitates, in crasſitie uidelicet,& tenuitate, in lentore & fluxibilitate,nec non etiam in colorum uarietate, ut in iunioribus, calidi & ſicci temperamenti, in regione calida educatis, ſanguis iſte tenuior & rubicundior appareat,in adultioribus uerò, in temperatura frigidiori, in regione conſimili, & crasſior & remisſioris caloris obſeruetur. Differentia quin etiam apparet in modo exeundi, quam uis enim commune omnibus uideatur, utexeunte tali ſuperfluitate,aliqua moleſtia inferatur,differentia tamen erit penes magis & minus,quæ ſanè diuerſitas cauſabitur,à maiori & minori copia,ab intenſioriq; & remisſiori caliditate huius materiæ exeuntis: hæc enim quantò copioſior fuerit, quia longius tempus ad ſui expurgationem expoſtulat, longiorem etiam moleſtiam pertranſeundo patienti adferer : quò autem partior illa fuerit, minorem noxam inferet. Ex parte deinde qualitatis hic ſanguis quanto calidior fuerit, tantò etiam mordacitate participabit, ac proinde illius exeundi modus moleſtior erit: quò uerò frigidior extiterit, eo minus mordax erit, conſequenter motu ſuo minorem afferet moleſtiam. Conſtitutum itaq; ſit, ſanguinem menſtruum eſſe materiam illam, quæ in vteri ſuppresſione intus & præter naturam cohibetur, eundemq; excrementum eſſe ſecundæ coctionis, quantitate & qualitate peccans non tamen in omnibus eandem coaceruari menſuram, nec idem tempus exeundi ſeruare, nec eodem tempore deſinere nec eodem modo exire, ſed ob adductas cauſas hæc omnia uariari alterari.

Crasſities et tenuitas in quibus.

Coloris uarietas.

Varietas, in modo exeundi.

Epilogus.

De

De loco euacuationis Menstrui sanguinis. CAP. XXI.

HIC sanguis ita prȩter naturam in corpore detentus, cum determinatum habuerit à natura suæ euacuationis locum, talis communi omnium consensu, non aliuseſt quàm vterus ipse, ad quem sicut dicta superfluitas, quæ quotidiè & sensim generatur, confluit & recipitur, ita per eundem natura grauata, illius euacuationem molitur: euacuatur autem per uenas dicti vteri, interdum etiam per uenas ad illius ceruicem deductas sicut in quibusdam prægnantibus quandoq; contingere solet. Fluit autem per hanc partem naturaliter & non per alias, quia tempore formandi fœtus in hanc ipsam fluere debuit, pro illius nutritione cùm in solo vtero & non alibi conceptio fiat. quo tempore si contingat menstrua fluere, quod tamen rarò aduenit, prouida natura formationi fœtui maximè intenta, non per uenas vteri, talem euacuationem faciet, sed potius per venas ipsius ceruicis, hac enim ratione ore vteri adhuc clauso manente, prout ad conceptionem requiritur, per dictas ceruicis uenas euacuabit, & ita euacuando ab abortu mulierem præseruabit. Cæterùm cùm uteri suppresio contingit, ea fieri poteſt modò vtero primario affecto, modò per consensum: & dum primario afficitur, uel totus uel illius pars determinata læditur, quæ esse poteſt ceruix, cornua & cauitas eius. Hæc de forma & loco affecto.

Fluxio per quas non ei fiat.

5. aph. 51.

5. aph. 60.

Quomodo in pregnantibus mẽstrua fluãt.

Vterum 2. affici.

3. de Sympt: caus:

DE

De causis suppressionis Menstruorum. CAP. XXII.

DVm autem sanguis iste excrementitius qui per uterum non egreditur,ut egredi deberet,siue primario siue secundario læsus fuerit,siue totus siue illius pars, aliquas huisce suæ læsionis causas habere debet, quapropter de causis suppressionis menstruorum agendum occurit. Non fit igitur hæc fluxio uel labefactata expultrice uteri, uel ob externos errores.Si labefactata fuerit, hoc fieri potest ob intemperiem, atq; hanc calidiorem & frigidiorem calidiorem etiam & sicciorem, frigidioremq; & sicciorem, siue hæc natiua fuerit,siue ascititia, siue morbosa siue non, siue secundum corpus totum, siue partem, & rursus siue cùm materia fuerit, siue sine materia.Quo ad intemperiem calidam tantum,uel etiam cum siccitate coniunctam, ratione huius hic sanguis non fluit,quia non generatur,sed omnis superfluitas,quę post nutritionem superesse deberet, à dicta intemperie absumitur,quemadmodum in febribus contingere solet. in quibus nec potest tanta copia sanguinis alimentalis produci, qui pro corporis nutritione & conseruatione sufficiat,ob cuius defectum talia corpora non solum cō suetis excrementis non redundant,sed proprii etiam alimenti defectu,diminuta nutritione, quotidiè magis emaciantur, citius autem cessat hęc fluxio in febribus continuis, quàm in intermittentibus, quia in his assidua fit exiccatio,in febre autem quartana intermittente, inter initia hic sanguis generatur & effluit, quia consumptio per interualla tantum fit,& ob id in errore sunt illi practicantes, qui in quartana febre progressa, tentant uiribus omnibus menstrua prouocare, cum non generentur.Si autem menstrua non fluant quia sanguis postquā

3. de sympt. causa C.4. 5. Aphorismo. 57. lib. de causis symp. ult.

Causa suppr.2.

Mestrua nō flueri ratione feb.

In quibus febribus & quo tempore fluant mest.

Error in praxi.

genitus est absumitur,ut de more aggregari nequeat,hoc contingere potest, ob intemperiem calidiorem tantum, & ad sciticiam & natiuam non morbosam, ratione cuius sanguis in maiori copia non generatur,calore in halitum insensibilem ipsum resoluente, quemadmodum ratione natiuæ contingit. in mulieribus, quæ uiragines sunt, & ratione adsititiæ in saltatricibus, & aliis, quæ corporeis uiolentisq; exercitiis, plurimum sunt deditæ; meritò autem intemperiei frigidioris hæc pariter esse potest morbosa & non morbosa,ascititia & natiua,in toto corpore,& parte determinata; ratione cuius non generatur talis sanguis, & ideò non fluit, ut fluere deberet: non generatur autem, quia calor est diminutus, ideo Hippocrates & Galenus rectè sentiunt, quod corpora gracilia uel obesa aut penitus carent tali euacuatione, uel modicam habent: in siccis quidem non fluit, quia sanguis iste non generatur sicut fit in calidis & humidis; in pinguibus uero si generatur, copiosa superfluitas, non tamen sub forma sanguinis excrementitii aggregatur,sed in pinguedinem potius uertitur, & ideò ubi occurrunt mulieres talis habitus curandæ, quibus menstrua non appareant, inanes erunt conatus omnes nostri in illis prouocandis: quòd autem calor diminutus in causa sit, ut talis sanguis non generetur, testari possunt mulieres in senili ætate constitutæ, quæ frigidiores redditæ, uix possunt cibum coquere,& ex illo alterato, proprium corpus nutrire, & conseruare,ne dum superflum generare; nec solum totius intemperies,siue calidior siue frigidior fuerit, in causa est, ut talis sanguis non gignatur, uel etiam absumatur, uel in alienam substantiam uertatur, nempe in pinguedinem: uerum etiam intemperies partis determinatæ ideò ex aliquo diuturno affectu Ventriculi, Iecoris & similium partium, uirtus ita labefactari potest,ut uix sanguis generetur pro nutritione indiuidui

5. Aph. 44.

In quibus corpo. mest. non generatur.

Intemperies partis.

necessarius, similiter ob vteri & uasorum eius intemperiē insigniter calidam & siccam, facultas expultrix dictorum uasorum labefactari potest, ut indurato utero genitum sanguinem expellere nequrat, nec minus eadem facultas à frigida & sicca intemperie labefactabitur, ratione cuius vterus & vasa eius duriora & densiora pariter fiunt, ut frustrata expulsione suppressio succedat. Si præter intemperiem accedat etiam materia, hæc non erit vaporosa, sed corpolenta, consequenter sanguinea, pituitosa biliosa & melancholica, quarum quælibet dùm copia, crassitie & lentore peccauerit, vteri uias facilè obstruere potest, totiùs inquam, & colli eius, qua de causa consueta euacuatio rursus impeditur. Ab hac ipsa materia obstrui etiam possunt venæ extra vterum, quæ tamen ad ipsum pertingunt, ut consuetus fluxus auferatur, cui obstructioni si ea etiam accedat, quæ cæteras uenas simul occupat, non solùm suppressio fiet, sed priori adhuc longè deterior: si deinde sanguis iste non fluat ob externos errores, isti errores prodire possunt à causis tùm internis, tùm externis, ratione quarum eadem expultrix facultas à consueto munere impeditur, ut merito causarum internarum possit esse morbus tùm in mala compositione, tùm in soluta unitate, & quicunq; fuerit, uel in utero erit uel alibi, atq; tunc in toto corpore, uel in parte. Si in vtero extiterit, & primò si morbus fuerit in mala compositione, talis potissimum erit in angustia venarum totius vteri, ceruicis, & cornuorum eius, merito cuius angustiæ consuetus transitus sanguini menstruo prohibetur. Cæterùm hæc angustia cùm multiplex esse posit, distinguenda est, quoniam uel natiua est, ut cum ceruix à menbrana adnata clauditur, uel ad scititia quæ in obstructione consistit, uel constirpatione, uel coalescentia, uel subsidentia, uel compressione. Si in obstructione fuerit, hæc fit à materia copia uel qualitate

3. de symp. causis. 4.

Materia.

5. Aph. 36. & 28.

Externi. Errores.

3. de Sympt: caus. Apli. 28:

5. Meth. 5.

Causa angustie.

Causa obstru.

 peccante

Causa constip.

peccante, uidelicet à crasſitie & lentore. Conſtipatio autem cauſatur uel à callo & vteri colli ipſius, uel adipe, uel carnis excreſcentia, vel adnata membrana circa collum & os ipſius, & in quibus talis membrana adnaſcitur imperforatæ vocari ſolent: quamuis rarò hoc contingat, Fernelius tamen teſtatur ob huiuſmodi cauſam ſe uidiſſe mulierem, cui nunquam menſes uel aliud quippiam ab vtero fluxit, quæ tamen nunquam ob id malè habuit ſed ad annum uſq; ſexageſimum incolumis uixit. Cauſa autem coaleſcentiæ eſt cicatrix vteri, ratione cuius venarum ora coaleſcunt, quòd fieri ſolet ex præcedente ulcere.

Causa coalesc.

Cauſa verò ſubſidentiæ eſt inſignis inanitio eorundem uaſorum, ad quorum uacuitatem ſubſident uaſa, vel etiam fit à cauſa refrigerante, denſante & aſtringente, quæ in illis fœminis locum habere ſolet, quæ proprio vtero ſtiptica & aſtringentia applicant, ut hominibus virgines appareant: quorum cauſa facultas retentrix vteri adeò roboratur, ut menſtruum ſanguinem aliundè non ſuſcipiat: vterus enim uenas quas habet, ea ratione habet, ut non ſolùm per illas alimentum propriæ conſeruationis gratia ſuſcipiat, uerum etiam ut eiuſdem ſuperfluitatem recipiat, & recipiendo per vterum euacuet, qua ratione debent hęc uaſa quandam imbecillitatem habere: ideò robuſtiora ſi reddantur, quod contingit dum conſtringuntur & denſantur, non amplius hanc materiam ſuſcipient, uel ſuſceptam non expellent.

Causa subsid.

3. de Sympt. cauſ. 4. 5. Aph. 7.

Causa compreſ.

Compreſſionis uerò cauſa fit uel ab immodica pinguedine ut ab omento uene vteri comprimantur, uel etiam à tumore aliquo præter naturam exiſtente in vtero fieri conſueuit, qui eidem accidit ſecundum extimas illius partes vel circumiacentes, qui tumor ſiue inflammatorius ſiue alterius generis extiterit, ſuo pondere uterum comprimere poteſt, & cùm illo ſimul etiam uaſa, quibus compreſſis, conſuetus tranſitus impeditur, ut excrementitius ſanguis per con

ſueta

ſueta loca fluere expurgariq; non poſſit. Si deinde menſtrua non fluxerint ob morbum ſolutæ unitatis, eſſe poteſt diſruptio, abſceſſus, fiſtula, ulcus & huiuſmodi, quorum omnium cauſa per uterum aſſidua expurgatio fieri poteſt, & ſi non ſanguinis menſtrui alterius ſaltem materiæ in quam ille degenerare poteſt, priuſquam in menſtruum uertatur. Hæc de cauſis ſuppresſionis in utero exiſtentibus. Si autem morbus alibi, quàm in utero fuerit, eſſe poteſt in toto corpore, & in parte determinata. Si in toto corpore, hoc contingere poteſt, uel quia non generatur, uel ſi generatur, in alia loca raptum habet, ſi non generetur, fieri hoc ſolet à quolibet morbi genere, & in primis ob intemperiem, & non quamcunq; ſed calidiorẽ, ut in febribus contingit, ſiue putridæ ſiue hecticæ fuerint. Secundò concurrit etiam morbus in mala compoſitione, unde corpora emaciata & tabeſcentia talem ſanguinem non generant, quemadmodum illa etiam quæ hydrope corripiuntur, ſiue tympanitis, anaſarca uel aſcitis ea fuerit, in quibus uel materia hæc non generatur, ſed alimentum in flatum, aquam, uel pituitam tranſmutatur, aut ſi generatur propter obſtructas uias intus detinetur. Accedit poſtremò morbus in ſoluta unitate, ſicut contingit in ſcabie, tuberculis & aliis morbillis per cutim uniuerſam efflore ſcentibus; in quibus ſi menſtrua generantut, non ad conſueta loca feruntur, ſed cùm cæteris humoribus ad uniuerſi corporis circunferentiam tranſmittuntur. Ratione autem partis determinatæ, eadem euacuatio conſpici non poteſt, multis de cauſis, pro ut ſcilicet per alia loca natura copioſius euacuare ſolet, quod cum contingit, fieri poteſt hæc euacuatio modo materiæ, quæ formam ſanguinis ſeruat, ut cum fit immoderatus fluxus ſanguinis per nares aut hæmorrhoidas, quandoq; ſub alterius humoris ſpecie corpus totum exinaniri poteſt, ut contingit in euacuatione per mamil-

Soluta unitas.

Febris:

Mala compoſitio.

Soluta unitas.

Ratione partis determinatæ.

5. Aph. 31.

5. Aph. 38.

millas uomitum alui deiectionem, lotium atq; sudorem facta, quibus omnibus modis materia menstrualis per consueta loca non effluit, sed aliundè deriuatnr aut reuellitur.

Lib. de sang. Miss. per uenæ sect.

De causis externis menstrua supprimentibus CAP. XXIV.

Causæ duplices.

POstremò menstrua fluere non possunt ob externas etiam causas, quod dupliciter contingere potest, prout huius materię generatio impeditur, uel fluxus genitæ prohibetur, quorum utrumq; fieri potest, à causis tum necessariò tùm non ceceslariò occurentibus : ut merito causarum necessariò occurrentium, generatio impediatur, ab omnibus exiccantibus & absumentibus materiam, & mineram talis sanguinis, quales sunt aer calidior & siccior, regio & anni tempus consimile. cibus etiam ac potus calidior, eorundem uerò paucitas inaniendo absument. Sic uigiliæ immoderatæ superflua inanitio, immoderata corporis motio, & animi accidentia idem præstare possunt : fluxio uerò sanguinis geniti, intus cohibebitur ab eisdem causis, sed diuersa ratione agentibus : quoniam concurrent uias angustando, per quas hæc fluxio fieri deberet : Sic ab aeris frigiditate, à natatione in frigida, uenarum oris densate, dicta fluxio impedietur. Cibus pariter ac potus nimia sui copia producendo sanguinem tùm copiosum tùm crassiorem & uiscidiorem, easdem uias obstruere poterunt : somnus etiam longior, calorem hebetando, & consuetam transpirationem prohibendo, frigidiorum crassiorumq; humorum generationem admittet: cæterarum quoq; excretionum inconsueta detentio obstructiones augendo, eandem purgationem supprimere poterit : cui non parum fauebunt

Causæ externe duplices.

Causæ angustantes.

bunt

bunt uita ociosa,& cætera animi accidentia, quibus acce dunt illæ etiam externæ causæ,quæ necessariò nobis non occurrunt , & hanc fluxionem prohibere possunt, uel genitam materiam per alias uias euacuando, ut purgantia medicamenta , uel alterando, & hęc dupliciter concurrere possunt, manifestis scilicet & occultis qualitatibus.Si manifestis,hoc facient resoluendo,ut causæ omnes calefacientes, uel propria ui absumendo , ut causæ exic cantes. Si occultis egerint erunt medicamenta , quæ ea ui prædita esse possunt , ut huius materiæ generationem prohibent: Suppresfio igitur menstruorum uiolenta,erit exiens mutatum, sanguinis superflui & excrementitii,statuto tempore per uterum non exeuntis, ut secundum na turam exire deberet, prodiens à lęsa uteri facultate, uel quia sit labefactata ob aliquam intemperiem, calidiorem, frigidiorem & ficciorem , quæ modò esse potest sine materia, modò cum materia, siue hæc sangninea fuerit,siue pituitosa, siue biliosa, siue melancholica: & rursus siue sola copia peccauerit, siue qualitate, atq; hac prima & secunda,manifesta uel occulta,siue pluribus siue omnibus modis,& præterea siue eadem facultas impedita fuerit ob externum errorem, quod contingere potest ratio ne totius aut partis,& quomodocunq; fuerit, uel facultas erit labefactata ob aliquam intemperiem, uel impedita, siue hoc impedimentum ab internis causis prodierit uel externis, & si ab internis, uel à morbo in mala com positione, uel in soluta unitate,& si morbus fuerit in ma la compositione, esse potest in magnitudine tùm aucta, tùm imminuta, & si aucta, & primò ratione totius,erit causa hydropis, si diminuta,ratione tabis, si fuerit in soluta unitate , erit ratione scabiei uel ulcerum totum cor pus occupantium: ratione etiam partis idem contingit, siue hæc pars alia ab vtero fuerit, atq; illa tùm principa lis, tùm inseruiens siue ipsemet uterus, qui detineri potest

Epilogus

test tùm morbo in uiis angustioribus, & morbo in soluta unitate: & si uiarum angustia fuerit, consuetum materię fluxum impediens, fieri poterit à causis tùm internis tùm externis: si ab internis, locum habebunt obstructio, constipatio, compresio, subsidentia & coalescentia: Idem dicatur de omnibus externis causis, siue concurrant constringendo & densando uias,& rursus siue necessariò occurrant, siue non, siue manifestis siue occultis qualitatibus egerint. A pari dicendum, si idem uterus secundariò afficiatur, consequenter ob aliarum partium læsionem, siue partes istæ principales fuerint, siue non principales: & si principales fuerint, siue Epar, siue cerebrùm siue cor extiterit; & inter non principales, siue Ventriculus fuerit, siue lien, siue pulmones, uel aliæ partes, quæ omnes morbo potissimum in uijs tùm angustioribus tùm latioribus factis, detinebuntur, ut meritò angustiæ, materię motus in uterum impediatur, sicut merito nimiæ dilatationis potest eadem materia per alia loca euacuari, siue deriuando siue reuellendo,uel utroq; modo contingat; quemadmodum fieri solet ex apertione uenarum narium uel hęmorrhoidum: pręterea etiam ex fluxu aliquo, siue per aluum, lotium, uomitum uel sudorem extiterit.

De differentiis suppresionis Menstruorum. CAP. XXV.

EX proposita essentia dicti Symptomatis numerus specierum omnium eius colligi facilè potest, quarum aliquę ab illius forma tapientur, nonnullæ à materia seu loco affecto, alię uerò à causis efficientlbus. Vt merito formæ suppresio hęc menstruorum cum Sym-

Differentiæ à forma.

ptoma

ptoma fit in exeunte mutato, in quo videlicet non exit quod exire deberet, hęc materia uel omninò erit suppressa, uel maiori ex parte, hinc oritur integra suppressio & diminuta. Merito deinde loci affecti cùm iste vterus sit, dicere possumus, quòd eadem suppresio dum integre adest, vel diminuta est, alia fit utero primariò affecto, alia secundariò, & dum secundariò fit, uel hoc est ratione totius corporis, uel partis determinatæ, & si ratione partis pro partium enumeratatum diuersitate, differentiæ etiam diuersæ oriri possunt, ut suppresio alia fiat læsa parte principali, alia non principali, & sic de cæteris. Postremò capiuntur etiam differentiæ à causis effectricibus, quæ pariter totidem oriri poterunt, quot à nobis fuere causę propositæ, & enumeratæ; ita ut menstruorum suppresio, siue ratione totius, siue partis fuerit, & rursus siue uterus primariò afficiatur, siue secundariò, alia fiat à causis internis, alia ab externis, & quæ ab internis fit, alia fit à morbo in intemperie, atq; hac simplici, uel composita, cum materia, & sine materia, alia fit à morbo in mala compositione, siue hic fuerit à in magnitudine aucta, uel diminuta, uel in uiis latioribus, aut angustioribus, & rursus siue fiat à copia materiæ, siue à crasitie, & lentore, siue à cicatrice. Alia autem fit à soluta uuitate, & tunc uel ab ulcere, fistula, abscessu, uel disruptione: deniq; merito externarum causarum totidem differentiæ orientur, quot fuere enumeratæ eius generis causæ, ita ut eadem suppressio alia fiat ab externis causis necessariò occurrentibus, alia ab his quæ necessariò nō occurrũt.

Differentiæ à loco affecto.

Differentiæ à causa effectrice.

H DE

De Signis. CAP. XXVI.

EXplicata eſſentia ſuppresſionis menſtruorum, ac proinde ſingulis eius cauſis, & generationis modo: ſpeciebus etiam omnibus enumeratis, reliquum eſſet curationem illius aggredi: uerùm quia vnica ea eſſe non debet, ſed pro cauſarum multiplicitare, ac uarietate uaria & multiplex habeatur, propterea, ut citra omnem confuſionem illa proponi posſit, præmittenda prius erit ſignorum tractatio, ut eorum beneficio, non ſolum cognoſcamus: propoſitum Symptoma in genere, uerum etiam ſingulas illius cauſas, & ſpecies diſtinguamus, qnæ pro ut diuerſæ ſunt, propriam etiam curam expoſtulant. De ſignis igitur tractaturus, ea inprimis proponam, quæ ad ſuppresſionem ſimpliciter diriguntur, mox ad ea deſcendam, quæ ſingulas illius ſpecies declarant, inuicemq; diſtinguunt: generatim itaque cognoſcemus mulierem hoc Symptomate laborare, ex ipſius relatione: ex qua pariter cognoſcere poterimus, an eadem ſuppresſio integra aut diminuta fuerit, recens uel antiqua: & Hipp. loco citato, inquit: Si mulier, quæ neq; grauida eſt, neq; peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt: fit autem lac in his mulieribus, quia ſanguis menſtruus ita uiolenter cohibitus, ad mammillas raptum habet, ubi materia generationis lactis efficitur: peruenit autem ad has partes, mediantibus uenis, quibus uterus nectitur & alligatur cum ipſis mammillis, ex qua colligantia mutuus quidam conſenſus earum partium adinuicem oritur, ut hinc ex mammillarum contactu magna in muliere uoluptas ſentiatur, coeundiq; deſiderium excitatur, quare ex lactis præſentia, menſtrua ſuppreſſa eſſe ſignificabitur. Vbi uerò nihil lactis in mammis conſpicietur,

Signorum neceſ.

Ordo ſignorum.

Signa in genere.

6. de loc. af. cap. 5.

5. Aph. 39.

Signa ab actione læſa.

Signum.

Conſenſus uteri cum mamillis.

cietur, ad alia ſigna deueniendum erit: conqueretur igitur mulier iſta de laſſitudine & inſueta quadam totius corporis grauitate, quæ non aliunde cauſatur, quàm ex diffuſione huius materiæ copioſæ per totum corpus, cuius præſentia ut corpus grauatur, ita illius euacuatione ab onere ſubleuatur, & priſtinum robur acquirit. Hæc præterea laſſitudo non ſolùm corpus uniuerſum detinebit, ſed crura potiſſimùm & coxas, propter harum partium cum matrice maiorem colligantiam: conqueri adhuc magis ſolent, de quodam dolore lumbos, & imã ueſtris partem potiſſimum occupante, idq́; ob harum partiũ propinquitatẽ cũ loco affecto, de quo ſigno Hippoc. etiam meminit, quod tamen ſignum nec perpetuum, nec neceſſarium eſt: circa quod dubitandi occaſio oritur, cur ſit, quod hic dolor in prægnantibus quoq́; longè magis non obſeruetur, in quibus pariter menſes detinentur, & in magna copia. Dicendum ꝙ in prægnantibùs ſanguis iſte menſtruus in uterum fluit ſenſim, & citra uiolentiam, ob id triſtis illa ſenſatio nõ oritur, quæ non ſolùm obiectum disproportionatum requirit, uerùm etiam ut confertim & uiolenter agat: præterea detentio menſtruorum in prꝫgnantibus ſecundum naturam fit, quæ autem uaturaliter fiunt, ullam noxam afferre ſolent; & præterea natura comparatum eſt, ut in prægnantibus ſanguis iſte menſtruus, qui poſt fœtus nutritionem ſupereſt, in determinato loco ſuſcipiatur, ubi etiam quiete cuſtoditur ad tempus uſq́; pariendi: quapropter his & aliis de cauſis prægnantes à dicta moleſtia immunes eſſe conſueuere: Conqueruntur quin etiam de dolore ſpinæ, colli, oculorum, frontis, de uentriculi inappetentia, nauſea, & grauitate; quæ omnia pariter cõtingunt, ratione eiuſdem colligantiæ, quàm uterus habet cum his omnibus partibus, totum, præterea corpus impalleſcere ſolet. Quandoq́; etiam horror conſequitur

Signum. *Signum.* *Signum.* *I de morbis mul.* *Dubitatio.* *Solutio prima.* *Hyp. lib. de genitura.* *Solutio. 2.* *Solutio. 3.* *Signum.* *6. de loc. af. cap. 5.* *Signa à qualitate mutata*

dictas mulieres ſecundum totum corpus, & fit, quia à ſuppreſſo ſanguine frigidiores vapores eleuantur, qui per ſenſibiles partes diſtributi, triſtem illam frigiditatis ſenſationem inducunt, ut corpus totum ueluti exoreſcat; nonnunquam etiam ad tales horrores ſequuntur febres, quod contingit, quando eadem materia putredinem aliquam concipit, atq; iſtæ, modò intermittentes ſunt, modo continue, pro materiæ putreſcentis homogeneitate & heterogeneitate, modò etiam ſalubres modò inſalubres, pro maiori & minori eiuſdem materiæ copia, pro excellentiori, & minus excellenti putredine, pro loci, in quo illa putreſcit maiori & minori propinquitate ad ipſum cor, & deniq; pro uirtutis robore, aliquando fieri ſolent etiam præfocationes matricis. Cognoſcitur etiam hoc malum, quia per vterum conſuetis temporibus uel nihil effluit, ut in integra ſuppresſione contingit, uel parum. Hæc de ſignis in genere.

Lib. de morb. uulg. de morb. uirg.

I. Epid. cō. i. 25.

Signa ab exeunte mutato.

De Signis Differentiarum. CAP. XXVII.

DIſtinguemus autem ſpecies inter ſe, & inprimis ſuppresſionem fieri ab externis cauſis, ſi in uiuendi ratione errores fuerint commisſi, ut ex parte aeris, ſi mulier frigidiori expoſita fuerit, uel in frigida diu perſtiterit: ab his enim uterus & ora ipſius ita cogi denſariq; poſſunt, ut non effluat, quod effluere deberet. Idem contingere pariter poteſt ex cibis copia & qualitate peccantibus, ut ſi craſsioribus & adſtringentibus uſa fuerit; quod ipſum de potu etiam intelligendum erit, propter inediam uero conſueta menſtrua non apparent, non quia propriè ſupprimantur, ſed potius quia non generantur,

Signa externarum cā rum.

Signum.

Signum de fec. meſt.

ſomnus

ſomnus etiam & uigiliæ, utrumq; ſi modum exceſſerit, conſueta uteri euacuatio non apparebit: ex longiori .n. ſomno, non ſolum ſuperfluitates aggregantur, ſed etiam ob nimiam copiam detinentur: ex uigiliis uerò materia abſumitur, corpuſq; totum exiccatur. Interroganda etiam mulier erit de motu & quiete, quę ſi in otio uitam degerit, non leuem occaſionem corpori præbet, ut aggreget materias copioſas, craſſas & lentas, à quibus uenæ obſtrui ſolent. Si autem multis exercitiis uſa fuerit, & menſtrua non fluant, defectui potius materiæ cauſa tribuenda erit: deficit autem, quia à dictis exercitiis genita materia abſumitur, & generanda prohibetur. Eadem ratione menſtrua non apparebunt, ſi mulier purgantibus medicamentis fuerit aſſueta, quibus illa materia per alias uias euacuari ſolet, quod etiam contingit, ob fluxum ſanguinis narium, uel hæmorrhoidum & alias conſimiles euacuationes. Accidentia deniq; animi, quantum poſſint in corporis mutatione & alteratione, neminem latere arbitror. Si autem nulla ex cauſis externis præceſſerit, argumentum nobis erit, ſuppreſſionis cauſam internam eſſe. At quæ nam ea ſit, diſcurrentes per ſigna magis ſpecifica diſtinguemus: & inprimis ſi interna hæc cauſa uterum primariò afficiat, ratione totius corporis, & cæterarum partium mulier benè ſe habebit: dum autem uterus ita afficitur, uel facultas eius expultrix erit labefactata, uel impedita, & ſi labefactata id contingit ratione intemperiei calidioris, frigidioris & ſicciorıs, ſine materia, & cum materia, quantitate & qualitate peccante, generatim igitur cognoſcemus nudam intemperiem ex abſentia ponderis & grauitatis circa illas partes, ex lotii tenuitate, & ſi menſtrua exierint, pauca admodum erunt. An uerò hęc intemperies calidior uel frigidior fuerit, & in latitudine ſanitatis contenta uel extra diſtinguemus, quia ſi calidior fuerit, in ſanitatis latitudine

Signum.

Signum.

Signa internarum cauſarum.

Signa uteri primo affecti.

Signa intẽperiei.

titudine

Signa intẽperiei morbosæ. titudine contenta, nulla aderit febris, uel alius morbus: præterea mulier circa vteri regionem calorem & feruorem sentiet, ut tactus etiam iudicio facilè innotescat; quę etiam præcessere, consideranda erunt: quoniam vbi locum habet calidior intemperies, calefacientes causæ præcesserunt, & tandem à similibus alterantibus talis intẽperies augebitur, à contrariis uerò iuuabitur: contra si intemperies frigidior fuerit, signa prioribus opposita obseruabuntur. *Signa ĩtemperiei frigidæ.* Siccior autem cognoscetur ex duritie, densitate, angustia & insueta quadam siccitate oris uteri, & à causis exiccantibus, talis intemperies intendetur, ab humectantibus uerò commoderabitur, cui intemperiei si materia etiam accesserit distinguere oportet materiæ genus, & eiusdem peccata. *Signa ĩtemperiei sicæ* *Signa ĩtemperiei cum materia.* Vt meritò generis cũ esse possit quilibet humor singulos distinguemus, recurrentes ad signa, quæ unumquemq; humorem consequuntur, ut præter cætera consideranda nobis occurrat subiecti corporis temperatura, habitus, ætas, educatio, lotium & prægeessa uictus ratio. Quicunq; autem fuerit humor, cum ad suppressionem concurrere possit ratione quantitatis, qualitatis & utriusq;, quantitatem nobis indicabit grauitas, & pondus, secundum uteri regionem; palpebræ oculorum erunt subtumidæ, quorum radices cum matricę magnũ habent consensum, ut hinc etiam fiat quòd tempore quo menstrua imminent, uel iam fluunt, mulieres quandam molestiam in capite patiantur, in facieq;, & circa oculos alteratio apertè appareat, quibus præterita etiam uictus ratio addenda erit. *Signa copiæ* Si pręter hæc, signa illa etiam accesserint, quæ eiusdem materiæ crassitiem, & lentorem nobis indicare possint, iam etiam constabit, talem suppressionem, non solum à materiæ copia causari, sed ab eiusdem etiam qualitate produci. *Signa qual.* Si autem eadem facultas uteri ob externos errores lęsa potius fuerit, cùm talis læsio fieri possit, *Signa impeditæ facultatis.*

ſit, tùm utero affecto, tùm aliundè, diſtinguemus uteri læſionem, quoniam mulier in reliquo corpore aut aliqua eius parte conquerendi ullam occaſionem habebit, dum autem uterus ita afficitur, cum affici poſſit ſecũdum propria uaſa anguſtiora reddita, uel ſecundum propriam ſubſtantiam, diſtinguemus, quia ſi ſecundum propriam ſubſtantiam oblæſus fuerit, tunc illius facultas potisſimum impedietur à morbo in ſoluta unitate, conſequenter uterus detinebitur ulcere, ad quod dolor comitatur, & ſaniei ſanguinolentę fluxione, uel fiſtula corripietur, & tunc exibit materia expers ſanguinis, uel abſceſſus, tũcq; exibit materia purulentior & copioſior, alteriuſq; generis à ſanguine menſtruo. Si deinde facultas impedita fuerit ſecundum propria uaſa, cauſa referenda erit in morbum malæ compoſitionis, & potisſimum in uijs anguſtioribus redditis, quã uaſorum anguſtiam cum à multis cauſis prodire dixerimus, nempe ab obſtructione, cõſtipatione compresſione, coaleſcentia et ſubſidentia, ſingulas hac ratione diſtinguemus, ut meritò obſtructionis illam cognoſcamus ex corporis habitu plethorico uel cacochymo. Si plethoricus fuerit, illius obſtructionis erit indicium, quæ à ſanguinis plenitudine, & ſola copia peccantis fit, quemadmodum ex cacochymo alia obſtructio ſignificabitur, quę à materiæ crasſitię & lentore producitur. Præceſſit quin etiam ea uictus ratio, quæ uel ſanguinis copiam augere potuit, uel materiæ crasſitiem & lentorem generare: Cæterum quia obſtructio iſta, quęcunque ea ſit, eſſę poteſt in uenis uteri, uel alibi, diſtinguemus, ſi fuerit in uenis uteri, circa illius regionem infixa quædam grauitas ſentietur, nec non etiam circa illius partes circumiacentes, & præſertim ſi obſtructio à copioſa materia facta fuerit; cui ſi acceſſerit etiam lentor, & uiſciditas, ſuperaddetur etiam laxitudo quædam in coxis, & tibijs, & præceſſore etiam cauſæ externæ, quę primò

Sig. ſoluto unitatis.

Signa obſtruc.

Signa loci affecti.

3. de cauſis ſympt.

5. Aph. 28.

primò in uterum agere potuere, & uenas eius denſare, at ſignis iſtis abſentibus aliqua in nobis coniectura orietur de aliarum uenarum obſtructione, de illis inquam, quæ in penitioribus partibus ſitæ ſunt, ad uterum tamẽ deducuntur: ſi eadem facultas à comprimente cauſa impediatur, hæc compresſio fiet uel a pinguiori habitu, uel à tumore aliquo uteri, aut partium circumiacentiũ, quarum grauitate compreſſo utero illius etiam uiæ & uaſa compresſionem patiuntur. Cęterum hic tumor cum eſſe posſit inflammatorius, eriſypelaceus, oedematoſus & ſcirrhoſus, diſtinguemus recurrentes ad propria eorum ſigna: nam ſi tumor inflàmatorius fuerit, præter id, quòd aderunt inditia ſanguinis copioſi, uehemens etiam febris infeſtabit, & in ea regione grauatiuus dolor aderit, cum ſenſu doloris pulſatilis. Huc accedunt etiam ea ſigna, quæ capiuntur à temperatura corporis calida & humida, ab habitu moderate carnoſo, ab ætate iuuenili, & ea prægreſſa uictus ratione, quæ ad ſanguinis generationẽ apta fuit: Si tumor fuerit eriſypelaceus, febris erit intenſior & acutior, grauitas in ea regione paulò minor, dolor tamen acerbior & moleſtior, & cum ardore, & feruore inſigniori: quibus addenda erit temperatura calidior & ſiccior, corporis habitus gracilior, ętas iuuenilis, & prę-terita uictus ratio his proportionata: Si tumor fuerit atrabilaris febris adhuc ſeuior erit, & Symptomata omnia magis lethalia, temperatura corporis calidior & ſiccior, corporis habitus gracilis, color ſubobſcurus, ætas iuuenelis uel conſiſtendi, & uictus ratio quæ præcesſit calidior & ſiccior: Si tumor oedematoſus fuerit, aderit quidem grauitas, ſed cum obtuſiori dolore, cum febre remisſiori, longiori tamen, & cum cæteris Symptomatibus magis moderatis: quibus pariter addas totius temperaturam frigidam & humidam, corporis habitum ſub tumidum, & prægreſſam uictus rationem frigidam & humidam.

Signa compresſionis.

Signa inflãmationis.

Signa eriſipelatis.

Signa tumoris melancholici.

Signa oedematis.

dam. Si autem menses detineantur propter constipationem cognoscemus, quia obstetrix digitum immittendo os uteri clausum, strictioremq; ceruicem inueniet, & ad differentiam pręgnantis mulieris, non solum in ea parte talem angustiam obseruabit, verum etiam cum aliqua duritie coniunctam, quod Hipp: etiam eo Aphorismo significasse visus est, cùm dicit, quibus os vteri durum est, his uteri os comprimi necesse est. Quòd si citra duritiem clausum fuerit, illam vtero gerere coniicies. At si cum duritie clausum sit, vterum affectum esse significabit: Si autem menses detineantur propter coalescentiam, cognoscemus quia præcessit vlcus & post ipsum subsecuta est suppressio. Si hæc ipsa euacuatio non fiat propter subsidentiam cognoscemus quia præcessit usus refrigerantium que densant exiccantium & astringentium, vel etiàm insignis aliqua euacuatio, ratione cuius inanita vasa subsident, Hæc de signis vteri læsionem indicantibus, siue ob labefactatam illius facultatem, siue impeditam, facta fuerit; quæ facultas si alterius causa potius impediatur, & primò ratione totius, quia facultas eius naturalis labefactata sit, tunc signa aderunt totius intemperiem indicantia, siue calidior ea fuerit, siue frigidior, quæ pariter esse potest morbosa, & nō morbosa, & vtraq; cum materia, & sine materia: Morbosa cognoscetur, si ob dictas intemperies totum in actionibus suis lędatur, quemadmodum si febris aderit putrida, aut hectica, in hac menstrua non fluent ob totius calidiorem intemperiem morbosam: Cæterùm dum ratione huius intemperiei fluxio non fit, cùm id contingere possit, quia materiæ fluendæ generatio prohibeatur, uel potius quia genita materia intus cohibeatur, distinguemus utrumq; quia si febris uehemens fuerit, qualis est ardens, insigni suo calore, materiam genitam citò absumere poterit; & ne in posterum gignatur prohibere: Pariter si febris remissior

Signa constip.

5. Aph. 54.

Signa coalescentiæ.

Signa subsi.

Signa facul. læse, alterius causa

Signa deficiētis materiæ.

missior fuerit, diuturna tamen, non minus poterit idem corpus inanire, & exiccare,ut eiusdem materiæ generatio omninò inhibeatur , sicut in hectica febre contingit,at si febris remissior extiterit, & cum breuitate coniuncta, ratione remissioris caloris tantam agendi uim non habebit,ut genitam materiam absumere possit, sed illius partes tenuiores resoluendo crassioribus & magis lentis relictis, obstructiones causabit,sicq; materiæ & genitæ & generandæ fluxum impediet: ubi uerò totum calidius fuerit citra sensibilem facultatum læsionem illius excessus caloris inditium erit,quia in sanitatis latitudine adhuc continetur, si autem totum frigidiori intemperie afficiatur,cognoscemus quia nulla aderit febris uehemens,aut remissa, breuis aut longa, ratione cuius intemperiei materia generari poterit , præsertim si cum humiditate coniugatur,sed ob calorem diminutum crudior illa erit,ac proinde ad obstructionem pariendam idonea ; quæ obstructio non solum esse potest in uasis ipsius uteri , sed etiam in uenis totius , quod cum contingit , signa aderunt , copiam pituitæ in toto corpore indicantia,si autem eadem imtemperies frigidior,cum siccitate potius coniuncta fuerit , ratione huius menstrua non fluent,quia non generabuntur si præter intemperiẽ materia etiam accedat , cum hæc concurrat ratione copiæ & qualitatis solam copiam cognoscemus ex corporis habitu sanguineo , ex temperatura calida & humida, ex colore rubeo , & si aliqua portio materiæ per uternm fluxerit, illa pariter rubicundi erit coloris,ex uenarum etiam latitudine, pulsu pleno,urina colorata & rubea , & uictus ratione præterita,apta sanguinis copiam generare; & deniq; mulier ista, dum morbis corripitur, sanguineis potissimum subiicietur: si iuncta fuerit cum materia biliosa , pituitosa aut melancholica,reccurrendum erit ad signa superius proposita , Et hæc de signis

Signa obst.

Signaco piæ sang.

Signa bilis.

dicta

dicta sint totius facultatem labefactatam indicantibus siue fuerit labefactata à nuda intemperie, calidiori, inquam humidiori, frigidiori & ficciori, atq; hac tum morbosa tùm non morbosa, siuè etiam cum materia coniuncta fuerit, sanguinea inquam, pituitosa, biliosa, & melancholica, copia aut qualitate peccante. Si uerò eadem facultas totius fuerit impedita, cum impediri possit, à morbo in mala compositione & soluta unitate, distinguemus quia si morbus fuerit in mala compositione, potest esse in aucta magnitudine, & tunc aderit Cachexia, uel hydrops, siue hæc tympanitis fuerit, anasarca uel ascitis, quorum omnium causa menstrua non fluunt, quia materia per totum corpus diffunditur. A pari si fluxio non fiat ratione morbi in magnitudine diminuta, corpus conspicietur emaciatum & tabe confectum; qnorum causa fluxio non fit, quia materia non generatur, imò ne dũ superflui humores redũdare poterũt, sed nec alimẽtales pro corporis reparatione producentur, quod si eadem facultas impediatur à morbo insoluta vnitate, cognoscemus ex præsentia scabiei, lepræ, & reliquorum tuberculorum, in quibus affectibus, materia, quæ per uterum exire deberet cum alijs humoribus permixta ad corporis circumferentiam recurrit: Atq; hæc de signis respicientibus læsam facultatem ratione totius corporis, siue illa fuerit labefactata à morbis in intemperie, siue impedita à morbis in mala compositione, & soluta unitate: Si deinde ex altera parte menstrua non fluxerint quia læsio sit in partibus corporis, cognoscemus quia totum benè habebit: dum autem pars aliqua læditur, cum principalis & inseruiens esse possit, distinguemus, quia si quælibet pars principalis benè habuerit, causa referenda erit in alias partes, & quæcunq; illa fuerit, uel illius facultas erit labefactata, uel impedita. Si labefactata aliqua intemperie correpta erit, simplici aut com-

Signa male compositionis.

Signa sol unitatis.

Signa lesarum partium.

poſita cum materia uel ſine materia. Vnde ſi uentriculus intemperie affectus ſit, & menſtrua non fluant, referri poterit in eundem uentriculum facultate eius labefactata, ſimiliter ſi apertæ fuerint uenæ narium uel hemorrhoidum, uel alui fluxio adſit, in has quoq; partes cauſa referenda erit. Si autem tales partes benè habuerint, ſuſpicio erit de principalibus partibus affectis, quæ pariter oblædi poterunt earum facultate labefactata, uel ob externos errores, ut ob morbos in mala compoſitione, uel ſoluta unitate, propterea ad ea ſigna recurrendum erit, quæ dictarum partium malam conſtitutionem indicare poſſunt, ſiue epar fuerit, cor aut cerebrum: quæ dicta ſufficiant de ſignis ſuppreſſionis menſtruorum ob læſam uteri facultatem, ſiue primariò ſiue ſecundariò, ſiue facultate labefactata ſiue impedita, ſiue ratione totius ſiue partis principalis & non principalis.

De Indicationibus. CAP. XXVIII.

PRopoſita cognitione ſuppreſſionis menſtrorum tùm in genere, tùm ſecundum ſingulas eius ſpecies, tum à priori per ſuas cauſas formales, materiales, & efficientes, internas, & externas, proximas, & remotas, tùm à poſteriori per ſua ſigna, ab actione læſa, qualitate mutata & exeunte mutato accepta; reliquum eſt ad illius curationem deſcendere, conſequenter ad cognitionem efficiendorum, auxiliorumq; iuuantium inuentionem, & rectam eorum adminiſtrationem, quæ ut citò tutò ac iucundè habeatur, non hiſtoricè & ſola rerum obſeruatione proponenda erit, ſed ex rei potius natura depromenda, quod fiet, ſi Indicationum uirtute iuuantia auxilia inuenerimus, prout ad dogmaticum pertinet, mox uerò de materiis eorundem ſigillatim & diligenter tractauerimus.

Lib: ad Thraſibul: 9. meth. 3.

In

In curanda igitur muliere, cui menstrua sint suppressa, tria potissimum nobis consideranda occurrunt. Omnium primum est causa morbifica, quæ continens dicitur. Secundò causa quæ morbosa fieri potest, Postremò uires, sine quarum custodia ullus morbus profligari potest. Hinc triplex indicatio triplexq; iuuans auxilium oritur, ut à causa continente curatorium auxilium indicetur, à causa quæ hanc præcedit, auxilium præseruatorium: à uirtute deniq; siue totius siue partis fuerit, uitale auxilium orietur. Quò igitur ad indicationes curatorias si menses inprimis non fluxerint, facultate uteri labefactata, cum ratione intemperiei labefactetur, indicabit auxilium alterans in contrarium. Si eadem fuerit impedita, uenis uteri angustioribus factis hæc angustia auxilium iuuans indicabit merito causæ facientis talem angustiam, siue hæc obstructionem fecerit, constipationem, compressionem, coalescentiam uel subsidentiam, ut meritò obstructionis, cum hæc fiat à materia copia uel qualitate peccante, ex parte copiæ indicabit auxilium minuens & euacuans, meritò qualitatis, si calidior, uel frigidior fuerit, auxilium alterans in contrarium indicabit, quemadmodum si crassior & uiscidior auxilium attenuans & detergens, ex parte deinde compressionis, cum hæc fiat à tumore inflammatorio, œdematoso, erisypelaceo, & scirrhoso, ad eorum tumorum indicationes adeundum erit: ex parte constipationis cum hæc oriatur à callo adnato & carne secundum uias & internas uteri partes, hæc amouenda erunt, inprimis tamen ex parte duritiei emolliendum erit, ex parte materiæ facientis callum, digere & resoluere oportebit, meritò coalescentiæ cum hæc sequatur ulcus iam ad cicatricem perductum, hæc cicatrix cum morbus sit in superficie leniore & densiore reddita, coniungens, & densas partes, quæ distantes & rare esse deberent indicabitur auxilium partes agglutinatas & densatas disiungens, & raro

9. meth. 6. & 7.

4 meth: 4. lib. ad Thrasibul. 8. & 9. & 25.

Indic. 3.

Indic. curat, ab intemperie.

A materia copia.

A qualit. prima.

A qualit. secunda.

A tumore.

A callo.

A cicatrice.

ro faciei; meritò ſubſidentiæ, cum hęc fieri poſsit à nimia uaſorum inanitione, tùm à cauſa denſante, meritò inanitionis, indicabitur auxilium replens, ſicut ex parte denſitatis, ſi fiat à cauſis refrigerantibus, uel à materia impacta & imbibita in ſubſtantia partis, indicabitur auxilium calefaciens, laxans & aperiens. Si eadem materia conſideretur penes occultas qualitates, ſi uenefica fuerit diſsimilem proportionem & aduerſariam habens, naturæ & proportioni ipſius uteri, requiret auxilium ſimile pro portioni naturali ipſius uteri, & diſsimile proportioni materiæ ueneficæ, conſequenter expoſtulabit Alexipharmacum & Alexiterium, prout materia uenefica dupliciter expugnari expurgariq; poteſt, per attractionem ſcilicet, & ita requirit ſimile, ſicut in lue Gallica materia auxilii Gallici eſt hydrargyrium, ſi expurgetur per expulſio nem, ita requirit diſsimilia, unde ſi uenena extra accedant, requirunt Alexiteria, ſi intra Alexipharmaca, quæ rurſus materia ſi quieta & impacta fuerit, indicat auxilium ua lidè auellens & diſcutiens, ſi moueatur raptumq; habeat ad partem ad quàm non deberet, indicabit auxilium reuellens, ſi autem facultas impedita fuerit, læſione alibi quàm in utero exiſtente, tum principe, tùm non principe, tunc pro cauſarum diuerſitate diuerſæ pariter indicationes orientur: quare ſi totius uel partium facultas labefactata erit, cum ab intemperie id fiat, auxilium in contrarium alterans ſignificabit. Si præter intemperiem accedat materia, hæc conſiderabitur ut genita & ut generanda. Si genita fuerit & partem uel totum actu afficiet, ut operationes lædat auxilium curatorium indicabit, quòd ipſius copiam euacuet, uel lentorem, ac craſsitiem attenuet, ac detergat. A pari ſi menſes non fluant, quia materia per alias partes euacuetur, per fluxum ſanguinis narium uel hæmorrhoidum, uel cutim, occurrendum erit cũ reuellentibus materiam ad conſueta loca, ſi autem mate-

Ab inaniti. *A denſit.* *A qualit. uenefica.* *A materia quieta.* *A materia mob.* *A fac impedita.* *Ab intemperie.* *A materia genita.* *A materia mobili.*

ria iſta ſit genita, ut nondum illius cauſa totum uel par tes in propriis functionibus oblæſæ ſint, indicabitur auxilium præſeruatorium, ita ut illius euacuatio, attenuatio & deterſio, præſeruationem potius quàm curationem reſpiciant. Deniq; ſi eadem materia conſideretur ut generanda cum generetur ratione intemperiei totius uel partis determinatæ, indicabitur auxilium non ſolum alterans in contrarium, ſed proportionatum, vt priſtinum robur reſtituat dictis partibus, qua ratione Epar requirit Epatica, ſtomachus ſtomachica, & matrix matricaria Quo uerò ad uirtutem, hæc conſiderari poteſt & ratione totius & partis determinatę, ut uirtus totius ſui cuſtodiam indicet cum alimentis, & pariter uirtus partis cuſtodiam magis determinatam expoſtulabit.

Indic. preſer.

Indic. uitales.

De Prognoſtico. CAP. XXIX.

IN morbis futura prædicimus conſiderantes res præter naturam, naturales & non naturales, penes uim, magnitudinem, numerum, originem & tempus, quæ omnia conſideranda ſunt, tùm ſeorſum, & abſolutè, tùm inuicem comparando, ut quo ad res præter naturam ſeorſum conſideratas, tria perpendēda occurrant, morbus, cauſa & Symptoma. Suppreſſio igitur menſtruorum in genere illud eſt Symptoma, ratione cuius fœminæ multum patiuntur, multiſq; alterationibus & lethalibus ſubiiciuntur, ut hac de cauſa affectus non ſit contemnendus, ſed magni momenti haberi debet, & præſertim quia huius cauſa generatio, & propagatio tollitur: aliaq; multa Symptomata ſequuntur ſupra enumerata: Si deinde conſideremus differentias, tunc pro morborum cauſarumq; diſcrimine idem prognoſticum uariabitur. Vnde ſi pendeat

Ratio prognoſt. unde habeatur.

Res preter nat.

deat ab Vtero primariò affecto , deterior erit, quàm ſi ſecundariò & per conſenſum , cæteris tamen ſemper paribus , & dum primò afficitur, cum affici posſit facultate labefacta , uel ob externos errores , deterius illud erit , quod à labefactata dependet, quàm impedita;& cum labefactari posſit ab intemperie nuda,& cum materia,peius, illud erit quod dependet ab intemperie cum materia , quàm quod à nuda qualitate producitur : illa enim , præter alterantia requirit etiam materiam euacuantia, & præparantia : hæc autem ſolis alterantibus tollitur,& rurſus in hoc genere , illa adhuc deterior erit, quæ compoſita eſt,quàm ſimplex,quia facilius eſt uni qualitati quàm duabus occurrere,ſi ſimplices intemperies mutuò comparentur,deterior erit actiua quàm pasſiua ; quamuis enim ratione utriuſq; actio lædatur , actiuæ tamen qualitates, cum maioris ſint actiuitatis pasſiuis,maior lęſio inde prodibit; quòd ſi eędem actiuæ qualitates cum pasſiuis comparentur , penes reſiſtentiam, pasſiuæ erunt deteriores, quia reſiſtunt magis,& præſertim quia pasſiua qualitas , ab alia qualitate pasſiua auferri debet , in qua actiuitas pauca eſt , eò autem erit peior, quantò magis fuerit confirmata . Si comparentur pasſiuæ inter ſe , deterior erit ſicca quàm humida; longiori enim tempore pars ſicca & proprio humido deſtituta humectatur , quàm quòd humida exiccetur . Si actiuæ pariter mutuò comparentur , & primò penes actiuitatem, peior erit intemperies calidior, contrà ſi penes reſiſtentiam, deterior erit frigidior, quamuis tutius ſit , frigidiorem uterum calefacere,quàm calidum refrigerare : Inter compoſitas autem omnium pesſima eſt frigidior & ſiccior , quia à principiis generationis & uitę magis diſtat : pręterea quęcunq; fuerit hęc intemperies , cum eſſe posſit morboſa, & non morboſa, natiua & aſcititia , deterior erit , quæ morboſa eſt,& natiua, quàm non morboſa,& aſcititia,cui ſi materia acce-

7. Meth. 5.
6. de tuenda. 10.
7. meth. 5.

dat ,

dat, pro illius copia qualitatibus,& aliis conditionibus ua rio modo prognoſticandum : Si deinde vteri facultas impedita fuerit, cum impediri poſsit à cauſis internis, & externis, cæteris paribus, illa erit peior, quæ ab internis cauſis producitur, quæ cum fieri poſsit à morbo in mala compoſitione, & ſoluta unitate, maioris momenti uidebitur unitas ſoluta, quam mala compoſitio; & rurſus pro utriuſq; morbi,& cauſarum diuerſitate diuerſa prognoſticandi ratio colligi poterit : Si deinde uterus per conſenſum afficiatur, deterior ea ſuppresſio erit, quæ fit per conſenſum à toto,quàm ratione partis, & pro totius ac partium diuerſa affectione, diuerſimodè prognoſticandum erit. Vnde ſi totum afficiatur ob quodlibet morbi genus, difficilius Symptoma orietur, quàm ſi ab vnico genere naſcatur. A pari ſi pars affecta principalis potius fuerit, quàm non principalis, idem Symptoma uariari poterit, quemadmodum etiam pro diuerſo affectionis genere, vehementia, reſiſtentia, nnmero, diuturnitate, & aliis, diuerſimodè prognoſticandum erit : præterea dum materia quę per vterum exire deberet,ob dictas cauſas non exit,uel per alia loca effluet, uel intra corpus detinebitur : Si intus cohibeatur,deterius erit quàm ſi quouis modo expurgetur, ut ſi ſanguis per nares effluat uel hæmorrhoidas, melius erit, quàm ſi nullo modo euacuetur,& dum intus detinetur, uario adhuc modo prognoſticandum, pro Symptomatum magnitudine, uehementia, numero, duratione, loco affecto, & cauſarum varietate: Vnde ſi materia decubuerit in partes principes, ut in cærebrum, Epar, cor, malum erit maioris momenti, quàm ſi ignobiliores partes occupauerit, & dum cerebrum petit, ibiq; Apoplexiam, Epilepſiam uel aliquod delirij genus cauſauerit potius, quàm grauitatem & dolorem, deterius prædicendum,præſertim ſi hæc Symptomata vehementia potius fuerint, quàm remiſſa, frequen-

Cauſa.

Hyp. 5. aph. 34.

Sympt.

tia quàm rara, diuturna quam breuia, plura quàm pauciora. A pari si eadem materia in cor decubuerit, feceritq; lypothymiam, aut Syncopin potius quàm palpilationem, idem statuendum erit, quod de cerebro dictum fuit, & merito durationis hyp. lib. de morbis mul. dicebat quod vbi suppressio durat per sex menses amplius non curatur, quod intelligas vbi cum vehemētia symptomatum est coniuncta. Quo uerò ad res naturales, consideranda est virtus totius ac partium tùm generice, tùm specificè, pro ut robusta uel imbecillis fuerit, atq; ea ratione solidorum tantum, uel carnosi generis, uel spirituum, uel plurium, uel omnium simul; & præterea prout huiusmodi esse potest, in presentia tantum, uel in futurum etiam simul, ex iis enim omnibus ratio prognosticandi variatur nam virtus simpliciter robusta, & omnibus modis, in omnibus etiam morbis spem salutis pollicetur, eadem secundum omnem rationem imbecilla, mortē potius cominabitur: quæ autem à dictis extremis recesserit, pro ut magis ad vnum quàm ad alterum accesserit, poterit etiam modo mortem modò vitam significare, in quo genere rerum naturalium præter virtutem principalem, consideranda etiam erunt illi annexa, cuiusmodi sunt temperatura, ętas, corporis habitus, consuetudo, uitæ institutum & huiusmodi, quæ omnia, ut signa possunt connotare propositę virtutis robur uel imbecillitatem. Postremò res etiam non naturales contemplandæ erunt, quarum omnium temperatura, & temperatus vsus futuram sanitatem pollicebitur, contra intemperatus se habebit, imò ad rectè prognosticandum non satis erit tria hęc, res inquam naturales, non naturales, & præter naturam seorsum & simpliciter considerare, quin imò etiam oportet easdem mutuò conferre, expendendo semper quæ magis possint ad bonum vel malum euentum in morbis prognosticandum; quod etiam Hipp: conceptis verbis

Res naturales.

Vireus.

Annexa.

Res non naturales.

signi-

ſignificauit, dicens, in morbis minus periclitantur ægro tantes, quibus cunq; propriæ naturæ, & ætatis & habitudi nis temporis & regionis & horæ ægritudo ineſt, magis quàm quibus nō propria ſecundum horum aliquid ineſt.

Secunda aph. 31.

De Materiis Auxiliorum. CAP. XXX.

CVm menſtruorum ſuppresſio, tantorum malorum cauſa eſſe posſit, ut quandoq; miſeras mulieres ad mortem uſq; perducant, non erit illius curatio negligen da uel proroganda, ſed propoſitis ſcopis ſatisfacientes per omnes auxiliorum materias diſcurrendum erit, quæ licèt plures ac propemodum infinitæ ſint, ex triplici tamen fonte omnes deducentur, chirurgico, pharmaceutico & diætetico, ut ad fontem chirurgicum ea omnia ſpectare uideantur, quæ chirurgi ope & manuali operatione magis indigent, ſub quo genere continebuntur uenarum, & arteriarum ſectio, cucurbitulæ ſcarificatæ & non ſcarifica tæ, hirudines, cauteria, ueſicatoria, ſinapiſmata, frictiones, ligaturæ & huiuſmodi. Ad fontem pharmaceuticum atti nebunt omnia medicamentorum genera totum & partē aſpicientia, intuſq; & extra adminiſtrata, & ſi intus, ſiue lenientia fuerint per ſupernum os exhibita ut uomito ria, uel per inferius admota, qualia ſunt, Clyſtoria ſuppo ſitoria, & cætera per ſeceſſum euacuantia, ſiue præparan tia extiterint, atq; hæc uias reſpexerint, aut humores, bi lioſos, pituitoſos & melancholicos, & rurſus ſiue craſsi fue rint, uiſcidi, lenti, acres & huiuſmodi, ſiue purgantia ſint, quomodocunq; purgauerint, corpus inquàm uniuerſum, uel determinatam partem, ut prioris generis ſint, Diapho retica que per ſudorē, uel halitum inſenſibilem euacuant,

Materiæ medicina les ex 3. fonte capiuntur.

Materiæ pharma.

Lenientia.

Preparantia.

Purgantia.

ſiue extra admota fuerint, cuiuſmodi ſunt Balnea calida aquea & aerea,quæ ſuo calore poroſitates aperiendo materiaſq; intus detentas extenuando,& fundendo,à centro ad circumferentiam attrahunt . Eadem ſit ratio de illis quæ intus exhibentur , ſiue ſudorem prouocent , materias attenuando,uias aperiendo&uirtuti robur addendo; per purgantia uerò per determinatam partem illa intelligo,quæ lotium prouocant,ut Diuretica, per uterum,ut prouocantia menſes, uel per ſeceſsum quæ ſolutiua nuncupantur, quæ omnia licet per determinatam partem euacuent , uniuerſum tamen corpus reſpiciunt , quibus illa etiam adduntur,quæ ad partem determinatam magis diriguntur & topica uocantur,quorum alia ad contenta alia ad continentia ordinantur, quæ contenta reſpiciunt, purgantia erunt , quę uerò continentia , roborantia & alterantia nuncupantur : ſic reſpectu capitis erunt caput purgia , ſiue ſenſibiliter caput manant , ſiue inſenſibiliter euacuent , quæ à loco per quem ducuntur humores denominationem ſumentia, uocantur maſticatoria,naſalia & auricularia , quæ autem inſenſibiliter euacuant erunt lotiones ſtillicidia,& fomenta. A pari reſpectu uteri erunt peſsaria,clyſteria,ſuffitus,ſeſsiones,fomēta & huiuſmodi : quæ uerò continentia reſpiciunt , roborantia dicuntur, quia remouendo intemperiem,& malam

Roborantia.

diſpoſitionem à qualibet parte , naturalemq; tonum reſtituendo illam roborant, quæ pariter intus & extra adminiſtrari ſolent : intus quidem , ut decocta , infuſiones , Syrupi , conſeruæ, electuaria, ſucci, pulueres, lambitiua , trochiſci & huiuſmodi : Extra uerò erunt inunctiones , lenimenta , emplaſtra , cerata, fomenta,ſtillicidia, ſeſsiones & ſimilia , de quorum formis ſuo loco ſermo erit : deniq; ad fontem Diæteticum ſpectabit uniuerſa uictus

Materia dietetica.

ratio,quæ conſiſtit in recta adminiſtratione ſex rerum non naturalium , aeris uidelicet, cibi, potus & reliquorum ,

in-

intelligendo per aerem, regionem, anni tempus, & cœli constitutionem, per cibum & rectam eius administratio nem intelligo materiam quamcunq; auxilii alimentalis ple nioris, tenuioris & mediocris, & secundum quodlibet ge nus magni uel parui nutrimenti, boni uel mali succi, facilis uel difficilis coctionis, temperati uel intemperati, craf si & tenuis, crudi & cocti: intelligo quinetiam illius substantiam, quantitatem continuam & discretam, qualita tem primam, & secundam, temporis oportunitatem, iucū ditatem, præparationem & modum exibendi; per potum intelligo uinum & aquam, uinum inquam generosum, pauciferum & mediocre; per aquam intelligo tùm simplicem, tùm alteratam, cum alimentis uel medicamentis: per somnum intelligo breuem, longum, profundum, moderatum, & secundum quodlibet genus turbulentum uel sincerum; per uigilias moderatas & immoderatas in telligo: per inanitionem, euacuationem materiæ excrementitiæ intelligo copiosæ, paucæ, moderatæ, sponte na turę uel arte factæ: per repletionem intelligo cibi ac po tus sumptionē secundum omnes iam propositas differentias, per motum intelligo corporis exercitium moderatum & immoderatum cum uiolentia & citra uiolentiam, tempestiuè & intempestiuè factum, deambulando inquam currendo, saltando, ludendo, nauigando, equitando, uel alio quouis modo corpus exercendo: per quietem intelligo priuationem dictorum motuum, per sessionem aut decubitum factam, siue tempestiuè siue intempestiuè, longiori, breuiori aut moderatè fiat: per animi acciden tia intelligo, eas passiones, quæ possunt corpus conseruare, alterare & immutare modò ad bonum modò ad malum, siue spiritus moueant à centro ad circumferentiam, uel è contra à circumferentia ad centrum.

De

De materiis Chirurgicis & recta earum administratione. CAP. XXXI.

Quid agendum.

Lib. de sang. mis. per uene loc.

9. Meth. 5.

A copia sanguinis intus cobibita.

A sanguine ut mouetur.

5. Aph. 32.

5. Aph. 33.

IN suppressione igitur menstruorum interdum conuenit sanguinis missio interdum non: distinguemus autē si ad propositos scopos & indicationes semper respexerimus, quandoquidem ubi aderit præsentia principaliter indicantis, nempe sanguinis plenitudo putredo & motus & absentia prohibentis, præstabit sang: mitere dum modò uires & ętas consentiant: dum igitur sanguis redundat, ætasq; florens fuerit, & uires robustæ, hic sanguis uel intus detinebitur uel per alias partes effluet, per nares uidelicet, hæmorrhoidas, & similes partes: in utraq; redundantia conueniet missio sanguinis, ut ex parte qua intra corpus detinetur, duplici de causa competere uideatur. Primò quia redundat: Secundò quia non euacuatur, ut euacuari deberet: meritò autem sanguinis redundantis, sed qui per alias partes non decentes euacuatur, conducit pariter sanguinis missio, tùm quia redundat, tùm etiam quia per loca conuenientia non euacuatur, de qua euacuatione Hipp: etiam loquebatur, dicens, mulieri uomenti sanguinem menstruis erumpentibus solutio fit, quòd si menstrua prouocari nequeant, non propterea supprimenda erit prior euacuatio, non solum si per uomitum fiat, sed magis per alias partes, ut per uenas narium, de qua euacuatione idem Hipp: locutus fuit, dicēs mulieri cui menstrua deficiunt, sanguinem è naribus fluere bonum est. Eadem sit ratio, si euacuatio fiat per uomitum, per secessum, sudorem, uel alias partes: ab eodem sanguine corrupto scopus etiam oritur mittendi sanguiuis ad quem gal. respiciens, dicebat in omnibus feb. putridis bonum esse sanguinem euacuare. ubi autem menses non fluunt, quia sanguis deficiat, desit autem uel

quia

quia per alias uias euacuetur,uel quia non generetur, si cut contingit in hectica febre,uel nimia inedia, tunc nul la sanguinis missio molienda erit, quia desideratur principale indicans. nisi reulsionis gratia id fiat, Dum autem licebit mittere sanguinem, cùm mitti possit materia magni aut parui auxilii, quenam eligenda sit, di stinguemus, respicientes ad genus plenitudinis: nam si magna fuerit plenitudo ut inde etiam magna suppressio fiat, magnum etiam auxilium indicabitur, cuius materia erit uenę sectio. Si autem plenitudo parua fuerit,ut ipsius ratione, remissior suppressio habeatur, indicabitur sanguinis missio, sed debiliori auxilio facta, cuius materia erunt hirudines, cucurbitulæ & huiusmodi. Cæterum cum utraq; auxilii materia sanguinem euacuare possimus, in magna & in parua copia unica uel pluribus uicibus,distinguemus quantitatem continuam,respicientes ad maio rem & minorem copiam sanguinis redundantis,ut meritò sanguinis copiosè peccantis eius uacuatio largior facienda sit, præsertim si uires consenserint: merito autem minoris copiæ, partior etiam haberi debeat; cognoscemus autem maiorem & minorem sanguinis excessum, respicientes ad habitum corporis, temperaturam, colorem,uenarum latitudinem & ad reliqua iam enarrata ut mirum esse non debeat, si Galenus in muliere cui suppressa erant menstrua per plures menses,etiamsi corpore gracilior reddita esset,uenis tamen ualdè turgentibus,copiosum sanguinem & pluribus uicibus detraxerit: quam uis enim ratione copiæ, meritò cuius imminet aliquod malum citò & largè euacuandum sit, consequenter semel sanguis educendus,ubi tamen uires non ita sunt futuræ constantes,ut copiosam euacuationem semel factã, citra iacturam non sustineant,tutius est partiri,& euacua tionem repetere; quod eò magis fieri debetiubi sanguis minus copiosè redundauerit, nec sufficit pro recta admi

Genus auxilij.

Quantum agendum.

6 Epidem.

6.Epid.sec. 3. Com. 29.

Vbi agendum.

niſtratione ſecandæ uenæ nouiſſe ſanguinem redundare, ſed cognoſcere etiã oportet locũ cõueniẽtẽ ꝑ quẽ sãguis educi debet. Hunc autem diſtinguemus, reſpicientes ad eundem ſanguinem,ſed meritò ſubſiſtentię conſideratum, quapropter ſanguis uel redundabit in toto corpore, uel in parte determinata: & ſi in toto corpore, uel abſolutè & æqualiter, uel ſecundum quid, & ratione alicuius partis determinatæ, ſi in muliere curanda ſanguis ratione totius & ſimpliciter redundauerit, ut contingit in habitu plethorico, & pręterea etiam adſit plenitudo partis, nempe ipſius uteri, ex duplici hac plenitudine & ſanguinis ſubſiſtentia, orietur indicatio mittendi ſanguinem per duo loca ut utriq; plenitudini occurramus, ut meritò plenitudinis communis, uena etiam communis cubiti pertundenda ſit: meritò plenitudinis determinatæ, & ex parte uteri, aperienda ſit uena malleoli, & ideo Galen. ſibi ipſi ſemper conſtas x. de comp. medicam. in dolore coxendico citra plenitudinem totius iubet ſecandam eſſe uenam inferiorem tantum. At ſi in toto plenitudo fuerit præmittit ſec. uene ſuperioris. Vt hinc facili negotio Galenus & Aetius conciliari posſint: Galenus enim libro de curandi ratione per uenę ſectionem in ſuppresſis menſtruis iubere uidetur, ſecandam eſſe uenam malleoli,nequaquam autem ipſius cubiti,illa enim ſuppreſſam purgationem prouocat: hæc autem reuellendo magis ſupprimit,contra Aetius utramq; ſecari uoluit. Diuerſitatis ratio eſt, quia Gal: loco citato ad plenitudinem determinatam tantum reſpexit, Aetius uerò ad utramq;. Cum autem expedit ex duplici loco ſanguinem educere, cognoſcendus adhuc ſupereſt ordo qui ſeruari debet,an ſcilicet prius uena communis aperienda ſit, ad totius plenitudinem primo reſpicientes, deinde uena malleoli reſpicientes ad plenitudinem partis, uel potius uice uerſa, in qua re procul ab omni errore procedemus, ſi ocu-

Plenitudo 2.

Conciliatio Galeni cũ Aentio.

Ordo ſeruãdus in mittendo ſanguine.

ſi oculos direxerimus ad generationem &ordinem dicta
rum plenitudinum:quoniam,quæ prior fuerit,& ueluti al
terius cauſa,illi etiam primum erit occurrendum, qua ra
tione utriq; plenitudini ſatisfaciemus, & mulierem iuua-
bimus,quo ordine neglecto & præpoſterato, maius erit
nocumentum quàm iuuamentum: quapropter in hac du
plici propoſita plenitudine à ſectione uenæ cubiti omni
nò incipiendum erit,per hanc enim totius plenitudinem
minuimus,ſimulq; determinatè opem ferimus, ſiquidem
ex ſectione uenæ cubiti prius facta, non ſolum commu-
nem plenitudinem tollimus,ſed ſanguinem quoq; reuelli
mus,qui cum impetu in uterum flueret ; ſi autem uenæ
inferioris ſectio præmitteretur:maior fieret ſãguinis præ
cipitatione in uterum inanitum,qua ita confertim facta,
maior obſtructio in eo fieret;conſequenter menſtrua ad
huc magis ſupprimerentur:at ſi à uena cubiti totius ple
nitudinem reſpiciente auſpicemur, maiori cum utilitate
uena inferior ſecari deinde poterit,qua ratione utraque
plenitudo communis & determinata è medio tolletur;
ad quas plenitudines Aetius quoq; reſpiciens,iurè cubiti
uenam prius aperiri iuſſit deinde malleoli.At ſi utramq;
plenitudinem habuerimus,eo tamen ordine factas ut ple
nitudo totius dependeat à plenitudine partis,ſicut con-
tingit in muliere non plethorica,in qua ſanguis in toto
ſimpliciter & abſolutè non redundat , ſed gratia potius
partialis plenitudinis,nempe ratione uteri , tunc ſecanda
tantum erit uena inferior , quia per talem uenæ ſectionẽ
ſimul cum parte totum etiam inanimus. At ſi cubiti uenã
prius ſecuerimus,tantum abeſt,ut ratione huius menſes
prouocentur,ut magis potius ſupprimantur.Ex propo-
ſita reſolutione reſpiciente locum ſecandę uenæ , quili-
bet facilè poterit in aliis etiam affectibus partium infer-
narum,renum inquam,ueſicæ & teſtium oportunum lo-
cum ſecandæ uenæ inuenire; quod ubiq; Gal: obſerua-

13.Meth. lib.curat: per uenæ ſect.11. 12.&18.

10.de compoſ.Med.2

L uit

uit,ut loquens de dolore coxendico , iusserit inferiores uenas secandas esse,monens tamen an præter hunc priuatum dolorẽ totius plenitudo adsit,quæ si fuerit,illi prius respiciendum erit cubiti uenam primo secando,sine qua dolor,& plenitudo partis benè remoueri non potest: at si nulla adsit in toto plenitudo, satis erit ad determinatã plenitudinem respicere,inferiorem tantum uenam aperiendo:quare in uitiis partium infernarum,in quibus sanguinis missio cõueniet modò secanda erit uena inferior. modò etiam superior,prout uel unica uel duplex plenitudo fuerit. Vbi præterea uenæ secandæ scopus oritur,si ue in parte superiori aut inferiori uel utrisque fiat , cum huiusmodi uenæ secundum utriusq; situs differentias reperiantur in parte etiam dextra, & sinistra , tum penes brachia & partes superiores , tum penes crura & partes inferiores, ideò cognoscendus etiam hic locus occurrit, an uidelicet uena aperienda sit in parte dextra uel sinistra,quod nobis indicabitur ab eadem sanguinis subsistẽtia in uno magis quàm in altero latere: hanc autem cognoscemus ex Symptomatibus , quæ magis infestabunt partem affectam quàm alteram,ut si in suppresione uteri mulier magis conqueratur de dolore, grauitate& similibus, secundum partem dextram quàm sinistram,seruata rectitudine cum loco affecto uena eiusddm affecti lateris aperienda erit. Ad rectam præterea administrationẽ sectionis uenæ, præter explicata accedit etiam tempus idoneum quo operatio ista molienda est , quod pariter nobis indicabitur ab eadem sanguinis plenitudine præsenti,ratione inquam præsentis symptomatis, at dum menses sunt suppressi , semper adest præsentia plenitudinis, à qua indicatur,ut etiam in præsentia per missionem sanguinis euacuetur: uerum sufficere non uidetur, ut ita generatim sciamus , quod in suppresione menstruorum sanguinem quocunq; tempore euacuare liceat,sed opor-

A quo latere sit uena secanda.

Tempus secundæ uenæ.

tet

tet etiam,ut diſtinctè magis cognoſcamus tempus opor tunius eligere. Quidam in iunioribus mulieribus ſangui nem mittunt in prima uel ſecunda quadra lunæ,in ętate uerò prouectioribus tertiam & quartam quadram magis eligunt. Alii uidentur in omnibus mulieribus ſanguinem mittere, luna potius decreſcente,nec pręter rationem, quia per id tempus ob diminutum calorem humo res euacuandi magis redundant.Gal.tamen ſtatuit oppor tunius tempus fore per tres uel quatuor dies ante tempus conſuetæ euacuationis,nec immeritò, quia eo potiſſimum tempore natura incipit mouere , ut conſuetam euacuationem moliatur, cuius conatus cum inanes ſint, ideò eo potisſimum tempore opem inquirit, ut medicus id tempus in ſecanda uena eligere magis debeat , tunc enim naturam à tali pondere ſubleuamus ut robuſtiori reddita, facilius posſit cõſuetam euacuationem repetere. Tandē in modo ēt ſecāde venæ ratio aliqua habēda erit, pro ut continentis conſtitutio & contenti ſubſtantia ſignificabit, quare merito conſtitutionis uenæ , indicabitur illius ſectio non per longitud. aut latitud. ſed obliq; potius faciendam eſſe. atq; eandem non totam ſed ſecundum ſupernam ſuperficiem aperiendam eſſe merito autem contenti cum ſit ſanguis, & hic eſſe posſit crasſior & tenuior merito tenuioris ſectio anguſtior merito crasſioris paulo latior facienda erit. Et hec deuene ſec. rectaq; illius adminiſtratio ne dicta ſufficiũt.

Lib. cur. peruenæ ſect. Cap. 18.

Modus ſecande uene

De Cucurbitulis. CAP. XXXII.

Quid agendum.

Cucurb. scar. cuius auxilii sint materia.

Gal. lib. cura. per sãg. miss.

Quantum agendum.

Vbi agendũ.

VBI autem non aderit magna repletio ſanguinis, ſicut contingit in muliere quæ plethorica non ſit, uel ſanguis aliqua ex parte euacuetur per uterum uel alia loca, ut ratione relictæ plenitudinis adhuc expediat ſanguinem mittere, tunc debiliori auxilio utendum erit, cuius materia erunt cucurbitulæ ſcarificatæ , quæ potisſimum admouendæ etiam erunt, ſi uires non ita fuerint robuſtæ & præterea etiam ſi redundans ſanguis tenuis fuerit, ut per cucurbitulas facilè egredi posſit, quod cognoſcemus, reſpicientes ad temperaturam cholericam, corporis habitum gracilem, & pregreſſam uictus rationem: mittendus autem erit in minori copia , quia parua etiam eſt plenitudo, & præſertim hoc ſeruari debet, ſi uires non ita ſint robuſtæ, ut maiorem euacuationem non ſuſtineant, cum præterea ſupponamus plenitudinem magnam non eſſe, conſequenter ratione totius, ſed potius partis, & meritò uteri , ideò infernis potius quàm ſupernis partibus applicãdæ erunt, cruribus uidelicet & ſub poplite , Hip. etiam teſte libro de morbis muliebribus, & ubi expediet bis ſanguinem mittere , non ſolum dictis partibus erunt applicandę, uerum etiam coxibus pubi & inguinibus, eo tamen ordine, ut priori loco partibus extremis affigantur, reuulſionis gratia , deinde uicinioribus partibus ab illis deriuando, nec propterea negandum, quin etiam ſpatulis & dorſo admoueri non posſint , ſed hoc fiet , ubi inſignis erit plenitudo , & mulier non admittit uenę ſectionem , tunc enim eadem erit ratio ſeruanda , quemadmodum de uenæ ſectione dictum fuit : cui autem parti , dextræ inquàm uel ſiniſtræ , & quo tempore eædem cucurbitulæ ſint admouendæ , non eſt ut plura dicamus, cum illud ipſum ſeruari debeat,

quod

quod de venæ ſectione dictum fuit. Applicandi autem ratio ea ſeruetur,ratione cuius ſang. euacuandus cum fa cilitate & iuuamẽto adducatur,quod fiet,ſi partes illę ſpõ gia aqua tepida aut poſcha inbuta & expreſſa inprimis pfricẽtur,præſertim ſi ſanguis craſsior & ãbiens frigidius, fuerit, ita.n. ſanguis fundetur,& mobilior reddetur,meatuſq; cutanei nimis denſati laxabuntur & aperientur ut ſanguinem procul ab omni impedimento ſuſcipientes, euacuatio melior ſequatur.

Quando agẽdum.

De Cucurbitulis non ſcarificatis. CAP. XXXIII.

IN eundem uſum ueniunt etiam cucurbitulæ non ſcarificatæ, ſed non tanquam materia auxilii ſanguinem ſenſibiliter euacuantis, ſed intenſibiliter,& potius ut materia auxilii ſanguinem attrahentis ad uterum, ſi contingat ut ad alia loca raptum habuerit: tales autem cucurbitulæ cum & ratione doloris & caloris uim attrahendi habeant, ideò facilè poſſunt ſanguinem auertere,dum ad alia loca motum habuerit,& illum cum impetu ad ue nas uteri retrahere; quę ſi occluſę fuerint ex tali impetu, facilè aperiri poterunt,hoc autem ut pręſtent,admoueri, inprimis debent cruribus,mox uerò coxis utriſq; , ut pri mò euacuatio reuellendo fiat,deinde deriuando,& præte rea ratione qua ſunt materia auxilij attrahentis , melior fiat attractio,ſi prius admoueãtur in lõginquis partibus, deinde in proximis: eo autem modo erunt applicandę , ut cum magna flamma adminiſtrentur,hac enim ratione efficacius attrahent,& ſanguinem qui ſuperiora petit,cõ trario motu reuellent: quibus etiam eo tempore uti debemus,quo dicta purgatio non fit, dum modò quippiam

Gal.13.Meth.19.

Cucurbi quo modo attrahunt.

Locus.

Modus.

Tempus.

non

non prohibeat, quod autem prohibere poteſt uel totius eſt plenitudo,uel cacochymia,utrorumq; ratione à dictis cucurbitulis deſiſtendum quia maior obſtructio contingeret,earum enim cauſa ad uteri uaſa copioſior materia attraheretur,quod ne contingat, remouenda erunt talia prohibentia, quod fiet, ſi merito plethoriæ,ſanguis prius mittatur,& meritò cacochimiæ peccantes humores purgauerimus, quibus peractis,tutius & cum utilitate ad dictas cucurbitulas peruenire poterimus: præterea eædem cucurbitulæ non ſolum poſt totius euacuationem & purgationem admouendę erunt, ſed eo potiſsimum tempore, in quo, naturalis & conſueta uteri purgatio fieri deberet.

Prohibentia

De Ligaturis & frictionibus. CAP. XXXIIII.

Quid agendum.

PRæter Cucurbitulas non erunt prætermittendæ ligaturæ & frictiones, cum pariter uim habeant ſanguinem attrahendi ad uterum,& ligaturæ id præſtant ratione doloris, qui attrahendi uim habet,& propterea doloroſæ eſſe debent,frictiones uerò idem præſtent,uimq; habent attrahendi,non ſolùm ratione doloris uerùm etiam caloris, ideò mollioribus prætermiſsis,aſperiores faciendę erunt, Admouentur autem ligaturæ non ſupernis partibus quia tunc maior ſuppresſio fieret, ſed infernis potius, & infra genua nempe pedibus & digitis primùm, deinde ſupra nempe in coxis, hoc enim ordine primò agent reuellendo, deinde deriuando,& idem de frictionibus dicendum eſt,quæ pariter remotioribus partibus ſunt prius adminiſtrande, deinde uicinioribus. Modus autem talis eſſe debet,ut earum cauſa fiat attractio, ideò ligatu

Locus.

Modus.

ræ doloroſæ ut ſint oportet, quemadmodum & frictiones quæ cum dolore & cum calore fieri debent. Tempus autem idoneum adminiſtrandi erit poſt totius purgationem, & eo potisſimum tempore, quo menſes fluere ſolent.

Tempus.

De Hirudinibus. CAP. XXXV.

HIrudines ſunt materia auxilij euacuantis ſanguinem ſenſibiliter tùm à toto, tùm à parte, ut ab eiſdem indicentur à quibus etiam uene ſectio & cucurb. indicabatur circa quarum rectam adminiſtrationem nihil de quãtitate dicendum occurit, cum eadem pariter ſint ſeruanda, quæ de uenæ ſectione & cucurbitulis dicta fuere. Circa locum tamen aliqua dicenda uidentur, inprimis, quod cubito applicari posſint, euacuandi ſanguinis gratia à toto, ſi plethoricum fuerit, ſatis compertum haberi poteſt, quod etiã infernis partibus applicentur, cruribus inquam & coxis, reuulſionis & deriuationis gratia, nemo dubitare debet; an uerò in locis conſuetis, nempe in uenis hæmorrhoidalibus adminiſtrare conueniat in hoc affectu, aliqua uidetur eſſe controuerſia. Ex altera enim parte optimum uidetur in ſuppresſione menſtruorum has uenas aperire, fuit enim Hip: ſententia, quòd menſtruis deficientibus, ex naribus fluens ſanguis, bonum eſt. Et Galenus in commento dicit, eum Aphoriſmum intelligi etiam poſſe de euacuatione quæ fit per ſedem, ita ut hęc posſit æquè iuuare in ſuppresſione menſtruorum, ſicut fluxio ſanguinis per nares; ut idem prorſus dicendum uidearur, de euacuatione facta per hæmorrhoidas, nec obſtat, quòd Hip: loquatur de euacuatione per nares: ea enim ſemper fuit Hip: conſuetudo, ut ad unius exemplum reſpicientes, un iuerſalem ueritatem colligamus in omnibus eiuſdẽ generis;

Quid agendum.

Quatitas

Locus.

Dubitatio.

5. Aph. 33.

generis quare non exclusit euacuationes per uaria loca. Accedit, quòd si cęteras euacuationes excludere uoluisset, dixisset, in suppressis menstruis solam euacuationem sanguinis per nares iuuare, qua autoritate ita nudè intellecta, si quis in praxi innitatur, longè lateq; aberrare posset, quandoquidem ex altera parte uidetur talem euacuationem per hæmorrhoidas minimè conuenire, quoniam ex Gal: habetur, quòd existente aliquo uicio in hæmorrhoidibus, nempe immoderato fluxu, expedit pro illius suppressione menstrua prouocare, quia deriuando sanguinem ab vtero, illum moderat, & sistit. A pari dicendum uice uersa, quòd eodem vtero plus æquo fluente, optimum erit hæmorrhoidas aperire, quarum euacuatio, uteri immoderatum fluxum deriuando compescet; quare vtero non fluente, consequenter in suppressione eius nequaquam præstabit hæmorrhoidales venas aperire, quia ratione talis euacuationis, vterus adhuc magis supprimeretur, quod Gal: etiam obseruasse uisus est in muliere patiente profluuium muliebre, Ad quod sistendum utebatur materia auxilii euacuantis per sedem deriuando. Ergò ubi suppressa erit vteri euacuatio, hæmorrhoidas aperire minimè conuenire uidebitur, quia euacuantes ab vtero deriuando, magis ac magis cõsuetam vteri euacuationem impediemus, Cuius dubitationis resolutio, cum in praxi & ad finem plurimum conducat, negligenda ullo modo erit. Sed distinguendum de duplici suppressione, quarum altera est in habitu & confirmata, ut nulla sit sanationis spes, Altera est in habitudine, quæ salutis spem pollicetur, ut per consueta loca uacuatio denuò reuerti possit; si sermo fuerit de suppressione in habitudine, ac proinde de illa, quæ curam admittit, ab illis euacuationibus cauendum omninò erit; quæ reuellendo aut deriuando euacuant, quia ab istis magis ac magis contumax illa redditur, & tunc nec per uenam cubiti, nec per hæmorrhoides

Lib. curatiuo ꝑ sang: miss:

Lib: ad Posthumū c. 8.

Resolutio quæsiti.

sanguinis

ſanguinis euacuationem moliri oportet & de tali ſuppreſ ſione Gal: loquebatur in muliere illa profluuium patien te . Si autem ſermo fuerit de illa ſuppresſione, quæ eſt in habitu, & confirmata, cùm ullis remediis cedere amplius poſſe uideatur, debet talis ſanguis ita præter natu ram intus cohibitus, aliqua alia ratione uacuari, cumq; per uenas uteri, ut per loca conſueta educi nequeat, con ſultum erit,per alia loca eius euacuationem tentare, ſiue deriuando facta fuerit,ut ſi uenę hæmorrhoidales aperian tur, aut reuellendo, ut ſi per alia loca longinqua rettaha tur, nempe ad nares, uel per uenam cubiti,& hoc modo Hipp: loquebatur, quando dicebat,quòd menſtruis deficientibus, ſanguis è naribus fluens, bonum, non enim per talem euacuationem ſcopus erat menſens prouocare, cum illius cauſa magis impedirentur, ſed potius quia ratione talis euacuationis, ſanguis in corpore uiolenter retentus, educebatur, idq; cum patientis maiori iuuamento, quàm ſi intus relinquatur . Ad quod reſpiciens, dixit, bonum. A pari in tali ſuppreſione in qua nulla eſt ſalutis ſpes, ſi ſanguis per uenas hæmorrhoidales euacuatus fuerit, ob eandem cauſam bonum, & laudabile erit; præſertim autem conuenit dicta euacuatio, per nares inquam, uel hæmorrhoides, ſi per dictas partes natura con ſueuerit uacuationem moliri: quod ſi per dicta loca ulla unquam euacuatio obſeruata fuerit, non ſolum per dictas partes, uerum etiam per ſectionem uenæ cubiti uel malleoli facienda erit euacuatio.

De Cauteriis. CAP. XXXVI.

Quid agendum.

CAuteria ſunt materia auxilii ſenſibiliter uacuantis, indicati ab humore, qui ſenſim & asſiduò generatur, qui conſuetum exitum non habens, intra corpus & præter

præter naturam detinetur, cuius etiam prę ſentia corpus alteratur, ſymptomatumq; magnitudo & numerus augetur, cui medici ſolent, aliis non conferentibus, cauteriis occurrere, per quæ materia iſta, ut ſenſim generatur, ita proprium emiſsarium habeat per quod extra corpus effluat, quorum uſus adeò frequens hoc tempore habetur, ut in morbis omnibus materialibus & contumacibus, ad hæc ut ad ſacram anchoram confugere ſoleant. quantum tamen beneficii, inde colligant, uideant ipſi, hoc unum ſuo, multos non ſolum nihil boni conſecutos fuiſse, ſed illa etiam ſupprimere coactos fuiſse.

Vſus caute ſuſpectus

Accedit hoc remedii genus non eſse ita tutum, cum ſæpe experientia comprobatum fuerit, in aliquibus in gangrænas degeneraſse, ut ex adhibito potius remedio, quàm ex morbo mortui fuerint, huius diuerſitatis cauſam multiplicem eſse exiſtimo, in primis quia patientes propriæ ſalutis ualdè cupidi, latentes & longas naturæ digeſtiones diutius ſuſtinere nequeunt, Secundò quia medicus tanquam naturæ miniſter, in eandem reſpicere negligit, ad cuius tamen exemplar, procul ab omni errore operari poſſet, & quò illa uergit, per eadem etiam ducere, ſi per loca conuenientia id fecerit; At per hæc emiſſaria intempeſtiuè ad mota naturam ſæpè cogimur, ut non ſolum crudiorem materiam euacuet, ſed per eas etiã partes, ad quas nec poteſt, nec uult euacuare, quod cum contingit, non ſolum naturam rectè operaturam impedimus & ante digeſtionis tempora ad euacuandum prouocamus uerum etiam ad loca non conuenientia ſed oppoſita potius ſæpe & cum uiolentia illam auocamus.

Cauſa 1. 2.

Tertia.

Quod dum contingit ex dictis cauteriis maius nocumentum quàm iuuamentum conſequimur; præterea ſæpe, etiam accidit, quod medicus, ut artifex coniecturalis, ſedem generationis materiæ euacuandæ ignorat, qua ignota, neceſsarium eſt quoq; loci etiam opportunitatem igno-

ignorare, per quem materia iſta detenta educenda ſit: nam ſi deriuandæ materiæ gratia, cauterium facere uoluerimus, locum propinquum ſedi affectæ eligere oportet, quemadmodum ſi reuulſionis gratia id ipſum fiat, locum remotiorem, rectitudinem tamen ſeruantem cum ſede affecta inuenire opus erit. At nondum optimè perſpecto loco, ubi materia generatur, neceſſarium quoq; eſt aliarum ſedium propinquitatem & remotiorem, rectitudinem & obliquitatem ignorare, quod eſt in cauſa, ut medici optato fine fruſtrentur, & miſeri patientes, duplicatas, moleſtias toto uitæ ſuæ curriculo patiantur. ſed quicquid ſit, de hac auxili materia plura hic non dicam, quia alibi ex propoſito diffuſè magis locutus fui, ſed ſupponendo, in ſuppreſſis menſtruis cauteria locum habere, ita indicante materia, quæ generatur & intus cohibetur, ſtatuendum erit, poſt reliqua præſidia hæc quoq; tentanda eſſe, atq; hec modo plura modò pauciora facienda erunt, pro maiori & minori copia materiæ, quę aſſiduò generatur, & tam diu detinenda erunt, quo ad præſentia genitę materię adfuerit, & generandæ ſuſpicio habebitur. Sunt quin etiam in eo loco affigenda ubi materia ſubſiſtit et quieſcit, niſi aliunde fluxerit. Quapropter meritò uteri ſupra genua affigi poterunt, quia deriuando euacuabunt. Ratione autem totius uolunt applicãda eſſe alteri uel utriſq; cruribus, quemadmodum ratione partis, ſi Epar aut Ventriculus fuerit, in brachiis utriſq; uel altero fieri decernunt. Vbicunq; autem facta fuerint, cum fieri poſſint igne actuali & potentiali, magis probatur, ut ferro uel auro ignito fiant, quàm cauſticis medicamentis: ignis enim actualis & ſine dolore & quàm citiſſimè & tutto aget, quæ aliis materiis nequaquam præſtamus, ideo ſi curatio, cito, tuto & iucunde fieri debet, pręter miſſis cauteriis potentialibus, actualibus utendum erit.

Plura & pauciora cauteria

Quanto tempore cautoria detinenda ſint.

Locus ubi ſunt affigenda.

Modus faciendi cautoria.

De Pharmacia. CAP. XXXVII.

Pharma. 2.

SEcundum genus medicinalium materierum ex fonte pharmacentio desumebatur, de quo in præsentia insti tutum est agere. Pharmacia igitur est in duplici differen tia, alia respicit corpus uniuersum, alia partem determinatam, & quia in praxi totius prouidentia semper præmitti debet, & præsertim ubi totum habet rationem cau sæ efficientis fouentisq; partem affectam, & causæ sine qua non, ideo de istis materiis sermo prius instituendus erit. Quare in suppressione menstruorum, priusquam ad localia descendamus, de uniuerso corpore consideratio habenda est, quod si plethoricum fuerit, sanguis etiam prius mittendus est, ut antea dictum fuit. Si autem ple toricum non sit, considerare oportebit an mensium defectus sit, quia materia non generetur, an potius quia genita præter naturam cohibeatur, si non adsit præsentia alicuius materię in toto corpore uel in parte, nulla neces sitas purgandi corpus habebitur, sed solum alterandi, ut si corpus fuerit plus æquo exiccatum propter nimiam inędiam, insignem euacuationem, exercitium immoderatum, & ob alicuius febris diuturnitatem, huic occurrendum erit uictus ratione substantifice humectante & restaurante deperditum humidum, cuius auxilii materia ci bus erit, & potus, laudabilis chymi, & facilis coctionis, cuiusmodi sunt oua recentia & sorbilia, carnes caponum, uituli, hœdi, phasianorum, perdicum, suilla caro recens & iunior, ptisana, amylum lacte paratum, lac humanum ex propriis mamillis emunctum, iuscula dictarum carnium, & quæ consummata uocantur, vinum etiam boni & iucundi odoris; dum modò aliquid non prohibeat, nec solum tale corpus secundum internas partes substantificè humectari debet, uerum etiam extra: ideò probantur bal-

Ordo.

Quid agendum.

Materia auxilii alterantis substantifice.

balnea tepida parata tùm ex aqua dulci ſimplici,tùm etiã alterara cum maluis, lactucis, foliis uiolarum, hordeo, ſe minibus melonum & ſimilibus . His uerò præſtantiora erunt, quæ ex iure carnium parantur,& omnium præſtan tisſima, quæ ex lacte fiunt, hęc enim non nudis tantum qualitatibus agunt, ſed ſubſtantificè etiam humectabunt. Poſt quorum uſum præſtabit etiam Oleo amygdalino dul ci corpus uniuerſum inungere. Vbi autem adfuerit præ ſentia materiæ, ratione cuius conſuetus fluxus impediatur, ſtudium noſtrum primò erit, talem materiam remo uere,& purgante,medicamento educere; quod ſtatim fie ri poteſt,dum modò aliquid non prohibeat.Quod autem prohibere poteſt,eſt crasſities & lentor materiæ,quæ pur ganti medicamento non cedit, niſi prius attenuetur, detergatur,& ad facilem motionem diſponatur, ideò præparantia medicamenta,quæ id præſtent erunt primo adminiſtranda,ad quæ pariter,quamprimum deueniendum, niſi quippiam pariter prohibuerit. Quod autem prohibere poteſt, eſt præſentia ſuperfluitatum primę coctionis in ventriculo & inteſtinis exiſtentium,quæ prius ſunt remouendæ leniente aliquo medicamento. Tale autem uel per ſupernum os educet, cuiuſmodi eſt uomitorium uel per infernum & per ſeceſsum, cuiusmodi ſunt clyſteria & lenientia per os exhibita. Vomitoriis utemur, ubi aderit præſentia materiæ euacuandæ in ventriculo tantum,præſertim ſi mobilis illa fuerit, & non in tunicis impacta: ubi autem in infernis tantum inteſtinis extiterit,ſolis clyſteriis euacuari poterit.Si deniq; omnia inteſtinorum ſpacia occupauerit,leniens medicamentum per os erit præbendum. Vbi igitur uomitoriis uti expediet haec eſse poſsunt in triplici differentia,ualida, mitiora & mediocria,cum hic ſermo habeatur de uomitorio,ratione qua leniens eſt,abſtinendum erit à ualentiori, quoniã hoc cum à longinquis partibus uim attrahendi habeat in-

Purgans

Preparans

Leuiens

Vomitoriũ in triplici differt.

indicatur etiam à materia tùm longius posita, tum etiam concocta, quare utendum erit leuiori uel sáltem mediocri, cuius usum si crassities & lentor materiæ impedierit, optimum erit ante exhibitionem uomitorii talem materiam cum oxymellite, melle ros: uel Syr: acetoso simp: præparare, & mobilem reddere, quæ præparantia ad onc. i. singulo mane & absq; diluto propinari poterunt, quia locus ubi materia pręparanda residet ita est propinquus, ut uehiculo aliquo non egeat, imò scopus noster esse debet, ut tale præparens diutius in ventriculo immoretur, ut ratione longioris motæ efficacius agat in dictam materiam, qua deinde præparata, faciliori negocio educi poterit, consequenter leui uomitorio cuius materia parari poterit, ex aqua hordei, uel iure uituli, aceto permixto, Si materia crassior fuerit: uel melle rosaceo si uiscida, uel Oximelite, si crassior & uiscidior simul fuerit, atq; hoc, modò simplici, modò composito, pro maiori crassitie & uiscididitate dictę materiæ. Quantitas autem aquæ uel iuris sit ab onc. iiii. usq; ad viii. & x. aliorum verò ab onc. 5. usq; ad ii. accipiendo uerbi gratia Aquæ hordei Onc. viii. Oximel: simpl. Onc. xv. Misce pro uomitorio. Tempus autem exhibendi conueniens erit ante cibum manè aut uesperi, nisi aliquid prohibeat. Quod autem prohibere potest uirtutis est imbecillitas, siue in præsentia eiusmodi sit, siue immineat, ut etiam ex uomitorio talis euadat: tunc enim cibus prius dandus erit, ratione cuius uentriculus roboretur, expultrixq; eius ad expellendum fortior euadat. Vt autem uomitus facilius prouocetur, debet uomitorium exhiberi non frigidum sed tepidum, ut ingratitudinis etiam ratio ne nauseam & uomitum magis excitet. Merito autem excrementorum in infimis tantum intestinis existentium leniens clyster admoueri debet, quod parari poterit ex foliis Maluarum, matrum uiolarum, Altheæ, betarum, Mercurialis,

Primo ad glauc. preparans. *Quantitas.* *Modus.* *Materia uomitorij.* *Quantitas.* *Quando agendum.* *Quomodo agendum.* *De Clysteriis.*

curialis, furfurum & similibus, ex oleo communi maturo uel lini cum succharo & modico sale, iuxta hanc formam. ℞. fol: maluar: matrum uiol: an. Mi. aquę q. s. Misce & fiat decoc: ad consumptionem tertiæ partis, ℞. dictæ de ctionis lib. 1. Olei communis Onc. iii. uel iiii. Succhari rubei tantundem, salis communis Scrop. 1. Misce pro Clyst: Debet autem hoc Clyster administrari ante cibum potius quàm post cibum, & præterea calidum potius, quàm frigidum, quia uirtus citius ac melius excitatur ut copiosius operetur: ex parte uerò excrementorum subsistentium in intestinis, infimis, mediis & supremis, imò etiam in ventriculo, præstabit uti medicamento lenien te per supernum os exhibito, per secessum tamen euacuā do dictas superfluitates, cuius materia erit cassia, El: leni tiuum desebeste, Diaprunis solut: simplex, Diacatholicum, Hiera mel. rosat: solut: Syr: ros: solut: mel: uiolatum sol. syr. uiol. sol. Manna, & similia ex quibus aliqua con ueniunt, ubi bilis magis abundauerit, qualia sunt syr. ros. uiolatus solutiuus & Manna. Aliqua ubi magis melancholia, ut El. lenitiuum, Diacatholicum: Aliqua ubi pituita potius apparuerit, ut mel rosaceum, mel uiol: sol: & hiera, quæ potissimum locum habebit, ubi pituita in Ventri culo & intestinis hærebit, & ubi etiam ventriculus frigidior fuerit. Si autem non magis hic quàm ille humor re dundare uideatur, cassia eligi poterit, uel Diaprunis solut: quę indifferenter quoscunq; humores educere uiden tur. Dosis autem syrupi rosati, mellis rosati & uiolati solut: erit ab Onc. ii. usq; ad sex, pro copia materiæ, pro alui adstrictione ętate consuetudine & bonitate medicamentorum. Dissolui autem debent talia medicamenta cum decocto sibi proportionato, exhiberiq; poterunt per horas quatuor & quinq; ante cibum iuxta hanc formā ℞. Syr. ros. sol. Onc. iii. uel v. aquę cichorei stillat: q. s. Mis. & fiat potio. Quæ autem in Bolo & potione propinari pos

Materia clyste. leni.

Quantitas.

Tempus & Modus administrandi.

De Lenientibus per os exhibitis.

Materia auxilii lenientis per os.

Quantum agendum.

Motus.

Tempus.

Forma pot.

possunt, sunt cascia & cætera electuaria proposita, quorũ omnium Dosis erit à Drac. vi. vsq; ad 16. variatur autem pro eorum diuersitate, de quibus proximè meminimus. In bolo igitur leniens ita perscribi poterit ℞. floris cassię, El: lenitiui uel aliorum Drag. x. Anisorum ruditer contusorum Scrop. i. Misce. & cum succharo fiant boli, præbeanturq; per horam ante cibum, cassia enim medicamentum est familiare, & alimento ualdè affine: ideò si diutius inedia sustineretur, facilè posset in alimentum transmutari, quod non ita contingit de illis Electuariis, quæ ex aliis medicinalibus materiis constant, quæ poterunt per duas horas & ultra ante cibum præberi, citra suspicionem ut in alimentum uertantur. si quis autem in potione potius uoluerit, cum proportionatis decoctis dissolui singula poterunt. Circa Dosin autem ipsius hieræ aliqua difficultas esse uidetur, cum in ea re Gal. contraria dicere uideatur, nam 7. Meth. 11. habet Dosin hieræ triplicem esse, maximam, mininam, mediocrem. Maximam uult esse Onc. 5. minimam Drag. 1. s. mediocrem quæ interiacet inter utramq. 8. autem de cõpos. med. secundum locos cap. 2. inquit, quòd maxima Dosis hieræ sunt Drag. ii. aliter habet 2. de cõpos. med. cap. 1. ubi inquit magnam dosin hieræ esse dra. 1. minimã esse Drag. 5. Quidam uolentes hæc loca conciliare, dixere Dosin uariari pro diuersitate loci, ubi pituita euacuanda reperitur, quæ esse potest in cauitate uentriculi, uel in illius tunicis impacta. Si fuerit impacta cum hæc maioris sit resistentiæ, eget etiam medicamento retinente maiorem uim illam euacuandi. Vis autem omnis materialis tunc augmentum suscipit, quando est in maiori quanto & tunc conueniet præbere hieram non solum ad duas Drachmas, sed tres & quatuor, & hoc modo dicunt Gal. loqui 7. Meth. 11. si autem sermo sit de pituita in cauitate uentriculi residente, quia hęc est minoris resistentiæ,

Forma boli.

Dub. de dosi hyera.

Solutio aliorum.

ideò

ideò faciliori negocio educetur, ut illius magna Dosis drac.ii. excedere nequeat Quæ solutio ad mentem Gal. non uidetur, cum 8. illo de compos. med: loquens de hac dosi exemplificet de pituita imbibita: quare pro intelligentia dictorum locorum, duo erunt notanda. Primum respicit componentia hieram. Secundum scopum indicã tem illius usum. Merito compositionis, ea duplex est, ex eodem Gal: locis citatis, alia fit ex Drachmis centum Aloes, alia ex octoginta. Si primo modo, summa Dosis erunt drac.ii. si secundo modo erit onc. 5 & ita loquitur Gal. 7. Meth. 11. alio uerò modo intelligi debet 8. de cõpos. Ex parte autem usus notandum, quòd ea uti dupliciter possumus, gratia scilicet euacuationis uel præparationis, si sermo fuerit de hiera gratia præparationis, tunc illa utimur quæ recipit, Aloes Drachmas octoginta, hæc enim propter Aromata quæ recipit, & minorem quantitatem Aloes, maiorem uim habet attenuandi, & præparandi impactos humores, altera uerò potius euacuandi, hęc enim cum recipiat aloes drac. centum, maiorem uim euacuandi, quàm præparandi habebit, ideò si materia pituitosa impacta fuerit in uentriculo, consequenter sit magnæ resistentiæ, indicabit prius esse præparandem, quã euacuandam, pro cuius præparatione uti licebit attenuantibus & detergentibus calidis, quorum materia erit hiera, quæ recipit drac. octoginta Aloes, qua dum utimur gratia præparationis, magna Dosis erit drachma una, minima autem scrup.i. & ita intelligitur Gal. 2. de compos. med. Quod sit uerum habet hoc loco cum hiera cõponatur ex Drach. centum Aloes, & ex Drach. octogin ta, pręstantius inquit est medicamentum quod accipit Drach. 80. quàm 100, quòd dictum falsum esset si de hiera loqueretur euacuationis gratia, quia euacuando magis præstat illa hiera quæ recipit drac. 100. quàm 80: at si intelligamns de hiera præparationis gratia potius propi

Improbatio

Verior sol.

Compositio Hye. 2.

Vsus Hyeræ. 2.

Confirmatio

nata,optimè locutus erit: qnoniam hiera,ut præparet ma teriam impactam , diu in uertriculo detineri debet , diu autem detinetur si à scrup. usq; ad drach. accipiatur , quam Dosin si transeamus citius descen--det , quia à maiori quanto , maiorem euacuandi uim acquirit, quàm præparandi. Hæc de Dosi. Quo ad modum exhibendi hieram,non erit neglıgendus, præsertim cum hiera sit amarissima,consequenter ingratissimũ medicamentum huic autem occurremus , si in bolo potius quàm in potione præbeamus, quemadmodum si per misceatur cum conserua de Betonica uel Saluiæ,& præsertim hic modus est seruandus , si præparationis gratia illa utamur, quia hac ratione diutius in uentriculo immoratur , ubi materia præparanda residet : quare accipere poterimus Hieræ drac. i. conseruæ de Beton. drac. ii. & bolum formare.Præparata autem materia uolentes illam cum hiera euacuare,& non solum cum hiera, sed addentes etiam mel ros: sol: non debemus hæc duo simul permiscere, & potionem facere, quia tanta esset illius amaritudo, ut à patiente sustineri ullo modo posset,ideò con sultius erit hieram seorsum exhibere in bolo,statim dein de præbere poterimus mel. ros: ros: in potione. Obseruandus quin etiam erit in praxi ordo in exhibendis istis lenientibus, ratione cuius conuenientem materiæ euacua tionem consequamur, secundò ut euacuando solum iuuemus & ullo modo noceamus,quod fiet,si patientem præseruemus ne circa uenas uteri maior obstructio contingat, ideò ante exhibitionem dicti lenientis,præstabit præ mittere clyster , ratione cuius euacuentur superfluitates contentæ in illis intestinis, & simul etiam fiat aliqua deriuatio ab utero ad intestina , quæ euacuatio clysteri facta, nisi hieram per os exhibendam præcederet,facilè con tingere posset , ut ab assumta hiera , portio aliqua illius materiei ad uterum quoq; deducatur,quia hiera est ea

Modus dandi hyeran.

Ordo.

ma-

materia auxilii, quæ omnium maximè ſolet per uterum euacuare, quare ex illius uſu, maior obſtructio fieri poſſet, quod nequaquam continget, ſi per clyſter materia illa prius educta fuerit; gratia autem maioris euacuationis, prꝍſtabit ſi poſt medicamentum leniens ſumptum, nos exhibeamus lib. 5. uel onc. x. ipſius mulſæ, quod Gal. ẽt obſeruaſſe uiſus eſt. Hæc de lenientibus.

Lib: ad Poſt hum: c.8.

De Preparantibus. *CAP. XXXVIII.*

CIrca prꝍparantia haec reſpicere debent genus materiae praeparantia haec reſpicere debent genus materiæ præparandæ, illius qualitatem & locum affectum, ut meritò materiæ obſtruentis debeant eſſe attenuantia & detergentia conſequenter menſtrua prouocantia, quorum alia ſola partium tenuitate id præſtant, alia uerò calefaciendo & humores fundendo. Merito autem loci affecti, cum uterus ſit, debent cum ipſo familiaritatem habere, & ratione longinquitatis uehiculum etiam retinere, ut ad ad illum uſq; locum deducantur. Materia igitur eorũ præparantium, quæ partium tenuitate magis agunt quàm calore ſunt liquiritia, citrach, pentaphyllum, capilli ueneris politricon, aſpraragus, malua, ſaxifragia, cichoreum, radix graminis, ſemina hordei, melonum, amygdalarum dulcium & huiuſmodi. Inter compoſita extant mel Roſ. Syr. acetoſus, Oxymel. Syr. de Cicho. ſimp. & cætera, quæ ex Cichoraceis componuntur. Quæ uerò ratione potius caliditatis humores fuudendo, menſtrua prouocãt, multa ſunt, de quibus etiam Gal. 5. de ſimplici med. paſſim & lib. curat. ꝑ uen. ſec. cap. 18. ſunt autem Betonica, Saluia, Arthemiſta Maiorana, Lauandula, ſeu Pſeudonar-

Præpa. ſunt in dup. diffi.

Materia preparantium, tenuitate ſub.

Materia preparа. per calid.

Hip. libro de morb. mulie.

Folia.

dus, Nepita, Epithymum, Pulegium, Thymus, Hyſsopus, Serpillum, Meliſſa radix filicis gladiori, Paulo ualentiora ſunt radix Apii, Dauci, Ammeos, Petroſolini, ſeniculi, eryngii, Raphani, Ariſtolochiæ rotundæ & longę, gentiana, origanum, calamenthum, eruca, myrrhis, naſturtium, mentha, polium, ruta ſabina, ſemina etiam eorundem, ſileris etiam montani, urticæ, orobi agni caſti cicerum rubeorum pœoniæ nigræ & ſimilium. His accedunt Aromata omnia, cinamomũ, iũcus odoratus, ſpica, coſtus, ſquinãthũ, galãga, cyperus, gingiber, nux moſchata, zedoaria, & cætera id generis. His adduntur ſtyrax, bdellium, opoponax, therebinthum, myrrha ſagapenum, galbanum, caſtoreum & reliqua id generis. Præter hæc ſimplicia non deſunt etiam compoſita, qualia ſunt Syr: de Beton: de duabus de quinq; radic: Oxymel compoſ: ſquilliticum, Syr: de Epithymo, de polypodio, de cichoreo compoſitus, de cichoreo cum Rhabar: trochiſci etiam galliæ moſchatæ, rubiæ, ſagapeni, de myrrha, de Eupatorio, de Epithymo, de Rhabarbaro, cyphodies, de Capparibus. Accedunt etiam Aromaticum roſ: Diatrionpip: diacalamenth: diacyminum, diaſpoliti: trypheta magna, Mithrit: theriaca, & reliqua id generis, his adduntur etiam vnguentum agrip. ægyptiacum ex galbano & huiuſmodi omnium uerò validisſima in meſti. prouocandis ſunt materię auxilii elle&iue ducentis. Quales ſunt rhab. agar. ſcen. el. nig. & alb. coloch. cant. ſuccus tit. flos æris, mezereon Ebulus. Quamuis autem hæc & plura menſtrua prouocantia habeantur, non illis tamen indifferenter utendum, ſed cum aliquo ordine, ita ut inter initia & eo tempore quo materia cruda adhuc conſpicitur, leuioribus tantum uti liceat, quæ ſcilicet partium potius tenuitate, quàm calore agant: repugnat enim cruditati materiæ, ut ualentioribus euacuari posſit citra maius nocumentum quàm iuuamentum, quandoquidem eorum uſu, pars tenuior materiæ crudæ educeretur, & craſ

Radices. Semina. Aromata. Gumæ. Compoſita. Troci. Contec. Ellec. Ordo ſeruandus.

ſio-

ſiores intus manerent,à quibus maior obſtructio fieret, tempore autem quo materia ſuæ coctionis euidentia ſigna præ ſe fert,tutius erit ad ualenter prouocantia aſcẽdendum,quę Hipp. ẽt fuit ſententia,qua monetur,concocta eſſe medicanda , cruda autem nequaquam mouenda: per medicationem intelligens non ſolum euacuationem, quae per ſeceſſum fieri ſolet,ſed per alias quaſcunq; partes,ſiue per ſudorem fiat,ſiue per lotium , ſiue per uterũ qualis hæc eſt, de qua ſermo habetur , in utroq; autem præparantium genere,cum multi ſint gradus, ita erit progrediendum , ut in quolibet genere ſemper à leuioribus incipiamus, & ad ualentiora ſenſim aſcendamus.

1. Aph. 22.

Ex propoſitis, itaq; materiis multæ medicamentorum formę perſcribi poterunt,decoctiones uidelicet , infuſiones,ſucci,ſtillaticiæ aquæ,pulueres,Syrupi, electuaria, trochiſci,balnea,ſesſiones,fomenta,peſsaria, clyſteria, ſacculi, cerata,ſuffitus,& caetera id generis . Cum autem ſermo de his materiis hoc loco habeatur , & habeant rationem auxilii praeparantis , ideò praeparans medicamentum debitam quantitatem ſeruare debet, ut ſi utamur ſtillaticiis aquis,infuſionibus uel decoctis,tempore hyemali in minori copia praebeantur & actu calida, in aeſtate uerò etiam frigidis ut poterimus,&in maiori copia,ut ab onc.iiii.ad libram aſcendamus.ſi ſyrupis utamur,Doſis non ſit ultra duas vnc. Dilutis uerò in duplum utemur,ſi ſuccos potius eligamus uel erunt condenſati , & horum Doſis non tranſibit drag.ii.ſi nondum condenſati à drag. ii. ad 8.& ultra aſcendere poterimus. ſi pulueres uel trochiſcos à ſcrup.i.ad tres & quatuor peruenire poterimus,de quibus plura non dicam ſed ad uacuantia deſcendo.

Forme medic.
Decoc.
Infuſ.
Succi.
Aqua ſtil.
Pulueres.
Syrupi.
Electuaria.
Trochiſci.
Balnea.
Sesſiones.
Fomenta.
Peſſaria.
Clyſteria.
Sacculi.
Cerata.
Suffitus.

De Vacuantibus.
CAP. XXXIX.

Quid agẽdũ.

QVoniam praeparantibus utimur euacuandæ materiæ gratia, ideò de eorum quoq; recta admini-stratione loqui oportet, quę tunc potissimum locum habent, quotiescunq; materia concocta & pręparata est, & nihil prorsus, sponte naturae euacuatur, uel solum ex parte, tunc enim si tota uel eius pars intus detineatur, facilè potest prauam qualitatem uel putredinem suscipere & Symptomata quae ad sunt intendere, uel noua etiã producere, quod ne contingat, Medici consueuerunt medicamentis adhibitis illam educere, & quò natura uergit: si per conuenientia loca id fecerit. Ad illius quoq; imitationem medicus per eadem solet euacuare, ut hinc ortum habeant plura genera euacuantium, ut alia per secessum per lotium, per sudorem uel uterum expurgent.

Euacuantia in multip. diffe.

Merito igitur eorũ quae per secessum purgãt, uaria sũt, pro purgantis materiae uarietate, quae si bilis fuerit in communi usu hæc sunt, syr: ros: sol: uiolatus solut: manna, diaprunis solut: simplex & comp: El: de succo rosarum, species hieræ magnæ, quæ recipit scammonium, trochisci uiolati, rhabar: pillulæ ex Aloe, aureæ, de tribus cum Rhabar: & reliqua eiusdem generis, in quarum omnium materierum recta administratione, talis ordo pariter seruandus erit, ut in quibus morbis opus fuerit, non semel, sed pluries expurgare, illa semper præmittamus, quæ mitiora sunt, & ad ualentiora sensim ascendamus, quod potissimum fieri consueuit, ubi nihil adest quod prohibeat. Quod autem prohibere potest, est turgentia materię, uel eiusdem decubitus in principẽ aliquã partẽ; tunc enim non solùm ualentiori purgante quamprimum utimur, uerùm etiam nulla habita ratione de materiæ co

Purg. bilem

Monitum.

Hyp. prima aph.

ctio

ctione, illud exhibebimus, at ulla urgente necessitate tutius erit mitiora semper eligere, ut tali medicamento,, bilis peccans commodè educi possit, accipientes Rhabar: electi drag.i.uel scrup.iiii. anisorum scr.s. aquæ stillaticiæ capillorum Ven: saxifragiæ, hordei, q.s. Misce & fiat infusio. s. a. & facta diligenti expressione ℞. syr: ros: solut: onc. iii. Mannæ electę onc. ii. Misce & fiat potio breuis, quod medicamentum si pro necessitate valentius reddere uoluerimus addere poterimus trahiscorum uiolat: drag.i.El: de succo rosarum tantundem: Tempus autem opportunum exhibendi tale medicamentum, non solùm erit post coctionem materię euacuandæ, uerùm etiam post coctionem cibi nuper assumpti, & per horas quinq; & sex ante cibum propinari poterit; nisi aliquid prohibeat. Quod autem prohibere potest, erit uirtus imbecillis, siue ex superuenienti euacuatione talis euadat, siue ob alias causas; & si contingat ut patiens medicamentum in potione non admittat, in bolo perscribere poterimus, accipientes Diaprun: solut: simpl: onc. i. uel floris cassię tantundem, Rhabar: electi puluerisati drag.i.El: de succo rosar: drag.i.& semis, mannę el: drag.ii.Misce & cum zuccharo fiant boli quinq;. Si pillulas libentius acceperit, poterimus accipere drag.i.uel unam cum dimidia, & duas etiam ex propositis pill: & cum Syr. de cichor. simpl. formare pillulas quinq; & inaurare. Si autem in corpore peccauerit potius pituita, habemus mel ros. sol. mel uiolat.sol. Diaphoenicum, Hieram simplicem, & comp.chartamum, agaricum, succum utriusq; sambuci Diaturbith, pillulas de hiera simpl: & compos. Alephanginas, de Agarico, cocchias, fœtidas & huiusmodi: ex quibus omnibus ordinari pariter poterunt potiones, boli & pillulæ. Si potionem cupimus, ita perscribi poterit, accipientes Agarici trochiscati drag.i.uel scrup.iiii.gingiberis, gran.7. uel 8. de coct. Betonicae q. s. Misce & fiat infusio s. a. & facta

Forma pot.

Tempus.

Forma boli.

Pil.

De materiis euacuantibus pituitam.

Potio.

facta diligenti expressione, adde Mellis ros: sol: onc.iii. Diaphoeniconis drag.ii.Misce & fiat potio breuis. Bolum uerò reformabimus tali pacto,accipientes El: Diacathol: onc. i. Diaphoenic: drac. ii. Agarici trochisc: scrup.iiii. Misce & cum succharo fiat Bolus, Si pillulas patiens cupiat poterimus priores eligere à drag.vna usq; ad ii.cum melle ros: pillulas quinq; reformantes. Si scopus fuerit euacuare melancholiam, habemus Epithymum, polypod: folia senæ,& pręcipuè orientalis, helleborum nigrum, conf: stamech, pill: etiam cocchias præparatas,de fumaria, de lapide lazuli, Indas, Aggregatiuas & consimiles: ex quibus pariter materiis medicamenta componere possumus,in potione,in bolo, & pillulis,in potione quidem ut si acceperimus, foliorũ senę Orientalis drag.ii.Epithymi polypodii an.drag.i. anisorum scrup.ii.seri caprini.q.s. Misce fiat infusio ut supra,cui dissoluere possumus meluiol: solut: uel rosati sol: uel etiam defumaria solut. ad onc. 2. conf. Hamech drag. ii. Misce & fiat potio breuis. Quod si ualentius reddere uoluerimus, pro infusione addere poterimus cortic:hel:nigri scrup.ii. in bolo autem hoc modo præscribi poterit, capientes El: lenitiui drag.vi.pulueris senæ orientalis drag. ii. cort: hel: nigri drag.5. confect: hamech. drag.15. Misce:& cũ succharo fiat bolus eadem & de pillulis ratio habeatur.

Bolus.

Pil.

Materiæ auxilij uacuãtis mel.

Potio.

Bolus.

Pil.

De Localibus.
CAP. XXXX.

VNiuerso corpore ita expurgato ad localia deueniendum erit, quæ pariter uaria sunt pro causarum uarietate. In primis si menstrua non fluant ob materiæ defectum & ratione inedie occurrendum erit cum replentibus,

Ratio uic.

tibus,quorum materia alimentum erit boni ſucci &facilis coctionis: cui tota reliqua uictus ratio correſpondere debet,ſecus è medio tollitur ipſa conceptio, quæ ſine generatione huius ſanguinis ſuperflui fieri ullo modo poteſt. Si autem menſtrua non fluxerint ob labefactatam facultatem totius uel partis,cum id fiat ob aliquam intemperiem , illi ſemper occurrendum erit cum alterantibus in contrarium quare ſi intemperies calidior &ſiccior fuerit, conſultum erit ab illis deſiſtere,quæ ſuo calore, & humores fundendo menſtrua prouocant ; quia ab iſtis adhuc magis dicta intemperies augebitur,ut aucta ſuppresſionis cauſa,conſueta euacuatio magis cohibeatur; propterea in illis potius erit inſiſtendum,quae temperata ſunt, uel ad frigidum & humidum magis uergunt,partium tamen tenuitate obſtruentes cauſas remouere poſsunt,cuius generis ſunt folia maluarum, matrum uiolarum altheæ ſemina melonum.amyg: dulces,hordeum,paſſulæ,lac & huiusmodi, quibus uti licebit,tum intus præbendo ſuccos& decoctiones in iure paratas, ex quibus, etiam conſeruæ,& electuaria confici poterunt,ex eiſdem parantur etiam balnea cum aqua dulci,ſesſiones , & præterea corpus etiam totum inungi poterit cum oleo amyg. dulci, & liliorum alborum.Vbi autem locum habuerit intemperies potius frigidior,ratione cuius uiæ ſint adſtrictę& denſatæ,occurrendum erit cum moderatè calefacientibus & laxantibus, atq; iſtis pariter intus & extra admotis,potisſimum autē conducet balneorum ac ſesſionum uſus , ſi ex floribus Chamomillae,anethi,arthemiſiæ,matricanæ,maluarum & ſimilibus parata fuerint. Si deinde menſtrua non fluant, quia eadem facultas ſit potius impedita cum à multis cauſis impediri posſit , uarias etiam auxiliorum materias ex poſtulabit , ut ſi impediatur ratione materię genitæ, quæ in atias partes raptum habeat, tunc materia iſta effluet,uel in his partibus detinebitur. Si intus detineatur,

Materia auxilij temperati aperiētis.

Materiæ auxilii moderate calefa. et laxātis.

Cura ſuppreſſionis à facultate impedita.

O omni

omni ingenio educenda erit: Si autem effluat, cum ratio ne huius mulier infœcunda reddatur, ſcopus erit talem materiæ motum ad conſueta loca auertere, atq; tunc locum habebunt materię auxilii reuellentis, quales eſſe poſſunt uenæ ſectio, cucurbitularum applicatio cruribus & coxis, frictiones, ligaturę lotiones, lenimenta, balnea, ſeſſiones, peſſaria ſuffitus & reliqua: Vnde ſi ſanguis ſurſum petat, & per uomitum & narium uenas euacuetur, pro ſterilitate remouenda ad propoſitas materias reuellentes deueniendum erit, ut merito ſectionis uenæ ſecari debeat in partibus remotioribus, non quidem ſupernis, ſed infernis, cuiuſmodi ſunt malleolorum uenæ, & modò in dextra modo in ſiniſtra parte, ſeruata ſemper rectitudine cum partibus ſuperioribus magis affectis: eadem ſit ratio de cucurbitulis, quæ eiſdẽ cruribus primò erũt affigẽdæ, quas ſi repetere opus fuerit, deriuãdæ materiæ gratia, coxis etiam admoueri poterunt; & ſecundum partem earum potius internam quàm externam. Eadem ratio habenda erit in adminiſtrandis cucurbitulis non ſcarificatis, & frictionibus; lotiones etiam in eiſdem partibus negligendæ non erunt, paratæ tamen ex moderatè calefacientibus & aperientibus, & eo modo admoueri debent, ut actu calidæ fiant, ut utriuſq; caloris ratione, non ſolum à ſupernis partibus attractio fiat, ſed uiarum quoq; apertio, ex quo ipſo decocto in eundem uſum parabuntur ſesſiones, in quibus omnibus ea ſemper permiſcenda erunt, quæ laxandi uim etiam habeant, ut ſunt folia maluarum, matrum uiolarum, radices altheæ & huiuſmodi, hac enim ratione nullum periculum imminebit de maiori obſtructione, quod ſanè contingere poſſet, ſi ſolis calefacientibus uteremur, ex quorum uſu partes tenuiores detentæ materiæ reſoluerentur, & craſsioribus relictis maiorem duritiem acquirentes, obſtructionem etiam ualentiorem redderent; quod ne contingat laxantia permixta pro hi-

Materiæ auxilii reuelẽtis
Vene ſectio
Cucurb.
Ligat.
Frictiones:
Lotiones.
Lenimenta.
Balnea.
Seſsiones.
Peſſaria.
Suffitus.
Locus uene ſec.
Lotio.
Modus.

hibebunt. Si deinde menſtrua non fluxerint, quia facul tas impediatur à cauſa obſtruente uenas, non ſolum vteri & colli ipſius, ſed earum quoq; partium, quæ ad vterum deducuntur. Huic obſtructioni occurrendum erit, cauſas ipſius remouendo, quæ cum eſſe posſint materiæ copia, crasſities, aut lentor, copiæ occurremus euacuando, cuius euacuationem ſi materiæ cruditas crasſities & lentor prohibuerint priori loco erit coquenda,& præparanda, deinde euacuanda, quorum auxiliorum materiæ, quædam intus exhibentur, quæ præcipuè locum habent, ubi obſtructio in internis magis uenis fuerit, quæ ad vterum deducuntur, alia extra admouentur, quorum uſus magis habendus erit in ea obſtructione quæ venas vteri & colli eius potius occupat. Si igitur expedierit illis aperientibus & menſtrua prouocantibus uti,quæ per os exhibentur, locum habebunt omnia ſuperius enumerata,tùm ſimplicia tùm compoſita, ut merito ſimplicium conueniant illa quę partium tenuitate & caliditate agunt, eiſdemq; modis & formis propinabuntur,ſicuti dictum fuit. Eadem ſit ratio de compoſitis, ſiue parata habeantur, ſiue pro noſtro arbitrio ex iam propoſitis materiis componantur. Et inter cætera ſummè laudantur trochiſci de myrrha, ut ex ſententia ipſius Rhaſis, quorum uſus non ſolum ſuppreſſa menſtrua prouocare poſſit,uerum etiam mortuum fœtum educere: Dari autem poſſunt cum aliquo uehiculo, ut cum vnc: tribus & quatuor ipſius m l-ſæ ſingulo mane, uel cum aqua ſuccharata uel iure cicerum rubeorum, ſuccharo permixto: nam ex Gal:& experientia habetur, vterum rebus dulcibus ſummoperè oblectari, ut medici etiam teſtentur, quòd eadem medicamenta uario modo exhibita, modò lotium modò menſtrua prouocent; Si cum dulcibus permixta fuerint,menſtrua magis prouocabunt: Si autem ſine his lotium potius mouebunt. Oportunum uerò tempus exhibendi talia medicamenta, erit non ſolum poſt totius euacuationem, ſed

Cura ſuppreſſionis à materia obſtruente.

Aperientia per os exhibenda.

Troc.de mirrha.

Modus.

Lib: de præcog: ad Poſthu: 8.

Quando agendum.

ſtatim etiam à balneo, hoc enim tempore uiæ ſunt paratiores, & magis apertæ: & præſertim ſi illius etiam temporis ratio habeatur,in quo pro conſuetudine talis expurgatio per uterum fieri conſueuerat : hoc enim tempore natura aliqua ratione materiam commouere ſolet , quæ adiuta à propoſitis medicamentis,facilius poterit per cõſueta loca uacuationem repetere: Quo deinde attinet ad ea,quæ extra adminiſtrantur,non eſt ut de his multa dicam,cum pariter illæ eædem materiæ , & rationes conueniant,de quibus ſupra locuti fuimus.Quare eadem balnea,ſesſiones,fomenta,lotiones, ſuffitus & reliqua conferunt; in quorum omnium uſu, illud perpetuo obſeruandum erit,ut dum fiunt balnea aut ſesſiones , non ſolum fiant in pura & ſimplici aqua , ſed probatur magis aqua ſtillatitia ex illis parata,quæ uterum reſpiciunt.hæc enim &partiũ tenuitate,&familiaritate,quã cũ utero habet,efficacior uidetur: pmiſcere quin ẽt debemus ſuccharũ aut mel ut ratione dulcedinis maiorẽ agendi uim in uterũ habeant. Præſtabit etiam eadem in uino parare,& uino dulci potius quàm auſtero. Alterari autem poterunt,modo cum his quæ prouocant menſtrua ſola partium tenuitate, & laxandi uim etiam habent , præſertim ſi uteri denſitas adfuerit,modò illis uti magis conuenit,quæ calore etiam uim habent maiorem attenuandi, pro diuerſitate materię obſtruentis. In eundem uſum præſtabit etiam inunctiones adhibere ad partes uteri,& in illis præſertim mulieribus quæ balnea uel ſesſiones non admittunt,quę pariter poterunt parari ex laxantibus & calefacientibus, ut meritò laxantium conueniat oleum Amygd: dul: recens, liliorum alborum uel pinguedo uituli & humana.Merito autem calefacientium uti poterimus oleo rutaceo,de mẽtha, de ſpica unguentareorum, belzoino & ſimilibus . Et ſi efficacioribus opus fuerit , permiſcere poterimus portionem aliquam alicuius olei ſtillaticii, et ut uterus talia

Extra applicanda.

Monitum.

Vnctiones.

Materiæ laxantes.

Materiæ calefaciemus

fa-

facilius suscipiat: et iuuamentum habeat,in praxi id per petuo obseruandum,ut aliqua odorata permisceamus,qui bus uterus et spiritus eius maxime oblectantur,cuiusmo di sunt muschus,ambra,styrax,belzoinum,calamita et hu iusmodi. Quemadmodum si iuxta hanc formam,inunctio paretur,accipientes Olei amyg.dul.olei rutacei, de spica unguētariorū an.drag.II.Calamitæ scrup.5.Muschi gr.II misce pro in unctione. Si ad lenimenti formam hanc in unctionem deducere cupimus, illi addere poterimus pin guedinem galliuæ autem uituli, uel medullam cerui mu cil.alth.frenug.sem.li. quibus potissimum utimur, ubi etiam ratione duritiei menstrua non fluunt. locus autem inungendus,non solum erit secundum internas uteri partes, uerum etiam externas, quare inunctio fieri poterit in pube, et inter anum et uuluam. his autem et simibus potissimum utendum statim à balneo. Hoc eodem tempore negligenda etiam illa non erunt,quæ plantis pedum applicari possunt,quæ partes tum ratione re ctitudinis cum utero,tum magni consensus cum eodem, maximè possunt alterationem quam recipiunt,illis etiam communicare,quod fit propter insignes uenarum arteria rumq; propagines,quæ ad dictas partes ducuntur. Quapropter gestatio ipsius sabinæ, rubeæ tinctorum, urticę, matricariae et similium sub dictis plantis pedum,maximè prodesse poterit. uel eorum loco inungi poterunt eædē partes cum supra dictis oleis. Praeter proposita auxilia illa etiam accedunt,quae intus immittuntur, cuiusmodi sunt pessaria,clysteria, suffitus et huiusmodi. Quo ad pessaria attinet,uaria haec erunt,pro uarietate supprimentis causae, quae si fuerit durities uteri,uel callositas eiusdem in emollientibus erit insistendum,qualia sunt quae parantur ex radice altheae, malua et similibus, prius tamen istis oblinitis,et laxante aliquo oleo imbutis, nempe oleo amygd. dulci, liliorum alborum uel mulsa, uel cremore pas-

Monitum. *Materiæ odorate.* *Modus unctionis.* *Lenim.* *Locus.* *Tempus.* *Pessaria.* *Pessaria emolientia.* *Modus.*

passularum, uel pinguedine etiam aliqua iam proposita. poterunt quin etiam dictę radices & folia in dictis oleis uel pinguedinibus decoqui, mox contusis & tenuissimo linteolo exceptis ad digiti formam deducere, & filo appenso intra uuluam immittere. Lana etiam succida dictis oleis imbuta &ad digiti, formam redacta intromitti etiã poterit. Si deinde post lenitionem duritiei cum prædictis cerninam medullam acceperimus, & includatur pariter in linteolo raro, in mulierisq; pudendum recondatur, multũ conducet in educendis menstruis ex duritie suppresis. Vbi uerò non fluxerint ob uenarum potius obstructionem, si obstructio facta fuerit à materia crassa & uiscida, qualis est pituita & melancholia, pessaria conficienda erunt ex materiis auxilii calefacientis, attenuantis, detergẽtis et aperientis, in quo genere extant materiæ ualentiores & minus ualentes, in quarum usu a leuioribus auspicantes, parare poterimus in primis pessaria ex radice petroselini, apii, dauci, feniculi, matricariæ, arthemisiæ, myrrhidis, & similibus; quæ decoqui poterunt in oleo chamomel: antehino, ol: de spica unguentariorum, de ruta, liliorum alborum cum aromatis & similibus, quibus ita optimè coctis & contusis, modico croco permixto, & muscho, excipi poterunt uel in cirbo castrati, uel in linteolo raro: & formato pessario in vuluam immitere. Si paulò ualentiori pessario fuerit opus, parari poterit ex ualentioribus calefacientibus, cuiusmodi sunt sabinę folia, rubeæ tinctorum, radix centaureæ minoris, gladioli seu iridis & huiusmodi; quæ pariter decoqui poterunt in oleo petroleo, uel laurino, additis odoratis & ad formam pessarii deducere. Valentiora adhuc pessaria erunt, si componatur ex materiis determinatos humores euacuantibus, ut si suppresio facta fuerit ab obstruente pituita, accipere poterimus Agarici trochiscati, carthami, singulorũ scrup. IIII. decoctionis matricariæ,

Pessaria in obstruct.

Materiæ pess. calef.

Modus.

Pessaria ualentiora.

Aliud.

athe-

arthemisiæ in mulsa uel aqua succharata factæ, in qua illa infundi debent per noctem, ut ab illis non solum calefaciendi & attenuandi sed etiam euacuandi uim acquirãt, mox perunctis cum dictis oleis, per modum pessarii immitti debent. Parari etiam poterunt ex magnis Antidotis, ex theriaca & mitrhidato & aliis, ut si theriacæ, mitrhidati, diatessaron an. drag. 5. acceperimus, nigellę & mirrhæ an. scrup. 1. & simul cum bombace uel lana contundantur, & ad formam pessarii deducantur, & immittantur: ubiq; etiam familiares materias habere poterimus, quibus talia pessaria fient, cuiusmodi sunt Allium, radices raphani, radices est semina urticæ & aliorum propositorum. Ex allio enim contuso & oleo de spica permixto & raro linteolo excepto, satis potenter suppressa menstrua euocantur, & uterum etiam mira quadam uoluptate afficitur & repurgatur, ut tali ratione plærisq; mulieribus ad concipiendum etiam uia paretur: Idem statuendum erit, si obstruens materia melancholica fuerit, tunc enim si expurgantibus pessaria conficere uoluerimus, infusiones, decoctiones & reliqua parari poterunt, ex illis materiis, quæ talem humorem educere possunt, cuiusmodi sunt epithymum, sena, cortices hellebori nigri & huiusmodi, ad quæ & similia ualentiora Hipp: etiam quandoq; ascendit; ex quibus ad priorum similitudinem pessaria præscribi poterunt. Pro eodem utero ex dictis materiis clysteria etiam parari poterunt, quæ pariter uaria erunt pro multiplici vteri affectione, ut si duritie & callositate aliqua correptus fuerit, ex propositis laxantibus & emollientibus componenda sint, siue olea ea fuerint, succi aut decocta pinguedines aut medullæ. Quantitas autẽ modica esse debet, quia loci angustia maioris copiæ non est capax. Tempus uniuersale post totius euacuationem esse oportet particulare autem erit ante cibum, & eo modo administrãda erũt, ut nõ frigida nec calida sed tepida iniician-

Aliud.

Aliud.

Pessaria in obstia mel.

Lib: de morbis mul:

Clysteria Gal. 5. met.

Quantitas.

Tempus.

iniiciantur, premiſſa tamen uiarum oblinitione cum oleō amygdalino, butyro et ſimilibus ut inſtrumentum facilem ingreſsum habens, in tranſitu ſuo nullum dolorem producat. Si idem uterus obſtrutione detentus fuerit à materia craſſiori et lenta producta qualis eſt pituita et melā cholia, eligendæ erunt illæ materiæ attenuantes, calefacientes, & detergentes, quare parari poterit ex decocto Arthemiſiæ, matricariæ, myrrhide, thymo, & aliis iam propoſitis, decoctioq; fieri poterit in mulſa, aqua ſuccharata, uel in uino etiam dulci, & urgente neceſsitate aſcendere etiam poterimus ad illas quæ eandem materiam ab utero euacuare poſſint, quæ ſi pituitoſa fuerit, capere poterimus decoctum carthami & Agarici trochiſcati, ut omittam turbith & pulpam coloquinth: quæ ualentiores ſunt, addendo etiam aliqua aromatica. Si autem ſcopus fuerit Melancholiam potius educere parandum erit clyſter ex decocto polypodii, epithymi, fumariæ, centaureę, foliorum ſenæ & ſimilium. Tempus uerò oportunum erit non ſolum poſt totius euacuationem, uerum etiam poſt materiæ præparationem. Præter Clyſteria conferunt etiam ſuffitus ſeu euaporationes, quæ potiſſimum locum habebunt in illis mulieribus, quę clyſteria aut peſſaria nequaquam admittunt aut quia uirgines ſunt, aut ob aliam cauſam. Hęc autem ſuffumigia uaria & ipſa ſunt pro affectionis uarietate: quare in duritie & calloſitate vteri ex dictis laxantibus & emollientibus parari poterunt, permiſcendo ſemper odorata, quemadmodum ſi acceperimus, decoct: Maluarum, matrum uolarum, paſſularum dulcium, ſerpilli, thymi, maioranæ, citri addendo etiam modicum galliæ moſchatæ, ſtyracis aut muſchi, omnibus in mulſa aut uino odorato decoctis, uti poterimus, ut uaſe undiq; bene cooperto, uapor in uterum ſuſcipiatur, mediante arundine, cuius altera extremitas à ſumitate uaſis ducatur, & ſecundum alteram

in uuluam

Modus.
Locus.
Clyſt. in materia craſſiori.
Clyſteria uac. pitu.
Clyſteria purgantia. mel.
Tempus
Suffitus. laxantes.

in uuluam recipjatur: ſic enjm uapor aljunde tranſpirationem non habens, mediante arundine utero communi cabjtur. Poſt talem ſuffitum uterus inungj poterit cum oleo amygd. dulcium. Vbi autem locum habebunt obſtructjones, parabuntur ſuffitus ex materiis calefacientibus & attenuantibus & urgente necesſitate euacuantia iam propoſita permiſceri poterunt. Quemadmodum ſi acceperimus arthemiſiæ, lauandulæ, thymj, matricarjæ añ. M. j. Cinamomi, ſtyracis añ. ℥ ſ. & in uino dulcj uel mulſa decoquantur, & pro ſuffumigjo parentur. Parari quin etiam poterit ex thure, ſtyrace, bdellio æqualibus partibus acceptis & ſuper prunas poſitis, ut ſuffumigium ſiat. Omitto inunctiones & ſesſiones, de quibus ſupra. ſi deinde menſtrua non fluant ob pinguedinem, tota curatio conſiſtet in recta potius uiuendj ratione, quàm in cæterjs auxiliorum materijs: quare uniuerſa uictus ratjo extenuans & exiccans eſſe debet; quemadmodum è contra ſi menſtrua defecerint, quia non generentur, ut in corpore febricitante uel ex longa inedia emaciato curatio conſiſtet tum in ablatione febris tum in corporis reſtauratione & refectione,; largiorj uictu & optimj ſuccj ac faciljs coctionis peracta. De illa uerò ſuppresſione, quæ fit à tumoribus comprimentibus, uel ab ulcere, conſultò non tracto, quia de hac agere eſſet curationem ulcerum atq; tumorum proponere, de jlla deniq; ſuppresſione, quæ fit ob cicatrjcem uteri tractare non eſt opus, ſed ut incurabilis, prætermittenda erit. Victus autē ratio ea ſemper ſit, quæ proportione correſpondeat cauſis obſtruentibus & propoſitis medicamentis.

Inunctio e mel.

Suffitus calefati.

Cura ex ping.

Cura ex materia defec.

Cura ex tumoribus.

Cura ex cica.

De Præfocatione Matricis. CAP. XXXXI.

Ordo & ordinis ratio.

QVamuis doctrinæ ordo expostulare uideatur, ut post tractationem de suppresśis mestruis, De immoderato profluuio eorundem sermo habeatur; ut pote de illo symptomate, quod suppresśioni ualde opponitur, non propterea legibus dicti ordinis repugnabimus, si de præfocatione matricis orationem interposuerimus, quæ affectio ob magnam affinitatem quam habet cum suppresśione in essentia loco affecto causis & curatione, priorem etiam tractationem expostulare uidetur; Cuius initium à notione nominis accipietur. Nam per suffocationem matricis intelligo illud symptoma, ratione cuius mulier ob affectum uterum, secundum uniuersum corpus suum ualde refrigeratur, Respirationemq; & pulsationem ammittit, nonnunquàm sensu ac motu uoluntario priuatur, ut ab omnibus inspicientibus, mortua potius quàm uiua iudicetur. Quem affectum latini uocant uteri strangulatum, quia in ipso mulieres eandem suffocationem pati uidentur, ac si strangularentur, Alii ablatam respirationem nuncupant, nomine desumpto à loco affecto, aut à superuenienti symptomate: Paulus & Aetius vteri peruersionem, & ad superiora uel ad latera recursum appellant: Non quia in hoc affectu uterus instar cuiusdam animalis localiter per corpus moueatur, ut Plato quandoq; dixisse uissus est, sed potius quia, in tali uitio uterus contrahitur ad superiora, uel ad latera peruertitur, Et quanuis cordi officiat, syncopim faciendo, & pulmonibus ac diaphragmati respirationem impediendo, non tamen hec & similia in muliere præfocata contingũt, quia uterus per corpus erret, ut qui ad soptum transuersum perueniens respirationem jmpediat, & ad cor pa

Nominis explicatio.

Nomẽ à qualitate mut.

Nomen à symp.

Nomen à loco affec.

Nomen à morbo.

Plato.

rjter

riter aſcendens,meatũ ſpiritus obſtruendo,animi defectũ faciat.Hoc enim ſenſui repugnat,& iis quæ in diſſectioni bus apparent, ceteris q; omnibus functionibus naturalibus ac uoluntariis obeundis aduerſatur , ut iure optimo Gal.hanc ſententiam pluribus et demonſtratiuis rationi bus confutauerit.Non propterea credendum eſt, platonem philoſophum alioquin diuinum, eius fuiſſe opinionis, ut illius uerba ſignificare uidentur. ſed exiſtimo ego, ut per uterum potius intellexerit,malignum corruptũq; illius uaporem, à cohibito ſemine aut meſtruo ortum, qui ſubſtantiæ ſuæ tenuitate,ac proinde mobilitate,inſtar cuiuſdam animalis per corpus mouetur et errat. ſuaq; uenefica & corrupta natura , cæteris partibus omnibus corporis plurimum nocere ac officere poteſt:& pro illarum diuerſitate,uariiſq; officiorum generibus, modo reſpirationem tollit,ſi ſeptum tranſuerſum petierit, modo lipothimiam facit,ſi cordis ſubſtantiam magis occupauerjt,modo corpus totum uehementer refrigerat,ſi per uniſam illius annatomiã ſe diffũderit; Ab horũ autẽ uaporũ minera replente uaſa ad uterum pertiugentia,ejuſdẽ retractio & conuulſio oritur : Hac eadem ratione pariter puto, non ſolum diuinum Platonem à Gal. calumniis facile uendicari poſſe, uerum etiam. Ariſt. qui? ſtatuere uiſus eſt, cœrebrum factum fuiſſe frigidæ & humidæ temperaturæ tum ob proprias functiones ẹdendas, tum etiã propter cordis fœruorem contemperandum : Quam ſententiam Gal. ſecundum nuda uerba conſiderans, potius, quàm germanum ſenſum, illum etiam reprobat,& ea ratione innititur, quia oportuiſſet naturam feciſſe hec duo menbra magis propinqua, ut mutuo contactu,uel ſaltim maiori uicinia facile contemperari poſſent . At uidemus has duas partes non ſolum per ſatis magnam diſtantiam differentes collocaſſe, uerum etiam inter utraſq; multas alias interpoſuiſſe,ut diſtantiæ huius ratione, & partium

6.de loc.aff. cap. 5.

Platonis defenſio.

2.de par. animal .c.7

8.de uſu pa.

Ratio prima.

Secunda ratio,

interpositione nequaquàm rationabile ujdeatur,quod de illarum partium actione & passione Arist. sensisse ujsus est.Quæ Gal.ratio etiam si probabilitatem aliquam, continere uideatur,Si tamen ipsius Arist. mentem magjs penetremus, optime loqutum fuisse inuenjemus; & Gal. improbatione dignum magjs iudicabimus: Ea enim fuit, ni fallor, Arist. opjnio, cœrebrum uidelicet frigidum & humidum fuisse,ut cor calidius & siccius contemperaret, hoc est ut spirjtus uitalis cordis partium omnium nostrj corporis calidissimus in cœrebrum influens, ab eius temperatura commoderaretur,& hac ratione animaljs euaderet, ac proinde facultatum omnium animalium cœrebrj idoneum istrumentum, pro earum muneribus & officiis obeundjs existeret: At ne à principalj nobis proposito scopo digrediendo,nimis recedere uidear; supposita nominis explicatjone, ad subiectæ rej essentiam indagandã accedo, quę cum ex causarum inuentione & cognitione pendeat,formalj inquàm materiali & efficjente, ideo studjum meum erit singulas diligenter inuestigare, & examinare: prima omnium formaljs occurit, communi autem medicorum omnjum consensu iam diu confirmatũ habetur,quod præfocatio matricis in genere sympto. fit; quamuis in specie determinata dissentire uideantur,ut quj dam statuant esse in genere lesæ actionis, Alii, exeuntis mutati, non nulli in qualitate mutata potius collocant: quorum controuersiis consulto prætermisis,ego facile credo, sub quocunq; genere indifferenter collocarj posse imprimis qualitas mutata dicj potest, ratione qua in hoc sympt. naturalis & tangibiljs uterj ac totius qualitas alterata immutataq; est, & per frigidum à statu naturalj plurimum recedit; Nam huius symptomatis presentia mulier usq; adeo perfrigerarj consueujt, ut à cadauere uix distingui possit, Nec propterea confundjmus sympt. cum morbo, quia perfrigeratio ista quæ præfo-

Defensio Arist. | *De essentia præf.* | *Forma naturalis præfoc.* | *De forma specifica uariæ opin.* | *Concilium.* | *Præfoc. esse symp. in qual. mutata.* | *Obiectio.* | *Solutio.*

focatjonem fequjtur,à morbo in intemperje frigjda lon ge djftat, Nam refrigeratjo ifta affectio quædam eft,mor bum in uja confequens, ac proinde eft fymptoma in tangibilj qualjtate mutata confiftens , intemperjes autem frigjda affectus potius eft, & ex morbi genere, fub quo præfocatio matricis ullo modo collocarj poterit: ut quidam modernj fecus fentientes , in magno errore uerfantur. Quam ueritatem tum alia,tum illjus generationjs mo dus clare oftendere poteft ; quandoqujdem præfocatio non fenfim,& longiorj tempore fit,fuccesfiuaq; incremen ta fufcipjt; fed ut cito oritur , ita etiam citjsfime quandoq; defìnjt, ut fpacjo unius horæ miferas muljeres quan doq; interficjat , ergo morbus in intemperie efle minime poterjt : cum Gal. tefte intemperies , nec cito fiat nec cjto defìnat: quo eodem fundamento innjtebatur probando epjlepfiam effe fymptoma , quod in morbum in intemperie ullo modo reducj poterat , fed potius in morbum male compofitjonis & in uia. præterea fi refrigeratio hæc quæ jn præfocatione obferuatur,morbus effet in intemperie frigidiorj, ea certè non remifa, fed ualde intenfa effe deberet, cum unjuerfum corpus adeo frigefcat, ut corporj mortuo coequetur; & propterea calefacientjbus utero& totj admotis tolleretur, quod tamen eft falfum,& Gal. etiam repugnat,quj aperte teftatur cu rari quandoq; hunc prçfocationem,nulljs remediis utero adhjbitis fed fola feminis uel meftrui euacuatione per eundem uterum facta: quare præfocatio matricjs ita erit totius perfrigeratio,ut nequaquàm morbus fit in intem perie : fed potius fymptoma in qualitate mutata: quod etiam dici posfit fymptoma in exeunte mutato , patet quia in hoc uitjo intus&præter naturam retinetur,quod naturaliter exjre deberet. quod autem cohibitur ex hyp. & Gal.eft fanguis meftruus uel femen,uel utrunq; fimul, à quibus dejnde elleuatur aura quædem frigjda & uenefi ca,

Contra modernos.

Ratio prima

3.de loc. affec. cap.7.

Ratio 2.

Ratio 3.

6.de loc. affec. cap.5.

Præfec. effe fymp. in exeunte.

Lib.de mor. muli.

6.de Loc. affect.cap.5.

ca,quæ alterando & agendo tantæ est efficatię,ut in alias partes corporis se diffundens,tum uaria symptomata pro ducat,tum potissimum corpus totum insigniter refrige rando immutet, ut suo loco clarius constabit. quæ duo symptomatum genera,sub quibus præfocationem contineri diximus,ea affinitate coniuncta esse uidentur,ut per frigeratio uteri & totius non fiat,sine precedenti retentione dictarum materierum,& iisdem pariter euacuatis, nullisq; aliis remediis utero adhibitis, auferratur sympto ma& in pristinum statum mulier reuertitur.Hec ipsa præ focatio si quis etiam in lesam actionem magis referre uoluerit,non repugnabo , Nam ea ratione qua materia per uterum non effluit , quæ alioquin effluere deberet, actione expultricis uteri ablata, poterit in genere actionis lesæ etiam reponi : Erit igitur præfocatio matricis actio ablata expultricis uteri, Eadem erit exiens mutatũ quia retinetur.quod omnino exire deberet , Deniq; erit, & qualitas mutata , ratione qua uterus & corpus uniuer sum perfrigeratum obseruatur.& hec de forma. Affectus uerò locus in hoc symptomate erit uterus, qui perpetuo patitur,& illius causa ceterę quoq; partes omnes in con sensum trahuntur , ut non immerito à priscis illis medicis huiusmodi affectiones hysterice uocate fue-- rint, quia ad vterum tamquàm ad radicem pertinent: cõ municat autem vterus has suas affectiones, cæteris partibus & corpori uniuerso , non solum ob communem illam conspirationem quam habent partes inter se,& cum suo toto,uerum etiam per singularem consensum,quem idem vterus retinet cum partibus principalibus,ac proin de cum corpore vniuerso ; Cordi quidem communicat per arterias, ut hinc lipothimia syncopis,pulsus & respirationis ablatio prodeat; Cœrebro communicat per men branas spinalis medullæ. Hinc sopores melancholię uertigines epilepsia appoplesia & similia contingere possunt,

Præfoc. esse symp.in acti. lesa,

Locus affec.

6.de loc. astec.cap.5

uteri consen sus.

fecori tandem communicat per uenas,hinc febres tumores & cetera eiusmodi fieri solent : His autem partibus uel omnibus uel pluribus uteri causa affectis, totum etiam corpus in consensum facile trahitur. Cæterum hoc genus symptom. licet mulieribus potissimum adueniat, non tamen solis, sed uiris etiam aliqua ex parte commune est:Quamuis enim accidentia illa quæ suppressos menses sequuntur, fœminis tantum propria sint, ea tamen quæ seminis ratione nascuntur utrisq; communia erunt; Quemadmodum enim semen in utroq; sexu generatnr, ita in eisdem etiam coaceruari intusq; cohiberi&altera ri potest; quod dum fit easdem mutationes anbo subire poterunt, & ideo Gal. testatur, repertos fuisse homines qui ueneri assueti, pretermissa tali consuetudine, uariis symptomatibus subiiciebantur, capitis uidelicet grauitate uertigine inappettentia cruditate febre: Alii frigidi & torpidi euadebant, quidam melancholici, omnes tamen quam primum ad pristinam consuetudinem reuertebantur, nullis aliis presidiis adhibitis, sponte liberabantur; Quod hominum genus ita fœcundum Plato Arboribus innmodice fructiferis comparasse iure uissus est, in quorum numero Diogenes ille cynicus collocari potuit,qui etiam si moralium uirtutum omnium splendore preditus esset, & earum precipuę quæ ad continentiam magis spectabant, proprio tamen genio ac naturæ indulgens, uenere soepius utebatur, idq; non coniuncte uoluptatis gracia,fecisse existimatum est, sed magis ut propriæ saluti & conseruationi incumberet, & multa illa nocumenta euicaret, quæ ex retento semine sibi aduenire posse facile intelligebat; cuius rei singulare testimonium esse potest, quod meretricem tardius accedentem quàm illi pollicita esset, libenter reiecit; in illiusq; tardo aduentu se excusans, respondisse fertur, manus hymenæum cœlebrando te præuenit: Quamuis autem propositum symptoma

præfoc.cōis est uiris& forminis.

Lib. de sem.

6.de loc. aff. 5.

Historia.

Differentia.

ptoma mulieribus ac uiris commune ſit, magna tamen eorum latitudo habetur, quandoquidem in muliere omnia ennumerata ſymptomata maiora frequentiora plura & ſœuiora conſpicientur, quam in uiris, cuius diuerſitatis ratio multiplex aſsignari poteſt, primo quia in uiris ob calorem rebuſtiorem omnis ſuperfluitas magis abſutur, ob eiuſdem autem inbecillitatem in fœminis copjoſius aggregari permitittur. ſecundo in uiris ob continuos & maiores labores, non tam cito & facile copioſum ſemen aggregatur, at in mulieribus quæ uitam magis ocioſam & umbratilem degunt in maiori quantitate coaceruari oportet. preterea ubi in uiris ſemen redundat, quæ ſuperueniunt ſymptomata, non niſi ſolius ſeminjs aggregatione contingent; At in mulieribus preter ſeminis cohibitionem, meſtruorum quoq; retentio ſimul accedere ſolet, ut ex hac duplici materia retenta, duorum etiam generum accidentia oriantur. Accedit etiam quod in ſymptomatum magnitudine numero & ſœuitate diſtinguntur; Nam quæ mulieribus ſymptomata adueniunt, maiora ſunt, plura ſœuiora & diutius duratura; & diuerſitatis ea eſt ratio, quia in uiris ſemens cohibitum non eſt adeo prauum & uicioſum, ut in fœminis eſſe conſueuit; quod fortaſſe in cauſa eſſe poteſt quod ex hoc ſuperuenienti ſymptomate, non æq; ut fœminæ interjre ſolent.

Ratio prima | *2. ratio.* | *3. ratio.* | *4. ratio.*

De cauſis efficie. præfoc.
CAP. XXXXII.

CÆterum quia ſymptoma ratione qua dependet, in cauſam & morbum ſuum reducj debet, ideo quę ſint eius cauſæ inueſtigare oportet, de quibus etiam diljgenter

genter agendum eſt,tum quia ſine earum cognitione na tura propoſitæ affectionis conſpicua eſſe nequjt;tum ma gis quia recta curandj ratio adhiberj non poteſt : &pre ſertjm quia in hoc modo multa uaria & lethalia ſympto mata conſpiciuntur, & ommitto quod etjam in illis om nes non conſentiunt.ſed apud ueteres & recentiores uariæ ſemper fuere opjniones,Alij enim jn frigidiorem intemperiem Alij in ſicciorem,quidam in morbum inſitu referrunt , plato cauſam in uterum reducit cum uidelicet ijs priuatur , quæ concupiſcit,quo tempore corpori uniuerſo maxime nocere conſueuit, ut ea pars , inquit, quæ mulieribus uterus nuncupatur,cum ſit animal prolem generare cupiens,ſi jntempeſtiue diuq; in fructuoſſum fuerit, ſuccenſens ægre fert, erransq; per totum cor pus,& ſpirituum meatum obſtruens, reſpirareq; non ſinens, in extremam anxietatem deiicit, atq; multos alios morbos excitat : Cuius dicti occaſione,alii addiderunt, quod idem uterus ita per corpus errando , ſi ad ſeptum tranſuerſum peruenerit reſpirationem impediet : Quas opiniones omnes conſulo pretermitam,tum quia à Gal. fuere recitatte & confuſatte,tum magis quia ex proponē da ueritate & legitima cauſa huius ſymptomatis clare ellu ceſcet & aliorum error de facili emmendabitur:propoſi ti igitur ſympto.cauſæ,quædam ſe tenent ex parte contenti, quædam ex parte continentis quo ad contentum eſt materia,atq; hec duplex uaporoſa & corpulenta,quarum uapor eſt cauſa immediata , minera autem uaporis mediata eſt: quæ tamen non uidetur præfocationem facere poſſe,njſi aliqua ex parte in uaporem attollatur,quj cum ſuæ mineræ proportione ſemper reſpondeat , ideo cognoſcere oportet quæ nam ſit illius minera , de qua loquens Gal. duplicem eſſe ſtatuit, ſanguinem meſtruū & ſemen,quarum quælibet uel utraq; ſimul ſi preter cō ſuetudjnem intra corpus detenta fuerit,& in prauam au-

cognitio cau ſarū quàm ſit utilis.

De cauſis præfoc. uariæ opin.

6.de loc.aff. 5.

6.de loc.aff. 5.

Cauſa præfoc. 2.

Cauſæ ex parte contenti.

6.de loc.aff 5.

ram extenuetur,prefocationem ipsam causare poterjt; cuius euentus probabile argumentum hoc erit. quod ex omnium medicorum consensu affectus iste ut plurimum uiduis accidit,& illis præcipuæ quæ probæ antea purgabantur, & uirorum concubitu gaudebant; jdeo Gal.loco citatto, hystorjam refert de quadam uidua, quæ cum à consueto coitu abstinujsset,solitasq; purgationes haberet, nihil'omninus matricis prȩfocatione corripiebatur, quæ certè non aliunde quàm à retento semine fieri poterat; Quod clarius ad huc eius curatio ostendere potest,quoniam ex calorificis medicamentis utero admotis & eiusdem pertractatione,& titillatione facta,crassiori& copiosiore semine excrato ex tali symptomate liberabatur.

Ratioprima

Historia.

Ratio secunda.

Semen et sang.mest.quantitate & qualitate peccare.
CAP. XXXXIII.

SAnguis mestruus & semen quamdiu debitam naturā conuenientem mensuram &qualitatem retinet, consuetjsq; temporibus per conuenientia loca integræ expurgatur,tam diu etiam naturalis status integer & illesus in eodem corpore seruatur.Nam semen licet humor excrementicius sit. utilis tamen est,& præterea sui natura benignus, & uitali spiritu copiose refertus; qui in debita matrice susceptus,aptus est illi simile generare unde decisus fuerat, Mestruus quoq; sanguis etiam si totius massæ sanguineæ excrementum habeatur, Neutrum tamen toti corpori officit, sed in non pregnantibus & non lactantibus tantum molestiam inferre solet; quod contingit quando præter terminos à natura constitutus, intra cor-

Semen quādo corpori est innoxium.

Mest. sang. quaudo est innoxius.

Semen & mest.quando noceāt.

pus maiora augumenta suscipit,quàm pro naturæ modo conuenit:si autem consuetis temporibus & secundum naturam utriq; humores euacuentur, tantum abest ut quicppiam mali corpori afferrant,ut eodem potius depu rato in meliorem conditionem deducant : ab ista autem euacuatione excluduntur pregnantes & lactantes , quia in prægnantibus secundum aliquam partem in alimentũ ipsius fœtus degenerat, quod deinde post nutritionem superest , in menbranis fœtui circumiacentibus recipitur,& ad patiendi tempus citra aliquàm noxam custoditur;eumq; ussum habere uidetur,ut tempore partus ante fœtum effluere incipiat,& effluendo partes uteri lubricat,& lubricando faciliorem exitum efficit: postquàm autem mulier peperit,hoc excrementi genus denuo generatur, jta tamen ut à propria mamillarum substantia in lac assiduo uertatur,ut ex illo tamquàm ex alimento jã æditus foetus conseruetur, ob quam causam fit, ut in his mulieribus dictum sympt. minime contingat; jn in quibus igitur accidit, necessarium est alteram uel vtranq; materiam retineri,& pluribus rationibus à naturalj statu recedere: & primo in quantitate,ratione cuius, in uasis pertingentibus ad vterum plenitudo oriatur. in substantia etiam, quia longiorj tempore intus detenta crasessit, & cralefacta obstructiones parit, & partas auget: Deniq; etiam in qualitatibus alteratur, primis inquàm & secundis manifestis & occultis: vt ex parte qualitatum manifestarum dicta materia in frigidiorem aurã extenuetur, ut superueniens perfrigeratio toti corpori clare ostendit; merito autem occulte in perniciosam & ueneficam qualitatem degenerat, à qua nouas proprietates & agendi uires, prioribusq; contrarias sibi alcissit, quo tempore non solum conseruandj indiuiduj,& propagandę speciej potestatem omnem deponit,sed subiectum etiam sibj corpus male afficit,multisq; & diris symptoma

In preg. & lacta. sanguis mestruus cur nihil noceat.

Peccatũ in quanti.

Peccatũ in substantia.

Peccatũ in quali.

tibus excruciat : Dum autem à dictis materijs hec in corpore fiunt, non sub sensibilj & propria earum specie contingunt, sed uaporis & spiritus formã primo induunt, qui substantiæ sue tenuitate mobilitatem acquirens, in omnes etiam corporis partes quàm citissime se diffundit, & accedente corruptione in agendo & corrumpendo ualde efficax euadit. Hoc ipsum clarius ostendit, enumeratorum symptomatum generatio & generationis modus; quandoquidem sensim & longiorj tẽpore non fiunt, sed confestim & quasi subito producuntur, quod minime contingeret nisi penderent à causa magnæ actiuitatis cuiusmodj est substantia spirituosa, quæ quo tenuior fuerit tanto ad agendum erit promptior. Accedit quod partes principes & ab utero ualde distantes, in hoc symptomate quasi momento grauissime afficiuntur, quod ullo modo fierj potest, quandiu semen & sanguis mestruus, crassiorem & sensibilem substantiam retinet : Eo autem ordine illa emergere obseruamus, ut ab hoc uapore genitalia primum ligamentaq; & uasa ad vterum pertingentia nimia plenitudine obstruantur, ut pote illa in quibus materia non solum copiose recipitur, sed copiosius etiam retinetur. Hinc vterj conuulsio, & ad superiora uel latera contractio oritur: In qua repleta corpora quo magis in latum & profundum extenduntur, tanto magjs in longitudine abbreuiantur: Dum autem vterus ita contrahitur, duplicj modo contrahj solet, ęqualiter .s. & recte, uel inequaliter & obliq;, recte & æqualiter contrahitur, quando uincula & uasa ad uterum peruenientia æq; plena sunt, inequaliter autẽ & obliq; contrahuntur, si maior fuerit plenitudo in una quàm in altera parte, tunc enim maior conuulsio sequetur ex parte maiorjs plenitudinjs quàm minorjs, & hoc est in causa quod per id tempus referrant obstetrices, uterum obseruare modo sursum retractum, modo ad latera reclinatum, non tamen, quia in-

Præfoc. fit à uapore. Ratio prima

Ratio secunda.

3. ratio.

Ordo gene. sympt.

Obst. à copia.

Conuul. à plen.

Vterum 2. conuelli.

ſtar animalis per corpus erret, ſed in proprio loco ſemper exiſtens plenitudinjs cauſa contrahitur, ad cuius contractionem eius quoq; cœruicem retrahj neceſſe eſt. Hec eadem materia quàm primum in frigidiorem & ueneficam auram elleuatur, anbabus etiam qualitatibus uterus afficitur, quj frigiditatem & deleteriam eius agendi uim moleſte ferrens, non minus quàm ex dicta plenitudine, in originem ſuam contrahitur, mox in altum corporjs dictæ qualitates magjs deducte, & partium principum, totiuſq; corporis annatomiam occupantes, poteſtatiſq; ſuæ inſignia ubiq; figentes, numeroſa, & lethalia accidentja inferunt. atq; hec multorum generum,pro partium ſuſcipientium diuerſitate multitudiniſq; & pernicioſæ qualitatis ratione, Ad cor enim peruenientes animj defectum & ſyncopim inducunt, pulſandj ac ſpirandj actionem omnem è medio tollunt, ſi in ſpinalem medullam decubuerint, in ſubiectis partibus conuulſionem facient, ſi incœrebrum aſcenderint, in ipſumq; pari ratione egerint, non ſolum ſoporem melancholiam & aliud delirij genus cauſabunt, ſed efficacius agentes, ſenſu motu omniq; uitalj calore corpus uniuerſum deſtituent, ut hoc tempore miſeræ mulieres à mortuis diſtinguj ullo modo poſſint. Nec mirum alicuj eſſe debet quod ex tam modica aura circa uterum primitus orta, deinde alijs partibus & toti communicata, tam multiplicia & lethalia ſympt. naſcantur: imprimis quia, nudis & manifeſtis tantum qualitatibus illa non operatur, ſed occultis etiam & ueneficis,in quibus certè tanta eſt cum natura humana contrarietas & alterandi poteſtas, ut à corporea ſenſibiliq; molle ſoluta,& in ſpirituoſam ſubſtantiam ſublimata, eam agendi & corrumpendi uim aquirat, qua, in exigua etiam quantitate totum corpus quàm primum peruadere & in peſſimum ſtatum deducere ualeat: Quod Gal. aliorum uenenoſorum animalium exemplo clare patefacit: quis.n. ſibi

Conuul. à quali.

Obiectio.

6.de loc.aff. 5.

ſibi perſuaderet quod ex inſenſibili materia, quæ ex pha langij & ſcorpionis ictu in corpus noſtrum procedit tã dira & pesſima ſymptomata quaſi repente fieri poſſent; quis etiam putaret quod marina torpedo, tam inſignem agendi uim habeat, ut ſolo tactu per qualjtatis uim ſibi uecina alterare posſit, & piſcatoris baculum tangendo, illius quoq; mannum ſtupifaciat: Hec & ſimilia patefacere planè poſſunt, in corpore humano corruptionem quãdoq; oriri poſſe, quæ uiribus & qualitate ueneno omnino ſit coequalis, ſic in propoſito malo, omnium medicorum conſenſu contingit. ſed quiſppiam obiicere poſſet de hac materia quę ſi tam pernicioſa & uenefica eſt, quomodo in ſubiecto corpore tamdiu quieta deliteſcat, ut per longum temporis ſpacium ullam moleſtiã inferrat; Cui dicendum quod ſi quelibet materia præter naturam eadem haberet ſuæ digeſtionis tempora, ſi corpa ra pariter actionem dictæ materię ſuſcipientia æq; diſpoſita forent, nulla dubitandi occaſio orta fujſſet; quinimo uno & eodem tempore ubiq; ageret, & corpora etiam ęq; paterentur; At quia digeſtionis tempora diuerſa ſunt, & corporis ſuſcipientis multiformis diſpoſitio, ideo nemini mirum eſſe debet, ſi in muliere præfocanda, materia huius ſymptomatis auctor, & ſi in corpore preſens ſit, non tamen prętocationem ſubito faciat, cum nec tam cito in ueneficam naturam degeneret, & malignum uaporem attollatur, ſed intra corpus tacitæ ac diu deliteſcenſ digeſtionis & exaltationis ſuę tempora expectat, quæ ut primum attigerit, ſubito et quaſi momẽto Agendi poteſtatem quam occulte continebat, pallam manifeſtat, & ſubiectum ſibi corpus alterando & corrumpendo magno patientis labore ac uitæ diſcrimine iugulat; in qua actione tam diu uerſari ſolet, quam diu ſpiritus omnis uenificus à propriis mineris exhauſtas conſumptuſque fuerit, Nec prius incipit mulierem denuo

Obiectio: *Solutio.* *Quando à preſentia materiæ fit præfo.* *Quandiu præf. duret.*

af-

affligere, nisi posteaquàm per nouam relictæ materiæ sublimationem, recentes & consimiles spiritus regenerati fuerint; Quem generationis modum clarius ad huc ostendit rabidus canis, in quo tanta humorum corruptio fieri solet, ut solius eius sputi contactus, si corpus nostrum tetigerit, eandem rabiem efficere possit. Ea tamen ratione ut illius uires,& alterandi proprietates non prius in corpore appareant,quàm exiguum illud sputum, & sputi qualitas suæ digestionis tempora absoluerit, corporiq; parem affectionem communicauerit, quod sex mẽsium spacio aliquando succedere solet; ante quod tempns nulla rabiei nota deprehenditur, Hoc igitur quàm primum contingit, imperium etiam supra corpus statim acquirit, & secundum propriam naturam alterando, substantiam spirituum humorumq; massam quàm citissime immutat corrumpit,& citra ullam uitę spem, corpus rabie infectum tandem interimit; Nec aliter fit de semine & sanguine mestruo aggregato & incorpore cohibito & corrupto, à quibus aura illa uenefica oritur, quę partem aliquam principalem pettens,consimilem sibi reddit,mox illius causa, secum etiam rapit corpus uniuersum: Cæterum animaduertendum est. quod quamuis ex maligno hoc uapore, matricis præfocatio ceteraq; ennarata symptoma nascantur,nõ tamen ęqualis & eadem semper erit agendi potestas, sed in magnitudine & uehementia differentia erit: quandoquidem ex corrupto semine, & in spiritum ellato, longe sœuiora auidentia, quàm ex sanguine mestruo contingent. Quanto enim semen propriam seruans naturam, essentiæ suæ bonitate ac benignitate mestruum superat, tanto etiam ex superuenienti sibi corruptione,in maiorem & deteriorẽ uenenositatem degenerare uidetur, ut ab hoc magis quam ab illo sœuiora & magis lethalia symptomata producantur: Quod planè ille mulieres testari possunt,quæ cum non sint uiduæ,& con

Quanta sit corrup. in sputo rabidi canis.

à semine uehem. symp. oriri quàm à mestr.

Ratio prima

9. de loc. offe. cap. 5. suetas purgationes suppressas habent, etiam si pluribus accidentibus infestari possint, nunquàm tamen spiratione priuantur, nec syncopi laborare uise sunt, sed hec & similia seminis potius suppressionem sequuntur: Accedit reperiri quaspam uiduas, quæ licet pro consuetudine pur gentur, nihilominus propositis symptomatibus corripiun tur. *2. ratio.* Præfocatio igitur erit perfrigeratio uteri corporisq; totius dependens à uapore non solum frigido, sed etiam uenefico, ellato ex sanguine mestruo semine uel utrisq; simul; Et hec de causis quæ se tenent ex parte contenti di cta sint. Reliquum est, ut de illis etiam agamus, que se tenent ex parte continentis, continens autem in hac affe ctione est corpus ipsum, quod licet secundum partes om nes affectum esse conspiciatur, non tamen eodem modo, sed earum aliquæ primario aliquæ secundario leduntur. *De causis ex parte continentis.* Quæ primario afficitur est ipse uterus secundum ligamē ta & uasa ad ipsum pertingentia, deinde etiam secundum propriam sui substantiam & uasa, mox reliquum corpus consensum trahitur Quis autem sit iste affectus Gal. de clarat, statuens esse obstruttionem, consequenter dictum symptoma referri debere in morbum mal. compositionis, hoc est in uiis obstrutis, & debitam latitudinem non seruantibus, fit autem hec obstructio non solum à copio so semine & mestruo sanguine, uerum etiam ab eorundem crassitie & lentore, nec non etiam ex parte uasorum si contingat angustiora & densiora esse, siue talis angustia natiua fuerit, siue adscititia; Vnde merito copiæ repletionē faciētis in dictis uīculis & uasis uteri, oritur cōuulsio, & eiusdem in propriam originem contractio. idem dicatur si à crassitie & lentore obstructio fiat. Merito autem pra uæ qualitatis idem uterus, non solum sursum uel ad latera trahitur, uerum etiam eadem communicata cæteris partibus corporis, iam ennarata symptomata producere consueuit: Sed hoc loco dubitare aliquis posset, si in præ focatione

6. de loc. aft. 5.

Præfoc. fieri ab obstr. ut à morbo.

Causæ obstruct.

Dubitatio.

focatione conuellitur vterus , & conuulsio fiat non solum à repletione, sed etiam ab innanitione, cur est quod altera causa pretermisa, de sola repletione mentio habita fuit: Soluas quod quamuis conuulsio ab utraq; causa fieri posit,non tamē quelibet ab utraq; simul perpetuo fit, quod tum in aliis tum in matricis præfocatione contingit , in qua sola repletio locum habet , quod ostendit modus generationis & solutionis eius . Nam suffocatio matricis nunquàm fit , citra seminis & sanguinis mestrui cohibitionem, Et eadem non nisi eorundem, uacuatione tollitur , uel saltin prauæ aurę dissipatione facta Nec obstat hyp. auctoritas libro primo de morbis mulieribus ubi habet, vteri præfocationem fieri quando illius uenæ innanitæ sunt , ad quarum innanitionem , vteri exiccatio sequitur:quoniam prefocatio si debet in suū morbum referri, nonnisi in eorum ligamentorum & uasorum obstructionem reduci poterit, quę ad vterum pertingunt , quæ obstructio perpetuo producitur à nimia sanguinis mestrui & seminis plenitudine lentore etiam & crasitie, ob quàm uasorum repletionem fit, ut propria etiam ipsius uteri innaniantur , ut consueta humiditate priuatus vterus , secundum uniuersam sui substantiam exicetur ; Ad venas igitur proprias uteri illiusq; substantiam respiciens hyp. recte dixisse arbitror, quod in præfocatione uene vteri innaniantur & illius substantia exiccatur , At ratione talis innanitionis & exiccationis non fit præfocatio, sed potius propter aliorum uasorum extra uterum repletionem & obstructionem , huius enim causa , & tamquàm à morbo in uia præfocatio oritur , ad quàm deinde innanitio & exiccatio in propria vteri substantia & uasis eius consequitur : sed ratione huius nec conuulsio nec præfocatio fit, & hoc modo hyp. & Gal.intelligi debet,& hec de causis internis tum ex parte contenti & cōtinentis dicta sufficiant. Quo uerò ad causas

6. aph. 39. 5.aph. primo.

Solutio.

Obligatio.

Solutio.

Causæ ext.

ſas externas attinet,de his pauca ſunt dicenda, tum quia ab his nulla indicatio utilis oritur , tum etiam quia non ſunt ueræ cauſæ ſed potius occaſiones,de his tamē loquitur Gal. & hyp. paſſim quę potisſimum capiuntur à mala uiuendi ratione. Qui error & ſi multiplex eſſe poſſit, ad id tamen quilibet dirrigitur, ut aptus ſit obſtruere dicta uaſa, ſemen præterea & meſtruum ſanguinem copioſius generare,uel craſſium & lentum producere: ne autē circa manifeſta verſari uidear. de his plura non dicam. Sed totum negotium, difuſſa oratione hactenus explicatum,breui hoc compedio colligam. ſtatuendo quod præfocatio non aliud eſt quam vteri totiuſq; corporis perfrigeratio , prodiens ab aura frigidiori corrupta & uenefica , genita à ſemine & ſanguine meſtruo copia & qualitate peccante , uinculaq; & uaſa ad uterum pertingentia , obſtruente , & conſuetam uteri fluxionem remorante .

Libro de morb. mulieb.

Definitio .

De Differentiis . CAP. XXXXIIII.

EX propoſita eſſentia facili negotio differentiæ omnes ellucеſcunt, formales inq; materiales & efficientes . Vt merito formalium præfocatio ratione qua perfrigeratio eſt,pro cauſarum magnitudine & uehementia, modo intenſior modo remmiſior ſit,& rurſus modo longior modo breuior, quæ tamen ſpecifice non ſunt , ſed ſecundum magis & minus tantum diſtincte:Ex parte deinde loci affecti, is ſemper eſt vterus,qui afficitur primo ſecundum uincula & uaſa, ad ipſum peruenientia , tum etiam ſecundum propriam ſubſtantiam & interna uaſa, cæteræ autem omnes partes illius cauſa leduntur, quibus

Differentiæ form.

Differentiæ materiales.

omnibus totidem species correspondent; Tandem merito causarum efficientium, totidem species nascentur, quotuplex est morbus & morbi causa, At morbus unicus est, uidelicet in uijs obstructis, à quo etiam non nisi vnica species orietur, pro multiplici autem obstructionis causa, multiplicabitur specierum numerus: statutum autem fuit talem obstructionem fieri à semine uel sanguine mestruo uel utrisq; simul, & quodcunq; fuerit peccare potest, copia & qualitate, tum manifesta tum occulta, & si manifesta tum prima tum secunda, ut cum excedit secundum frigiditatem, uel lentorem & crassitiem: si occulta, hec uenifica est, quæ solis gradibus sui diuisionem pati potest, hinc igitur plures species præfocationis orientur, & numero semper correspondebunt iam propositis causis.

Differentiæ à causa effec.

De Signis.
CAP. XXXXV.

Signorum autem quædam indicant præfocationem futuram & imminentem, quædam præsentem. Amborum tractatio utilis futura est, cum ex cognitione imminentis illi occurrere liceat, ac proinde mulierem à tanto Symptomate præseruare. Meritò autem præsentis, eandem debitis remediis expugnare poterimus. Imminentem itaq; suffocationem cognoscemus, si in primis menstruorum uel seminis consueta purgatio cohibita fuerit, ad quam consequitur totius corporis pigritia, & crurum insueta imbecillitas, idq; ob materiæ aggregatę copiam plenitudinem facientis, pallida facies euadet cum tristi quodam aspectum mentisq; torpore, Anhelitus difficilles, oculorum uertigo, & in uteri regione dolor, quæ & simi

Signa duplicia esse.

Signa imminentis suffocationis.

lia ſymptomata fiunt, quia collecta materia cum antea quieſceret, crudaq; eſſet, incipit digeri & per corpus moueri, & conſequenter aliquas moleſtię notas illi inferre. Dum autem adeſt, & præſens eſt, propoſita omnia ſymptomata euidentiora grauioraq; euadunt, ut ſopor grauis & profundus fiat, mentis & ſenſuum omnium apprenſio cum uocis interceptione, & totius perfrigeratione os uteri clauſum & durum euadit, per quam duritiem à prægnante muliere diſtinguitur. Accedit, quòd in præfocatione matricis idem uterus unà cum ceruice ſæpe conuellitur, & ob uaſorum & uinculorum plenitudinem, ad ſuperiora & latera retrahitur. manus preterea affixas habent uentri & ſupra unbilicum. An uerò tale ſymptoma fiat ratione ſuppreſſi menſtrui uel potius ſeminis, diſtinguemus in primis ex adſtantium & patientis relatione, quia ſi menſtrua fluxerint, & præfocatio occurat, ſtatuendum erit, eam ex ſemine fieri, & præſertim ſi conſuetum coitum dimiſerit. Si contra menſtrua fuerint ſuppreſſa & conſueta uenus non fuerit dimiſſa, iudicandum potius erit, tale Symptoma fieri ratione menſtruorum quàm ſeminis. Si utraq; materia detenta fuerit, utriuſq; etiam ratione fieri poterit, quod dum contingit Symptomata erunt plura diuturniora et uehementiora. At ſi talem relationem habere non poterimus, ad alia ſigna recurrendum erit, & in primis genera ſymptomatum & uehementiam perpendere debemus. Vbi igitur à ſemine ſuppresſio facta erit, ſęuiora Symptomata conſpicientur, quoniam ſpiratio erit ablata, pulſus ullus apparebit, Syncopis etiam hanc mulierem appræhendet. Deniq; ſenſus motuſq; omnis abolitus erit, ut à mortua diſtingui non uideatur. Quæ autem retenta menſtrua ſequuntur, mitiora erunt, quia ſpiratio erit exigua & difficilis, pulſus ualdè imbecillis & rarus lypothimia potius quam ſyncopis, ſenſatio deniq; ac motio omnis maximè debilitata & de-

Signa preſēti ſuffoc. *Hyp. lib. de morb. mul. gal. 6. de loc. aff. 5. Aui. in ca. proprio.*

Signa ex ſemine.

Signa ex meſt.

Signa utriuſq; materia.

Ex ſem. ſup. uehem. ſymp. fiũt.

Ex meſt. ſup. debiliora ſymp. fiũt.

prauata erit,nondum tamen abolita: præterea si contingat retentum semen copiosum non esse,strangulatjo fiet citra uterj peruersionem: At si plurimum & crassum fue rjt æquè uasa replendo,ut menstruus sanguis,uterum etiã peruertet: præterea si ex titillatione affectarum partium semen eiiciatur, sanatioq; subsequatur euidentius indica bitur pręfocatio ex semine:distinguetur autem præfocatio ab Apoplexia,Epilepsia que fiunt uicio cerebri & Syncopi quæ fit leso corde,quoniam licet in sopore respiratione abolita, pulsu ablato, sensusq; & motus priuatione cum illis communionem habere uideatur,ab isdem tamen adhuc distinguetur,Et primo ab Apoplexia correbri uitio facta, per stertorem, qui in præfocatione matricis non sentitur. Ab Epilepsia uerò per spumam circa os,quæ fit ex angustia spirituum, & materię agitatione, ex oculorum etiam uersione,præterea in pręfocatis uultus tumet & rubet, uenæ temporum & oculorum sunt inflatę, in Apoplexia autem , Epilepsia& syncope pallent. præterea in Epilepsia quædam membra spasmantur & os contorquetur. Accedit , quod in præfocatis ab umbilico usq; ad muliebria dolor quidam sentitur , memoria etiam non amittitur, sed post paroxysmũ,narrare mulier potest quę cũq; eo tẽpore acta sũt,secus est deApoplexa& Epilepsia ex parte coerebri:A lethargo uerò distinguitur p febrem, cæterum quia sæpe contingit præfocatam mulierem,uitali omni functione ita frustari , ut à se ipsa mortua ullo modo distingui posse uideatur, præsertim cum ob refrigerationis intensionem,calor imbecillis adeo reddi soleat, ut pulsatio respiratio sensus ac motus omnis ablatus sæpe conspiciatur , magnoq; errore illam tamquàm mortuam presbiteris aliquando committimus ; ideo ut procul ab omni mendacio sententiam nostram proferre ualeamus , cum Gal. imprimis tenuem lanæ flocum , uel pluman natibus præfocate admouendam curabimus,quę si

Signa distinguẽtia præfocationẽ ab aliis affectibus

Ab appo.

Ab opi.

A sync.

A leth.

Signa disting. uiuuã à mortua.

6.de loc.aff. 5.

Experim. 1. *Experim. 2.* *Experim. 3.* si pulsum aliquem patietur, non leue uitæ argumentum nobis erit: Ad cuius similitudinem, uitrum quoq; aqua plenum super uentriculi regionem alij imponunt, diligentetq; intuentur, si aqua illa quouis modo moueatur, tunc enim uestigium aliquod uitæ in eadem superesse significabitur; & mihi semel in mea urbe occurrit nobilis matrona, quæ hoc symptomate correpta, astantium omniũ *4. & perin.* consensu mortua iudicabatur, cuius rei ut certior ego quoq; fierem, speculum perpolitum accepi, oriq; & naribus eius apposui, quod cum aliquo modo infectum & obscuratum obseruassem, spe aliqua de illius uita concepta astantibus omnibus statim significaui, in mortua muliere aliqua adhuc me experiri uelle: Cumq; multa & uaria fieri iusissem, tandem, summa omnium admiratione sensim reuiuiscere cœpit. ut ad consuetas functiones tandem reuersa etiam fuerit. Quod cum præter omnium opinionem euenisset, Mulierem à mortuis reuocatam fuisse magno gaudio & mei applausu clamabant omnes. Et detam insperato fœlici tamen euentu, mutuo amplectebantur, & toto corde mecum simul congratulabantur, Vbi autem perfrigeratio usq; adeo intensa facta fuerit; internusq; calor ita exiguus redditus, ut externa omnis respiratio sublata sit, iam proposita experimenta ad uerum iudicium deferendum nihil nobis amplius conferrent. Sed tenuem lanæ flocum plumam & uitrum aqua *Transp. & uita insepa rab. esse.* plenum immota manebunt, speculiq; nitor integer seruabitur, non propterea mulier ista necessario uita destituta erit, quia etiam si omnis pulmonum motio, qua respiratio fit aufferratur, adhuc tamen interna caloris transpiratio seruari potest, quæ non pectoris aut pulmonum motu editur sed cordis potius, internarumq; arteriarum latenti quadam motione efficitur, cuius solius gratia uita seruari & superesse potest, quemadmodum pleraq; animalia testari possunt, quæ tota hyeme frigida & immo

ta in cauernis permanent ut omnibus citra ullam contro uersiam mortua esse uideantur, quia tamen interna illa transpiratio cordis & arteriarum occultiori motu facta adhuc permanet, hinc fit ut æstate superueniente, internoq; calore ad exteriora denuo reuocato, ueluti à mortuis resurgant; Quod sanè illis euenire minime posset, si cum externa illa respiratione, interna quoq; caloris transpiratio sublata esset, cum à priuatione ad habitum regressum fieri posse, negent philosophi omnes; Tanta igitur est transpirationis caloris necessitas ad uitam, tantaq; horum duorum unio extat, ut quemadmodum uita sine transpiratione, ita nec transpiratio sine uita esse non potest. Cæterum quia interna hec caloris transpiratio ullo sensu ulloq; signo à nobis distingui potest, ac proinde si mul etiam ignorare oportet, an præfocata mulier, uitali omni calore destituta sit; Quid nobis agendum erit, ne in hoc symptomate mortis æmulo, errorem committamus in magnaq; nostra infamia tamquàm mortuam sœpelien dam admittamus? Consultius fore ego existimo, ut nobis deficientibus certis signis, uitam à morte distinguen tibus, familiaribus saltim mandemus imperemusq; , ne pro consuetudine huiuscemodi mulieres sepeliri permitant, sed propriè domi longiori tem pore illas detineant, per duos in-quam & tres dies, quo tem pore si ullum uitæ uesti gium apparuerit, sed fœtorem potius emmiserint, mortis certissimum argumentum omnibus esse poterit.

Transp. interna ullo signo cogno

De

De Curatione.

CAP. XXXXVI.

Indic. omnes locum habent.

CIrca partem practicam, quæ rationem & modum operandi respicit, in proposito Symptomate locum habebunt indicationes, curatoriæ, præseruatoriȩ est uitales, Curatoriæ capientur à materia plenitudinem faciente, quæ siue menstruum fuerit siue semen, cum & copia & qualitate agat, ideò ex parte copiȩ auxilium euacuans indicabit, ex parte uerò qualitatis manifestæ, auxilium alterans in contrarium, sicut ratione occultæ Alexiteriun aliquod expostulabit. Meritò uerò materiæ, quȩ plenitudinem facere potest, siue in toto siue in parte fuerit, auxilium indicabit præseruatorium quemadmodum ratione continentium auxilium roborans insinuabitur. Ex parte deinde Symptomatis actu affligentis, cum illius causa uirtus undiq; suppressa & oppressa sit, ut spiratio, pulsus & cæteræ facultatum functiones, indicabitur auxilium uitale. Quod symptoma generatim sumptum magnum ac uehemens est, cum illius causa omnes corporis actiones siue ad uitam siue ad sensum & motum attineant, debilitatæ, deprauatæ & sæpius etiam abolitæ esse posfint, deterius tamen illud est, quod à cohibito corruptoq; semine fit, ideò ex eo etiam sȩuiora & magis lethalia Symptomata nascuntur, quàm ex sanguine menstruo. Adhuc deterius erit si diuturnum & confirmatum fuerit. si prætereа instar comitialis per circuitus repetat. Si deniq; frequentiores & plurium generum accesſiones habuerit, quod sanè genus symptomatum facilè potest eadem die, & intra paucas horas mulierem interimere, quapropter illius curatio quamprimum aggrediendа est.

Indic. curat. *Indic. preser.* *Indic. uitalis.* *Prognosticum.*

De

De materiis Auxiliorum.
CAP. XXXXVII.

Præsidia esse duo. SVnt autem præsidiorum materię in duplici differentiæ, aliquæ respiciunt imminens symptoma, aliæ pręsens. Priores consultò prætermitam, quoniam illæ eãdẽ prorsus conuenire uidentur, quæ in tractatione de suppressis menstruis propositæ fuere. Illud tantum adiiciã, quod respicit præfocationem à semine factam, in qua illa adhibenda sunt quæcunq; seminis generationem prohibere, vel saltem minuere possunt, siue hoc congrua ratione uictus præstiterimus, siue medicamentis, in quo genere enumerantur semina agni casti, uiticis, cannabis, rutæ, radices nymphex folia lactucæ, castoreum, diambra, diamoschus, ex quibus parari poterunt decocta pulueres, electuaria & similia: quibus accedunt pessaria, clysteria, sessiones, inunctiones, in pectine inguine & lumbis administrandæ: præterea usus ueneris amplecti debet, præsertim si consueta fuerit, quod si id fieri uitæ conditioni ac generi non conueniat, cum iam dictis erit progrediendum. Si deinde nobis occurrat mulier, quæ actu hoc Symptomate detenta sit, studium nostrum erit, uirtutem à materiæ copia ubiq; occupatam & malignitatem oppressam, excitare & reuocare, quod non aliter fieri poterit, quàm per remotionem peccantis nocentisq; materiæ: quaptopter cum in tali Symptomate plenitudo adsit à semine menstruoq; sanguine cohibito, & sympt. uehemens sit quamprimum per sectam malleoli uenam, uel scarificatas cucurbitulas euacuandus erit, neq; existimandum, in tali casu hoc genus auxilii à uirium imbecillitate ac syncopi prohiberi, ut pleriq; putant. Et ratio est quia ex gal. vires iu tribus consistunt, in spiritibus carnoso ge-

Materiæ prohibentes generationẽ seminis.

Forma.

Cura prefoc. actu.

Missio sanguinis.

Improbatio aliorum.

xi. meth. 3.

12.meth.5. nere & ſolidis partibus , in prefoc. uires languent ratione ſpirituum tantum, aliorum autem ratione ſunt robuſte,& huiuſmodi uires non prohibent ſang. miſ.& ideo 4. de ratione uic. gal. ſeccabat uenam in hoc ſympt. in quo patiens ob muteſcebat pulſus erat ablatus conſequenter in ea prefoc. in qua actu ſynco. aderat quia hec virium imbecil. non cauſatur ex caloris reſolutione & ſpirituum inanitione, ſed potius ex ſuffocatione,à plenitudine prodeunte, cuius certè præſentia ut hoc Symptoma oritur, ita eiuſdem abſentia remouebitur, non ſecus ac ignis , dum ex nimia lignorum copia extinctioni eſt proximus, per ſolam lignorum ſubtractionem, facilè reuiuiſcit: ſic corpus plethoricum & athleticum ex hypoc. à nimia ſanguinis copia ſuffocatum ex copioſa ſanguinis euacuatione reſtituitur: ita profectò dum mulier ob dictam plenitudinem ſtrangulationem patitur , præſentaneum remedium ei erit per uenę ſectionem ſanguinem copiosè detrahere: ita enim nimia illius corporis plenitudo inanitur,ex qua euacuatione tantum abeſt ut uires quippiam mali patiantur, ut potius illas oppreſſas & ſolita ventilatione carentes, denuo uiuificemus, & conſuetam caloris tranſpirationem illi tribuimus : quapropter in tali caſu non ſolum ſanguis audacter mittendus erit , ſed quamprimnm id faciendum erit, quia ita indicat ſanguinis præſentia actu vires ualide opprimentis . Quod etiã Hipp: in Aphor:tacitè monuiſſe uiſus eſt, qui de habitu athletico loquens, conſequenter de eo corpore in quo inſignis eſt plenitudo , ratione cuius periculum imminet de uaſorum diſruptione, uel virtutis ſuffocatione, iubebat ut ſtatim uena aperta,ſanguis copioſe minueretur . Quod ſi faciendum eſt tempore quo copioſus ſanguis nihil mali agit, ſed pręſeruationis tantum , gratia , quantò magis idipſum quam citisſimè præſtandum erit, tempore quo uirtus ab illius copia ſuppreſſa ſuffoca

Ratio prima
Gal.2.de dif fe. feb.
Prima aph.
Tempus.
Prima. aph. 3.
Ratio. 2.
Ratio. 3.

taq;

taq; fuerit, quemadmodum in ſtrangulata muliere contingit; & Galenus pariter habet quod in magnis inflammationibus, uehementisſimis febribus & maximis doloribus, nullum inuenit magis præſentaneum remedium, quàm ſanguinem mittere uſq; ad animi deliquium, ſanguinem quidem mittit, quia ſanguis ſua copia plenitudinem facit, mittit in magna quantitate quia copiosè peccans, magnam efficit plenitudinem, ratione cuius morbi magni uehementia Symptomata fiunt: quare ſi ubi hæc imminent ob copiam ſanguinis, negare nemo audet, quo minus pro præſeruatione & curatione copioſa ſanguinis misſio non fiat, cur nos hæſitare debemus de eiuſdem ſanguinis misſione facienda, in muliere præfocata dum illius cauſa & præſentia actu adſunt tàm uehementia Symptomata: qualia etiam ſunt in illis qui à nimia plenitudine actu uehementioribus ſymp. moleſtatur ut ſunt febris ardētisſime inflamationes & inſignes dolores. Dico autem illius cauſa, quia ſi hæc non fierent à ſanguine plenitudinem faciente, ſed ab alio humore longè diſtante à natura ſanguinis, nequaquam mittendus eſſet, ſed purgante medicamento potius educendus. Ad quod Gal. & Auic: etiam reſpiciens, docuit quod in morbis, in quibus conuenit ſanguinis misſio, ſi aliquid prohiberet, à tali ſanguinis euacuatione deſiſtendum eſſe, ut in dolore uentriculi aliundè quàm à ſanguine producto, non conueniat ſanguinem mittere, etiamſi ratione alterius mittendi ſanguinis ratio haberetur, ſed dolor prius ſedandus eſt deinde ſanguis mittendus. At in præfocata muliere omnia ſimul conſpirare uidentur ad ſanguinem euacuandum. Primò illius copia, ratione cuius oritur plenitudo, à plenitudine deinde ſuffocatio, ſecundò uires non prohibent, quia in hoc Symptomate non ſunt reſolutæ, ſed à copia potius oppreſſæ: ætas quin etiam, quia tempore fluxionis menſtruorum ætas eſt florens, quare cum o-

1. Aph. 27.

Prohibētia.

Gal. primo ad glauc, 14.

mnia indicent ſanguinis misſionem , & nihil prohibeat , ideò non ſolum ſanguis mittendus erit,ſed etiam tempore quo ſuffocatio eſt preſens, & quamprimum hoc agendum, priuſquam virtus ſuffocetut . Circa locum autem , quantitatem & modum idem obſeruandum quod in ſuppre. meſt. dictum fuit. Eadem pariter ratio habenda erit de cucurbi. ſcarific.quibus uti conſueuimus tamquàm vichariis ſectionis uenæ,in quarum adminiſtratione ille diſtinctiones adhibende erunt,quæ in ſuppreſis meſtruis dicte fuerunt. Poſt ſanguinis misſionem ad frictiones deueniendum erit, quæ pariter in extremis partibus tibiis inquam & ſoleis faciendæ erunt , & ualidæ conueniunt , quales ſunt quæ aſperioribus linteolis fieri ſolent, imò etiam cum nitro ſale Synapi & aceto permixtis, ut partibus calefactis & ita ualenter perfricatis grauata ſopitaq; uirtus excitetur,& à centro ad circumferentiam euocetur. In eundem uſum uti etiam poterimus ualidis ligaturis & cucurbitulis cum magna flamma eiſdem partibus appoſitis . Omitto magnas uociferationes & alia quæ poſſunt uirtutem oppreſſam ex alto reuocare .

Quantitas locus . Modus mittendi ſang. Frictiones locus. Modus : Ligature . Vocifera

De Pharmacia . CAP. XLVIII.

IN quacunq; præfocatione matricis, ſiue à ſemine ſiue à menſtruis fiat, illis perpetuò utendum,quæ vtero admota non ſolum odorata ſint, ſed uim etiam, habeant extenuandi craſſos humores , denſitatemq; & duritiem dictarum partium laxandi, & preſertim actu Syncope moleſtante; quo tempore ſuffitus vtero fieri poterunt,ex odoratis, calefacientibuſq; moderate,ut ſi ex Styrace,ligno Aloe, cinamomo, muſcho,& ſimilibus parentur, ut ſi acceperimus

1.ad Glauc. Preſidia. Suffitus. 5. Aphor. 28.

ceperimus gal. moſch. ℥ I: muſci ſcrup. 5. ol. de ſpic. unguent drag. ii. m. Illinationes etiam pubi ac inunctiones lumbis edhiberi poterunt cum calefacientibus, flatus diſcutientibus, & laxantibus, cum oleo liliorum alb: cum aromatibus, oleo rutaceo, nardino, irino, de ſpica & ſimilibus; obſtetrix etiam inunctos digitos intromittat uſq; ad os vteri, imò leniter ac diu eas partes pertractare poterit, uirtutem prouocando, & titillationem faciendo, ut ſemen excernatur, præſertim ſi ſuffocatio à ſuppreſſo ſemine orta fuerit, peſſaria etiam ex eiſdem parentur materiis, de quibus in ſermone de ſuppresſis menſtruis mentio eſt habita, hoc eodem tempore naribus illa adhibeantur quæ tetrum habent odorem, à tali enim vapore vterus quaſi perterritus deorſum facilius fertur & ad odorata illi ſuppoſita reuertitur, neq; obſtat Syncopis, quę hoc tempore urget, quoniam non eſt ex eo genere, ut odorata expoſtulet, Hec enim ſpiritum animalem primo commouent & quodammodo impellunt, qui tali ac tanto fœtore quaſi proteritus facultatem motiuam cœrebri ſimul etiam pulſat, quæ pariter eiuſdem tetri odoris prauitate irritata, propriam arcem deſerit, & cum ſpiritu animali in cor tamquàm corporis vniuerſi centrum ſe recipit, ubi uitalem ſpiritum compreſſum & ueluti ſuffocatum excitat, & auget, qua ratione expultrix fac. roborata, matricis aſſenſum omni conatu deorſum deponit, & expulſis ac ſuperatis corruptis uaporibus quibus vterus obſidetur, organa uitalium ſpirituum depurando, patentiora reddit, priſtinumq; & conſuetum motum, citra impedimentum eiiſdem denuo tribuit, & à præfocatione mulierem liberat: cuiuſmodi ea eſt, quæ à ſpirituum reſolutione & à corde primo affecto dependet, quorum reſtauratio bonis odoribus & alimentalibus fit, à malis autem magis cor rumpuntur, quia hęc Syncopis, quæ præfocationem ſequitur, à ſpirituum potius ſuffocatione dependet utero primo

Titilatio.

Peſſaria.

Suffumigia.

Obiectio.

Solutio.

primo leſo proinde rationibus omnibus excitandi erunt ſpiritus à centroq; ad circumferentiam euocandi, quod fit naribus admouendo odores tetros, ſubiectis uerò partibus bonos & fragrantes, quapropter hoc tempore ſuffumigium parari poterit ex elichnio ſulphureo accenſo, ex caſtoreo aſſa fœtida galbano, ſagapeno & ſimilibus, naribus appoſitis: ex eiſdem in acerrimo aceto prius tritis nares illiniri poterunt. Idem præſtent pix liquida, bitumen, ruta, allium, cæpæ ſi ex his odoramenta fiant, hec enim ſpiritum animalem comouent & impellunt, qui tanto fœttore excitatus & impulſus per neruos ad cœrebrum primo aſcendit & fac. motiuam pulſat, quæ tali fœtore irritata ad cor cum ſpiritu animali recipitur, ubi uirtus omnis unita magno conatu in coruptos uapores agit. Inter cętera autem quod omnium maximè ſolet mulieres præfocatas quaſi momento reuocare, eſt euaporatio facta ad nares ex puluere uerrucarum quæ tibiis equorum adnaſcuntur, quæ ſi in calente furno exiccentur, & in puluerem redigantur & naribus ſuffumigium fiat, tanquam pręſentaneo remedio & magna aſtantium admiratione ſolent mulieres quaſi à mortuis reuocari. Sternutationes etiam hoc ipſo tempore faciendæ erunt, inſufflando intra nares puluerem piperis, ſinapis & ſimilium. Hoc eodem tempore prætermittenda non erunt ſuppoſitoria & illa acriora, præſertim ſi aluus etiam ſuppreſſa fuerit, quæ parari poterunt ex hiera, ſale gemma cumino, ruta & ſimilibus melle permixtis. Vt ſi accepe rimus Hierę etiam compoſitæ ex coloquinthide ſcrup. ij. ciminj ſcrup.i. ſalis gemmæ drag. s. Mellis q. ſ. miſce & fiat ſuppoſitorium, & in aliquo ex ſupra dictis oleis prius perunicto & filo appenſo imponatur, Reuocata muliere, ad illas auxiliorum materias deueniendum erit, quæ futuram præfocationem reſpiciunt, de quibus in præſentia nihil dicendum occurrit, cum ea omninò conueniant, quæ

Suffumig. pronaribus illinitio. 9. de compoſ. med.

Singulare remedium.

Sternutamenta.

Suppoſit.

Forma.

propo-

proposita fuere in curatione suppressionis menstruotum. Illud tantum adiiciam, quòd assiduus usus castorei ad pondus Drach: unius singulo die exhibiti cum decocto Arthemisiæ matricariæ mulsæ aut etiam uino plurimum conducit, ut longo illius usu non paucæ mulieres à tanto Symptomate inposterum præseruatæ fuerint.

Preseruātia.

De Profluuio Mensium. CAP. XLVIIII.

QVia cōtraria iuxta se posita magis ellucescunt, ideò post tractationem suppressorum menstruorum, doctrinæ ordo requirere uidetur, ut de eorundem profluuio agamus. Intelligo autem per profluuium non cuiuscunq; materiæ, sed sanguineæ & menstrualis, intempestiuè factę & cum mulieris incommodo: hac enim ratione profluuium, de quo hic sermo habetur, suppressioni erit oppositum, ut hinc excludendum sit aliud quodq; genus immodicæ fluxionis, siue seminis fuerit, ut in gonorrhoea contingit, siue alterius humoris à sanguine distincti, de quibus fluxionum generibus suo loco tractabimus. Interimq; ad essentiam huius Symptomatis explicandam accedo, cuius forma eiusdem est generis cum priori Symptomate: quoniam Symptoma est in exeunte mutato, ab illo tamen distinguitur, quia in hoc exit quod retineri deberet, in illo autem retinetur quod exire deberet: quod enim exit sanguis est, qui in maiori copia effluit quàm pro naturæ modo conueniat, & longiori etiam tempore fluxio illa perdurat, & proinde est illud Symptoma quod fit cum læsione facultatis, ad differentiā fluxus naturalis, qui nec copiam nec temporis debitam mensuram excedit, sed excrementis certo tempore coaceruatis

Nomen.

Essentia.

3. de sympt. caus. cap. 4. lib. De sympt. diff. ult.

uatis undiq; respondet, & statutis temporibus cum iuua mento effluit. Ex parte exeuntis materiæ quæ sanguis est, seiungitur etiam à quocunq; alio fluxu in quo exit alia materia à sanguine distincta, qualis esse potest pituita uel altera bilis, à quibus materiebus alterum genus fluxus oritur, quod muliebre profluuium est, dependens à materia, à sanguine contradistincta, cuiusmodi est materia seminalis, à qua nascitur gonorrhoea & pituita uel bilis à quibus prodit profluuium muliebre & uteri. Quapropter profluuium mensium est exiens mutatum non solum immoderatum, sed etiam sanguinolentum, ad differentiam aliarum materierum, non tamen toto genere est præter naturam, sed multitudine potius & quantitate, ad differentiam aliarum fluxionum sanguinearum, quæ in mulieribus fieri possunt, & toto genere præter naturam sunt, quia modum non seruant nec in copia, qualitate, loco aut tempore, sed omnibus rationibus præter naturam sunt: cæterum talis sanguis exiens esse potest imper mixtus & simplex, & alteri materiæ coniunctus. Si simplex fuerit, ut solus menstruus sanguis seorsum ab alterius humoris permixtione effluat, orietur profluuium mẽsium exquisitum. Si autem alteri materiæ permisceatur, uel sanguis menstruus humorem sibi permixtum supera bit, uel ab illo superabitur. Si primum oritur profluuium mensium nothum, & uocari solet menses decolores, quia non seruant unicum & consuetum colorem, sicut in exquisito fit, sed uarium pro materiæ permixtæ uarietate. Si secundum fuerit, oritur aliud genus, quod uocatur pro fluuium muliebre vteri nothum, denominationem accipiens à prædominante humore permixto. Quodcunq; autem fuerit hoc profluuium siue exquisitum siue nothũ, cum Symptoma sit, necessarium est, ut alicuius subiecti Symptoma dicatur, quod esse potest totum corpus uel pars eius determinata: quamuis autem huius ratione & totum

Materia exiens.

3. de causis symp. c. 26.

Profluuium mest. 2.

5. Aph. 36. 6. de loc. aff. 5.

Locus affectus.

totum & pars lædatur, quia tamen hic ſermo habetur de profluuio menſium, quod fit per partem corporis deter minatam, nempe per vterum, ad differentiam fluxionis factæ per alius partes, ideò ſtatuendum eſt, affectum locum eſſe ipſum vterum,non ſecus ac immoderatus fluxus ſanguinis per hæmorrhoides habet pro ſede affecta uenas hæmorrhoidales, & fluxus ſanguinis narium, uenas eiuſdem partis determinatæ, per quas ſanguis iſte effluit, quamuis totum corpus ſimul etiam afficiatur, ſi contingat copioſius euacuari. Dum autem vterus in hoc pro fluuio afficitur,primariò & ſecundario affici poteſt. Primò lęditur ſi hæc fluxio aliunde non dependeat, quàm ab ipſo vtero læſo, ſicut contingere ſolet ex difficili partu, uel etiam coitu uiolenter indecenterq; facto. Secun dariò autem afficitur, quando alterius cauſa talem fluxio nem patitur, quod dum fit, dupliciter contingere poteſt, ratione totius uel partis determinatæ: totius quidem ra tione,ut in febre contingit, partis verò, ut ſi conſueta ali qua euacuatio cohibita fuerit, ſiue ſanguinis fuerit ſiue alterius humoris.

Vterus ledi poteſt. 2.

De cauſis efficientibus. CAP. XXXXX.

SAnguis per uterum immoderatè fluens, ratione qua Symptoma eſt, debet in ſuas cauſas & morbum referri, ſine quorum cognitione eſſentia ipſius ignoratur, & ſimul etiam recta curandi ratio neſcitur. Itaq; tùm cognitionis tùm curationis gratia,de cauſis dictę fluxionis agendum erit, de producentibus inquam & fouentibus, internis & externis, proximis & remotis,& de illis potiſſimum, quæ ſunt ex uſu artis, quæ iuuantia auxilia indi-

Quæ cauſe inueniende ſint.

Causæ internæ.

cant. Ab internis itaq; & proximioribus incipiam, quæ non aliunde erunt sumendæ, quàm ab affectis uenis & vasis, in quibus effluens materia contineri deberet, & à quibus, & per quas præter naturam mota profluit. Exit igitur sanguis ex uenis triplici potissimum de causa. Primò quia dictorum uasorum orificia aperiuntur, cum clausa esse deberent, & præsertim maiora, & tunc per Anastomosin affici dicuntur, ob quam causam sanguis & copiosè & confertim fluit, vel quia eorundem vasorum tunicæ & oscula nimis rarescant, ut tenuior pars sanguinis sensibiliter exeant, sensimq; resudet, tuncq; vasa affici dicuntur per Diapentesin. Tertio, quia eadem uasa solutam unitatem patiuntur, ut cum à difficili partu disrumpuntur, ab acriori materia corroduntur vel aliis externis causis scinduntur & punguntur. Quocunq; autem modo sanguis exierit, dicta uasa per diœresin affecta esse dicentur, nec ob alias causas, præter enumeratas fluxio ista venis affectis fieri potest. Cæterum quia nulla ex propositis causis immediatis ex usu artis est, cum ab illis iuuans auxilium non indicetur, ideò in illis non quiescendum, sed illæ causæ adhuc inquirende erunt, per quarum ablationem hic fluxus sanetur. Sunt autem istæ quęcunq; dicta uasa afficiunt secundum triplicem enumeratum modum, aperiendo scilicet, rarefaciendo & unitatem soluendo Venarum igitur orificia aperiri possunt à causis tùm internis tùm externis. Si internæ fuerint, esse possunt immediatæ & mediatę. Interna causa & immediata apertionis, esse potest humidior intemperies uasorum, à qua eorum ora laxari apeririq; solent, uel est sanguis copia redundans, qui si ad uteri uenas cum impetu moueatur, facilè potest earum orificia aperire ac proinde fluere. Cui si accedat eiusdem caliditas & mordacitas, citius adhuc expultricem stimulando fluere poterit. Causæ verò mediatæ erunt quæcunq; concurrunt ad generationem

5. Aph. 57. 3. de sympt. causis 4. lib. de diff. sympt. ultimo.

De causis apertionis.

Internæ causæ apertionis.

Gal. 5. aph.

Causæ mediatæ.

sanguinis

ſanguinis copioſi, quales ſunt totius temperatura calida & humida, corporis habitus ſanguineus, ætas iuuenilis, & huiuſmodi. Si autem apertionis cauſę externæ fuerint, eſſe pariter poterunt immediatæ & mediatæ. Cauſa immediata cum Auic: erit uſus balnei calefacientis & aperientis uel fomenta, uel alterius medicamenti aperientis adminiſtratio; quemadmodum eſt hiera, quæ maximè ſolet uenas aperire, uel alia medicamenta quæ eaſdem laxare poſſunt. Si autem cauſæ externæ mediatæq; fuerint, eſſe poſſunt neceſſariò & non neceſſariò occurrentes. Quæ neceſſariò occurrunt, capientur ab uniuerſa uictus ratione aperiente, & copioſum ſanguinem generante. Ita concurret aer calidior, uictus copioſior & boni ſucci & cætera huiuſmodi. Si autem externæ cauſæ neceſſariò non occurrant, capiendę erunt à medicamentis calidis & aperientibus, ſiue intus ſiue extra fuerint adminiſtrata, & ſi intus ſiue ſoluentia fuerint ſiue alterantia ſiue aperientia. Et ſi extra ſiue balnea extiterint, frictiones, lotiones & huiuſmodi. Si deinde profluuium ut Symptoma in raritatem potius tunicarum referatur, tanquam in cauſam immediatam, raritas iſta produci pariter poteſt à cauſis internis & externis, & vtriſq; mediatis & immediatis. Cauſę internæ & mediatæ raritatis erunt, ſanguis ipſe, qualitate peccans, hoc eſt, in caliditate & tenuitate, cuiuſmodi eſt ſanguis bilioſus, aquoſus & ſeroſus: his enim ob propriæ ſubſtantiæ tenuitatem per uenarum tunicas & orificia facilè permeare & reſudare poteſt, præſertim ſi hæc ſanguinis tenuitas fuerit cum caliditate coniuncta, ratione cuius dictæ tunicæ rareſcunt, conſequenter para tiores fiunt, ut tenuior ſanguis per illas penetret atq; reſudet. Cauſæ uerò internæ ſed mediatæ ſunt, quæcunq; hanc ſanguinis tenuitatem adiuuare poſſunt, quemadmodum eſt totius ac partium temperatura calidior, ætas Iuuenilis, corporis habitus gracilior & huiuſmodi. Si uerò

Cauſæ externæ.

Cauſæ immediatæ.

Cauſæ mediatæ.

De cauſis raritatis.

Cauſæ internæ immediatæ.

Cauſæ mediatæ.

Cauſæ externæ.

causæ istæ externæ mediatæ fuerint & necessariò occurrant, & desumentur à sex rebus non naturalibus calefacientibus & attenuantibus sanguinem. Si necessariò non occurrent capientur à medicamentis, in quibus sit uis aperiendi laxandi, humoresq; fundendi. Si tandem immoderatum hoc profluuium per diæresin potius & solutam unitatem fiat, solui unitas poterit à causis pariter internis & externis incidentibus, pungentibus, frangentibus, ulcerantibus, exedentibus & huiusmodi, ea tamen ratione, ut si locum habeant causę incidentes & pungentes, semper externæ sint. Si causæ frangentes internæ & externæ esse possunt, ut meritò internarum, sanguis copiosior concurrat, & præsertim si cum multis flatibus fuerit coniunctus, hi enim ui sua distendendo continentia disrumpere possunt, non secus ac in musto recenter facto contingere experimur, à cuius copiosis flatibus & spiritibus liberiorem exitum non habentibus, uas disrumpi solet. A pari uteri uasa nimio sanguine repleta, & spirituum copia referta, tantam distensionem pati possunt, ut de facili etiam disrumpantur. Præterea eadem uasa à fœtu etiam ipso disrumpi solent, prępsertim ubi contigerit, uiolentis inordinatisq; motionibus agitari. Quod etiam in difficili partu fieri consueuit. Si autem ab externis potius causis eadem uasa frangantur, locum habebunt casus ab alto, magni ponderis gestatio, uehemens clamor & huiusmodi. Si autem immoderatus hic fluxus fiat propter causas erodentes, talis erosio & ipsa fieri poterit ab internis externisq; causis, mediatis & immediatis. Internæ causæ erunt humor qualitate peccans, qualis est acris, salsus & mordax, siue talis humor à calidiori totius temperatura aut partis, genitus fuerit, siue etiam ex superuenienti putredine humores acriores euadant, atq; tunc præter erosionem febres etiam accedunt, ut pluribus causis ad erosionem concurrentibus, non solum in

Causæ dieresis.

Causæ internæ.

Causæ externæ.

Causæ errosionis.

Causæ internæ.

utero

utero ulcera fiant, ſed in cancros etiam ſępè degenerant cuius eroſionis cauſæ mediatę erunt quæcunq; concurrunt ad ſanguinem acriorem reddendum, cuiuſmodi ſunt totius ac partium calidior intemperies, ętas iuuenilis, & ſimilia. Si ab externis potius cauſis eroſio fiat, poſſunt necesſario & neceſſariò non occurrere. Quæ neceſſariò occurrunt, ſunt aer calidior, cibus & potus & uitæ induſtria ei proportione correſpondentia. Si neceſſario non occurrant, erunt medicamenta calefacientia ſiue hæc pet os accipiantur, ut Aromata, ſiue extra utero admoueantur, ut acriora peſſaria. Atq; hæc de cauſa formali, materiali & efficiente immoderati fluxus menſtruorum dicta ſufficiant: quæ omnia longiori oratione hactenus explicata breui hac definitione contineri poterunt, dicendo: Quod profluuim menſtruorum immoderatum eſt fluxus ſanguinis vteri præter naturam prodiens à uaſis affectis, per anaſtomoſin, diapenteſin & diereſin.

Cauſæ mediatæ.

Cauſæ externæ.

Definitio.

De differentiis. CAP. XXXXXI.

EX cuius definitionis particulis eſſentiam propoſiti affectus conſtituentibus, facilè colligi poſſunt illius differentiæ, quarum aliquæ à forma, quædam à materia, plures à cauſis efficientibus capientur. Meritò formæ non oriuntur ueræ & legitimæ ſpecies, ſed illæ ſolum, quę ſecundum magis & minus diſtinguuntur, pro ut dicere poſſumus immoderatum hoc profluuium, aliud eſſe copioſum, aliud minus copioſum, & utrumq; rurſus continuum eſſe uel intermittens. Meritò autem materiæ ſeu loci affecti cum is uterus ſit, dicere poſſumus, tale profluuium duplex adhuc eſſe, prout in illo uterus afficitur uel pri-

Differentiæ.

Differentiæ formales.

Materiales.

Gal. 5. aph. 57.

uel primariò uel secundariò : & si secundariò uel totius ratione, uel partis determinate, si totum concurat ob malum corporis habitum fiet, cuius corpus totum aggrauatur sanguine, ipsum ad uenas uteri expellendo siue hęc expulsio à copia grauante fiat ut in muliere contingit cui mestrua aña retenta fuerint, siue etiam id ipsum contingat ex totius trāsmittentis robore & suscipientis uteri inbecillitate, ut in ceteris aliis fluxionibus euenire consueuit: Si autem partis causa fluxio fiat, pro partium diuersitate, totidem adhuc differentię nascentur. Tandem si consideremus causas effectrices, totidem nascentur differentiæ, quod fuere causę enumeratæ, siue istæ internę fuerint siue externę, mediatæ & immediatę, ex artis usu uel ratione contemplabiles, ut uerbi gratia, si dixerimus, tale profluuium triplex inprimis esse, pro triplici causa immediatè ipsum producente, ut aliud sit ob apertionem orificiorum uenarum, aliud ob raritatem tunicarũ, aliud ob solutam unitatem. Quot deinde fuere propositæ causæ dictarum differentiarum, totidem etiam species illis correspondebunt.

Hyp. 2. de morb. mulieb.

A causa effec.

De Signis.
CAP. XXXXXII.

QVia cognitio essentię propositi Symptomatis ad curationem ordinantur, ea autem unica non sit, sed pro causarum ac specierum diuersitate multiplex habeatur, ideò ut procul ab omni errore & citra omnem confusionem singulis speciebus sua peculiaris curatio adhiberi possit, necessarium est singularum specierum non à priori tantum notitiam habuisse uerum etiam à posteriori. Quapropter de signis agendum erit. Hæc

autem

autem in duiplici ſunt differentia, alia reſpiciunt profluuium hoc in genere, quedam ad enumeratas ſpecies diriguntur, generatim hoc profluuium cognoſcimus, nō ſolum ex relatione patientis, uerum etiam ex nobiſmet ipſis, qui colorem quendam fœdum in toto corpore obſeruabimus, pedes intumeſcere incipiunt, uentriculus conſueta appetentia & coctione lædetur, unde & robur totius corporis debilitabitur. Diſtinguemus autem tale profluuium immoderatum à profluuio muliebri, ſigno in primis accepto ab exeunte materia, quæ in menſium profluuio ſanguinolenta & copioſa erit: in aliis uerò profluuiis nec ſanguinea nec copioſa effluet: præterea materia iſta, ratione qua ſanguinea, ſolet etiam extra uenas grumeſcere: at in profluuio vteri uel muliebri exiens materia cum à ſanguine diuerſa ſit, non grumeſcet, Dum autem ſanguis fluit, cum fluere poſſit in debita quantitate, & conſueto tempore, ut in fluxu menſtruorum ſecundum naturam facto contingit, & immoderatè ac quocūq; tempore, ut in fluxu Symptomatico, de quo hic ſermo habetur, ideò ut ſciamus, cui fluxui occurrendum ſit, utrumq; diſtinguere oportebit. Diſtinguemus autem, accepto ſigno à iuuamento & nocumento ipſorum: nam ex fluxn omninò & ſecundum naturam facto, corpus totum ab omni ſorde emundatur, & iuuamentum percipit: ex immoderato uerò & præter naturam detrimentum accipiet, quoniam debilitabitur, & emaciabitur: præterea fluxus ſecundum naturam ſtatutis temporibus fit, & determinato tempore durat: qui autem eſt præter naturam, nec conſtitutum habet ſuæ fluxionis tempus, uel ſi conſueto tempore inceperit, non tamen pro more terminabitur ſed in longius protrahetur: quod ſignum non eſt perpetuæ ueritatis, fieri enim poteſt, hoc profluuium diu perdurare, quàm pro naturæ modo conſueuerat, naturale tamen & laudabile eſſe, ad ſanitatemq; tendere:

diſtin-

Signa ſunt, in dup. differ.

Signa diſting. à pro flu. muli.

6. de loc. aff. 4.

2. de morbis mul.

Signa diſt. profluuiū præter naturam à naturali.

Primum ſignum.

Secundum ſignum.

Signa distinguendi profluuium criticum à symp. distinguemus autem profluuium diuturnum criticum à Symptomatico, si ad duo respexerimus. Primò ad noxam & iuuamentum, quod ex tali fluxu oritur. Secundò mulierem interrogare oportebit, an consuetam purgationem habuerit uel non: quare si profluuium diuturnum fuerit, & ex eo mulier peius habeat, fueritq; antea assueta debitas purgationes habere, statuendum erit, esse Symptomaticum. At si iuuamentum perceperit, si etiam per duos uel tres menses consueta purgatio suppressa extiterit, iudicandum erit hoc profluuium criticum & bonum esse: nam in tam longa mensium cohibitione copiosior materia aggregata longiori tempore eget, ut tota expurgetur, præsertim si in otio illa uixerit, & liberaliori uictu usa fuerit. A pari illud profluuium, quod à partu efficitur, copiosior materia effluit, & pluribus diebus perdurare solet, erit tamen profluuium laudabile: quare in huiusce-modi naturalibus euacuationibus non quantitas aut qualitas & genus substantię æstimanda erunt, Sed potius si tempestiuè uel intempestiuè cum iuuamento aut nocumento fiant. Præterea cognoscemus diuturnum profluuium esse Symptomaticum ex corporis habitu, quod ex tali fluxu in malum habitum degenerat, ut cum carnosa esset mulier, macilenta & gracilior euadat, cum floridi esset coloris, pallida redditur, totusq; habitus corporis cacetichus fit, pedes intumescunt, totum corpus perfrigeratur, & diu perseuerante, hydrops etiam succedit. His ergò & similibus signis cognoscemus profluuium mensium non solum in genere, uerùm etiam prout distinguitur à profluuio uteri & muliebri, & præterea etiam, prout in proprio genere diuturnum profluuium Criticum seiungitur à Symptomatico, cuius deinde differentias, formales inquam, materiales & efficientes ita distinguemus. Inprimis quo ad formales cum hoc profluuium modo copiosius fit, modò minus, modò continuum, modò intermit-

Primũ sig. *Secundũ sig.* *3. sig.* *Epilogus.* *Signa differ.* *Signa formalium differ.*

termit-

termittens, ex ſola relatione mulieris patientis cogno-ſcemus. Ex parte materiæ dicimus vterum in quocunq; profluuio modò primario modò ſecundariò affici, diſtinguemus quia ſi uterus primò afficitur, tunc reliquum totum corpus benè habebit: præterea præceſſit partus difficilior uel uiolentus, & indecens coitus: At ſi hæc non fuerint, ſtatuendum erit, uterum ſecundariò affici, atq; tunc uel totius cauſa uel partis determinatæ, diſtinguemus recurrentes ad ſigna totius ac partis læſionem indicantia. Deniq; ea ſigna accedunt quæ efficientes cauſas reſpiciunt, quæ cum internæ & externæ eſſe poſſint, cognoſcemus externas cauſas locum habere, ſi errores commiſſi fuerint in uictus ratione uel in aliis, quæ extra nobis neceſſariò non occurrunt. Si præterea ante commiſſos errores, mulier naturalem ſtatum ſeruabat, mox uerò in profluuium lapſa fuerit. At his non præcedentibus, Symptoma hoc in internas potius cauſas referendum erit, quæ cum eſſe poſſint apertio orificiorum uenarum, eorundem rarefactio & ſoluta unitas, cognoſcemus inprimis fieri ex apertione orificiorum, ex plenitudine ſanguinis, ex ipſius copia exeunte, & ex modo exeundi: quoniam exibit cum impetu & confertim, qui ſanguis erit laudabilis, quoniam copia potisſimum peccat, & ideò etiam ſine dolore exibit. Quibus accedunt temperatura calida & humida, corporis habitus plethoricus, ætas iuuenilis, & prægreſſa uictus ratio. Si autem hoc profluuium fiat per diapenteſin & raritatem tunicarum, conſpicuum erit ex ſubſtantia ſanguinis exeuntis tenuioris & aquoſioris, ratione cuius nec facilè grumeſcet: præterea non exibit in tam magna copia, ſicut fiebat ex apertione uenarum, à plenitudine prodeunte: quia in hoc profluuio ſanguis qualitate potius quàm copia peccat. Modus etiam exeundi ſpectandus erit, quia confertim & cum impetu non exibit, ſed lenſim, diutius tamen perdurabit, quibus ad-

Signa materialium.

Signa cauſarum effic.

Signa apertionis.

Signa diapend.

de temperaturam, ætatem & prægressam uictus rationem, quorum causa tenuior sanguis generari potuerit. Si verò fluxus per diæresin flat, cum fieri pariter possit à causis internis & externis, distinguemus, quia si ab externis causis prodierit, præcessere causæ incidentes, pungentes, contundentes, disrumpentes, & huiusmodi alia, quæ continuum soluere possunt. At his non præcedentibus, indicium erit, causam esse internam, quæ si fuerit copiosus sanguis, aderunt indicia plenitudinis, uenæ erunt turgentes, corporis habitus plethoricus, color rubicundus, & reliqua id generis. Sanguis præterea in magna copia exibit, cum impetu & confertim, quæ tamen fluxio dolorosa erit: quia ubi est solutio unitatis, ibi etiam est dolor ad illius fluxionis differentiam, quę fit ex uasorum apertione. Si deinde solutio unitatis fiat à causa erodente, cum interna & externa esse possit, distinguemus, quia si pręcessere pessaria acriora, balnea & cætera medicamenta eius generis, cogitandum erit, externas causas locum habuisse, quibus non præcedentibus, statuendum erit, ab internis potius causis prodire. Hæc autem cum non alia sit, quàm sanguis acrior & mordacior, cognoscemus ex indiciis, talem sanguinem indicantibus, nempe ex temperatura biliosa, calidiori & ficciori, corporis habitu graciliori, ætate iuuenili, uitæ industria & reliqua prægressa uictus ratione consimili. Modus etiam exeundi spectandus erit, quia hæc fluxio non confertim, sed paulatim, non in magna sed parua copia sit: & præterea cum calore, morsu & dolore illarum partium, quæ ad uterum pertinent: Accedit, quod in parte hac dolente obseruabitur aliqua materia saniosa & alieni odoris. Cæterum talis erosio cum fieri possit à salsa pituita, uel utraq; bile, distinguemus, recurrentes ad propria eorum humorum indicia, quę tum ex colore fluentis sanguinis, tùm ex aliis indiciis ab Hipp: propositis, desumi poterunt.

Signa per dier.

Signa exter. causarum.

Signa causarum itor.

Signa causarum erro- delium.

Signa causarum ext.

Signa causarum inte.

Signa disting. mās errod.

Lib. de morbis uulgaribus.

DE

De Indicationibus.
CAP. LIII.

HAbita cognitione propositi symptomatis à priori per suas causas,& à posteriori per signa, ad auxilia nunc accedendum, quæ si dogmaticè proponi debent, uirtute indicationum inuenienda erunt,quę cum ex parte rerum præter naturam curatoriæ sint,ex parte naturalium uitales,&ex parte eorum quæ sunt in uia ut præter naturam euadant,præseruantiuæ,de singulis hoc loco agendum erit.Vt merito rerum pręter naturam,si profluuium fiat per apertionem uasorum,apertio ista non per se,sed ratione causæ facientis apertionem indicabit, quæ si fuerit copiosus sanguis cum impetu commotus ad uasa uteri, merito copiæ indicabitur auxilium sanguinem minuens,merito eiusdem sanguinis,pro ut cum impetum in uterum mouetur, indicabitur auxilium euacuans, primò reuellendo,deinde deriuando. si hoc profluuium fiat ob raritatem tunicarum,uasorum,per quas tenuior sanguis facilè permeet,tunc meritò raritatis indicabitur auxilium densans & constringens,meritò sanguinis tenuioris,auxilium incrassans.Si deinde uenæ unitatis solutionē patiantur, cum solui possint à causis internis & externis,ab externis nulla orietur indicatio,ensis enim incidēs uel acus pungens,nihil indicant,sed indicatio capietur ab incisione,punctione,fractione & cæteris speciebus solutæ unitatis, quæ permanentiam habent,& auxiliū uniens & agglutinans, indicant.Si autem soluatur unitas, ob internas causas,ut à sanguine copioso & ebulliente, indicabitur auyilium euacuans. si deniq; ab erodente causa eadem solutio fiat,cum hæc agat insigni suo calore,mordacitate & acredine, indicabit auxilium refrigerans, & omnem illius excessum commoderans, quæ causa si con-

Indit.curat.

Indic. preseruatoriæ.

ſideretur, ut nondum erodit, ſed erodere poteſt, erit indicans præſeruatorium. Cæterum quia omne ulcius ſanioſã materiam annexam habet, quæ illius conſolidationem impedire ſolet, ideò ratione huius indicabitur auxilium exiccans, detergens & mundificans. Tandem ſi ratione

Indic. uitales.

huius immoderati profluuii, uires imbecilliores fiant, tũc merito earum, quæ totum reſpiciunt, orietur auxilium uitale & conſeruans, cuius materia alimentum erit. Merito autem loci affecti, ſiue uterus fuerit, ſiue Epar, ſiue alia pars ucl totum requiretur auxilium corigens & roborans totum uel partem determinatam. Epar quidem cũ

De Prognoſtico.

Epaticis, uterus cum matricalibus, & ſic de aliis. Quos ſcopos explere modò magis modò minus difficile erit, pro differentiarum & cauſarum diſcrimine. ſi in genere hoc profluuium primò conſideremus, magni momenti malum eſſe uidetur, cum illius cauſa corpus totum debili

Gal. 1. ad Glauc. 5. de loc. aff. 5. Aph. 51

tetur, frigidius fiat & hydrope etiam corripiatur, imò ad ſyncopen etiam mulierem perducit. ſi deinde illius ſpecies conſideremus, & primò, ſi hic fluxus fiat per Anaſtomoſin, à copia inquam ſanguinis, cum impetu commoti, ſi non fuerit antiquus, ſi citra inſignem noxam patientis fiat, hæc omnia facilè atteſtabuntur ſalubritatem. ſi præterea hic fluxus fiat ex uenis uteri, ſolutis acetabulis, abortus ſequetur. ſi ex uenis ceruicis, & in parua copia, neceſſariò abortus non ſequetur. Si ex uenarum eroſione ortum habuerit, ſi continuus fuerit, antiquus, medicamentis non cedens cum dolore factus, accedente corporis Macie & uirium imbecillitate, intemperatura calidiori, æſtiuo tempore: hæc omnia curationem reddere poſſunt ne-

5. Aph. 57.

dum difficilem uerum etim impoſſibilem. Ideò Gal. rectè ſtatuit, ad immoderatum profluuium ſequi lethales morbos, quales ſunt hydrops, conuulſio, animi defectus & reliqua nimiam inanitionem ſequentia. Si fiat ob diſrupta uaſa, ab externis cauſis incidentibus, contundentibus

&

& reliquis, pro dictarum causarum diuersitate, diuersa ratione prognosticandum erit. Si locum habeat tunicarum nimia raritas, & sanguis tenuior, impossibile non erit continentium raritatem densare, & contenti tenuitatem incrassare.

De auxiliorum Materiis. LIV.

QVemadmodum in curanda suppressione menstruorum: ita & in profluuio eorundem locum habent materiæ chirurgicæ, pharmaceuticæ & diæteticæ, ut meritò chirurgiæ tunc conueniat sanguinis missio, quando tale profluuium ortum habuerit à plenitudine sanguinis in uterum impetum habentis, & ratione eiusdem, ut in alia loca non conuenientia mouetur, sanguis pariter tum reuellendo tùm deriuando educendus erit. Quare in profluuio per Anastomosin facto, ratione plenitudinis aperientis uel disrumpentis uenas, sanguis euacuandus erit. In ea etiam fluxione, quę à ualorum erosione dependet, locum habebit. Dum autem in tali profluuio sanguis inanitur, parce potius, quàm copiosè euacuari debet: non enim ad sanguinis copiam respicere solum oportet, uerum etiam ad uires præsentes & futuras, quæ licèt inter initia huius affectus robustæ esse ualeant, illo tamen progrediente, citò imbecilles euadere possunt, propterea, etiamsi sanguis copiosus esset, & uires in præsentia robustę, ut ratione utriusq; copiosus sanguis mittendus sit, quia tamen in continuo fluxu uires quotidiè imbecilliores fiunt, parca euacuatio facienda erit, & præsertim si fluxus aliquem progressum fecerit, fueritq; biliosus quàm alterius generis. Præterea, cum talis euacuatio reuul-

Sang. missio

Quantitas.

Locus:

reuulſionis potius gratia quàm euacuationis facienda ſit, ideò uena ſuperior cubiti communis aut iecoraria aperiri debet. Iecoraria quidem, ubi peccauerit ſanguis bilioſus & calidior: per huius enim ſectionem, non ſolum reuellimus, ſed iecoris etiam feruorem contemperamus. Communis uerò pertunditur, ſi talis fluxus à totius plenitudine, conſequenter à ſanguine, copia potisſimum peccante, fiat, tuncq; ſanguinem mittere oportet, quando adeſt præſentia principaliter indicantis, copia inquam ſanguinis & illius impetus in uterum, & abſentia prohibentis, ad differentiam illius profluuii, quod fit quidem ex apertione orificiorum venarum,ſed talis apertio non fit à copia in uterum cum impetu commota,ſed potius à relaxatione dictorum orificiorum, ratione cuius ſanguis in uterum quidem mouetur, ſed hic motus à copia non producitur, ſed à uaſorum relaxatione, propterea in tali profluuio iubet Rhaſes nos primò aſtringentibus uti debere,quorum uſu ſi dicta fluxio ceſſauerit,nulla amplius habebitur indicatio ualidioris auxilii, conſequenter nec ſanguinis mittendi: At ſi tale profluuium dictis aſtringentibus non ceſſerit, tunc cogimur etiam ad misſionem ſanguinis deuenire & reuulſionis potius quàm euacuationis gratia. Oppoſitum obſeruamus in illo profluuio, quod fit à ſanguine copioſo: quoniam prius debemus ſanguinem euacuare reuellendo, deinde aſtringentibus uti, aliter ſi aſtringentibus prius uteremur, tunc ſanguis intus ita cohibitus, magis ſeuire poſſet, & ſeuiendo uaſa etiam diſrumpere,quod genus profluuii Aet; magis cõſiderauit,cum iubeat primo uenam eſſe ſecandam deinde adſtringentibus vtendum. Dum autem ſanguis mittitur reuulſionis gratia,eo modo mitti debet,ut reuulſio & melius fiat,& uirium robur ſeruetur,quod continget,ſi non ſemel ſanguis euacuetur in magna copia ſed illa potius partiatur, qui ſanguis ſi crasſior fuerit, extrahi poterit

Tempus.

Concilium rhas. cum ſtetio.

Modus.

per

per foramen paulò latius : ſecus autem ſi tenuior. Præter uenę ſectionem locum habent etiam Cucurbitulæ atq; ſcarificatæ & non ſcarificatæ . Vtimur ſcarificatis , ubi pariter expedit ſanguinem mittere, uires tamen non ſunt ita robuſtæ, quarum recta adminiſtratio iiſdem ſcopis ac fundamentis innititur, quibus etiam uenę ſectio . Id tamen circa locum aduertendum , cum non idem ab omnibus eſſe ſtatuatur,ſed alii ſcapulis & dorſo applicāt, alij inguinibus , nonnulli mammis , ut Gal. & Hipp. Ex omnium autem conſenſu infernis partibus nunquam applicandæ erunt; Sed ut procul ab omni errore conueniēs locus inueniatur, ad propoſitos ſcopos mentem dirigere oportet . Quare dum ſcopus adeſt mittendi ſanguinem per cucurbitulas ſcarificatas, uel illis utimur gratia euacuationis, uel deriuationis uel reuulſionis . Si cucurbitulis utamur ut ſimpliciter euacuemus , ita indicabuntur à copia ſanguinis in toto corpore peccantis, & tunc affigi debent cucurbitulę illis partibus, ratione quarum totum corpus à copioſo ſanguine euacuetur , cuiuſmodi erunt ſpatulæ, dorſum, uel etiam brachia. Si autem ſermo fuerit de cucurbitulis gratia reuulſionis tantum, cum reuulſio indicetur, non à copia ſimpliciter, ſed à motu potius ſanguinis decumbentis in partem lęſam, ideò pro compeſcendo tali motu, illis partibus applicandæ erunt,ratione quarum impetus eius intercipiatur,& in oppoſitam partem eamq; longinquam retrahatur,ſeruata ſemper rectitudine,& tunc magnæ cucurbitulæ cum Hipp: ſub mammis applicari poterunt,qui locus eſt oppoſitus loco affecto,eſt longinquus & præterea cum utero rectitudinem ſeruat , magnumq; cum illo habet conſenſum ob uenas, quæ mammis & utero ſunt communes,& cum hac ratione cucurbitulas mammis applicamus,debent potius ſine ſcarificatione quàm ſcarificatæ applicari, quia ſcopus eſt non ſanguinem euacuare , ſed potius illius motum ad

De Cucurbitulis.

Fen.21.c.4. 5. Aph.50. 13. Meth. 19. 2. de comp. medic.

Concilium Auctorum contradicētium.

Locus .

2. de morb. mul:

ad inferiora intercipere atq; reuellere. Et ideò in eo profluuio potissimum locum habebunt, quod fit uitio uasorum, quando nimis laxantur & aperiuntur orificia citra copiam sanguinis: circa quarum administrationem cum Gal: id seruandum, ut eligantur cucurbitulæ magnę & cum magna flamma applicentur, quæ plurimũ attrahendo reuellendi uim maiorem habebunt: & præterea affixę diutius detineri non debent, sed per certa potius interualla repetendæ, aliter tanta attractio ad illas partes fieri posset, ut anhelitus etiam difficultas contingat: Sunt quin etiam admouendæ parti dextræ modò sinistræ, uel utrisq;, prout mulier ita affecta magis conqueretur secundum unam quàm alteram partem uel secundum utrasq;. Si deinde sermo fuerit de cucurbitulis gratia deriuationis tantum, hac ratione cum sint materia auxilii euacuantis sanguinem, non ob totius plenitudinem uel impetum compescendum, sed potius ratione partis repletę euacuandæ, ideò loco etiam propinquo parti affectæ admouendę erunt, & hoc modo locus conueniens erunt inguina, per quas partes sanguis iam in uterum defluxus, deriuando educetur, per quam deriuationem immoderatus flnxus etiam intercipitur & cohibetur. Quod idem præstant etiam crasse faciendo, quia euacuantes illius partem tenuiorem, & crassiorem relinquentes, fluxum compescunt: quem modum sistendi immoderatum fluxum uteri Gal: etiam significauit lib. de præcognitione ad Posthumum, ubi dicebat curationem & detentionem profluuii muliebris deriuando fieri, prouocantibus lotium & aluum mouentibus, ut hinc puteat quod materia auxilij deriuantis, uim habet sistendi profluuium uteri, siue sanguinis fuerit siue aliorum humorum. Quod autem omnes consentiunt, infernis partibus applicandas non esse, ratio est satis euidens, quia fluxus non sisteretur, sed potius augeretur,

Modus.

Locus inderiua.

Gal. de prec. post. cap. 8.

maioréq;

maioremq́; motum ac impetum ſanguini præberent , ut ad uterum magis præcipitaretur. De quantitate autem & tempore nihil dico,quia eadem ſeruari debent,quæ in uenæ ſectione dicta fuere . Præter cucurbitulas accedunt etiam ligaturæ,quæ in immoderato profluuio uſum pariter habent tanquàm materiæ auxilii reuellentis. Reuellunt autem ratione qua doloroſę : nam ratione doloris attractio fit ad partem dolentem,locus autem patet,quia non erunt admouendæ infernis partibus,quia fluxum augerent,ſed ſupernis potius ut digiti in primis ligari poſſint, manus deinde & brachia ſed circa locum difficultas oritur quia Hip. 2. de morbis mul: & Auic. in capite proprio loquentes de loco in quo ligaturæ faciendæ sũt ſtatuere uidentur, præter ſupernas partes ligandas etiam eſſe infernas poplitis uidelicet , & ſupra genu,pro cuius difficultatis reſolutione notandum eſt, quòd dum ſermo eſt de ligaturis in immoderato profluuio menſtruorum uel de illis loquimur ratione qua uno & eodem tempore utriſq́; extremis partibus admouentur, ſupernis inquã & infernis , uel in diuerſis temporibus . Si primo modò cum Hip: ſtatuendum erit,quod hunc fluxum immoderatum ſiſtere poterunt, experientia enim compertum habetur,quod id mobile raptum habens ad determinatum locum,ſi eodem tempore ad contraria utrinq́; trahatur immotum manere. A pari eandem materiam,quę in hoc profluuio ad inferiora mouetur , ſi ad loca contraria utrinq́; trahatur, immobilem fieri,qua ratione profluuiũ ſiſtitur, hoc autem contingit,quando uno & eodem tempore utræq́; partes infernæ & ſupernæ ligantur. ſi autem diuerſis temporibus ligabuntur , procul dubio materia, quæ erat in mota ad motum trahentis mouebitur , ut cum Gal: loco citato, ſi ligentur partes infernæ tantum abeſſe,ut profluuium ſiſtatur, quod potius augetur: contra contingit ſi ſupernæ partes tantum ligatæ fuerint,

Quantitas tempus.
De ligaturis
Modus.
Locus.
1. ad Glauc. 14.
Dubitatio.
Solutio.

ab his enim materia uel ſurſum trahetur uel ſaltem illius motus ad inferiora impedietur. Cæterum illud in praxi obſeruandum eſt, ut dum ligantur ambæ partes contrariæ, talis ordo ſeruetur, ut non eodem tempore ambæ ligentur, ſed priori loco ſuperiores deinde inferiores: hoc enim ordine ſanguis, qui propenſus eſt, ut ad inferiora magis moueatur, ſiſtitur inprimis, & ad contrarium locum facilius euocatur, quàm ſi eodem tempore utręq; partes ligarentur: præterea id etiam obſeruandum erit, ut ob propinquitatem quam maiorem habet ſanguis ad inferiora quàm ad ſuperiora, ligatura partium ſuperiorum paulò ualidior fiat, in inferioribus uerò paulò remisſior, ratione enim maioris doloris, in ſupernis partibus facti, maior etiam attractio ad ſuperiora quàm ad inferiora fit, quod minimè contingeret, ſi ambæ ligaturæ, eſſent æquales, quamuis enim ratione æqualis doloris materia magis ad unam quàm ad alteram partem moueri non deberet, tamen ob propenſionem quam ad inferiora magis habet quàm ad ſuperiora fluxus iſte minimè ſiſteretur, alterum quod in praxi obſeruandum eſt, reſpicit ordinem ſeruandum in ſolutione earundem ligaturarum: non enim uno & eodem tempore ſolui debent, ſed priori loco ſoluendæ erunt ligaturæ inferiores, deinde ſuperiores: hac enim ratione ſanguis qui procliuior magis erat in infernas partes, melius ſiſtetur, & ad ſuperiora magis mouebitur. Eadem ratio eſſe poteſt de frictionibus, quæ ſunt materia auxilij inſenſibiliter uacuantis, & pro diuerſitate locorum quibus admouentur, uim pariter habent modò reuellendi & intercipiendi hoc profluuium, modo etiam augendi & prouocandi. Si namq; fiant in infernis partibus profluuium augebunt, ſi in ſupernis, ſiſtent. Vtrumq; autem præſtant tùm ratione caloris tùm doloris, quorum proprium eſt attrahere. Calorem autem & dolorem inducunt illę frictiones

Monitum.1. *2. monitum* *Monitum 3.* *De frictionibus.* *Locus.*

quæ

quæ non leues & molliores ſunt,ſed mediocres & aſperiores, quę in hoc profluuio locum habent,ſi ſupernis partibus fuerint admotæ. Et hæc de Chirurgicis materiis dicta ſint.

De materiis Pharmaceuticis. CAP. LV.

DE materiis pharmaceuticis agens,eas omnes conſultò prætermittam, quæ cæteris affectibus communia ſunt,totumq; reſpiciunt, qualia ſunt lenientia, prępa rantia & purgantia,de quibus ſupra ſemel egiſſe ſatis eſt, & ad propria deſcendam , id tamen in praxi perpetua obſeruatione dignum exiſtimo, ut in propoſito ſymptomate ab illis omnibus medicamẽtis ſemper abſtineamus, quæ poſſunt profluuium hoc ſeruare,fouere&augere,ſiue hoc fecerint uenarum ora laxando,aperiendo,rarefaciendo,dilatando,uel continuum ſoluendo. ideò à Diureticis aperiẽtibus,&calidioribus deſiſtẽdũ erit , ut pote ab illis, quæ sãguinẽ attenuare,acriorẽ & mordaciorem reddere, uiaſq; magis dilatare poſſunt. quare in genere lenientium hiera & aloe locum non habebunt : Caſſia etiam quia partes laxiores reddit,relinquenda erit. Sed ea potius erunt eligenda, quę primas ſuperfluitates tollunt, & ſimul uiſcera roborant, cuiuſmodi ſunt, Syr: roſ: ſol: tamarindi, myrabolani, & ſimilia. Eadem ratio de præparantibus & purgantibus haberi debet,ut merito prępar antium deſiſtendum ſit à Syr: de duabus,de quinq; radic:& ſimilibus, conſultiuſq; erit illos eligere, quæ aliquam roborandi uim retinent, quales ſunt Syr: roſ: recens, de roſis ſiccis, de ſucco acetoſæ, de acetoſitate Citri, de Cichor: & ſimilibus. Et deniq; merito purgantium, ſi bilem educere opus fuerit , eligere poterimus Rhabarb: immatu-

Monitum.

Quae Materiae ſint relinquendae.

Lenientia ellegenda

Preparantia elligenda.

 rum

purg. eligenda. rum potius quàm maturum, uſtum, quàm non uſtum: quod ſi in infuſione præbeatur, parandam erit potius in decocto Tamarindorum, Myrobal: citrin: & ſimilibus , quàm in aliis aperientibus uel laxantibus. Et tutius adhuc erit, eodem uti in ſubſtantia potius quàm in infuſione . *Modus* Suppoſita igitur totius purgatione, ad localia deueniendum erit, *Localia* quæ reſpiciunt non ſolum partem læſam, ſed læſionis etiam cauſam, tùm continentia tùm contenta: in primis ſi hoc profluuium fiat per apertionem orificiorum,diſtinguere oportebit, an illud fiat uicio materiæ uel potius uaſorum . Si uaſorum uicio contingat, quia aperta & laxiora ſint reddita , *Ad ſtring. 2.* occurrendum erit cum exicantibus aſtringentibus, quorum materiæ duplices ſunt, quarum aliæ aſtringunt ſtupefaciendo , & ab his,pro uiribus deſiſtendum erit. Alia id præſtant,ſed citra ſtupefactionem,& iſtis magis utendum,& ea potisſimum cum Gal. eligenda erunt, quæ citra mordacitatem exiccant in errosis & fractis uenis non ſolum exicantia,cõducent, ſed illa potisſimum quæ aliquid etiam glutinoſi habẽt Quibus utemur intus exhibendo, & extra admouẽdo,magis autem iſtis quàm illis , pro loci affecti ſitu ac poſitione: ſi namq; afficiantur ora uaſorum, quæ ad uterum tantum ſpectant, in illis aſtringentibus potisſimum inſiſtendum erit,quae exterius applicantur:haec enim iuuare ſemper poſſunt, nocere autem nunquam.At ſi hæc per os exhibeantur facilè etiam nocere poſsunt aſtringendo internas uenas , & caloris conſuetam uentilationem prohibendo , qua ratione febrem etiam accendere poſſunt.At ſi aperta fuerint eorum uaſorum ora,quæ in alto corporis ſunt magis locata cum ratione longioris ſitus uis aſtringentium,quæ extra tantum applicantur,eò uſq; penetrare non poſſit,cogimur intus illis uti , & præſertim ſi profluuium hoc confirmatum fuerit . Vbi autem utrobiq; uenarum ora aperta fuerint ,utriſq; etiam aſtringentibus

7.de compoſ.med.9. de ſimplic. med.

gentibus

gentibus uti oportebit,de quibus omnibus sigillatim agẽ dum est.Et primò quæ & quot sint materiæ huius auxilii astringentis enumerabo , secundō quæ sit ratio& modus utendi monebo , Materię igitur astringentis & agglutinantis auxilii citra stupefectionem , & mordacitatem esse possunt frigidi & calidi temperamenti, quarum usus modò seorsum , modò simul habendus erit , pro diuersitate dicti profluuij . vtriusq; autem auxilij materię ex triplici rerum ordine capiuntur , Mineralium uidelicet, uegetabilium & animalium, ut in genere mineralium hæc enumerentur: bolus armena, terra lemnia, sanguis Draconis, lapis hęmatites,corallia alba & rubea, Samius aster,Ocrea,lapis calaminaris, qui Cadmia est lapidosa, qui sępè ustus & aceto extinctus,ualenter siccat, scoria ferri, alumen ustum, ęs ustum , squama æris, chalcantum, quæ tamen exiccando, & cicatricem inducendo acriora sunt, sæpius tamen lota omnem acrimoniam deponunt. Inter uegetabilia sunt radices,folia,frondes , fructus & semina in quo genere numerantur rosæ rubeæ, consolida plantago, uerbascum,mirthum, polygonon, qui ab effectu sanguinaria dicitur , bursa pastoris , Arnoglossi, cynoglossa uel lingua canina , folia pimpinellæ & radix, pentaphyllum, portulaca , semperuiuum, barba hirci , cauda equina , cortex granatorum , succus meorum, balaustia, cotonea, sorbæ, mora immatura, mespila, fragæ, glandes, hypocystis, sumach, dipsacum,arancia acerba, Acatia, lycium, millefolium, lentiscus, santala,,spodium, lens, uirga pastoris, uitis agrestis, nymphea præsertim quæ candidam radicem habet, bistorta, semina acetosę, coriandrum. Inter composita habetur Diaolibanum Auicennæ, theodoricum magnum , tryphera minor, confectio Alkekengi, Athanasia, trochisci de terra sigillata, de Charabe, de spodio,de Camphora,de scoria ferri, diamargariton, triasantala, conserua myrthi , Symphyti-

Materiae auxilii ad stringentis.

Ex genere mineral.

Ex genere uegetab.

Gal. li. de symp. medic.

Hyp. lib.de morb.mul.

phyti, diacitonite, diacornu, ſuccharum roſatum antiquum Syr: de roſis ſiccis, de mirtho, de portulaca, de agreſta de ribes ſunt etiam catapotia ex bdellio à Me ſue commendata. Inter animalia habentur cornu cerui uſtum& lotum, lepuſculus uſtus,coagulum hoedi, leporis,cerui & uituli, mumia,cortex ouorum uſta, puluis oſſium ſepię, raſura eboris, margaritę puluis ſpongię uſtę quàm hyp.dabat cum uiuo & ſimilia. Materiæ uero excipientes eſſe poſſunt aqua ſimplex uel ſtillatitia roſarum, uel chalybeata,poſca etiam ,uinum granatorum, uinum auſterum,acetum,& huiuſmodi. Quæ uerò aſtringunt,ſed calida potius ſunt preter dicta erunt Abſinthium,mentha, maſtix,Ambra,mirrha,olibanum,coriandrum ſiccum, nux cupreſſi & huiuſmodi.In quorum adminiſtratione id in praxi obſeruandum,ut cum expedit per os uti aſtringentibus frigidis,ſolis non utamur,ſed permixtis cum portione aliqua calidorum.ſic enim uentriculo nō nocebimus, ſed ipſius robur aliqua ratione tuebimur. his accedunt cōpoſita, dyacal.dyatriōp,dyagal.dyaci.ther.mitr,& ſimil. quibus utimur, ubi exiens mā aquoſior extiterit genitaq; fuerit ex uentric. aut hepate frigidiori, quibus pariter uti expedit extra fluxum potius & pro preſeruatione, quàm fluxionis tempore & procuratione, & ratio eſt quia uin habent meſtrua prouocandi, ex prædictis igitur materiis uariæ medicamentorum formæ parari poterunt, ut ſi de illis ſermo habeatur,quæ foris applicantur,conficere poſſimus, fomenta,ſeſſiones, ſuffumigia, peſſaria, clyſteria, inunctiones, lenimenta, cerata & ſimilia. Si interius illis uti magis expediet, propinari poterunt decoctiones, infuſiones, ſucci, pulueres, electuaria, conſeruæ,trochiſci, pillulæ & huiuſmodi. Cum igitur nobis curandum occurret profluuium quod ex laxatis uaſis vteri fiat, eorumq; oris apertis, citra plenitudinem, illæ materiæ adſtringentes eligendæ erunt, quæ

Ex genere animalium

Hyp. lib.de morb.muli.

Materiae. Excipientes

matoriae auxilii adſtring. calidi.

Monitum.

Tempus.

uarie formae medic.

in

in pasſiuis qualitatibus ſemper exiccent citra mordacitatem, in actiuis uerò modò ad frigidum modò ad calidum vergant, pro cauſarum & intemperiei diuerſitate. Vnde ſi uteri tantum uaſa laxata fuerint, ſatis erit aſtringentia extra & ad partes vteri applicare, quemadmodum ſi parentur ſesſiones ex foliis mirthi, plantaginis, polygoni, roſarum rubearum an. M. ii. Nucum cupresſi onc. ii. quibus omnibus ſimul mixtis & contuſis, excipi poterunt in communi aqua uel uino rubro aſtringenti, & facta decoctione in ea mulier ſedeat ſingulo die per horam ante cibum. Ex hoc ipſo decocto fomenta etiam parari poterunt, quemadmodum ex eodem ſuppoſito ſuffumigium conficitur, peſſaria etiam fiant madefaciendo pecias & ad formam digiti deducendo, & in oleo lentiſci intinctis in vterum mittantur. Et ſi efficaciori peſſario opus fuerit, parari etiam poterit ex propria ſubſtantia dictorum aſtringentium, & pro necesſitate etiam ualentiorum, quemadmodum ſi prædictis ſimplicibus addiderimus hypocyſtidem, balauſtia & in uino aſtringenti decoquantur, & bombace in eo madeſcente & contuſo ad formam peſſarii deducātur, uel etiam eorum ſubſtantia in pecia tenui & rara excipiatur & in uterum indatur. Ex eodem decocto clyſteria etiam parari poterunt pro eodem utero ut Gal. teſtetur ſe ſolo uſu ſucci plantaginis quatuor diebus continuis immoderatum fluxum uteri ſiſtiſse. Lenimenta etiam parari poterunt ex ſanguine draconis, terra lemnia, bolo armena, aequis partibus acceptis ad ſcru.i. addendo puluerem pineorū cupresſi & maſticis an. drag. i. gummi Arabici, tragacanthi: ann. Scrup. 5. olei mirthini uel melini aut de lentiſco onc. 15, ceræ lotæ in uino aſtringenti uel chalybeoto uel etiam in aceto ros: q 5. omnibus mixtis lenimentum parabitur: & abraſis prius pilis, dictæ parti applicari poterit. Addo aliud, quod ualentius adhuc aſtringens pro maiori etiam necesſitate in uſum uenire

Sesſiones

Fomenta

ſuffitus.

peſſaria.

Clyſteria

5. *Meth.*

lenimenta.

Valentius adſtringens

uenire poterit, quod conficitur ex lopa ferri in puluerem tenuissimum prius redacta, deinde aceto infusa, & in loco calido per 24. horas detenta: sic enim illius uis in aceto recipitur, quod lento igni expositum, & ad mellis censistentiam redactum ualentissimum erit adstringens, siue intus siue extra admoueatur & hoc genus medic. potissimum locum habebit in profluuio ex apertione uasorũ ex nimia humiditate laxante. Extat etiam vnguentum comitissę, quod paratum habetur, ut lumbis ac pectini admotum, abortum etiam impedire soleat. Ex eisdem materiis parari etiam possunt medicamenta intus capienda. In quorum omnium recta administratione illud in praxi perpetuò obsaruandum, ut cum dictis materiis aliqua semper permisceamus, quæ diuretica sint, ut pro uehiculo aliorum inseruiant, donec ad uterum usque deducantur. Quantum igitur ad potiones, decocta potius probantur quàm infusiones uel aquæ stillaticiæ, quia maiorem astringendi efficaciam retinent, quemadmodum si acceperimus foliorum plantag. mirthi, ros. rubearum, pineorum cupressi, & pro uehiculo ac diureticos, matricariam addiderimus an. partes æquales, aquæ stillaticiæ rosarum q. s. misce & fiat decoctio ad consumationem tertiæ partis, & de hoc decocto detur singulo mane ad Vn. 3. uel 4. ieiuno uentriculo, & pluribus horis ante cibum. Si adhuc magis opus fuerit laxatas partes astringere, iisdem etiam uti poterimus in substantia, cõficiendo puluerem quemadmodum si acceperimus pul: boli Armeni, terræ lemnię, corall. rubeorum, triasandalarum, rosarum rub: pineorum cupressi ana drac. i. quibus mixtis poterimus ex hoc puluere dare singulo mane ante dictum decoctum uel etiam cum posca. Vel loco huius pulueris dare poterimus tantundem trochisc. de charabe, qui à Rhase tantopere commendantur, propinariq; poterunt cum uino granatorum, posca, aut uino stiptico

Vng. *monitum* *decocta* *puluis* *Troc.* *ellec.*

Ex

Ex eiſdem parari poteruut elect. quemadmodum ſi ex dicto puluere ad onc.5.accepto ex ſucccharo roſato antiquo ad onc.i.cum Syr, de ros: ſic: q. s. Elect. componamus, cuius Doſis erit drag. 5. ſingulo mane. Ex eodem puluere cum uino granatorum uel Syr: de ros. ſic,pillulæ etiam ponderis ſcrup.i. formari poterunt,uel iam paratas accipere poterimus,quales illæ ſunt. quæ ex bdellio conficiuntur maiores & minores:ſi autem profluuium fiat ex apertis uaſis à nimia copia ſanguinis cum impetu commoti ad uias uteri, præcipuum auxilium erit, illius copiam minuere, impetumq; ac motum ad contraria reuellere, cuius auxilij materia erit ſanguinis misſio, ut ſupra dictum fuit.ſi idem profluuium fiat ob raritatem tumicarum & ſanguinis nimiam tenuitatem, occurrendum erit cum denſantibus partes rarefactus & tenuiorem ſanguinem incraſſantibus,cuius auxilii materiæ illæ eædem erũt, quæ proximè fuère enumeratæ, quibus ſemper ratio uictus proportione reſpondere debet in quo profluuio cõueniet cibus paratus ex pedibus uitulorum, carne teſtudinis,cochlearum,riſum,alica & huiuſmodi,& præſertim ſi cum aqua chaalybeata uel roſarum ſtillatitia parata fuerint,uel etiam cum radice ſymphyti, cũ coriandris cũ modico aceto præparata: Eadem & de potu ratio habenda erit, quod eſſe poterit uinum, ſed auſterũ, quod ſi tale non fuerit, permiſceri ei poterit ſuccus granatorum uel ribes, uel aranciorum acerborum. Si deinde profluuium fiat à ſoluta unitate, atq; hoc fiat ab externis cauſis, ut à uulnere, contuſione, fractura, caſu ab alto & ſimilibus, his omnibus medicus occurrere debet, tanquam chirurgus. At ſi cauſa ſolutę unitatis interna fuerit, hæc ſi ſanguis efferueſcens extiterit, ut ob turgentiam flatuum uaſa frangantur, illis erit occurrendum, quæ ſanguinis ebullitionem tollere poſſunt, cuiuſmodi eſt apertio uenæ cubiti ſtatim facta, quæ pariter eo in loco facienda erit, ra-

Pil.

cura ex apertione uaſorum ob nimiam plen.

misſio sãg.

cura ex raritate.

cibus.

potus

Cura ex ſoluta unitate.

Cura ob sãg. feru.

Vene ſec.

tione cuius illius impetus ad uias uteri reuellendo intercipiatur. Deinde cum consolidantibus & agglutinantibus progrediendum erit, quorum materiæ erunt illæ eędem supra propositæ, ex quibus uariæ formæ pręsidiorum parari poterunt, pro loci fractura, quæ si in internis locis fuerit, præbere poterimus decocta, infusiones, succos, pulueres, Elect: & reliqua proposita. Si fractura externas potius partes ad uterum pertinentes occupauerit, ut ex difficultate partus contingere solet, satis erit illis uti quæ extra applicantur, siue balnea fuerint, sessiones, fomenta, suffumigia, pessaria, clysteria, inunctiones, explastra, cerata & eius generis. Si tandem profluuium fiat per Diæresin, quæ in uasorum exesione & ulceratione consistit, triplex curandi scopus orietur. Primus erit consolidandi ulceris, secundus impedimenta remouendi, quæ cicatricem tollunt, tertius alterandi & roborandi membrum acriores humores generans: cuius auxilii materiæ, illæ omnes erunt, quæ feruorem, caloremq; moderari possunt, cuius modi sunt cichoracea omnia, siue decoctis eorum utamur, succis, conseruis, pulueribus & similibus. Præter ista habemus sorum caprinum chaly beatum & in maiori copia exhibitum & per plures dies. Et si diligentiores esse cupimus, capram nutrire poterimus cum appropriatis. In eundem usum conuenit etiam aqua B. uirginis: quæ uerò impedimenta tollunt, hoc est, saniem ulceris auferunt, cuius præsentia cicatrix induci non potest, erũt quæcunq; detergunt & mundificant: ideò cum decocto hordei, furfurum, decoctis uel in mulsa, uel in sero caprino, poterimus ulcus mundificare, parando uel sessionem uel per clystere iniiciendo, deinde ad consolidantia deueniendum erit, quæ licet plurima sint, & ex materiis exiccantibus hactenus propositis, uariis formis confici possint, duo tamen adhuc peculiaria, & maximè efficatia in consolidando quocunq; ulcere propono, & præsertim

Cura ob diffic. par.

Cura ob uasa exesa.

Materiæ auxilij refrig.

Materiæ auxilij mundificantis.

cum

cum illa etiam longa experientia fuerint comprobata. Primum est oleum stillatitium paratum ex bolo Armeno coloris rubicundi. Alterũ est oleum sulphureum, utrumq; magnam habet uim exiccandi, putredinem omnem tollendi, ulcusq; consolidandi. Quod munus citissimè etiam absoluunt, id tamen in illorum usu obseruandum erit, ut nõ sola & impermixta adhibeantur, sed cum aliqua aqua ulceri proportionata simul misceri debent, præsertim oleum de sulphure, quod est efficacissimũ. Permisceri autẽ potest cum aqua stillatitia radicum symphyti, uel foliorum plantaginis, sanguinarię, rosarum, & similium, ut si oleo sulphureo uti uolerimus in una libra dictarum aquarum satis erit, permiscere drag. ii. dicti olei, cuius usus & intus & extra haberi poterit. Intus quidem, si singulo mane duabus aut tribus vnc: prędictæ aquæ usi fuerimus. Extra uerò parari clyster poterit: ex eodem pessaria etiã confici poterunt, inunctiones & huiusmodi.

Materiæ auxilij consolidantis.

Monitum.

De victus ratione. CAP. LVI.

VIctus autem ratio non eadem ubiq; esse debet, sed pro causarum facientium profluuium diuersitate mutanda erit. Vnde in profluuio facto à sanguinis copia, conueniet uictus minuens, consequenter in parua copia sumptus, si ex laxatis uasorum oris, conueniet cibus exiccans & adstringens. Si fiat ex ulcere, utendum cibo refrigerante & consolidante, cuius materia erunt testudines, cochleæ, pedes uitulorum, cancri, ouorum ablumina conquassata in aqua stillatitia portulacæ uel polygoni, in qua pariter dissoluere poterimus amylum, tragacanthum, mucilaginem citoneorum & similia. Alterari etiam pote

Victus in profluuio à copia sãg.

Victus in laxatis oris uaso:

Victus in ulce.

runt fercula cum radice Symphyti, altheæ, plantaginis, cum uino granatorum & similibus, quę eo magis huic scopo satisfacient, si confecta fuerint ex oriza, amylo, riso, panis etiam in posca infusus conducit, & carnes potius assæ quàm elixæ. Potus autem sit posca uel aqua chalybeata, uel etiam alterata cum oleo sulphuris, ut antea dictum fuit: interin à nimio & inordinato motu arcendus erit æger, ne humorum impetus magis augeatur, & reliqua pariter uictus ratio proportione respondeat.

Alterantis cibum.

Modus præpar.

De Stillicidio Mensium. CAP. LVII.

TAnta est affinitas inter immoderatum profluuium menstruorum & stillicidium eorundem, ut amborum eadem & communis essentia esse appareat, soiumq; distingui uidentur, secundum magis & minus. Ambo enim Symptomata sunt in exeunte mutato, in utrisq; idem est locus affectus quàmuis immoderatum profluuiũ potissimũ fiat à materia fluẽte à toto. stillicidium autem mag. à fluente abutero, effluens tamen materia est eadẽ imò ab eisdem causis prouenire etiam uidentur, ut propterea eadem etiam curandi ratio in ambobus habeatur: proinde breui oratione affectus iste absolui poterit. Ante omnia igitur supponendum est per stillicidium mensium nos intelligere illud profluuium, in quo menstruus sanguis per uterum egreditur, non tamen consuetis temporibus, aut debito modo, sed exitus continuus est, sensim tamen factus, ut partes pudendi tali sanguine assiduò madescant, cuius exeundi modus non est citra aliquam noxam, leuioremq; molestiam & dolorem, qui dolor ten

Nomen.

siuus

ſiuus eſſe ſolet,& circa uteri uaſa conſiſtens , ac proinde à repletione illorũ uaſorum dependet,conſequenter à re pletione determinata,cuius ſymptomatis forma,cum eadem ſit cum priori affectu,ideò ſtatuendum erit Sympto ma eſſe in exeunte mutato , ſola differentia erit , quia in profluuio immoderato menſes fluunt abſq; difficultate, in ſtillicidio autem cum aliqua moleſtia , materia etiam exiens eadem eſt in utroq; Symptomate,nempe ſanguis menſtruus, differentia eſt ſolum in modo exeundi, quia in profluuio copioſius effluit, in ſtillicidio ſenſim & gut tatim . Locus pariter affectus non eſt diuerſus , ſed eſt idem vterus, qui etiam primariò & ſecundariò læditur, & ratione totius uel partis: fit tandem ſtillicidium ab eiſ dem cauſis, nempe à facultate uteri expultrice labefacta ta uel impedita: labefactatur ab intemperie calidiori uel frigidiori , ratione cuius partes uteri ad expellendum in eptæ redduntur, duriores enim fiunt ob copiam ſangui nis ibi cohibitam,& uaſa tenduntur doloremq; tenſiuum patiuntur. Si facultas impedita fuerit impediri poteſt ui cio uaſorum uel materiæ. Si uaſorum fit propter anguſtiam, quæ ab eiſdem cauſis fieri poteſt, ſicut de ſuppreſ ſione dictum fuit . Si impediatur uitio materiæ cum hæc ſanguis ſit, concurrere poteſt, ratione copiæ & qualitatis tùm primæ tùm ſecundę, ut ſi peccauerit in caliditate , tenuitate, acrimonia, uel in frigiditate, craſſitie & uiſcidi tate. Cauſæ autem generantes huiuſcemodi ſanguinem, internæ & externae eſse poſsunt: & ſunt illæ eædem,quæ in ſuppresſione menſtruorum enumeratæ fuere, cuius Symptomatis etiam differentiae ab eiſdem fontibus oriuntur,ſicuti et priores:quare his conſultò prætermisſis,ad ſigna deſcendo,ad ea inquam quæ non ſolum ſtillicidiũ in genere ſed ẽt ſingulas ſpecies patefaciant, ſpecies. Stil licidium itaq; adeſſe patiens ipſa ſignificabit, diſtinguemus autẽ à profluuio immoderato, tum ex minori copia ſluentis

Forma.

Locus aff.

Cauſæ effectrices.

3. de Sympt. cauſis 2.

Differentiæ.

Signa.

Signa in genere.

Signa diffe. forma.

fluentis materię,tum ex modo exeundi cum aliqua molestia & dolore. Locum uerò primariò affectum esse ipsũ uterum,cognoscemus,recurrentes ad eadem signa superius proposita in sermone de suppressis menstruis, ut si fiat labefactata expultrice uteri, insuetam quandam duritiem habebit,quæ si non aderit,in esternos errores causa referri debet, ut si fiat à sanguine redundante, dolor tensiuus urgeat,indiciaq; aderunt plenitudinem indicantia. si autem sanguis concurrat potius ratione qualitatis & primò quia sit calidior, tenuior & mordacior, dolor aderit acris potius quàm tensiuus. si autem locum habuerit sanguis frigidior,crassior & uiscidior, ad illa signa adeundum erit,quæ pituitosum sanguinem ostendunt.

Signa differ. materialiũ.

Signa differ. à causis effic.

De Curatione.
CAP. LVIII.

IN curando autem tali stillicidio ad tres illos scopos confugere debemus, curatorios inquam præseruatorios & uitales,ut curatorii capiantur à causa continente, quæ si fuerit sanguis copiosior,auxilium euacuans indicabit,si qualitate peccauerit,auxilium alterans in contrariũ. Merito uteri si durior fuerit,auxilium emollienr & laxans A continentibus uerò,hoc est,à partibus intemperatis,auxilium præseruatorium roborandi significabitur: quemadmodum à uirtute, ratione totius uel paris, uitale auxilium indicabitur. Quibus scopis satisfacere etiam si difficile sit, non tamen impossibile, non dum enim profluuium integrum est, nec suppressio omninò facta: pro causarum tamen diuersitate, diuersa prognosticandi ratio oritur, sicut etiam dictum fuit in capite de suppressis menstruis. Quare ad materiás

Indic.

Pronosticũ.

De materiis medicis.

rias medicas deſcendens, ſi ſtillicidium fiat à ſanguinis plenitudine, ſanguis euacuandus erit modò per uenæ ſectionem modò per cucurbitulas pro plenitudinis magnitudine, & uirium robore, ad quę pariter reſpicimus cupientes cognoſcere certam menſuram ſanguinis euacuandi. Quare ſi uena ſecabitur, ſuperior & ipſius cubiti dexteri eligenda erit, cuius gratia, non ſolum plenitudo ſanguinis minuetur, ſed illius etiam impetus in uterum reuelletur: ideò ſunt in errore illi practicantes, qui in tali ſtillicidio à totius plenitudine dependente, neglecta ſectione uenæ ſuperioris, uenam inferiorem malleoli aperiunt; reſpicientes ad plenitudinem partis determinatæ tantum, & negligentes plenitudinem totius, ſine cuius remotione, non poteſt remoueri plenitudino partis, imò ex ſectione uenæ inferioris tantum, nocemus potius quàm iuuamus, quia maiorem impetum ſanguini redundanti, in toto præbemus, ut in eundem uterum copioſius fluati & conſequenter obſtructionem maiorem reddimus: quare duplici hac plenitudine exiſtente totius & partis, illa priori loco tollenda eſt, ratione cuius altera conſiſtit & fouetur, huiuſmodi autem eſt totius plenitudo, qua priori loco ſublata congruum poſtmodum erit ad plenitudinem determinatam reſpicere, ſecando etiam uenam inferiorem. Idem ſtatuendum erit etiam ubi ſanguis non ſolum copia, ſed feruore & calore peccauerit, conſequenter in tenuitate & acrimonia, uel frigidior etiam extiterit, ac proinde craſſior & uiſcidior. Idem de cucurbitulis ſtatuendum erit. Quo ad tempus etiamſi quocunq; tempore, in quo adeſt præſentia ſanguinis plenitudinem facientis in toto uel in parte, liceat per uenę ſectionem uel cucurbitulas ſanguinem euacuare illud tamen in praxi obſeruandum erit, ut eo potiſſimum tempore dictis materiis utamur, quo imminere ſolet conſueta & naturalis purgatio, per duos uidelicet, tres uel quatuor dies ante con

Sāg. miſſio.

Quantitas.

Locus.

Ordo Seruādus in ſec. uenæ.

Cucurb.

Tempus.

consuetam euacuationem. Accedunt quin etiam cucurbitulæ insensibiliter euacuantes, cuiusmodi sunt non scarificatę, quibus ligaturæ & frictiones correspondent, in quorum omnium recta administratione ad eosdem scopos respiciendum erit, sicuti antea diximus. Idem etiam dicatur de Synapismis & similibus. De materia pariter pharmaceutica siue totum siue partes respiciat, non plura dicam cum de his pariter abundè actum sit in sermone de profluuio menstruorum. Idem quin etiam de uictus ratione statuendum erit.

Cucurb. non scarif. *Ligat.* *Frict.* *Synap.* *Pharm.* *Vic. ratio*

De Muliebri profluuio. CAP. LVIIII.

MVliebre profluuius alterum est Symptomatum genus, quod mulieribus adueniens, in exeunte mutato consistit, & illud est, in quo per vterum assiduò uel per interualla materia effluit insueta, uiciosa, à sanguine menstruo substantia & qualitate diuersa, ratione cuius, tale genus fluxus distinguitur à profluuio immoderato menstruorum, & stillicidio eorundem, in quibus exiens materia sanguinea est: in hoc uerò fluxu alterius est generis. Cæterum hæc materia, cum esse possit semen uel alius humor, si semen fuerit, fit ea species profluuij, quæ Gonorrhoea dicitur, si uerò alius humor diuersus, alia species profluuij nascetur, quæ à muliere affecta nomen desumens, muliebre profluuium dicitur, in quo exiens humor prauus & corruptus est, & diuersi coloris, ut modò albus sit, uiridis, citrinus, uel obscurior appareat: & præterea modò crassior, tenuior & aquosior uidetur: immo mordax ut plurimum esse solet, & quandoq; mordacitate carens, de quo genere profluuii institutum

Nomen. *Differentia profluuij muli. ab aliis.*

tutum est hoc loco agere, pro cuius cognitione non satis est quid nominis ipsius habuisse, sed illius etiam essentia, species ac proprietates inuestigandæ sunt, ut ex hac integra cognitione, perfectior etiam curandi ratio habeatur. Quapropter cum Gal. de illius forma, materia & causis efficientibus agendum est. Quo igitur ad formam spectat, satis constat muliebre hoc profluutum non solum esse symptoma, sed quod in exeunte mutato consistit, in quo immoderatè exit quod intus citra alienam alteratio nem retineri deberet. Est quim etiam symptoma ipsius uteri, siue primò afficiatur, siue secundò, facultate labefactata uel impedita, in quo genere conuenit cum immoderato profluuio menstruorum, à quo tamen merito mobilis & fluentis materiæ distinguitur: nam in profluuio menstruorum, quod immoderate exit, sanguis est, in hoc autem fluxu muliebri est materia seiuncta à sanguine, & præsertim in profluuio muliebri exquisito ad differentiam nothi, in quo sanguis cum alia materia exire potest quæ tamẽ copia illi dominabitur, hęc materia cum à sanguine distincta sit, uaporosa & humorosa esse solet, Hec tamen cum oculis conspiciatur & manibus pertractetur, non uapor sed uaporis potius minera erit, quæ cum alimentalis & excrementitia esse soleat, prioris generis non erit, quia hic fluxus longo tempote & per plures annos perdurare potest citra patientis interitum, quòd minimè contingeret, si materia esset alimentalis, sed citius tabescendo periret. Accedit quòd fluxus materiæ alimentalis ardentes febres comitari consueuit, in quibus ob caloris uehementiam solida corporis liquescunt. at fluxus iste nec febres necessariò sequitur, nec patientem ad interitum perducit. Est ergò fluxus materiæ excrementitiæ, quæ cum utilis & inutilis esse posit, non erit utilis, quia esset materia seminalis quod ex eius materiæ immoderato flu-

3. de causis Sympt. de differ: symp. 6. de loc. aff. de præcog. ad Posthu. 5.

Locus affec.

Differ. à proflu. mest.

Profluuium mulieb. 2

Materia exiens. 2.

Materia exiens excre: est.

Ratio prima

Ratio 2.

Materia exiens est inutilis.

xu, corpus ad tabem pariter & mortem citò perducitur concludendum igitur,quòd effluens materia in muliebri profluuio eſt humoroſa & non uaporoſa , excrementitia] , non alimentalis , inutilis , & non utilis, quę adhuc duplex eſſe poteſt , Ichoroſa uidelicet & humo roſa uel mixta ex utriſq; , quarum quælibet præter natu ram exeundo, muliebre hoc profluuium facere poteſt . Pro utriuſq; autem materiæ diuerſitate & mixtionis mo do, multiplex etiam Symptoma hoc fieri poteſt: nam ma teria exiens ſi ſimplex fuerit & humoroſa, poteſt eſſe pituitoſa, bilioſa & melancholica , quemadmodum ſi ſeroſa extiterit, modò erit Ichor pituitæ , bilis, melancholię uel ſanguinis, cuiuſcunq; autem materiæ hoc profluuium fuerit, uel erit materiæ ſimplicis & impermixtæ,ſiue hæc fuerit humoroſa tantum ſiue ſeroſa. Et humoroſa erit bi lis, pituita uel Melancholia : de ſanguine non loquor , quia huius fluxio facit profluuium menſtruorum. Pariter ſi ſeroſa fuerit dictorum humorum ſerum eſſe poterit : Quomodocunq; autem tales materiæ impermixtæ fluxerint, facient profluuium muliebre exquiſitum , ſi autem permixtę exierint,orietur alterum genus profluuij nothi, ſiue hæc permixtio ſeroſitarum inter ſe extiterit,ſiue humorum tantum , ſiue ſeroſitatum & humorum ſimul , ex quarum materierum tam multiplici mixtione multæ etiam ac uariæ complicationes orientur,prout ſcilicet ex parte ichoris tantum exeuntis, miſceri poteſt ichor pitui toſus cum bilioſo , uel melancholico uel ſanguineo : uel bilioſus cum melancholico & ſanguineo : uel melancho licus cum ſanguineo,uel cum omnibus ſimul Idem dica tur, quando fluit humor tantum uel humor, cum Ichore ſimul: quæ omnes propoſitæ complicationes , denominationem ſemper accipiunt à materia prædominante : quæcunq; autem fuerit hæc materia , ſiue ichoroſa ſiue humoroſa, conſiderari adhuc poteſt, ratione qua genita,

Materia exi ens eſſe pōt ichor. & humoroſa.

Materia exi ens eſſe pōt ſimp. & mixta.

Profluuium muli. 2.

Materia exi ens multas cōplic. facere pōt.

& ratione qua generanda, dum consideratur ubi genita est, cognoscere oportet, qua ratione concurrat ad hunc fluxum producendum. Concurrit autem penes ea, quæ illius essentiam consequuntur. Hæc autem sunt accidentia, quorum alia absolutè illi insunt, alia respectiuè quæ absolutè ei insunt, illius essentiam consequuntur gratia materiæ, & est ipsa quantitas uel gratia formæ, & est qualitas. Si eidem respectiuè inerint, tunc circa dictam materiam considerabimus locum, tempus, motum, actionem & passionem, ut inprimis si materiam consideremus ut quanta, copiam & inopiam ipsius respiciamus, quae ad profluuium faciendum concurrit potius ratione copiæ quàm inopiæ, & quò fuerit copiosior, eò magis immoderatum ac diuturnum profluuium faciet. Si eadem considetur ratione qualitatis, ita concurret per manifestas uel occultas qualitates, ut si mulier lue gallica correpta fuerit, & profluuium patiatur, tale profluuium dependebit à materia oculta qualitate peccante. Si autem manifestis alterata fuerit, recedere poterit à naturali statu in primis & secūdis qualitatibus. In primis, ut si calidior aut frigidior illa fuerit. In secūdis uerò, ut si tenuior aquosior, crassior & terrestrior extiterit: unde si calida & tenuis fuerit profluuium erit à materia biliosa, si uiscida à materia pituitosa, si crassa à melancholica, si aquosior esse poterit quilibet Ichor: quamuis autem profluuium hoc fieri possit ex omnibus dictis materiis, facilius tamen fit ex Ichoribus quàm ex humoribus, & inter ichores facilius fit à calidis quàm à frigidis: unde Ichor bilis cum cæteris calidior & tenuior sit ad motum etiam & profluuium faciendum erit promptior. Eadem sit ratio de humoribus. Cęterum hæc materia, quæcunq; illa fuerint, cum profluuiū facere nequeat absq; motu, ideò ratione huius, illam considerare possumus penes terminum à quo mouetur, penes uiam seu magnitudinem per quam mouetur,

Materia cō sideratur ut genita & ut generanda.

Accidentia materiam cōsequētia.

Materia ut quanta.

Materia ut qualis.

Materia ut mouetur.

penes terminum ad quem illa mouetur,& tandem penes tempus quo illa mouetur. Si terminum à quo conside-remus, esse potest corpus uniuersum uel determinata il-lius pars,siue Epar extiterit aut Vẽtriculus uel alia pars, ubicunq; autem illa genita fuerit, generari potest, facul tate labefactata & impedita. Si labefactata fuerit, causa generationis erit intemperies, quæ prout calidior aut fri gidior fuerit, hanc etiam uel illam speciem materiæ ge-nerabit. unde ab intemperie calidiori & ficciori biliosa materia producetur, tum ichorosa tùm humorosa,à fri-gida & humida pituita, sicut à frigida & sicca Melancho lia, quibus intemperiebus, si totum corpus præditum fuerit,profluuium fiet ratione totius,fluente scilicet tali materia in toto peccante ad uias uteri, Idem dicatur de parte.Ideò in curando profluuió, modò corpori uniuer so,modo parti determinatæ occurrendum erit. Si autem totius & partis facultas impedita potius sit fieri po-test à causis internis & externis si ab internis concurret temperatura,ætas, habitus corporis,& similia. Vnde ra-tione ætatis iuuenilis generantur humores potius calidi & tenues quàm frigidi & crassi. contrarium fit in decli nante ætate: si autem eadem facultas ab externis potius causis impedita fuerit,tales esse possunt necessariò& non necessariò occurrentes. Si necessariò occurrant, erunt sex res non naturales, quæ secundum omnes qualitates corpora alterare possunt. si necessariò non occurrant, medicamenta erunt, quę pariter si calida aut frigida fue rint,corpus totum uel partem immutare poterunt, mo dò ad hanc modò ad illam qualitatem. Hæc rursus materia,siue in toto siue in parte generetur, consequẽ ter à toto uel parte motus sui principium habeat,requi-rit etiam terminum ad quem illa mouetur, qui in mulie-bri profluuio alius non est quàm ipse uterus,qui imbe-cillior existens, dictam materiam suscipit, non tamen exi-sti-

Terminus à quo.

Terminus ad quem.

Improbatio quorundã.

ſtimandum, uterum eſſe partem ſimpliciter imbecilem, quia tunc in qualibet muliere profluuium hoc eſſe debe ret: non enim uterus eſt pars corporis à natura facta, ut totius uel partium ſuperfluitates ſuſcipiat, ſed ſolum factus eſt, ut ſit ſuſceptiuus menſtrui ſanguinis propter ſpeciei propagationem. Dum autem cætera etiam excre menta recipit, præter naturam hoc illi contingit, conſe quenter ratione imbecillitatis illi aduenientis, ſiue natiua illa fuerit, hoc eſt, à ſemine & parentibus contracta ſiue aſcititia, hoc eſt, poſt ortum acquiſita, quod cum con tingit, uteri flnxio ſtatutis temporibus non fiet, ſed præ ter conſuetum naturæ tempus, ſicut accidit in profluuio hoc muliebri. Conſiſtit autem hæc uteri imbecillitas, tùm in aliis, tùm etiam in nimia illius humiditate & laxitate, ſiue totum uteri corpus amplectatur, ſiue illius os tantum, & præſertim ſecundum uenarum orificia, & illas præcipuè per quas menſtruus ſanguis fluere conſueuerat, quod cum euenit, fit illud profluuium in quo uterus primariò afficitur; quia deinde nullum mobile moueri poteſt à termino à quo ad terminum ad quem, ſine me dio, ideò neceſſarium eſt in hoc motu materiæ magnitudinem reperiri, ſuper qua mobile moueatur. Hæc autem magnitudo non alia eſt quàm uenæ, modò totius corpo ris, ut ſi profluuium à toto fiat, modò partis determinatæ, ut in profluuio quod fit à parte, hic deinde motus cum in inſtanti non fiat, ſed ſucceſſiuè, ideò tempus etiam requiritur, quod illius motus eſt menſura. Menſu ra autem & menſuratum cum coæquari debeant, ideò ſi motus & profluuium materiæ longius aut breuius fuerit, ita etiam tempus, quod illius eſt menſura illi propor tionabitur, ut hinc oriatur profluuium modò longum modò breue, modò continuum, modò per interualla re currens; tandem ſi materiam generandam conſideremus, prout apta eſt facere & fouere profluuium, hæc genera- bi

Vteri imbecillitas.

Via.

Tempus.

Materia generanda.

bitur propter aliquam intemperiem totius uel partis,præ ſertim ſi à uictus ratione & aliis externis cauſis occaſionem habuerit. Concludendum igitur eſt, quod profluuium muliebre uteri Symptoma eſt in exeunte mutato, prodiens à materia excremētitia tùm humoroſa tùm Ichoroſa copia & qualitate peccante, genita modò in toto modò in parte, & ad uterum propulſa.

Definitio.

De Differentiis. CAP. LX.

Differentiæ à forma.

QVæ autem ſint propoſiti Symptomatis differentiæ ab illius eſſentia, forma inquam, materia et cauſa effectrice colligi poſſunt. Merito formæ uere & legitimè ſpecies non oriuntur,ſed illę ſolùm quæ ſecūdum magis & minus diſtinguuntur,prout uidelicet muliebre hoc profluuium eſt functio imbecillis uel ablata retentricis, ac proinde fluxio eſt continua uel intermittens, copioſa & minus copioſa. Ex parte uerò loci affecti cum ſit uterus ipſe,dicimus tale profluuium fieri utero primario uel ſecundariò affecto: & dum ſecundariò afficitur, uel affici ratione totius uel partis determinatæ, & ad partium rurſus numerum,totidem ſpecies oriri. Poſtremò capiuntur differentię à cauſa effectrice, pro ut muliebre profluuium aliud ſit à materia Ichoroſa aliud, ab humoroſa, & utrumq; adhuc triplicem continet ſpeciem, prout Ichor, & humor triplex eſſe poteſt: & rurſus quicunq; ille fuerit, cum ſimplex eſſe poſſit& mixtus, naſcetur etiam profluuium exquiſitum & nothum.

Differentiæ à loco affecto.

Differentiæ à cauſa effec.

De

De Signis.
CAP. LXI.

SIgna quædam diſtinguunt muliebre hoc profluuium ab alio quocunq; quædam enumeratas ſpecies ab inuicem ſeiungunt. Diſtinguemus inprimis profluuium muliebre à profluuio menſium, per materiam quæ per uterum egreditur: nam in profluuio menſium, egrediens materia ſanguinea eſt: in profluuio autem muliebri exquiſito, alterius eſt generis. Dico exquiſito ad differentiam nothi, in quo ſanguis exire poteſt, nunquam tamen ſincerus, ut in profluuio menſium exquiſito contingit, ſed alteri materiæ ſemper permixtus erit. Diſtinguetur autē à profluuio menſium notho, ex profluuio ſanguinis copia minori exeuntis: quoniam in menſium profluuio ſemper ſanguis dominatur alteri materię ſibi permixtæ, contra in profluuio muliebri contingit, in quo ſanguis ſemper in minori copia exit, in maiori uerò copia alia materia: pręterea diſtinguemus, quoniam in profluuio menſium notho, exiens materia à prędominio ſanguinea exiſtens, grumeſcere poteſt At in prufluuio muliebri, in quo minor eſt quantitas ſanguinis, maior autem alterius humoris, fluida potius permanet: Generatim uerò cognoſcemus genus hoc profluuii ex totius corporis decoloratione, præſertim ſi progreſſum fecerit, oculi etiam tumidi erunt, & quandoq; cum dolore, pedes quin etiam & ipſi intumeſcere uidebuntur, inappetentia oritur, & ſpirandi difficultas quandoq; accedit, inſuetuſq; animi mœror comitatur. Diſtinguemus deinde profluuium muliebre à profluuio ſolius vteri, ſumptis ſignis à copia & motu exeuntis materiæ. Nam in profluuio uteri exiens materia pauca eſt, cum ſolius uteri excrementum ſit. Contra in

Signa in dup. diffe.

Signa diſtinguentia à profl. mēs.

Prima differ.

2. differ.

Signa profl. in genere.

Differentia à profl. ſolius uteri.

tra in muliebri profluuio, materia copiosior effluit, cum potius aliundè quàm ex solo utero, ueniat, & propterea in hoc profluuio licet per uterum materia exeat, ipse tamen secundariò potius afficitur, cuius contrarium contingit in profluuio vteri. Seiungitur autem ab eo profluuio, quod fit ratione ulceris, quia in hoc exiens materia saniosa & purulenta est, imò cum aliquo fœtore, exitq; cum dolore, nec possunt uiri congressum sustinere, & præsertim si ulcus in collo matricis fuerit: In fluxu autẽ muliebri excrementum erit citra saniem & dolorem, uiriq; congressum benè patientur, & in maiori copia materia effluet. Cognoscemus deinde differentias: & primò formales ex relatione patientis & ex nobis ipsis uidentibus. Cognoscemus autem materiales: & primò si uterus primariò afficiatur, quia signa aderunt intemperiei uteri humiditatis & laxitatis eiusdem, præcessere etiam causæ laxantes, & secundum totum & alias partes benè habebit. Vbi autem nullum ex propositis signis adfuerit, indicium erit, affectum locum alium esse ab ipso utero, qui si fuerit pars, & primò caput, obseruabimus consuetam eius euacuationem per nares & os suppressam esse. Si fuerit Epar, uentriculus & alia pars, ad signa illarum affectarum partium recurrendum erit: At illis benè habentibus in totum causa referenda erit, quod ẽt cacochymum uidebitur. A qua autem materia hic fluxus pendeat, cognoscemus, quia si febrem ardentem subsequatur, indicium erit, fluxum istum esse potius colliquatiuum, cum ratione huius caloris febrilis, pinguior pars, deinde carnosum genus colliquetur, quod profluuium citò solet ob alimenti defectum corpus emaciare. Si autem materia excrementitia fuerit, proposita signa non aderunt. An uerò materia sit Ichorosa uel humorosa, distinguemus per tenuitatem & crassitiem eius ut tenuior & Ichorosa, instar aquæ effluat, crassior autem & humorosa instar mellis.

Differentia à profl. ratione ulce.

Signa differ. formalium.

Signa materialium.

Signa materiæ facentis profluuium.

Signa materiæ alim.

Signa materiæ excrem.

Signa materiæ ichorosæ.

lis. Dum autem ichor exit, cum multiplex esse possit, singulos cognoscemus, respiciendo ad eorum colorem & modum exeundi, imò ad totius temperaturam, ætatem, corporis habitum & prægressam uictus rationem. Inprimis si fuerit ichor sanguinolentus uerget ad aliqualem rubedinem, si bilis ad citrinitatem, si melancholia ad æruginem, si pituita ad Albedinem. Penes modum exeundi si ichor fuerit melancholiæ fecalis, pituitæ dulcis aut sanguinis, citra dolorem & molestiam exibit. Si autem ichor fuerit biliosus uel adustę melancholiæ aut salsę pituitæ, cum molestia effluet. Dictas autem species cognoscemus ex colorum diuersitate, quæ si impermixtæ singulæ fuerint, proprium etiam & determinatum colorem præ se ferent, Si autem permixti fuerint, ut dominantem colorem per sensũ cognoscere non possimus, debemus linteolum mundum in tali humore madefacere, mox igne autem sole exiccare, ita ex colore in linteolo derelicto humorem exeuntem & dominantem distinguemus. Eadem sit ratio, si exiens materia humor fuerit.

Signa singulorum ichorum.

De Curatione.
CAP. LXII.

SCopi propositi in sermone de profluuio mensium, huic quoq; Symptomati, communes esse uidentur: nam si in hoc profluuio inprimis ad continentia respexerimus, cum uterus sit humidiori intemperie detentus, indicabit auxilium alterans in contrarium, si alterius causa uterus afficiatur, siue corpus uniuersum siue pars determinata fuerit, modò huic modò illi occurrendum erit. Quare si totum concurrat, ratione caloris colliquantis, ut in ardente febre contingit, auxilium indicabitur ualenter

Scopi curat.

lentet ac citò refrigerans ac humectans. Si concurrat de terminata pars, quia illius facultas sit labefactata,cum ab intemperie labefactetur , quæcunq; illa fuerit , indicabit auxilium alterans in contrarium si eadem impedita potius fuerit, cum impediri possit à copia & qualitate materiæ. ex parte copiæ euacuans auxilium significabitur . Ex parte autem qualitatis manifestæ, siue prima siue se cunda fuerit auxilium alterans in contrarium orietur , quemadmodum ratione occultæ Alexipharmacum requi retur . Eadem si consideretur ratione qua mouetur uel quiescit, si fluxa fuerit, auxilium indicabit euacuans deri uando, si in fluxu, reuellendo .

De Pronostico .
CAP. LXIII.

HIc fluxus modo est curabilis modò non & qui curabilis est modò cum facilitate modò cum difficultate . Distinguemus autem discurrendo per propositas differentias & illarum causas , pro quarum diuersitate in numero magnitndine uehementia & materiæ essentia, di uersimodè prognosticandum erit. Vnde si fluxus alimen talis fuerit & colliquatiuus , si ardentem febrem sequatur, si cum uehementia fiat, ut medicamentis etiam non cedat, uiresq; imbecilliores assiduò reddat quid aliud pro gnosticandum erit, quàm eius uitam in magno discrimi ne positam esse . Si autem alterius materiæ excrementitiæ fuerit, etiamsi ratione huius, melius sperandum sit , non tamen symptoma erit contemnendum : quoniam ubi diu perdurauerit , consueuit miseras mulieres ad tabem primò, deniq; ad mortem perducere . Omitto alia multa incommoda, quæ inde sequi solent: quoniam steriles

riles euadunt cum ob ſuperfluam vteri humiditatem eia culatum ſemen non detineant, ſecundum etiam corpus totum fœdari ſolent, tumidæ euadunt, pallent & mœſtæ fiunt, lumborum grauitate & dolore detinentur, quod profluuium ſi fuerit materiæ potius acris quàm dulcis & benignæ, qualis eſt bilioſa, atrabilaris & ſalſa pituita, prę ter id, quod cum dolore exibit, imminet etiam, ne erodendo in partibus vteri vlcus oriatur. Quod deinde ſi diutius perdurauerit in malignum etiam & cancroſum degenerare ſolet. At ſi exiens materia pituita fuerit dulcis, exigua, per interualla potius exiens correſpondeatq; temperaturæ, ætati, corporis habitui, prægreſſæq; uictus rationi, maiorem ſalutis ſpem polliceri poterit.

De Materiis Auxiliorum.
CAP. LXIIII.

IN curando propoſito affecto ſi ſanguinis plenitudo fuerit, & nihil prohibeat, ſanguis erit mittendus. Ad eſt autem in eo potisſimum profluuio, quod ab Ichore ſanguineo fit, ad differentiam cæterarum materierum, quæ à ſanguinis natura longè diſtant, ratione quarum nulla habetur euacuandi ſanguinis indicatio. Dum autē conuenit uenam aperire, ea eligenda erit, ratione cuius ſanguis euacuetur, & ab utero ſimul reuellatur, huiuſmodi erit uena cubiti. De quantitate autem, tempore & modo, nihil dico, cum eadem ſint ſeruanda, quæ antea dicta fuere, ob eandem rationem nec de cucurbitulis & aliis auxiliorum materiis ad hoc præſidii genus pertinentibus, agendum erit: quare ad pharmatiam deſcendendum.

Sang. miſ. *Libro ad Poſthumū cap. 8.* *Locus.* *Quantitas.* *Tempus.* *Modus.* *Cucurbitule*

De Pharmacia.

CAP. LXV.

CVm pharmacia & totum respiciat & partem, utraq; in hoc Symptomate locum habet. Quare si corpus totum cacochymū fuerit, ratione huius præmittenda erit totius euacuatio & si opus fuerit materiam præparare, aluumq; lenire, præparantibus & lenientibus priori loco utendū erit, ut pro lenitione interdū clysteriis uti cōueniat, quandoq; uomitoriis, nonnunquā et illis lenientibus, quę per os exhibentur, ut si primæ istæ superfluitates in uentriculo potissimum redundauerint, uomitoriis educendæ sint, si in infimis intestinis clysteriis, si ubiq;, medicamento per os administrato, omnes erunt per secessum euacuandæ, de quorum materiis cum copiosè actum antea fuerit, plura hic non proponam. Præparantia autē locum habebunt in eo muliebri profluuio, quod fit à materia humorosa & crassa, cuiusmodi est pituita aut Melancholia, de quibus pariter supra tractatum fuit, mox materia erit purganda per secessum lotium uel sudorem, prorut in hac uel illa parte fuerit, uel in hunc uel illum locum raptum magis habuerit: id tamen aduertendum quod ordinem dictorum uacuantium respicit, quòd ubi in toto fuerit cacochymia, semper ab euacuantibus per seceslum, incipiendum erit, mox ad Diuretica & diaphoretica deueniendum. qua medendi ratione Gal. etiam usus fuisse uidetur in Boeti uxore, cui post alui purgatio, nem factam, euacuantia per lotium adhibuit, deinde ea etiam, quæ per cutim materiam educere poterunt: quibus ita administratis illam etiam ab hoc symptomate liberauit. Expurgato uniuerso corpore, roborantibus utendum erit, atq; istis uariis, pro loci affecti uarietate & causa-

Lenientia. *Clyst.* *Vomitoria.* *Lenientia p secessum edduc.* *Preparātia.* *Purgantia.* *Ordo.* *Lib: de præcog. ad Posthu. c. 8.* *Roborantia.*

causarum producentium hoc Symptoma, unde si causa huius fluxus uentriculus fuerit, ob eius facultatem labefactatam ab intemperie frigida & humida, occurrendum erit cum calefacientibus & exiccantibus, intus & extra admotis, quibus Gal: etiam in vxore Boeti usus fuit, quæ ob copiam aquosi humoris, imum uentrem tumidum referebat, ut prægnans omnibus uideretur. copia enim huius humoris intus cohibita,& modica fluente, necessarium erat, uterum & uicinas partes in tumorem attolli. In quo casu nequaquam conuenit prius astringentibus uti, quia materia adhuc magis detineretur hydropemq; producere posset: sed præmissa diligenti purgatione totius, tumor ille discutiendus erit, cum calefacientibus & siccantibus: ideò iubebat marina arena corpus totum calefieri & siccari, frictiones etiam adhibebat, ut excrementa plurima ad cutim attracta resolueret, imò melle etiam cocto, corpus totum perfricabat. Vbi igitur radix huius mali fuerit frigidior uentriculi intemperies, cum calefacientibus, roborandus erit, in quem usum probatur ius galli præparati & alterati cum mentha, absinthio,nardo, nuce myristica & similibus Aromatis,Potus etiam aquarum thermarum conducet,& extra eorundem, stillicidium conueniet, & efficacius erit si cum uino paratum fuerit, in quo tamen prius infusa sint, mentha, betonica, absinthium rosæ & similia: uel eorum loco fieri poterit ex oleo de spica unguentareorum masticino, de mentha & similibus. Probantur etiam compositiones, quæ paratæ habentur ex aromatico rosato, diatrionpip: imò ex theriaca Mitridato & similibus. Omitto inunctiones, fomenta & alia, quæ ex propositis materiis parari pariter poterunt: A pari si in causa fuerit cerebrum, post totius purgationem caput quoq; per consueta loca expurgari debet,potissimum autem per nasalia, quib. demandando materia caput replens educitur. Materia autem

Calefac: & siccantia.
Frictiones.
Materiæ auxilij calefacientis ius galli.
Aquæ therm.
Stillicidiũ
Cõfectiones.
Iniunctiones.
Cura uitio cærebri.
Nasalia.

huius

huius euacuantis esse poterit succus betonicæ, maioranæ, saluię, hyssopi, si tepidè ad intra nares attrahatur. Et si ualentioribus fuerit opus, infusione Agarici uti poterimus, Et si adhuc potentioribus uti expediet, elaterium lacte permixtum admouere poterimus. Omitto masticatoria tanquam suspecta, ne materia ad inferiora magis præcipitetur. Quo tempore insensibiliter etiam euacuantibus uti poterimus, quemadmodum si lotio paretur ex lixiuio alterato cum cinere, ex betonica, saluia, stoechade, cypresso & pineis eius: & si opus fuerit Agaricum etiam addere, efficaciorem lotionem reddemus. Ex quo stillicidium etiam super commissuram coronalem facere poterimus, prius tamen capillis abrasis, qui ad eam partem spectabũt, imò post lotionem eidem parti applicare poterimus, puluerem ex mirrha mastice, stoecade, cubebis, rosis an. partes ęquales accipientes, & ut diu illi loco adhæreant, superponere poterimus ceratum sacrum. Qui plura cupit adeat tractatum de catharro. Si profluuium fiat Epatis uitio, labefactata illius facultate à frigidiori intemperie, ratione cuius frigidiores & pituitosi humores aggregentur, calefacientibus & roborantibus tale uiscus progrediendum erit, quorum materiæ esse poterunt trochisci de lacca, de Alanda ex Cyphoide, theriaca, mitridatum, tryphera magna & similia. A pari si idem Epar concurrat per calidiorem intemperiem acriores humores generando, illius feruor cum moderatè refrigerantibus contemperari poterit. Ideò omnia cichoracea conducent, serum etiam caprinum, & præterea aqua etiam B. Virginis. Idem dicatur de his quæ extra admoueri possunt. Si deinde hoc profluuium fiat solius uteri uicio, illius facultate labefactata à frigida & humida intemperie, ratione cuius proprium alimentum exactè coquere, retinere & in propriam substantiam uertere nequeat, sed superflua quędam humiditas supersit, quæ uenarum ora la

Masticat. *Lotiones.* *Stillicidium* *Puluis.* *Cura uicio hepatis.* *Troc.* *Cicoracea.* *Cura affecto solo utero.*

zans, ſibi etiam aditum paret,ut per uterum ſenſim diſtil let, & ſtillando partes illas continuò madefaciat, tunc meritò genitæ & hærentis ſuperficiei uteri, euacuandum erit. Ex parte uerò materiæ generandæ, robur utero ad dendum, calefaciendo & ſiccando Quare pro vteri mun dificatione uti poterimus clyſtere facto ex decocto Beto nicæ, mercurialis, matricariȩ, arthemiſiæ, biſtortæ,ſpicæ nardi & ſimilibus in mulſa decoctis uel aqua ſaccharata. In eundem uſum peſſaria etiam parari poterunt ex bom bace in dicto decocto imbuto & contuſo,& ad formam digiti redacto, mundificato vtero, & ab omni ſorde depurato, roborandus erit cum exiccantibus, quemadmodum ſi intus clyſteria ex eodem decocto parata iniiciantur: uel etiam ex eorundem ſuccis,qui efficaciores erunt. Suffumigia etiam ex eiſdem fieri poterunt, ſemper illa ad dendo, quæ Aromatica etiam ſunt.In quem ipſum uſum tales trochiſci etiam parari poterunt,accipientes fol: Arthemiſiȩ, matricariæ, mirrhidis, pineorum cupreſſi macis, nucis moſchatæ, ſtyracis, roſarum rubearum, ligni aloes an. drag. i. quibus puluerifatis cum mucilagine tragacanthi q. ſ. permixtis, trochiſci parabuntur:& proiectis ſuper prunas accenſas, ſuffumigium ipſi utero paretur. Omitto ſeſſiones, quæ in eodem decocto parari poterunt, cui ſi uinum additum fuerit, adhuc efficacius & utilius euadet, præſertim ſi dulce fuerit. In cuius adminiſtratione communiter practicantes in errore eſſe uidentur, qui dum uino utuntur, uolunt in illo ebullitionem materierum fieri, cum ratione ebullitionis pars tota tenuior & ſpirituoſa uini in qua ſola agendi omnis po teſtas reſidet, euaneſcat. Quod autem remanet,nullam uim retinere uideatur, hinc eſt, quod uinum poſt ebullitioneȝ omnem odorem, ſaporem & fragrantiam amiſit, & alienas qualitates recipit,ob quam eandem cauſam longè deterius illi agunt, qui lignum Guaiacum prȩparantes

Clyſter mundificans.

Peſſaria.

Clyſter robor.

Suffumigia.

Troc.

Seſſiones.

Error practicãtium.

rantes uel salsam, in uino ebullitionem faciunt, dicentes, se velle labefactatum uentriculum roborare, quo fine omninò frustrantur, quia per ebullitionem uinum amittit omnem roborandi facultatem, & acessendo eidem potius obesse quàm prodesse potest. Sed dum eo uti uolumus, consultius est, decoctionem in aqua prius facere, deinde post factam decoctionem, uinum addere in quo eedem materiæ fuerint prius macerate. Omitto etiam inunctiones, quæ parari poterunt ex oleo de spica, ex oleo de nuce myristica expresso, ex styrace & similibus, intus uerò præbere poterimus conseruam arthemisiæ, matricariæ, betonicæ, roris marini, diamuschi, Elect: de gemmis, Elect: Aromaticum Eryngium, & similia. Tandem ad astringentia deuenire poterimus. Inter cætera commendatur à Gal: coagulum leporis, aceto bibitum, in cuius defectu tantundem ualebit coagulum hoedi, ouis, uituli, ceruui & similium, Si ualentioribus opus fuerit, ad ea recurrendum, quę in profluuio menstruorum fuere proposita, quibus omnibus diligens uictus ratio perpetuò addenda erit.

Inunctiones

10. de Simplic. mel.

Materia auxilii adstring.

De Gonorrhoea.
CAP. LXVI.

6. de loc. aff. 6.

Nomen.

QVod latini uocant profluuium seminis, græci Gonorrhoeam dicuut, & est ille affectus, in quo semen assiduò effluit, & præter uoluntatem, ac uoluptatem, quod symptoma, etiamsi fœminis ac uiris commune sit, frequentius tamen in fæminis quàm in uiris fieri consucuit: & ratio ea esse potest, quia fœminæ semen quod habent, crudius est, aquosius, tenuius & fluidius, consequenter ad motum promptius. Dum autem uiris

accidit,

accidit,iunioribus & ueneri magis addictis,cole tamen nō extenso magis aduenit,in quibus partes spermaticæ imbe cilliores fieri solent,ut ex longa consuetudine, læsione il lis superueniente, ad easdem etiam humores abundantius confluunt. Hoc itaq; loco de Gonorrhoea sermo est faciendus,ut fœminas potius, quàm uiros respicit,cuius forma generica à prioribus speciebus profluuii non distinguitur,cum symptoma pariter sit in exeunte mutato,in quo immodicè exit quod retineri deberet. Distinguitur tamen penes ipsum mobile, quod humor est excrementitius,sed pro speciei conseruatione utilis, cuiusmodi est semen.Quare.Gonorrhoea erit effusio seminis, quæ materia licèt puri & saniei,quæ ex utero exulcerato exire solet,sit ualdè similis,ab ea tamen colore odore,mix tione,modo excundi, & uiribus longè distabit: pus enim malum habet odorem,cum dolore exibit,sanguini exiguo permixtum erit,quia ulcus uteri sequitur : semen autem colorem album& simplicem habebit,malo odore expers erit, & citra dolorem exibit.Accedit ,quòd immoderatū fluxū seminis totius corporis tabes comitatur,qđ non ita cōtingit in fluxu alterius materiæ.Semen præterea dū effluit,potest uoluntariè & citra uoluntatem exire.Si uoluntariè fluxerit, id fit ex præcedente coitu,& cum uolu ptate,cuiusmodi non est in gonorrhoea, sed citra uolun tatem & uoluptatem omninò fit,ut gonorrhoea non solum sit effusio seminis, uerum etiam inuoluntaria. Hæc rursus inuoluntaria seminis excretio si in uiris consideretur,fieri potest cum tensione,& citra tensionem pudendi, quę cum tensione fit,est genitalium partium ueluti conuulsio quædam, in qua motu quodam uiolento & præter naturam ad propria principia tegrediuntur,quæ con uulsio non tantum in uasis seminalibus fieri potest, uerū etiam secundum corpus uniuersum,sicut in Epilepsia ma

De essentia

3. de sympt. caus. c. 2.

Forma.

6. de loc. aff. cap. 6.

3. de symp. causis. 4.

2. de causis sympt. 6. de loc. aff. c. 5.

gna contingit, in qua corpus totum secundum neruos & musculos omnes conuellitur, ut musculi etiam, qui sunt circa uasa spermatica, pariter conuellantur, cum seminis emissione inuoluntaria. Imò ob hanc totius conuulsionem, non solum semen emittitur, sed quandoq; etiam lotium & cætera alui excrementa, quod minime contingit in gonorrhoea propriè dicta, de qua hic sermo habetur, in qua semen effluit citra totius conuulsionem. Cuius symptomatis locus affectus non pudenda sunt, sed uasa potius seminalia, in quibus sanguis benè elaboratur & spirituum copia refertus, recipitur, ut ab insita eorum ui ulterius excoctus, in seminis naturam degeneret, quod munus, cum in instanti fieri nequeat, sed in tempore, ideò in illis tàm diu detineri debet quo ad retentiò coctioni coæquetur. Vt autem detineatur, à natura multis plexibus conformata fuere, qui tandem ad testes terminantur, quibus si laxitas præter naturam adueniat debilitata eorum retentrice, foràs effluet Afficiuntur autem hæc uasa gonorrhoea detenta, morbo in mala cõpositione, & eo præsertim, qui in uiis plus æquo dilatatis consistit, quæ dilatatio fit propter earum partium intemperiem humidiorem, & laxiorem, ratione cuius facultas retentrix susceptam materiam tam diu retinere nõ potest, quo ad coctio absoluatur: Et expultrix pariter tàm diu non quiescit, ut integrę coctioni satisfacere possit ceterum autem dicta uasa dupliciter affici posſunt, primariò & secundariò. Primariò afficiuntur, quando reliquum corpus benè habet. Secundariò uerò dupliciter læduntur, gratia totius uel partis determinatæ. Gratia totius fit, quando facultas coctrix, quæ ubiq; celebratur, labefactata est ob aliquam intemperiem, & præsertim frigidiorem, ratione cuius nec integra coctio fit, ac proinde nec perfecta nutritio, sed diminuta. Quod autem superest & partium substantiam acquirere non potuit, ad uasa

3. de symp. caus. c. 2.
14. de usu part. c. 10.
Locus affec.
Modus generationis.
Causæ effic.
Vasa 2. affici.

uasa seminalia protruditur, & ab illis foras effluit, quæ materia nec sanguis sincerus est, quia ex coctione rubicundum colorem amisit, nec exactum semen, quia ex di minuto calore ultimam formam seminis non acquisiuit, sed maiori ex parte erit materia pituitosa, colore & consistentia similis ipsi semini. si autem causa partis determinatæ eadem uasa afficiantur, fieri potest ob cerebri læ sionem & potissimum secundum illius uentriculos, ut in Epilepsia contingit. Cum igitur Gonorrhoea fiat ob di latationem orificiorum uasorum seminalium, dilatari poterunt facultate labefactata uel impedita. Si labefactata fuerit, fit ob intemperiem, ut meritò labefactatæ retentricis, concurrat humidior intemperies: meritò autem la befactatæ expultricis concurrar calidior. Si autem impedita fuerit, impediri potest ratione totius & partis, ut à nimia copia grauante uel à uiciata qualitate irritante uasorum expultrix expellat dictam materiam, unde gonorrhoea ratione copiæ facta, locum habebit in corpori bus sanguineis, bonis & copiosis succis refertis, & in illis etiam, quæ præter consuetudinem uenerem amplius non exercent: quæ autem fit qualitatis potius ratione, esse po test qualitas manifesta & occulta. Manifesta erit, quæ ca lidiorem uel frigidiorem intemperiem sequitur, ratione caliditatis acrimoniam acquirit, quæ assiduò uasorum ex pultricem stimulare potest: Ideò ex Epatis calore & renum etiam, dicta materia illa qualitate affici poterit. Si autem frigidiorem sequatur, tunc fiet ex nimia tenuitate & fluxibilitate materiæ, quæ ad hanc fluxionem est ual dè parata. Si deinde fiat ratione occultæ qualitatis, erit quemadmodum Gonorrhoea Gallica, quæ fit à materia uirulenta, afficiente eadem uasa spermatica, quæ prauam illam qualitatem contrahendo, quicquid in illis col ligitur, ut semen euadat, in tetrum & fœdum uirus con uertitur, cui noua accedens materia à priori coinquina-

Dillatationis uasorũ causæ.

Fac. labef.

Fac. impedita.

Copia

2. de sem.

Qualitas manifest.

Qualitas occulta.

tur & nescio quid malignitatis ac putredinis concipit, ad quam acrimonia consequitur, cuius causa solet per transeundo, non solum dolorem sed excotiationem uiis illis inferre. Omitto causas externas, tùm necessariò tùm non necessariò occurrentes, quæ omnes producendo, fouendo & augendo dictas intemperies cõcurrere possunt ad generationem dicti Symptomatis.

Causæ exter.

De Differentiis CAP. LXVII.

AB explicata essentia ad species eius enumerandas descendo, quæ à forma, loco affecto & efficientibus causis capiuntur. Vt ex parte formæ statuendum sit, quod gonorrhoea, ratione qua est fluxio seminis, uel est solius seminis impermixti effusio, uel permixti & alteri materiæ coniuncti. Hinc oritur Gonorrhoea exquisita; & & notha, & ex hac pro permixtæ materiæ multiplicitate, multæ differentię oriuntur. Ex parte uerò loci affecti, cũ sint uasa seminalia, dicimus gonorrhoeam fieri uasis seminalibus primario affectis, uel secundariò: & si secundariò, adhuc dupliciter prout uel corpus totum afficitur, uel pars determinata, & si pars determinata, esse potest Cerebrum, Epar, uentriculus, renes & huiusmodi: A causa pariter effectrice, tot nascentur differentiæ, quot fuere causæ enumeratæ, ita ut gonorrhoaa alia sit quæ labefactata uasorum facultate oritur, alia in qua impeditur, & quæ fit ob labefactatam facultatem triplex erit, pro ut labefactari potest ab imtemperie, calidiori frigidiori & humidiori, si ortum habeat ab eadem facultate sed impedita multiplex adhuc esse potest, pro multiplicitate impedimenti, pro ut impediri potest à causis externis uel internis. Et si ab internis, alia fit, ratione copię materiæ grauantis, alia ratione malæ qualitatis, quæ potest esse

Differentiæ à forma

Differ. à loco affecto.

Differentiæ à causa effec.

manifesta

manifesta & occulta. Si manifesta erit gonorrhoea facta ab acrimonia seminis, à calidiori intemperie producta, uel ab eiusdem tenuitate & aquositate, à frigidiori & humidiori intemperie causata. Si occulta, erit gonorrhoea gallica, quæ à uirulenta materia etiam fit.

De Signis. CAP. LXVIII.

GOnorrhœã simpliciter cognoscemus ex patientis relatione, nobisq; ipsis uidentibus, differentias verò distinguemus ex multis signis, de quibus Gal: passim ẽt loquitur, inprimis si gonorrhœa sinceri seminis fuerit, diu illam sustineri non poterit, quin corpus uniuersũ non contabescat, & tandẽ ẽt moriatur. At si alteri materiæ permixtum fuerit, cuiusmodi est pituitosa, quæ in tertia coctione in substantiã partiũ transmutari non potuerit, minorẽ noxã patientur, & presertim si maior fuerit copia huius materiæ, seminis aũt minima: quamuis.n. isti ẽt sensim emaciẽtur, diutius tamen superstites esse possunt, magis.n. debilitatur patiens ex gutta seminis sinceri effluentis, quàm ex integra vncia alterius humoris: quæcunq; autem fuerit ista fluxio, cum semper fiat uasis seminalibus affectis, atq; iis modò primò modò secũdariò, distinguemus, quia si cæteris partibus patiẽs benè habuerit, indicium erit, dicta uasa primariò affici. Si verò alterius ratione lędantur, cũ lædi possint rõne totius & partis, cognoscemus recurrendo ad signa indicantia corporis totius læsionẽ ut ex febre contingit, uel partis determinatę. Distinguemus tandẽ differentias ab effectrice causa, & primò si fiat rõne copiosæ materiæ, ex habitu corporis sanguineo, & plethorico, ex prægressa uictus rõne laudabiliũ ciborũ ex uitæ innocentia, & pſertim si ueneri assueta antea fuerit, quod semẽ si exquisitũ & impermixtũ fuerit, illius consistentia, color & proprius odor significabunt, modus ẽt exeundi, quia citra do-

Signa in generi.
6. de loc. aff. 5. cap. 31.
6. de sanit. tu.
Signa gen. exquisitæ.
Signa gen. noth.
Aristoteles de gener. animal.
Signa gen. per essentiam.
Signa gen. per consensum.
Signa ratione copiæ.

tra dolorem effluet,& nisi fluxio ista in longius protracta fuerit citra detrimentū fieri poterit. At si à uiciata eius qualitate fiat, & primò ab occulta exiens materia citrini erit coloris,mali odoris,& uirulentię gallicæ signa aderūt. Si aūt oriatur à mala qualitate manifesta, cū esse possit acrior & aquosior,si fiat rõne acrimoniæ conqueretur patiens de dolore quodā mordicante,cui addas temperaturam calidiorem,ętatē iuuenilē,& prægressam uictus rationem calefacientem , uenerisq; abusum . Si potius fiat à materia aquosiori & tenuiori,substantia ipsius declarabit, quia fluidior erit instar aquæ mellis. Modus exeundi erit sine dolore, quibus accedit frigidior temperatura,& prægressa uictus ratio consimilis. Si deniq; fiat ob conuulsionem , fluxio erit cum tensione pudendi.

Signa uiciate qualitatis.

6.de loc.aff. cap. 4.

De Indicationibus. CAP. LXIX.

Indic.curat.

SI gonorrhoea fit ob apertionem orificiorum uasorum seminalium, dilatatio ista erit adstringenda, roboranda & ad naturalem statum & constitutionem deducenda. Hunc scopum assequemur , remouendo causas talem dilatationem facientes. Quare si fiat ex nimia copia seminis,indicabitur auxilium minuens.Si ob uitiatam eiusdem qualitatem,hæc si occulta fuerit & Gallica, Alexipharmacum auxilium requiret. Si à manifesta qualitate,hæc si calida & aeris fuerit, indicabit auxilium contemperans.Si ab aquositate & nimia tenuitate,cum fiat à co ctrice facultate labefactata,ob frigidiorem intemperiem, indicabitur auxilium calefaciens & roborans:quæcunque autem fuerit,non erit malum spernendum,cum progressu temporis ad tabem & mortem perducat , quod modò citius,modò tardius efficit,pro differentiarum diuersitate.Vnde si gonorrhœa fuerit sinceri seminis , si progressum etiam fecerit,lethalis erit. Si alteri materię permiscea-

De Prognostico .

misceatur, recensq; fuerit, minus periculosa erit. Si uasa seminaria primariò afficiantur, peior altera erit, in qua ea dem uasa secundariò læduntur, & inter has maiorem salutis spem ea pollicebitur, quæ fit per consensum partis, quàm totius, cæteris tamen sēper paribus. Si dñas a cæ fectrice desumptas mutuò conferamus, salubrior illa erit, quæ fit à copioso semine, imò hæc temerè supprimenda non erit: quę aūt fit à uitiata qualitate, & primò uirulenta, erit oīum pessima, quia materia ista, non modò manifestis, sed occultis ēt qualitatibus peccat. Si aūt fiat ob solam seminis caliditatem uel tenuitatem & aquositatē, non erit arduum alterare in contrarium. Illa aūt erit curatu difficilior & mulieri molestior, quæ ab insigni calore & acrimonia producitur, quia ratione huius non solum dolor infestat, sed periculum etiam iminet, ne uiæ per quas illa transit, excoriationem & ulcus patiantur.

De Materijs Auxiliorum. c. LXX.

CVm gonorrhœa sit tàm multiplex, non unica curandi ratio illi satisfaciet: in illa. n. gonorrhœa, quę à copioso semine producitur, cū hęc non fiat sine copia sanguinis, ideò missio eius conueniet: locus tñ uarius erit, pro uaria illius subsistētia, ut si in toto corpore æquè & simpliciter peccauerit, cōis uena aperienda sit. Si autē totius plenitudo oriatur à plenitudine partis determinatæ, ut ob suppressa menstrua inferior potius uena secanda erit. Quantitas uerò, tps & modus ex aliàs dictis patent, & eadē de cucurbitulis ratio habenda erit. Quo ad materias pharmaceuticas, supposita imprimis totius euacuatione, de localibus cogitandū erit, quæ uaria sunt pro specierū Gonorrhœæ uarietate. Quare si ea occurrat, quæ à copioso semine fit, conuenient illa oīa quę copiosi seminis generationem prohibere possunt, quarum alia id manife-

Sang. missio.
Locus.
Quantitas
Tempus
Modus.
De Pharmacia.
Localia.

Materiæ auxilij prohibentis gen. semi. manifestis qualitatibus pstant,aliqua occultis.Et quæ manifestis agunt,quædam refrigerant,ut semen lactucæ, portulacę,nympheæ,cannabis,papaucris albi,agni casti, radix halicacabi:his accedunt semen uiticis ac rutæ,quorũ assiduum usum Gal.etiam cõmendauit: quædam agunt exiccando,ut Cyminum,Calamenthum,mirrha euphorbium, ruta,quæ licèt calida sit,minuit tñ semen,tum exiccando tùm coagulando:ideò ab Alexandro & aliis ruta enumeratur inter eas materias, quæ occulta potius q̃ manifesta qualitate agit.Hæc aũt & similia uariis formis propinari pñt.Primò in austero uino infusa,in puluerem redacta,in pillulas,in trochiscos,electuarium & similia: quem admodum si acceperimus,seminum rutæ, agni casti ana drag.ii.lactucæ,thuris, mirrhæ ana drag.i, puluerizentur oĩa,& cum melle despumato q. s. misceantur & fiat electuarium,cuius Dosis singulo manè erit ad drac. mediã & scrup.duos:quibus alterantibus frigidis & humidis illa ẽt gonorrhœa tolletur,quæ à seminis acrimonia fit, euacuantes in primis genitã materiã, deinde calidiorẽ partis uel totius intemperiẽ moderantes cũ aquis stillatitiis cichoraceorum,cum sero caprino, cum aqua B. uirginis & similib. iam dictis,& ubi aderit ẽt renum caliditas, rõne cuius,non solũ materia acrior fiat, sed ad uasa copiosius attrahatur,poterimus regionẽ illã inungere cũ ol.ros.mirthino,nenupharino,quibus si addiderimus rosarũ rub.mirthi,lapidis hæmatidis an. scrup.i.& ceram q. s. lenimentũ parabimus. In eundẽ usũ conferent troch. de rosis,de cãphora,qui parati habentur, si singulo mane scrup.i.exhibuerimus: parare ẽt ex nobismet ipsis hunc in modũ poterimus,accipientes sem: lactucæ,papau: albi,ros.rub.portulacæ, an. scrup.i. Cãphoræ gr.ii.quibus oĩbus puluerisatis,addimus mucilaginis sem. Citoniorũ q. s. & trochisci formãtur pondere scrup.i. Si deinde gonorrhoea fiat ex seminis tenuitate & aquositate, cũ tale semen ab humidiori

6. de tueda.

5. de simplici medi.

Formæ.

Ellectua.

Aquæ.

Lenim.

Troc.

Cura gen.ex tenui.semi.

midiori uaſorũ intẽperie producatur, rõne cuius retẽtrix pro prio munere fruſtratur, cũ calefacientibus & roborantibus occurrendũ erit, ſiue hoc contingat, quia uaſa dicta primariò affecta ſint, ſiue aliorũ gratia: quare inter illa quæ intus exhi beri poſſunt, p̃ſtabit vti iure galli p̃parati cũ mentha, abſinthio, betonica, maci, coriandris præparatis, roſis ſicci, pineis cu preſſi & ſimilibus In eundem uſus cõueniet conſerua de men tha, de Abſinthio, de betonica, dianthos, quas ſi efficaciores reddere cuppimus, permiſcere poterimus, puluerẽ ſpecierum diarrhodon, aromatici roſati, diatrionpiperon, uel puluerem maſticis, mirrhæ, aut pineorũcupreſſi, ita ut pro sĩgula quaq; vncia dictarũ conſeruarũ Drachma una dictorum puluerũ & ſpecierũ permiſceri posſit; quo tẽpore non erunt præter mittenda, quæ extra admoueri ſolent, quemadmodũ ſi lũbis & renũ regioni applicemus Ol: Maſticinũ, de mirrha, & con ſimilia, quibus ſi addiderimus pul: maſticis, uel pineorũ cupreſſi, menthæ, roſarũ, & cætera huiuſmodi cũ cera lenimentũ cõponemus: ex eiſdẽ parari poterunt ſesſiones, ſi in uino auſtero decoctio fiat, uel cũ poſca fomẽta adhibeantur, pro batur quin ẽt ſex vini nigri pectini & lũbis admota, cuius ẽt puluis ad ſcrup. i. cũ ouo recenti ſingulo mane exhibitus, huic malo ſuccurrere ſolet: quæ aũt requirat Gonorrhoea gallica, nõ eſt ut hoc loco illa adducamus, q̃a eſſet agere de cura morbi gallici: his medicamẽtis correſpondeat ẽt victus ratio, ita ut in gonorrhoea ex copia ſeminis, conueniat uictus minuens, qui ẽt alterari cũ illis poterit, q̃ ſemen minuere poſ ſunt, qualia ſunt q̃ ſupra ꝓpoſita fuere, victus flatulentus p̃termittendus erit, quia venerẽ excitare ſolet, cuiuſmodi ſunt cicera rubea, faba, nuclei pinei, eruca, & cætera huiuſmodi. Di mittantur ẽt Diuretica, vt ſemina Dauci, vrticæ & reliqua: ſermones ẽt & lectiones venereæ & ſpectacula ſimilia dimittenda ſunt, decubitus ſit potius ſecundũ latera, ne lumborũ arteriæ incaleſcant. In gonorrhoea aũt à materia calida & acri, cõueniet victus refrigerans & humectans, ut piſcana hordei, alica, q̃ pro necesſitate alterari ẽt poterunt cũ foliis lactu

Ius gallii. *Conſerua.* *Extra admouenda inunctio.* *Lenim.* *Sesſiones:* *Fomenta.* *Puluis.* *Victus ratio.*

cæ,nymphеæ,portulacæ & similibus:& si aliqua fuerit suspicio de vlceratione,parari eadē fercula poterūt cū pedibus vitulorū,cum capite castrati & similibus,Potus sit aqua frigida & chalybeata. Si deniq; gonorrhœa fiat à materia tenui & aquosa,conueniet uictus moderatè calefaciens & magis exiccans: ideò caro columborū erit vtilis,& assi potius q̄ elixi parari poterunt, reliqua ēt oīa cibaria,si cū Aromatis alterentur,magis ēt conducent: hæc autem calida ut sint oportet, & leuiter astringentia,huiusmodi sunt macis, nux myristica, mentha, melissa, nuces cupressi & similia.

Potus.

De procidentia vteri. CAP. LXXI.

Nomen. *Forma.* *Locus.*

VTeri ꝓcidentia illud est vitiū,rōne cuius vterus à naturali loco dimouetur,q̄ cū intus esse deberet foras ꝓminet, cuius forma est ut sit ex genere morbi in mala cōpositione,q̄ in situ consistit qm̄ à naturali sede a motus ē,uterus .n. dū à ꝓprio & interno situ remouetur,secundū omnē loci differentiā ꝑuerti potest,sursū inq̄,deorsū & ad latera. Sursū quidē& ad latera rarò,deorsū uerò sæpius:ideò de hoc affectu in ꝑsentia sermo habetur.De materia aūt seu loco affecto nihil aliud dicendū occurrit,nisi esse vterū ipsum,ad aliarū partiū corporis differentiā, qn̄ illis quoq; accidit à proprio loco dimoueri.Causæ aūt ꝓducētes hunc vteri prolapsū primo internæ capiuntur à facultate retentrice vteri tùm labefactata tùm impedita. Si labefactata fuerit,fit ob intēperiē frigidiorē & humidiorē: potissimū aūt ab humidiori, rōne cuius ligamenta vteri laxari usq; adeò possunt, ut vterus ꝓpria sede relicta foràs ꝓcidat: pro maiori aūt & minori relaxatione,magis ēt & minus facultas illa læditur,ut illius fūctio mòdò auferatur,modò minuatur.Aufertur in illa ꝓcidentia in qua vterus à suis apendicibus longissimè abest,ut in quibusdā ad dimidiū coxarū & ad genua usq; descendat; imminuitur verò,vbi à ꝓpria sede parum distauerit: hinc eorū sententia reiicienda,qui putant,vterū in hoc affectu à ꝓprijs ligamentis

Causæ. *3.artis medic.*

Improbatio aliorum.

gamentis oīnò exolutum esse: tunc.n.frustra esset curationē huius affectus aggredi,quia impossibile oīnò esset,soluta ligamenta denuò consolidare,& in pristinū locū vterū restituere Vbi verò ex ligamentorū relaxatione hoc contingit,ētsi ardua & difficilis curatio sit,non tñ desperata & impossibilis erit,frigidiorē.n.intemperiē & humidiorē remouere cū calefacientibus & exiccantibus non est impossibile:Cæterū intēperies ista esse pōt cū materia & sine materia. Et si cū materia,modò corpulenta modò flatulenta.Si corpulenta, erit pituitosa & aquosa,copia & qualitatibus peccans,consequenter frigidior & humidior,tenuis ēt & lubrica consequenter fluxibilis,ut partes,quas contangit,molliores & laxiores reddat, ꝓpriumq; illarū robur auferat: quare occupans totam substantiā uteri,intus & extra & eiusdem ligamenta,mirum esse non debet, si omnibus laxioribus redditis,vterus suo ēt pondere adiuuante deorsū feratur.Si materia flatulenta fuerit, eandē matricē ad inferiora propellere poterit,quæ materia,modò in dictis partibus primò generatur,modò aliundè transmittitur, atq; tunc à toto vel à parte. Si eadē facultas impedita fuerit, & primò ab internis causis fieri hoc potest ob frequentiā partus,rōne cuius eadē vteri ligamenta,quæ in hac functione multū laborant,laxari pariter possunt,orta resolutione in mēbranis & musculis vterū sustinentibus.Ex hoc eodē partu si ante debitum tp̄s fiat, possunt uincula ēt disrumpi,ꝙ ex vehementi naturę conatu contingit,& tunc fœtus ante debitum tp̄s descendit. Si aūt ab externis causis idē vterus prolabatur,erunt illæ oēs, rōne quarum vterus & vteri ligamenta oīa debilitari,laxati & disrumpi possunt,ut meritò laxationis & imbecillitatis concurrat uictus humidior, potus frigidæ,sessio super lapidem frigidum,natatio in frigida,otium uehementioraq; animi accidentia,ut aduentus inimici,insperata filij mors & similia, à quibus mulieres ualdè agitatæ, lypothymiam syncopin totiusq; corporis exolutionem pati solent,ut mirum non sit si vterus ēt à propria sede dimoueatur. Causæ uerò disrūpentes plures & ipse sunt,

Intemperies 2. sine materia & cum mā.

Materia 2.

Mā flatul.

Locus generōnis materiæ.

Causæ impedītis fac.

Causæ interne.

Causæ externæ.

Causæ disrupentes.

inter quas enumeratur inartificiosa extractio fœtus, uel uiolenta secundinæ separatio, ut in Abortu contingit, eleuatio magni ponderis, clamores insignes, nimia detentio spiritus & conatus, casus ab alto & reliqua eius generis, quorum causa si ligamenta disrumpantur & pelliculæ uterum continentes & sustinentes uicinisq; partibus connectentes, necessariò inferius procidat. Erit igitur procidentia, uteri à propria sede dimotio ad inferiora descendens, à labefactata retentrice, ob intemperiem frigidam & humidam cum materia flatulēta & corpulenta, copia & qualitate prima & secunda peccante in utero genita, uel aliundè in ipsum transmissa à toto uel à parte, quę uterum, ligamenta & pelliculas sustinentes laxando & emolliendo, deorsum procidere facit, quod ipsum pariter contingere solet, eadem facultate impedita, siue ab internis siue externis causis impedita fuerit.

Epilogus locius essentiæ.

De Differentiis. CAP. LXXII.

EX singulis partibus & causarum generibus continētibus essentiam propositi affectus, illius ēt species colligi possunt: ex parte tñ formæ illa tantū oriuntur, quę secundū magis & minus distinguuntur nam uteri procidentia, rõne quaest à ꝓpria sede dimotio, ad inferioraq; prolapsus, pro maiori in minori illius descensu drīæ ēt, eiusmodi nascentur. Ex parte aūt loci affecti dicimus uteri procidentiam fieri, uel primariò affecto utero uel secundariò: & si secundariò, ratione totius uel partis: postremò ex parte causarum efficientiū tot spēs oriri poterunt, quot fuere causæ enumeratæ.

Differentiæ formales.

Differentiæ mãles.

Differentiæ effectrices.

De Signis. Cap. LXXIII.

TVnc affectum absolutè & genericè acceptum cognoscemus ex relatione patientis, & ex nobis ipsis uidentibus:

Signa in genere.

tibus:dum.n.uterus deorſum à propria ſede dimouetur, eſt quid ſimile cucurbitæ,qui ſi ad genua uſq; peruenerit, magnum eſſe uteri prolapſum ſignificabitur,ſecus uerò minorem.An uerò in utroq; prolapſum,uterus primariò uel ſecundariò afficiatur,diſtinguemus, quia ſi primariò fuerit affectus,aderunt ſigna ſecundum illas partes quibus uterus alligatur dorſo,& aliis circumiacentibus membris, indicantia labefactatam earum facultatem,hoc eſt,frigidiorem & humidiorem intẽperiem,& prętérea in toto corpore & aliis partibus mulier benè habebit:Si autem contra euenerit, ut ratione totius potius uel alterius partis determinatæ mulier conqueratur, indicium erit uterum alterius cauſa eſſe affectum.Quocunq; autem modo affectus fuerit,cum ab externis & internis cauſis id fieri poſſit,diſtinguemus,quia ſi pręceſſerint externæ illæ cauſæ antea enumeratę,oẽs inquam, plures aut aliquæ,argumentum erit,hunc affectum occaſionem habuiſſe ab externis cauſis,quarũ ſi nulla p̃ceſſerit,ſtatuendum erit,cãs intus deliteſcere, quæ ſi cõſiſtant in facultate retentrice labefactata,ob frigidam & humidã intemperiẽ,uterus citra oẽm doloris ſenſum à proprio loco amotus erit.Signaq; talẽ intemperiem indicantia,aderunt, q̃ intẽperies,ſi cum materia fuerit coniuncta, ſigna non deerunt ſignificantia materię pituitoſæ copiam.Si eadem facultas impedita potius fuerit p̃ceſſit frequentia partus, uel nimius in pariendo naturę conatus,&tunc uterus non abſq; dolore ꝓcidet.

Signa differ. formalium. *Signa materialium.* *Signa ab externis cauſis.* *Signa cauſarum internarum.* *Signa materiæ.* *Signa fac. impeditæ.*

De Indicationibus. Cap.LXXIV.

CVm uteri procidentia morbus ſit in ſitu primò & añ oĩa in proprium locum reponẽdus erit:quod aũt hãc repoſitionem prohibere põt,eſt inteſtinorũ & ueſicæ repletio,ideò aluus imprimis lenienda clyſteri & lotium pariter emittendũ erit,mox in propriã ſedem uterus intromittẽdus erit,qui cum inter inteſtinum rectum & ueſicã interiaceat, ideò niſi prius hęc uaſa inaniantur à copia ſuarũ ſuperflui

Indic. Prohib.

tãtum

tatum in ꝓprium locũ repositio impedietur. Cæterũ cum v-
terus procidat tùm rõne intẽperiei, tùm solutæ unitatis, me
ritò intẽperiei cum frigida & humida sit, indicabit auxiliũ
calefaciens & siccans, cui si mã accesserit hæc si flatulenta
fuerit, auxilium discutiens significabit, si corpulenta extiterit
cũ & copia & qualitate peccare possit, ideò meritò copiæ
indicabitur auxilium euacuans, sicut ex parte crassitiei & lẽ-
toris, auxiliũ attenuans & detergens. Si aũt locũ habuerit so
luta unitas, indicabitur auxiliũ uniens partes disruptas: & dũ
ab hac soluta unitate ꝓducitur, affectus iste incurabilis eua-
dit. Si aũt ab intemperie potius prodierit, hæc si nuda fue-
rit, facilius curabitur, quàm si cum materia coniuncta sit,
quæ cum corpulenta & flatulenta esse possit, maiori dif-
ficultate tolletur corpulenta quàm flatulenta, quæ rursus
cum in utero & partibus illi annexis generari possit, uel ali-
bi, difficilius curabitur: dũ uterus primò afficitur, q̃ secunda
rio, cæteris tñ semꝑ paribus: & dum secundariò afficitur, ma
iori adhuc negocio malum tolletur, si fiat rõne totius q̃ par
tis. Tandẽ dum uterus procidit uel recẽs uel antiquius erit
affectus. Si recens facilius in proprium locum restitui pote
rit, q̃ si antiquus. In antiquo.n. ĩminet, ne locis ꝑfrigeratis,
conuulsio contingat, et p̃sertim in initio, et priusq̃ loci quã
dam callositatem contraxerint, quo tꝑe nec dolor infestat:
at si uterus intumuerit, difficilior cura succedet, quemadmo
dum si computruerit, impossibilis erit.

De Prognostico.

De auxiliorum materijs. cap. LXXV.

Repositio uteri in propriũ locũ. *Remotio impedientiũ.*

SVpposita totius corporis prouidentia, ad topica descen-
dendum erit. Primum aũt oĩum, quod in hoc affectu fa
ciendũ occurrit, est uteri repositio in proprium locũ, q́ ope-
ratio tunc melius et facilius fiet, si mulier supina figuretur,
coxis sursum elatis, & utrisq; disiunctis & disparatis, ꝑ hunc
.n. situm, uterus facilius in proprium locum restituitur: ante
oĩa tñ, quæ talem operationem impedire possunt, remouen
da

Repositio

da erunt,ut si intestina & uesica propriis superfluitatibus re ferta fuerint,erunt inanienda,& si uterus in tumorem subla tus fuerit,oīs tumor erit auferendus,quibus peractis oblini ri debet,deinde in propriū locū peruncta manu reponi,nec satis est uterū in propriā sedē collocasse,sed oportet ēt eundē in illa retinere,ne foràs iterū excidat. Ideò ad id consequen dū pstabit pilam aliquā formare, qua os uuluæ obturetur, ne foràs iterū labatur.Parari aūt poterit ex lana,posca uel ui no austero,prius imbuta,deinde expressa: in quibus si astrin gētia ēt calida macerata prius fuerint,ut matricaria,mētha, nuces cupressi & similia,addendo sēper odorata & aromati ca,adhuc efficaciora euadent,deinde fasciis ex arte pars illa deliganda erit,quibus peractis,& muliere reclinata eū situm seruare debet,ut non solū extensis cruribus decumbat,sed ea ēt rōne,ut alterum crus incūbat reliquo,ad ꝙ genus auxilij spectabunt etiā Cucurbitulæ non scarificatæ, si umbilico & vtrisq; hypochondriis cū magna flāma fuerint applicitæ: hæ .n. sursum trahendo uim suspendendi uterū habebunt,& eun dē in ꝓprio domicilio retinendi. Ex parte uerò eorum loca liū quæ ad pharmaciā magis pertinent,illa occurrunt, quæ non solū extra admouentur,sed intus ēt capiuntur. Et hæc uim habere debent laxiores partes roborandi,frigidamq; & humidā intemperiem tollendi,qualia sunt,conserua ex matri caria,artemisia,betonica, mentha, & aliis supra propositis, ex quibus multæ medicamentorum formæ parari possunt, decocta,succi,pulueres,Electuaria,rotulæ,trochisci & reliqua de quibus abundè dictum fuit in sermone de profluuio mē struorū,quibus oībus illa ēt correspondere debent quæ ex- tra applicantur,siue olea fuerint,lenimenta, emplastra,cera- ta, suffumigia, fomenta, sessiones & reliqua id generis, ut inunctio fieri debeat cum oleo masticino,de mentha,de len tisco & similibus,quibus pecten inungi debet,& inter anū & os pudendi,quibus oleis si addamus puluerē masticis,mirhæ mirthi,menthæ absint nucū cupressi,rosarū rubearum, boli armeni,& cætera eiusmodi& cerā q.s.lenimenta parabimus, quemad-

Retentio. *Pila* *Deligatio* *Decubitus* *Cucurb.* *De pharma cia.* *Conserua.* *Formæ.* *Inunctio.* *Lenimētum.*

queẽadmodum ex matricaria,arthemisia,nucibus cupressi, rosis & mirtho in uino astringenti decoctis & optimè contusis & pistatis &cum farina lupinorũ ꝑmixtis cataplasma cõponamus;ex quibus materiis ceratum ẽt in eundẽ usum formari poterit,accipiendo masticis,olibani,thuris,ana drac. s. styracis scrup.i.therebinthi unc.i.s. resinæ parum misce pro cerato.Eadem loca foueri ẽt poterunt cum decocto supra proposito,in quo spongia imbuta & expressa,actu calida dictis locis sæpius admoueri debet.In eadem decoctiõe sessiones ẽt parari poterunt,suffumigia pariter non erunt omittenda,q̃ duorum generum ut sint oportet,boni. s. & malis odoris,ut priora partibus supernis,naribus inquã admoueãtur:qm̃ rõne boni odoris matrix sursum trahitur: quæ aũt mali odoris fuerint,subiectis partibus & matrici applicabũtur,quem odorem uterus quasi fugiens intus & sursum cõtrahetur. Materiæ aũt odorati suffumigii erunt gal. mosch. styrax,lignum aloes,costus,cinamomum,muscus & similia: mali autẽ odoris parari poterunt ex castoreo,galbano,sagapeno,accenso sulphure,alliorum & cæparum cortice,quæ & similia trita &aceto inspersa suꝑ ignitos carbones poni poterunt;id tñ in praxi obseruãdum,ut dum fiunt suffumigia, secundum infernas partes,ea ratione fiant,ut talis uapor ad supernas non exhalet,ideò optimè contegi debet, ut nulla fiat euaporatio,quia ex tali uapore uterus magis procederet,& præterea capitis grauitas induceretur.

Emplastrũ. Ceratum. Fomenta. Sessiones. Suffumig. 2. sunt. Suffumig. pro naribus. Suffumigiũ pro utero. Monitum.

FINIS.

Cum Licentia Superiorum.

RERVM NOTABILIVM QVE IN HOC LIBRO CONTINETVR.

INDEX.

Il faut etudier toujour pour
apprendre [illegible] chose